F. Hammerich

Skandinav.

Reise-

minder.

…ummerich

…andinav.

…ise-

…inder.

Skandinaviske Reiseminder

af

Mag. **Fredrik Hammerich,**
Sognepræst til Starup og Nebel.

(Een Aand, eet Haab!)

Kbh.
1840

I en eenlig Sæter paa Skoven
Jeg laa under Fjeldets Top,
Hörte Sneespurvens Klager trænge
Fra vilde Spalter op.

Hörte Vinde lig Aander hviske
I Taagernes Öde der,
Hörte Glam af Örnen i Skyen
Til Nordlyslampernes Skjær.

Ved Dalarnes Söer jeg vandred,
Hörte Droslernes Bryllupssang,
Mens rödmende Solen standsed
Og lytted Natten lang.

I Æbleskoven ved Höien
Jeg hviled, hvor Skovbækken gled,
Hörte Nattergalenes Drömme
I Toner dale ned.

Jeg stod hos den svævende Maage
I Klitten, ved Vesterhavs Strand,
Hörte Brændingen dumre og styrte
Mod Revlens skarpe Sand.

I alle de Toner, i alle,
Der var kun en eneste Klang,
Mit Nordens herlige Stemme,
Som i Storm og i Stille hun sang.

Og Glæden blussed paa Kinden
Og straaled i Öiet med,
Og aldrig Sjælen glemmer
Sin dybe Kjærlighed.

Ak! riv mig Tungen af Munden,
End stammer den Nordens Ord,
Og riv mig Hjertet af Barmen,
End dog det slaaer for Nord!

Forord.

Det er en egen Fölelse, der griber mig, da jeg nu skal sende det ud, der saa længe har glædet mig i min Eensomhed, da jeg nu skal offentliggjöre de dyrebare, mig evig uforglemmmelige Minder fra min Reise i det nordiske Trillingland. Det er Frygt, blandet med Haabet, at en Beskrivelse af Livet i Norden, som det har fremstillet sig for mig, vil finde *kjærlig* Modtagelse, hvor Hjertet endnu hænger ved det store Fædreneland, hvor Sjælen endnu fryder sig ved dets Minder og Haab. I dette Haab vover jeg at udtale mig, at tale til Folket i Norden, paa Fjeldene, i Skoven, paa Marken og ved de dybe Strömme, om Folkelivet der, om det Liv, der virkelig leves, om dets Stræben og dets Længsler.

Allerede *tidlig blev* Kjærlighed *til* Alt, der groer under Nordstjernen, til Naturen, til Folket, til Sagnene, til Sangene, indplantet i mit Bryst. Min Moder var yderst svagelig, hun kunde ikke selv amme mig; jeg laa uden Næring, ussel og elendig, allerede opgiven af Lægerne, da en dygtig sjællandsk Bondekone kom, og jeg var frelst. Hun var fra Stevnsherred og fuld af Sagn og Sange om Klintekongen og Ellefolket i de lönlige Skove, som siden underlig summede for mine Ören, da jeg fik lidt Forstand paa Sligt. Naar jeg diede hende, sang hun om Elverhöi, og i Takt med de gamle Viser gik min Vugge. Men hvor naturligt var

det, at det, der saa södt blev indsunget mig, dybt maatte bevæge og mægtig tiltale mig. — Alt som jeg blev ældre, voxte jeg op i Omgivelser, der end mere udviklede den Spire, som var nedlagt hos mig. Det er især to Kvinder, min Tanke her dvæler ved, og Kvinden, veed vi, virker altid meest paa Barnets Sjæl; det Blöde danner den Blöde. Den ene var en sjællandsk Bondekone fra vor nordlige Skovegn; hun tjente som Barnepige hos en Onkel af mig, hvor jeg ofte kom; og naar vi nu Dagen igjennem havde opfört os godt, samledes Börnekredsen i Dæmringen om hende. Det var min störste Glæde, at sidde lyttende ved hendes Fod og höre alle hendes livlige Fortællinger om Livet i Skovene hos Ellefolket, ved Havet mellem Havfruerne, om Troldene, om Trylleriet, om Ridder Röd og Skytten Bryde; og jeg husker godt, hvor jeg bestræbte mig for at være dobbelt artig, for dog at faae Lov til at höre de vidunderlige Æventyr. Og som hun fortalte dem, saa levende, saa henrivende for enhver barnlig Sjæl! — Den anden var en kjöbenhavnsk Pige, der tjente hos os; skjöndt opdragen midt i Byens Tummel og Forstyrrelse, havde hun bevaret en Sands for det Folkelige, der maaskee findes hos den danske Kvinde oftere, end vi sædvanlig troe. Hun kunde fortælle om anden April, og synge Viserne fra Danmarks nye Heltetid, saa det rungede for mine Ören. Endnu klinger hendes Yndlingssang igjen i mit Indre, og jeg kan ikke uden dyb Rörelse tænke paa de Fölelser, der bevægede Barnets Sjæl, naar hun sang:

Saa kæmped de Helte fra anden April
For Födeland, Frihed og Ære,
Udkaarne ved Kuglernes rædsomme Spil
Aarhundredets Mönster at være.

Ogsaa andre Viser, og det Kæmpeviser, sang hun for mig, hvoraf især to have indpræntet sig dybt i min Sjæl. Den ene var en svensk, som hun havde lært af "svenske Else", der tjente i Huset og ofte kom op og fortalte om Livet hinsides Sundet; simple Ord med en rörende Melodi. (See № 1 i Musikbilagene):

Den Ungersvend bad sin "*flicka*",
Sin allerkiæreste Ven,
Alt om Forlov at reise bort,
Og komme saa snart igien.

Der Ungersvend var bortdragen,
Kom strax en Anden igjen,
Som hendes Hjerte behagede,
Saasnart hun fik ham at see.

Da Ungersvend fik det at vide,
Fik han saa stor en Uro,
Han skiftede om sine Klæder,
Til Bryllup vilde han gaae.

Og der han kom i det Brudehuus,
Begjærte han sig en Dands,
Han dandsed med Bruden saa sagtelig,
Hendes Hjerte tog til at hæve sig,
Der hun fik hannem at see.

"Hör, hör, min yndige *flicka*,
Hvi bliver Du saa röd?"
"Jeg haver for lang Tid hört og spurgt,
At I skulde været död"

Den Ungersvend gik i Kamret ind,
Lukte Dören i Laas for sig,
Saa tog han op sit Timeglas
Og satte det for sig.

Han satte sig til at skrive
To store lange Brev,

Det ene om hans Kjæreste,
Det andet om hans Liv.

Der Glasset var udrundet,
Og Timen var forbi,
Saa tog han op sin skarpe Kniv
Og stak den i sit Liv.

Der Blodet begyndte rinde
I stride Straaler ud,
Saa tog han hen til Dören,
Bad Jomfruen komme see.

Saa kan Enhver vel vide
Hvor stor en Hjertesorg,
At love med sin Tunge
Og have en Anden kjær!

Den anden var en dansk; det var de dybe, æventyrlige Toner fra Danmarks Strömme om Agnete og Havmanden. Melodien var uendelig gribende, især Omkvædet, der klang som Bölgen skvulper, som Klokken ringer i en stille Aften. (See № 2 i Musikbilagene):

Agnete hun ganger paa Höienlofts Bro,
Strax kom der en Havmand af Bunden op,
Bunden op,
Stax kom der en Havmand af Bunden op.

"O hör Du, Agnete, hvad jeg vil sige Dig:
O vil Du være Allerkjæreste min?"

"O ja, saamænd, det vil jeg saa,
Naar Du vil före mig paa Havsens Bund."

Han stopped hendes Ören, han stopped hendes Mund,
Saa förte han hende ned til Havsens Bund.

Agnete hun sidder ved Vuggen og sang,
Da hörte hun Englands Klokker, hvor de klang.

Agnete hun ganger for Havmanden ind:
"O maa jeg ei komme i Kirken hen?"

"O ja, saamænd, det maa Du saa,
Naar Du vil komme atter til Börnene de smaa!"

Han stopped hendes Ören, han stopped hendes Mund,
Saa förte han hende op paa Englands Grund.

Agnete hun ind da ad Kirkedören treen,
Og alle de smaa Billeder de vendte sig omkring.

Agnete hun ganger ad Kirkedören ind,
Strax kom hendes Moder i samme Stund.

"O hör Du, Agnete, hvad jeg vil sige Dig,
Hvor haver Du været i otte Aar fra mig?"

"O jeg haver været paa Havsens Bund,
Syv Sönner og en Datter med Havmanden jeg har."

Agnete hun ganger ad Kirkedören ud,
Strax kom der den Havmand i samme Stund.

"Og hör Du, Agnete, hvad jeg vil sige Dig,
O Dine smaa Börn de længes efter Dig."

"Lad længes, lad sörge, saa længe som de vil,
Ret aldrig mere jeg kommer dertil."

„O tænk dog paa de Store, o tænk dog paa de Smaa,
O tænk dog paa den Mindste, som i Vuggen laa!"

"Jeg tænker hverken paa de Store eller Smaa,
Ei heller paa den Mindste, som i Vuggen laa!
Store eller Smaa,
Ei heller paa den Mindste, som i Vuggen laa.'

Til hendes Yndlingslæsning hörte Historien om Tistran og den skjönne Indiane; mangen Aften læste hun den for mig og læste den, indtil Sagnet vuggede mig i Sövn. Hvor jeg levede med Helten, naar han stolt tumlede sin Hengst i Skrankerne, naar han vankede fredlös med den deilige Dronning i Skoven, hvilede ved hendes Side med det blanke Sværd mellem sig og hende, naar

han kæmpede med vilde Dyr under Indiens Palmer, og da hans Hjerte brast! Ogsaa Olger Danskes Krönike blev læst og atter læst og beundret; her var Helten dansk, og forsaavidt tiltalede han mig mere, skjöndt hans Historie ikke har det Begeistrende, den romantiske, æventyrlige, opoffrende Kjærlighed, der som Duften af et yndigt, gaadefuldt, kjendt og dog ikke kjendt Blomster svæver over Tistrans Sagn og gjör det saa vidunderlig fortryllende. Og, for at nu heller ikke den dröie, kjærnefulde Folkespög skulde blive Barnet fremmed, traf det sig saa heldigt, at hun ogsaa sværmede for Till Uglspegel og vidste at meddele mig denne Kjærlighed med. Till Uglspegels Historie blev mig saa kjær, at jeg hver Fritime, jeg havde, stjal mig til den, saa min Fader, der frygtede for dens Indflydelse paa mig, tilsidst maatte tage den bort, og til min uudslukkelige Sorg brændte den.

Det er noget usigeligt Rörende for Enhver, der har mindste Gnist af Bragis Aand i sig, saaledes at see tilbage til Barndomsparadiset, den gyldne Tid, hvor Virkeligt og Tænkt, Drömt og Oplevet, det indre og det ydre Liv löber i hinanden og sammensmelter, og saaledes skaber en herlig mythisk Tid saavel for den Enkelte som for Folket. Og der ligger endnu mere end det Rörende deri, der ligger for den modnere Sands noget overordentlig Oplysende i at betragte vor tidligste Ungdom. Som vi faae det klareste Begreb om, hvad et Folk vil, hvis vi ellers have Öie til at see det, naar vi betragte dets Sagn, hvor dets höieste Idealer möde os, saaledes faae vi ogsaa det klareste Indblik i os selv ved at betragte vore Ungdoms Drömme, hvori vore dybeste Ideer ubevidst, men dog tydelig have afspeilet sig. Naar jeg nu saaledes seer hen til min förste Barndom, mærker

jeg strax, at min Aand, dannet og ledet ved de mægtige ydre Indtryk, arbeidede selvstændig i samme Retning. At leve for Danmark og Norden var allerede som spæd min Lyst, at indvies dybere i den vidunderlige Æventyrverden min Længsel. Hele Timer kunde jeg sidde ganske eensom, fordybet i mine drömmerige, stille Lege, hvor altid Danmark og dets Söhelte spillede Hovedrollen. Jeg havde faaet mig en lille Brig at lege med; den besatte jeg med Mandskab, jeg selv havde klippet ud; Alt til det Mindste var indrettet som ombord; jeg var vel bevandret i Tougværket og hele Skibsindretningen, lod den maneuvrere, slaaes med fjendtlige Batterier, og jeg selv, eller rettere mit andet Jeg, en ung Söofficeer, der commanderede Skibet og var en stor Efterstræber af Villemoes's Roes, var Helten, der kæmpede paa de Danskes Vei til Roes og Magt og udbredte Danmarks Ære. Undertiden sad jeg halve Dage over en Række Kobberstykker, jeg for mine sammensparede Penge havde tilkjöbt mig. Kobberstykkerne forestillede næsten alle Batailler, hvor de Danske seirede, og jeg digtede, uden at nogen Sjæl mærkede det, hele Noveller om Heltenes Færd og Æventyr. Besynderligt herved var det, at det ikke, skjöndt de Danske altid seirede, gik ud over de Svenske; en naturlig, umiddelbar nordisk Fölelse gjorde, at jeg ogsaa skattede deres Kjekhed höit. Om Sommeren gik jeg ene ud, satte mig ved et rindende Vand, kastede Græs og Kviste i det, tænkte mig under dem et Skib for dansk Flag, omringet af Fjender, og var lykkelig, naar det, trods alle Hindringer, bug sig igjennem. Da jeg nu voxte til og traadte ind i Ynglingsalderen, kunde jeg vel ikke undgaae den sædvanlige Sentimentalitetens Skjærsild, hvori Ingemanns

tidligere Digte vare mig Eet og Alt, men den mægtige Fölelse for Norden overvandt dog snart den Periode. Min Lyst var det at staae ved Stranden og see de flyvende Havsörne i det Fjerne, see det deilige danske Flag tones over det blaae Hav, selv gynge i en Baad mellem Strandene og Seilerne, eller staae ved Toldboden paa Skibspladserne og glæde mig over Matrosernes Livlighed og deres tidt dröie Skjemt. Hjemme var alt Islandsk indtil det törreste Grammatikalske min Yndlingslæsning; jeg kunde sidde og gjöre Beregninger i det meest Enkelte over, hvad vi endnu havde tilbage i vort Sprog, udsprunget af den ægte, gamle Rod, og pine mig selv i ivrig gjentagne Beklagelser over alt det Tydske, der var indkommet og havde forvendt det. Her sprang de nordiske Sprogs fælleds Kilde, deres endnu tilværende Eenhed i alt Væsentligt af sig selv mig imöde, og min nordiske Fölelse var fuldbaaren. Nu fölte jeg, at Norden var kun eet, og i de islandske Sagaer, i Saxo og Snorro, i Edda og Kæmpeviserne, i Alt, jeg læste om Nordens herlige Fortid, saae jeg kun een og den samme Aand. I Bestræbelsen efter alt mere og mere at tilegne mig den, at fölge den og glæde mig ved Alt, den i Tidernes Löb har frembragt i Kampens Færd og Fredens Sysler, paa Hav og Land, i Stat og Kirke, fandt mine Barndomsdrömme og Undomslængsler deres Opfyldelse.

Men jeg fandt saa lidt Skrevet om det nuværende Folkeliv, der dog er det eneste Levende, vi have, hvori nordisk Aand maa udtale sig, naar den ikke er död, og alle Besværgelser over den ikke nytte mere, end Grönlands Angekokkers over et iiskoldt Lig. Altsaa maatte jeg selv ud og öse af den friske Kilde; jeg

maatte gjöre det selv, da her Ingen för havde gjort Synderligt.

Nu kunde vel Mange undre sig over, at jeg ikke med den Overbeviisning gik til det Nærmeste, til min Fædrenestad, og udgrundede Folkelivet her. Jeg veed ogsaa selv bedst, hvormeget her er at lære af Kjöbenhavns Almue; thi til den maatte det da först og fremmest være, man henvendte sig; den har bevaret det ægte Folkelige renest og friskest, medens de Dannede just ved deresDannelse have maattet bortgive deraf, og maae, naar de vil gjenvinde det Tabte, lære af Almuens Nationalitet. Især veed jeg, at Livet kos de blaae Gutter er vel saa *eiendommeligt*, som man kan tænke sig det, og at en Vandring gjennem *Nyboder vilde* være saare lönnende; og for blot at anföre et Exempel paa, hvor fast gamle Sagn sidde her, hvor uudsletteligt Mindet er om Livet i Danmarks Skove, vil jeg blot huske paa den "Hyldemoer", som boer i Hyldetræt i Matrosernes Gaard, som hævner al Overlast, der tilföies det, og ofte i Tusmörke titter ind til Smaaglutterne. Men med den Anskuelse kan jeg *ikke tænke Andet*, end at et *Maleri* af *Folkelivet i Kjöbenhavn* og den Natur, hvori det leves, maatte bringe Meget af det, der ligger dunkelt i os, til Bevidsthed, og vilde være af stor Vigtighed. At jeg med dette Öie for Sagen ikke har begyndt her, kan jeg alene undskylde med den sædvanlige Feil, som bringer os til at glemme hvad der ligger os nærmest, og med min Uindviethed *i* alle herhid hörende Forhold.

Til Bonden drog det mig derimod allerede tidlig ud; her var tillige noget andet Lokkende, Guds frie, herlige Natur. Naturligviis kom jeg först til den *danske Bonde*; med min Randsel paa Ryggen bankede jeg paa

hos ham, hans gjæstfrie Huus aabnede sig for mig, og jeg levede herlige Dage med ham, lærte ham at kjende og elske. Dog det blev ikke ved det danske alene, thi jeg fölte mig ikke blot som dansk, jeg fölte mig som Nordbo; jeg fölte, at den Klöft, der saalænge har skilt Nordens Stammer, maatte overspringes, naar der skulde udvikle sig noget ægte Nordisk i Norden, naar ikke de tre Stammer skulde fortæres i Strid, istedetfor at opelskes i Fred. Over til Norge var Springet lettest, thi Klöften, der adskilte os, var endnu hverken bred eller uoverkommelig. Med Sverrig var det derimod anderledes; lang Tvist havde skilt os, og Vola synger: "Frænde trods Blodet er Frænde værst." Imidlertid havde Alt, jeg havde læst og hört derovrefra, tiltalt mig overordentlig, jeg fölte at det var samme friske nordiske Luft, der aandede i Mælarns Birkekrands og Bögehegnet omkring Öresund, at det var samme Aand, der svævede over Christian den fjerde og Gustav Adolph. Nordens herlige Oldtid, vor fælleds Skat, reddet fra Undergang af Nordens Digterchor, havde lært os paa begge Sider at erkjende vort Udspring af samme Rod; den yngre Slægt, opdragen i Ly af Fredens Palmer, tænkte som jeg, det hörte jeg paa de mange Stemmer for det ene Norden, der fik Lyd paa begge Sider af Sundet; hvad Under da, at jeg hverken manglede Mod eller Kraft til at vove Springet og stræbe at opfatte og erkjende den eiendommelige Udvikling, Nordboens Liv har faaet östen om Kattegat og norden om Östersö? Baade i Sverrig og Norge fulgte jeg samme Reiseplan som i Danmark; det var især Almuen og dens Egenheder, jeg stræbte at kjende, derfor levede jeg meest med Bönder, Fiskere, Jægere og Bjergmænd. — At nu en

saadan Reise maatte bringe mig meget Udbytte, fulgte af sig selv. Det var saaledes Herodot reiste den dengang dannede Verden rundt, indlod sig med Folk af alle Klasser, samlede sin Historie af deres Fortællinger og Sagn, beskrev hvad han havde hört og seet, Egn og Folk, med den vidunderlige Livlighed og Naturlighed, som har været 2 Aartusinders Beundring. Og han var min store Forgjænger; som han bestræbte jeg mig for reent at opfatte Naturen i Norden, de majestætiske, iisgraae Fjelde, de hemmelighedsfulde Skove, de drönende Fosser, Lynghederne og det stolte, brusende Hav, reent at opfatte det Folk, der levede i denne Natur, hvis Liv i saamange Maader var betinget af den, alle Sagn og Minder og Sange fra gamle Dage og nyere Tider, alle dets Haab og Længsler, dets hele Tankegang, som jeg ved at omgaaes med dem kunde lære dem at kjende. Har jeg nu blot ikke været reent uheldig i at skildre hvad jeg saae og hörte, da veed jeg, at det vil tiltale enhver Nordbo, hvis Hjerte endnu slaaer for hans Fædreneland fra Nordkap ned til Eiderens Bred, fra der hvor Fjeldet stolt stiger ud af Nordhavets Bölger, til hvor Östersöens lette Rulling leger med Blomsten paa de lave Strande. Og mit Haab stiger nu, da jeg seer Sandsen vaagne for hvad Norden er og hvad Norden har at betyde, da jeg seer Mænd i Nordens tre Riger reise sig, formed hver Folkestammes Eiendommelighed tillige at udvikle det Fælleds, der gjör Norden til Eet og er dets Ære.

Blot to Ting vil jeg endnu ombandle, det er de mange optagne Sagn og min hele Fortællingsmaade. — Som min Ungdomshistorie viser, blev tidlig en dyb Kjærlighed til de förste indpræntet mig. Det maa være mit

Forsvar fra den subjective Side, og nu fra den objective! At Folkedigtningen er eet af de klareste Speil baade for Naturen og Folkets Aand, troer jeg kun Faa vil nægte, men nu er de endnu levende Sagn og Sange de sidste Brudstykker af den. Hvor naturligt altsaa, at jeg opholdt mig længe ved dem, især da de alt kjendelig mattes og snart vil forsvinde for stedse. Maaskee har min Forkjærlighed for dem i en vis Maade skadet Optagelsen af de övrige Eiendommeligheder, især i det borgerlige Liv, men min Sands var dengang endnu ikke saa vakt for denne Ting, jeg kunde fölgelig heller ikke saa levende opfatte den. Det maa i den Post være min Undskyldning, skjöndt jeg föler dens Svaghed. — Om min Fortællingsmaade maa jeg bemærke, at, hvad jeg har hört og seet og oplevet, har jeg stræbt at skildre saa sandt og livligt som muligt; jeg har undertiden samlet under Eet, hvad jeg har hört hist og her; det er den hele Afvigelse fra historisk Sandhed, som jeg fandt nödvendig for at undgaae trættende Vidtlöftighed. Vil Nogen indvende, at jeg dog umuligt nöie kunde mindes, hvorledes Enhver, jeg samtalede med, havde udtrykt sig i det Enkelte, indrömmer jeg det villigt. Torde Historikeren ikke skildre efter omtrentlig Hukommelse og Indtryk, maatte vi forkaste alt det Livlige, Gribende hos Herodot og de islandske Sagamænd, da blev Historien intet Andet, end et tört Register over det, der med mathematisk Nöiagtighed lader sig bestemme, over Aarstal og Dagetal, Klokkeslet og Navne.

Efter saaledes at have gjort Regnskab for, hvorledes jeg blev dreven ud mellem Nordens Folk, og hvorledes jeg iagttog Livet der, sender jeg mine Meddelelser derom ud i den nordiske Verden, med det Önske,

at de ogsaa maae bidrage deres til at gjöre Skandinaviens Natur og Folk, Sagn og Sange kjendte for ret Mange. Deres Indhold har begeistret mig, gjort mig rigere i mit Hjertes dybe Grund og bragt mig til höiere at elske det dyrebare Fædreneland; som födte og fostrede mig, det store, trefoldige Norden. Maatte det virke det Samme paa mine Landsmænd, hvor de saa leve, paa Fjeldet, i Skoven eller ved Havet!

Vandringer paa Möen
(1832).

Det var förstegang, jeg foretog mig en Reise for at blive fortrolig med Naturen og Folkelivet i Norden, og da Reisen opnaaede sin Hensigt, kan jeg ikke nægte mig den Fornöielse at meddele et Par Brudstykker, som jeg haaber vil blive modtagne ikke uden Interesse.

Min Broder og jeg, med Randsel paa Ryggen, og i enhver Henseende udrustede til en Fodtour, vare ankomne paa Lilleklints Gjæstgivergaard hos den muntre Assessor R. Det var sidst i Juli. Vel begyndte Morgenen med Graaveir, men Vinden blæste rask fra Nordvest, og Svalerne flöi höit. Vi fik da vor Middagsmad pakket i en Kurv, tog den paa Armen, vore Parapluier i Haanden, og lavede os til at gaae bort. Værten stod i Huusdören og böd os Farvel: “Men vil de Herrer ikke gaae den nærmeste Vei”? raabte han skjelmsk efter os; vi svarede naturligviis: “jo!”: “Saa vær saa god, der er den”, idet han pegede med Haanden paa sin store Mödding,

"den er rigtignok lidt snauset, men dog passabel". — Veien til Klinteskoven gaaer, som alle paa Möen, gjennem frugtbare Agre, mellem Böndergaarde, omgroede af Pile og Popler, men Bakkerne ere alt heelt bjergagtige, og Kridtet griner ofte igjennem Græsset paa deres Sider, ligesom Graastenen paa Kullen. Snart havde vi Udsigter til Möens Lavland, snart til Skoven med dens Smaahuse, hvis kridnehvide Skorstene stak smukt af mod Træernes Dunkelgrönt. Alt mindede mig om Egnen ved Himmelbjerget; thi det er en ægte dansk Skovegn i den store Stiil. Klinteskoven aabnede sig for os med sin tryllende, grönligdunkle Dæmring under de kjæmpehöie Böges Lövtag, med sine alvorlige, sorteblaae smaa Bjergsöer, forbi hvilke Ræven strög henad Höiene, opskrækket ved vore Trin. Mod Syd kom vi ud af Dunkelheden, mellem höie, nögne Bakker, hvor Faarene trippede om, det ene efter det andet, og havde dannet sig ordentlige Gangstier paa Skraaningerne. Snart fik vi endnu höiere Bakker (Kongsbjerget) i Sigte, med svagt Græs og Underskov og frempippende Kridtmasser, et Parti, der ikke havde ringe Lighed med Kullaberg, seet fra Landsiden. Endnu en lille Tour gjennem dybe Dale, oplivede med et Par Böndergaarde, og vi stode ved Stranden mellem Fiskerhusene, hvor dog en fæl Stank af det raadne Tang, som bruges til Gjödning, tvang os til snart at gaae videre. Veien langs Stranden har en vild Characteer; et lavt Bakkeströg, Gjedebrinken, udelukker fra det bebyggede Land; vi saae kun den steen- og sandbedækte Havbred og den uendelige, grönne Vandflade, der bröd sig med Skum paa Skjær og tusind smaa Stene, medens disse melodisk raslende fulgte med Bölgen, hvergang den traadte tilbage; Maagerne vippede med Halen i

Veiret, beredte til Flugt, paa Söerne; alle Farver saae, paa Grund af den dunkle Himmel, ud som en Variation af det Graa; det blæste stærkt bagfra. Snart höinede Brinkerne sig med svære Lag af Kridt; dette udvikler sig af Leret, hvormed det först findes forenet, förend det bliver herskende. Den nederste Deel af Klinten er skjult af en tallös Mængde nedrullede Kridtmasser, der ligge skraat mod Havet; höiere oppe derimod seer man de egentlige Bratninger, stærkt furede af Regnskyllene. Schikterne angives ofte af Flintlag; vel ere de meget forstyrrede, men den fremherskende Retning er dog, saavidt jeg kunde see, angiven ved en Heldning mod Syd. Vi gik forbi Gjedebrinken til henad Sommerspiret; Vinden var imidlertid stillet af, og Klippen gav et herligt Læ til vort törre Middagsmaaltid, medens Söfuglene fra deres Reder oppe i Klintens Huller, og Bölgerne forneden sagte skyllende opförte Taffelmusik for os. En stor Sælhund viste sig med Kroppen over Vandet paa en Steen og gloede paa os, som om den vilde dele Maden; i alt Fald deelte vi tre Fornöielsen ved hver at sidde paa sin Steen og ret bade os i Middagssolen. Efter endt Maaltid vankede vi videre, forbi deilige Bjergstyrtninger, bedækkede med Krat og Smaaskov, med let rislende Kilder, om hvilke duftende Mjödurter og Padderokker og Druemunke dannede et blödt Urtetæppe, og endelig opad ved Maglevandsfaldet. Veiret klarede op, og den blideste Belysning fulgte os paa vor Vandring oppe fra Maglevandet til Taleren. Klinten udfolder her al sin Mangfoldighed af Farver og Former, og Modsætningen af de hvide Bjerge til den smalle, sortegraae Strandbred, og til Havet, let riflet af Vindpust, der stjal sig over Bakkerne, oplivet af Seilere,

var henrivende. Men mere herlig endnu Nedsigten fra Dronningstolen mellem dens Bögeskove, da Solen dalede og belyste kun de höieste Toppe, medens en Skare Svaler tumlede sig nedenfor over Bjergryggene i de aftenröde Straaler. Der er noget Tiltrækkende i at indvies i Dyrenes Liv, og vi kunde her i al Mag blive det. De Gamle lærte de Unge at flyve, med Taalmodighed fandt de sig i, at disse snart bleve trætte, og ligesom opmuntrede dem til at begynde igjen; det var som frydede de sig ret over deres Smaa og det muntre Bjergliv, thi der var ingen Ende paa deres Kviddren. "Nu har vi arbeidet den hele Dag og skaffet Bröd tilhuse, nu vil vi ogsaa more os og flagre rundt, flagre rundt i lystige Lege"! jeg kunde ikke anderledes forstaae Fuglenes Sprog. Imidlertid sank Solen, Vinden reiste sig stærkere og jog os hjem ad en besværlig Bjergvei over Bakker og Dale, gjennem Enebærbuske og alenhöit Græs.

Som vi næste Dag gik og slendrede nedenfor Lilleklints paradisiske Naturhave, kom en ung Fisker os imöde. "Kunde De ikke have Lyst til at see Klinten fra Söen?" spurgte han; "min Baad ligger her tætved". Vi havde alt för havt det til Hensigt, men halvt opgivet det, nu bestemte vi os strax. I Vandet, hvor Kilden, der i Smaafald styrter sig gjennem Skovsalen, forbi det yndige Kapel, udmunder sig, laa hans Baad; vi steg i den og roede op mod den store Klint. Solen skinnede mat over Klintens Fod, medens Toppene skjultes af Lavskyer, der hurtig löb fra Tinde til Tinde. Det var et sjeldent Bjergsyn i Danmark, men det forsvandt snart, bortviftet af Sydosten, og nu gjorde vi den deilige Rotour i yndigt Veir; Lys og Skygge spil-

lede med rig Afvexling paa de hvide Klippers Toppe og Klöfter og Skove; især tog Alt sig herligt ud paa Hjemtouren. Kun eet Sted, ved Dronningstolen, hvor Klippemassen fremtræder i sin reneste Form med lodrette Vægge, lode vi os landsætte. “Seer de Hulerne överst oppe, sagde vor Fiskermand; der boede i fordums Tid Jöden Opsal (Jetten fra Upsal, Odin), men det var ikke godt at besöge ham, kan jeg troe, for engang var der en forvoven Krop, der lod sig hidse ned til ham og gik ind i hans Slot. Hvad skete saa? Touget fik de vel tilbage, men der var ingen Mand med. Og det maa jeg medgive, den Opsal var en Pokkers Karl; tidt saae de ham kjöre over Söen med sine sorte Heste for, naar Havet var i Oprör, og Bönderne i min Barndom skulde aldrig forsömme at lade det sidste Neg staae paa Marken; det var tilgivens for hans Heste, kan jeg troe. Gamle Folk veed ogsaa at sige, at han med sine Grönjægere var trukken over Klipperne i sidste svenske Krig, for at forsvare Landet, og han har lovet, fortælle de, at gjöre det endnu engang. Ellers siger de, at han nu er dragen bort herfra og hen til Stevns”. Den sidste Oplysning interesserede os især, da vi her af Folkets egen Mund hörte, hvorledes den stigende Oplysning lader Aanderne gaae bort, men dog endnu har saa megen Kjærlighed til dem, at den ikke nænner at slaae dem reent ihjel. “Men hör du, sagde vi, da vi atter vare i Baaden, veed du ikke mere at fortælle om den Opsal; det er altid moersomt nok”! Aa, nei, jeg har vel hört mere, men saa paa det Lag glemt det igjen. Dog eet endnu rinder mig ihu; seer de histhenne den Styrtning, hun skryller höit idag, det er mod ondt Veir; den kalder vi Abildgaardsfaldet, for der, sige de, har Jöden

havt sin Abildgaard". Vi vendte Öiet hen mod det Sted, han betegnede. Det var en herlig Bjergstyrtning, rundt overgroet og omsnoet med Smaatræer og Buske. "Den var saa deilig, saa deilig, vedblev han, men det var kun sjeldent, det undtes Nogen at faae Syn paa den, kan jeg troe. Sögte man efter den, fandt man nu slet Intet; dog kom Nogen uforvarendes ind i Tykningen, kunde han staae midt imellem Frugttræer og Blomster, som man ellers aldrig seer hertillands; saa smukt maa han da have havt det, den Opsal"! "Har du ellers ingen gamle Fortællinger"? spurgte vi, da hans Mund nu var kommen saa godt paa Gled. "Jo, der er een, jeg mindes. En sildig Aftenstund kommer der en *Seiler under* Vesterlandet *og gaaer der til Ankers.* Det var en særeen den, hun skjellede meget fra andre, havde kulsorte Seil, og Folk tænkte allehaande om hende. Saa var der en Vovehals, der tog en Baad og gik ombord; hele Mandskabet manglede Hovederne, men alligevel *kunde* de röre sig bravt og bjerge Seilene. *Da nu Manden* spurgte ad, hvad de vilde, svarede de: hente Bager Herman til *Hekkenfjeld. Og Gud bedre* ham, han kom der ogsaa, for samme Nat döde han! Men jeg mener, de onde Aander have ingen Magt over den, der holder sig til Gud". — Vi roede videre forbi Taleren; en Flok Sælhunde laa og solede sig paa de store Steen under den. "Der har vi atter en Sværm af dem, der foröder vore Fiske. Bare Strömmen ikke var saa stylp og krap, som De kan see paa Tangklöveren, der ligger langs med Bunden, skulde jeg have mine Garn idag ude efter dem. For det betaler sig ret godt, maae De troe, at enten fange eller skyde de Dyr". Derpaa udbredte han sig om Sælhundene, Fiskerierne og det hyggelige Liv om Vin-

teraftener i Fiskerbytten, naar Familien sad om en Tranlampe og flikkede Garn, medens En læste af en gammel Bog, f. Ex. Kjöge Huuskors, hvis Indhold han meddeelte os. "Og siden det morer Dem med saadanne gamle Sagn, veed jeg eet, der er sandt, om en Skrædderdreng. Han skulde vaage en Nat, for itide at vække *sin* Mester, og fik saa fat i Bogen, og see, mens han læste, kom Fanden selv frem. Den stakkels Dreng blev heelt ynkelig tilmode, da han ikke forstod at læse ham bort igjen; men saa var der en Muurmester, der heed Peter Svads, en forsoren Karl, som engang havde disputeret med sin Præst om, at sjette Mosebog var Cyprianus; han forstod det og hjalp den arme lille Skrædder". "Men med alt det, vedblev han, vi Fiskere saadan kan kan more os med, er dog Livet bedre rigtig tilsöes. Jeg længes ogsaa efter at fare, kan De troe, men min gamle Fader er derimod. Forgangen Aar var jeg saa beldig at blive tagen til Orlogs; Hjertet hoppede mig i Livet, og jeg drömte hele Natten kun om Baadsmandspiben og Bakskammeraterne og Storm og Uveir, men saa næste Dag, da vi skulde *trække, fik jeg* et Frilod. Jeg maatte da *gaae over* Stag og vende Næsen hjemad. Og jeg kan aldrig sige, naar hun saadan frisker op og kommer dæmmendes ret lige ind, naar Kulden er i Vandet, saa trækker det mig ud at faae mig en Tour paa min Nöddeskal. Det har ogsaa hændet iblandt, kan jeg troe, at jeg kom ud; saaledes forgangen Aar da Amerikaneren stod paa Revet her udenfor, da var vi tre Fiskere, som halede Baaden ned gjennem Skrædderrenden og prövede en Gang med Bræksöerne, for at bjerge Folkene. Vel gik det seent, for Jollen var lille, men vi fik dem dog Alle, saa Ingen gik nedenom". Han vilde nu læse

til Styrmandsexamen, "men een Ting, sagde han, kan jeg der strax i Förstningen ikke fordöie; det er, at Solen hun staaer. Siger ikke Præsten paa Stolen, at Solen gaaer op, og saae jeg ikke selv en Paaskemorgen, at Solen, paa den Tid vor Herre stod op, dandsede og sprang, da den kom frem af Bölgerne, til hans Ære; hvorledes kan hun da staae stille? Vel siger de: ja det er med os og Solen som med Bönder, der förstegang komme ud at roe, og mene Landet gaaer fra dem, og ikke de fra Landet, men det hjelper ikke; jeg hoppede og sprang dog ikke dengang." Under saadanne Samtaler vare vi komne til vort Landingssted og skiltes med et venligt Haandtryk fra vor *trohjertige, unge* Fisker.

Hermed er det egentlige Brudstykke af Möens-Reisen endt; men da vi, just som vi atter skulde bort fra Øen, vare saa heldige at gjöre et Bekjendtskab med en vakker Sömand, der vistnok kunde være interessant for Flere, vil jeg give en kort Beskrivelse af det. — Af Kjærlighed til Söen og de blaae Gutter havde vi besluttet at tage tilsöes fra Stege til Sjælland. En Matros, vi traf paa Skibsbyggerpladsen og spurgte tilraads, kaldte paa "Hans Jakob". Vi hörte det svare "Halloi" fra en Jagt, der stod paa Stabelen, og saae en höi Mand, klædt som Tömrer, langsomt komme op paa Dækket, see efter Vinden og stige ned ad Trapperne, Alt uden at mæle et eneste Ord. Da han kom hen til os, fulgtes vi et Stykke Vei sammen; han spurgte, hvormange vi var, hvad vi vilde give for at sættes over til Stavreby, men nævnte Intet om han var villig dertil eller ikke, skjöndt vi spurgte ham derom. Endelig, da vi paa Grund af hans Taushed næsten havde slaaet vor

Plan ud af Tankerne og vilde skilles fra ham, sagde han: "Ja saa lægger jeg Jollen hist ved den store Baad, Klokken halv eet", og forlod os. Til bestemt Tid indfandt vi os, men maatte vente en Stund, indtil Hans Jakob kom i Matrosdragt med to af sine Smaagutter. Vi gik tilsöes for en svag Kuling, og næppe vare vi paa Vandet, för vor Sömand var i sit Æs og med Eet blev snaksom. De har vel Intet mod, at vi tre först holder vort Middagsmaaltid"? Med det pakkede han sit Forraad ud. "Der, min Dreng, har Du et Kjödbeen og en Æggekage, jeg veed den er god, for den er af de vilde Fugle ude paa Ægholmen ved Lodsernes Tanghuus. Det er en Pokkers Dreng den, kan De troe; alt som en næppe to Aars Pudsling kjendte han min Jolle fra alle de andre; hvergang han saae den, raabte han "Joji, Joji," og var ikke at bringe derfra. Jeg haaber nok, han skal blive en rask Gut med Tiden. Men hvordan staaer det med Vinden, Erik, jeg synes hun vil ikke trække "Jo, Faer, seer I ikke Piibösten (en Strandskade) derhenne? Snart vil vi faae en frisk Kuling, for Skaden piber," svarede Drengen. "Naa da, saa stram paa Klyveren min Dreng, men forsigtig, vi har lægt Vande her." Imidlertid var Maaltidet endt. Jeg husker ikke, hvorledes vi fik Samtalen dreiet paa Englænderne, men næppe var der slaaet paa den Stræng, för det myldrede frem af Hans Jakob om den sidste Krig. "Da var jeg kun en Dreng paa 16 Aar, fortalte han, men jeg blev dog tagen til Kanonbaadene og levede i 5 Aar ikke mere paa Landet, end Fisken dernede, og var en svær Karl, för jeg kom derfra. Jeg stod under Capitain Wulff, en uforsagt Sömand, og vi purrede Mester Jæk dygtig. Kugler og Skraa susede

mig tæt forbi, saa de sved mine Haar og gik gjennem Hatten, men vor Herre hjalp mig, og jeg blev aldrig saaret. De fleste af os manglede det ikke paa Hjerte i Livet; kun var der et Par Bondeknolde, som aldrig havde været i Slag för, og naar en Mand blot blev blesseret, hylede og skreg de. Saa gav man dem Een paa Snuden, for hvad kunde det hjælpe; det var jo meget bedre at tage sig en Snaps ovenpaa den Forskrækkelse. Der var ogsaa een af Officererne, som jeg ikke vil nævne, han duede meest til at ligge mellem Rundholdterne, og commanderede han, saa var det saa sagte, at man næppe kunde fornemme det. Men Wulff, ham hörte man, om han saa havde 40 Kanonbaade under sig. Meest var det Plaseer, naar vi fik Jæk langskibs og rigtig kunde hilse paa ham; saadan var det gaaet en Fregat. Vi huggede alle hans Stænger og Master ned, og pillede ham i Skroget, saa man kunde see Dagen derigjennem; han fik flere Gange ny Besætning i Barkasser, men hvergang de kom os nær nok, ramlede vi dem ned, hver Mand. Jeg syntes selv det gik fælt til, skjöndt jeg alt var krigsvant. Tilsidst svaiede han med Udlæggeren ligeover vore Hoveder, og gjerne havde vi entret ham, men der var Ordre fra Kjöbenhavn, intet Skib at tage ved Entring, fordi det kostede formange Mand; og da det saa kulede op, slap han fra os. — Engelsmanden vilde helst have os under Langeland, for der kunde han löbe klods ind paa Land og lade os löbe Spidsrod mellem sine Kanoner, men fik vi ham under Laaland, hvor der er Rev og Sandbanker nok, fik han igjen en alvorlig Overhaling af glatte Laget. Naar vi ikke kunde komme Jæk tillivs for Veirets Skyld, fulgte vi ham i Distants med tyrkisk Musik, som gjorde

ham gal i Hovedet, dog (her lukkede han, som oftere, naar han var ret i Lune, sit venstre Öie) vi meente kun, vi havde ligesaa godt Lov at gaae i Beltet som han, og lidt til endnu. Engelsmanden fangede vel også Mange af vore Folk og puttede dem i sine Huller, hvor de havde det ondt nok og maatte ligge for Anker mellem Landkrabberne, men jeg veed kun Een, der, trods alt Guld, han böd, tog Tjeneste hos ham. Det var en gammel Baadsmand, som först fik Löfte om aldrig at blive brugt mod sit Fædreneland. Da han nu kom ombord og förstegang saae Mester Jæks Flag deroppe, hvor han var vant til at see det hvide Kors i röd Grund, blev han som Söen, naar hun er i værst Humeur; han flöi tiltops, rev Flaget ned, og styrtede sig med det i Bölgerne". — Da vi spurgte ham om möenske Sagn, fortalte han os nogle af dem, vi alt havde hört, med hans egne, sære Betænkninger; saaledes meente han, at Jettens Abildgaard var opkommen ved Æblekjerner, der vare udkastede der. Kun eet nyt kunde han föie til. "Der var en Kone, som Jöden Opsal havde befalet at vande sine Heste i en Sold, og til Gjengjeld givet hende et Mærke, idet han krummede hendes tre Fingre indad mod Haandfladen; han havde ikke seet det, og troede det da heller ikke. I hans Ungdom var Landet fuldt med saadanne Fortællinger, og man hörte ikke Andet i alle Kakkelovnskroge, men nu var den Tid forbi." — Vor Fisker gav sig forresten af med at tömre, fiske og fare til Koffardies. To Gange havde han lidt Skibbrud, den ene Gang i Kjögebugt; Söen kom saadan dæmmendes ind paa dem, at de reed Udlæggeren tilvands; Vandet sad som en Iis om deres Klæder, og da Skibet saa sank, og Mandskabet flöd bort i Jollen,

maatte de skiftes til at roe, for ikke at fryse ihjæl. "Og en Lykke var det endda for os, at vi ikke strandede paa Möens Klint, for Klinteboerne er værre at trækkes med, end den Onde selv; tænk dem engang, hvilke Vandrotter de er mod os Söfarende! I stormfulde Nætter ride de paa Klinterne med Blus, der vippe op og ned og fortone sig, som kunde det være fra et Fyrskib." Hans Raisonnementer om Söfolkenes Udsvævelser, om Dands, som han syntes var Narrestreger, skjöndt han selv undertiden ikke kunde bare sig for at hoppe med, om en Præst, de havde havt, en dygtig Mand paa Stolen, men saa karrig, at Folk sagde: "de troede s'gu ikke paa, hvad han forkyndte om *Religionen, da han selv handlede tvertimod det*", kort om Alt, hvorpaa Talen faldt, röbede ligesaamegen Forstand og sund Sands, som hans Fortællinger röbede Kraft og Lunefuldhed. Efter en tre Timers Seilads, under hvilken Munden paa ham ikke havde staaet et Öieblik, landsatte han os, og, skjönt nödig, maatte vi skilles fra den raske Havets Gut.

Reise i Jylland.

(1833.)

Det er atter af en Fodreise jeg her meddeler fölgende Brudstykker, som jeg haaber vil sætte Naturen og Folket i Jylland i et sandere Lys, end det man sædvanlig betragter dem i paa hiin Side Beltet. Thi desværre er indtil den sidste Tid den Lyst til at gjöre vore egne Nærmeste latterlige saa mægtig, at Mange paa Öerne kun for

at lee tænke paa Jylland og Jyderne. Og lee vi ad os selv og vore egne, hvilken Fremmed kunne vi da forlange Agtelse af? I Sandhed ingen Dansk burde glemme, at Jylland er Landet, hvor Hamleth og Niels Ebbesen födtes, og hvor en Bondestamme groede op, der heller gjorde Oprör paa Oprör mod Herremændene, end miste sin lovlige Frihed og böie Nakken under Adelens Aag, hvor en Adelsslægt og en Borgerflok fostredes, der har talt Danmarks herligste Mænd blandt sine. — Og Börnene ere ikke vanslægtede fra Fædrene; endnu boer Kraft og Sands for alt Ædelt, Gjæstfrihed og Ærlighed i Skoven og paa Heden og mellem Klitterne.

Paa vor Vandring gjennem Landet var min Broder og jeg imod Slutningen af Sommeren 1833 komne til Danmarks yndigste Egn, den omkring Veile. Det var en smuk Morgen i det ellers saa regnfulde Aar, at vi gik op ad Veiledalen, der med sin nærmeste Omegn baade i Gorms og Haralds Tid og senere var Skuepladsen for Danmarks vigtigste Historie. Ved Siden af den brede Engdal, som Aaen gjennemströmmer, höine Bakkerne sig, betydeligere, end man sædvanlig hos os træffer dem, lyngbegroede, snart kullede, snart med Skove og adspredte Smaahuse, og alt dette oplivet med utallige, rasktrindende Bække, der virkelig synes snarere at tilhöre et Bjergland end de jevne Sletter. Ved En af disse satte vi os og lode os ret behagelig gjennemvarme af Solen, medens vi dyppede vore törre Tvebakker i Bækken og studerede dens Rislen og Boblen og hule Dundren. Henimod Haraldskjær indknibes Engen; her standsede vi ved Aabredden paa Enden af en Bro og havde en smilende Udsigt over den hastigström-

mende Vandstrimmel mellem det friske Grönne og enkelte Trægrupper mod de fjernere Skove, som en forbiilende Byge mere opmuntrede end fordærvede. Hjemveien, först over Marker, siden gjennem Dal og Skov, var, som Udveien og hele Egnen, meget sandet og bakket, men ikke saa smuk, da de af Vestenvinden forpidskede Træer altid grinede os imöde. Etsteds ved en Skrænt fandt vi haard Sand, der nærmede sig til Ahlen. Som vi ströifede om i Skovene, uden fast Maal, traf vi til al Lykke en gammel Bekjendt fra Universitetet, der bad os dog endelig ikke forsömme en Udflugt til Greis Mölle, og tilböd sig selv som vor Veiviser. *Det var den herligste Dal jeg har seet i Danmark, og* vel kunde den i *Skjönhed maale sig med* mange af de saa höitpriste Egne i det sachsiske Schweitz. Dens Sider danne virkelige Bjergpartier, der samle sig til henrivende Landskaber; dybt i Bunden af den, i Skyggen af ældgamle Træer, styrter Greis Aa sig forbi yndige Blomsteröer i *migniature*, med Hvirvel paa Hvirvel, med mange af de raske Strömninger, man i Norge kalder *Stryg*, og som ellers ere eiendommelige for Bjerglandet. Bunden som de steile Sider *ere tæt begroede* med Bögeskov; ved Værket, en Klædemölle, udvider den ellers snævre Dal sig og danner en malerisk Kjedel. Især er Nedsigten fra een af de höieste Bakker, Himmelpinden, mellem dens lavstammede Egekrat over steile Skovbakker mod de röde Tage og den klare Aa, fortryllende. Vor Ven, en ægte Jyde, underholdt os hele Tiden om det oprindelig Dygtige hos hans Landsmænd, der endnu viser sig, skjöndt desværre ofte ikke under de elskeligste Former. Saaledes fortalte han om Almuen etsteds, der længe havde havt Vane til at hente

Brænde fra en Skov. Da det paa eengang blev dem forbudt, bleve de meget opirrede, især eftersom de meente at have, om ikke Ret, dog Hævd derpaa; de væbnede sig derfor, overfaldt Vagten og kjörte i Triumph bort med Byttet. Paa Grændsen, hvor Toldvagten endog er understöttet med Landsenerer, vove Smuglerne ikke sjelden ordentlige Batailler med disse, seire over dem, og före Varerne ind i hele Karavaner. Er En af dem fangen, bliver det en Æressag for de Omkringboende, at frelse ham "af den lille Forlegenhed", og de vove tidt Livet forat udföre det. Og siden jeg her er kommen til at omtale Jydens naturlige Uforfærdethed, selv hvor han har en slet Sag at forsvare, kan jeg ikke Andet, end anföre *hædrende Vidnesbyrd om den*, naar den værner om det Ædle. Jeg traf i Colding en Landseneerofficeer, en Kieler af Födsel, og altsaa intet mindre end partisk; han havde tjent i sidste Krig baade ved holsteenske og jydske Regimenter, men foretrak langt Jyderne med den kraftige Bygning, den tarvelige Levemaade, det sindige, udholdende Mod og den villige Lydighed, for sine *lækkervante, hovmodige* Landsmænd. Holsteneren, forklarede han, kunde Intet udholde, naar han ikke fik sin Kaffe o. s. v. i sin Tid; men Jyden, især fra Potte- og Aale-Egnene, var yderst tarvelig vant og tog tiltakke med Alt; Jydens Forstandighed gjorde, at han indsaae sin Feil, naar han havde gjort sig skyldig i nogen, og taalmodig taalte sin Straf, hvorimod Holsteneren fattede bittert Nag til den Officeer, der maatte straffe ham; Jyden kunde taale alle Strabadser, Holsteneren blev strax træt; og hvad Modet angik var Jyden i ingen Maade ringest. Ret vakkre Exempler herpaa fra Krigens Tid hörte jeg ogsaa

baade af ham og Andre. Saaledes var det forbudt Landfolket at gribe til Vaaben mod de omströifende fjendtlige Tropper; i Slesvig blev Forbudet overholdt, men den halve Snees Kosakker, der kom over Kongeaaen, blev skudt af Bönderne. En Franskmand havde faaet Herberge hos en Smed i Vonsild, men fandt sit Værelse saa usselt, at han befalede Smedden at före hans Hest derop. Smedden adlöd, bandt den i Værelset og satte Havre for den. Om Aftenen forlangte Franskmanden ordentligt Logis, hvortil Smedden svarede "ja", tog Huen af og viste Herren meget höflig til det gamle Sted. "Skal en fransk Soldat boe hos sin Hest, din fordömte Smed?" brölede han, trak blank og foer ind paa Manden; men ganske rolig satte denne sin Hue paa, tog Soldaten med et kraftigt Ryk i Kraven, smed ham under sig og sagde: "ja, Herr Franzos!" Franskmanden blev taus som en Muur og var fra dette Öieblik af den höfligste Mand. Da Engelsted med sine jydske Dragoner, afskaaren fra den övrige danske Armee, kom for Hamborgs Porte, sendte Prindsen af Eckmühl Bud ud og advarede ham for at vove sig ind i Holsteen, der alt var oversvömmet med Fjender; hvis han derimod vilde tage tiltakke med Kvarteer i Hamborg, skulde han faae det saagodt som muligt. Engelsted holdt just i Spidsen for Regimentet, han dreiede sig om paa Hesten: "ja, jeg veed ikke hvad I siger, Karle, men jeg rider hjem!" Med det hug han Sporerne i sin Hest, Regimentet fulgte og kæmpede sig gjennem Skarer af Kosakker til Rendsborg, hvor det var anseet som tabt. I denne Kamp var det, saavidt jeg veed, at Major Bönnichsen faldt; han standsede ved en Grav, hvorover hans Hest ikke kunde sætte, da han var for svær; hans Folk

vilde just tilbage og hjælpe ham, skjöndt Fjenden var i Hælene. "I Pokkers Skind og Been, fremad Karle, raabte han, lad mig blive her!" dreiede sin Hest, medens hans Folk, skjöndt nödig, galopperede bort, hug derpaa ind paa en *Flok* Kosakker og tumlede sig med dem alene, til han faldt for deres Landsestik.

Jeg tænker, det er Beviser nok for, at Jyden endnu er den gamle, og at, mangler han Noget, er det ikke Mod og Kraft. Men vi maae tilbage til Veile. Om Eftermiddagen gjorde vi en Tour til Tirsbæk; Skoven langs Stranden er ypperlig fredet, og herlig var Vandringen gjennem den med Udsigt til den dybtblaae Fjord, Fiskerbaadene derude, og dens skovbegroede höie Sydbred. Da Skoven hörte op, gik vi nedenfor Höiderne, forbi tangklædte Fiskerhytter, siden opad langstrakte, bjergagtige Banker med undseelige Smaahuse, halvskjulte i Klöfterne, forbi Næs, endelig gjennem en dunkel Dalskov af Fyrretræer til Herregaarden, en forsvarlig, gammeldags Bygning. Paa Hjemveien forfulgtes vi af et Faarekyllingeskrig, hvis Lige jeg först i Lombardiets Sletter har hört. — Natten tilbragtes hos en Bonde i Oure, for tidlig næste Morgen at kjöre vesterpaa, og trods Regnen gik det ogsaa med Morgengryet mod Jellinge. Kirken her ligger ærværdigt mellem Gorms og Thyres vældige Kæmpehöie, med Runestenene ved sin Port, for Resten temmelig uinteressant i en bar Egn ved Begyndelsen af Heden, kun omringet af Minderne om gammel Höihed, de mange Gravhöie. Under Smaaskyl, siden i bedre Veir, gik Veien paa Toppen af Lyngbanker med Udsigter til en gold Dal og nogle forkuede Træplantninger, og videre over den tomme, flakke Hede. Det har altid noget Egent ved sig, at færdes i en slig Ör-

ken, og, skjöndt Lyngen nu ikke var oplivet ved de vakkre blegröde Blomster og Bisværmene om dem, var det mig dog altid interessant, især da de sidste Spor af Dyrkning, de sidste Pletter med kort, men reen Rug, forsvandt. Det vilde Öde med den vide Horizont har Noget af Havets Storhed ved sig; det nærer et fribaarent Sind, en djærv Uafhængighedsfölelse, der ogsaa altid har udmærket den danske Hedebonde. — Storkene havde nu samlet sig i store Flokke og tumlede sig over Lyngörkenen; de Gamle lærte de Unge at flyve, og moersomt var det at see, hvorledes disse gjorde mange Anstrængelser, uden at det blev til Noget. Jeg tænkte paa Verset af en Folkevise, *jeg havde lært i Vonsild,* Storkenes *Yndlingsby,* og *i den livlige* Stemning hvori jeg var, varierede det sig for mig:

Storke, Storke, stene,
Med de röde Bene,
Hvor skal Du nu hen iaar?
"Til min Faders Gaard;
Der, hvor Drenge spille Bold,
Der, *hvor Piger* spinde Guld;
Hopsa, Hopsa, Heia!
Der er nok at lege!

Paa de gamle Tage
Venter alt min Mage,
Stopper os med Mos og Duun
Vores Rede luun.
Det er just en Herrefærd,
I det muntre Foraarsveir
Flagre vidt og lege,
Hopsa, Hopsa, Heia!"

Storke, hvide, pæne,
Med de röde Bene,

Bringer Du igjen iaar
Mig en lille Broer?
"Ja, naar Du er artig ret,
Læser godt og strikker net,
Faaer Du En til at lege,
Gynge paa Armen og hege."

Paa de smukke Vinger
Du saa vidt Dig svinger,
Hvorfor har jeg ingen da?
"Husk hvad Moder sa'e;
Naar Du aldrig bedröver Moer,
Eengang Vinger paa dig groer,
Skal Du med Englebörn lege,
Hopsa, Hopsa, Heia!"

Vi holdt for Randböl Kro. Med travl Venlighed kom Kromanden os imöde, böd os ind og indlod sig strax med os paa den sædvanlige, godmodignysgjerrige, jydske Maneer. "Med Forlov, hvor skal de Godtfolk hen idag? det maa være trælsomt at reise i saadant Veir, og jeg tvivler om, det (*veed bestemt, det ikke*) bliver bedre for det Förste!" Da han hörte, vi vilde vesterpaa, blev han glad. "*Ja, ja, jeg siger ikke formeget,* men *der skal de faae* Karle at see, bulstærke som min Naboes Tyr, og ærlige, godmodige og hjælpsomme; tænk engang, der var nylig ved et Marked en fattig Kone, som disse hersens Posekigere konfiskerede Alt for, men luur mig *Klitboeren*, han er luun; de gik op om Natten, pryglede *Toldbetjenterne* forsvarlig og gav den stakkels Kjærling al hendes Eie igjen. Det kalder jeg et Venskabsstykke!" I næste Kro ved Grindsted vilde Manden före vor Kudsk paa glat Iis, da denne vel, *strengt taget, ikke* torde befordre os; dog han var ikke blandt de Vove og opspandt paa sin Jydsk en pæn

lille Historie om os, som han kaldte sin Familie, hvorover han siden ret inderlig morede sig, da han fortalte os den, og alt imellem smaalo for sig selv. Aftenen faldt paa, og endnu havde vi ikke seet andre Spor til Bebyggelse end hist og her et Huus, fuldt med Jydepotter, og Rögen fra Lyngbrand i det Fjerne. Vi foer endelig vild og bleve overordentlig glade, da vi i den Retning, vi paa maae og faae slog ind, tilsidst traf et Par Hedehuse. Manden stod udenfor og syslede med sine Heste, et Par herlige Dyr. "Kan vi ikke faae Natteleie hos Jer?" spurgte vi. "Jeg skal höre ad", var Svaret, som Jyden aldrig giver ligeud, og strax efter sagde han: "ja, naar vi tog *tiltakke, men Leiligheden* var ikke stor". *Vi maatte* imidlertid tage tiltakke og tilbringe Natten i en halv Seng, skilte ved en Fjel for Födderne fra vor Kudsk og Bondens Sön. Morgenen derpaa kjörte vi afsted med Hedebonden i Bygeveir: "Det er klart som Blæk i Kimingen, men *det vil* vel blanke op siden, kan jeg troe. *Blot jeg* ikke havde mine Heste her, for de kan tage Skade saadan en Dag." Det *gik ogsaa sneglelangsomt,* men han var ikke at bevæge til at kjöre bedre for "de stakkels Hestes" Skyld. — Efter et Par Miils Reise gjennem det lidt frugtbarere Strög, der aflöser Lyngheden, var vi ved Kysten, tæt under Klitterne, der reise sig som Smaabjerge. Vi holdt udenfor et pænt grundmuret Huus i hollandsk Stiil med gröntmalede Vinduer og Döre; en graahærdet, undersætsig Mand med et ægte Fiskerblik böd os velkommen: det var Klitfoged Jep Sörensen. "Kan I tage imod os?" spurgte vi. Med samme Forsigtighed som Hedebonden vilde han först höre sig for, og da Intet var i Veien, kom han strax efter ud og böd os

trine bedre frem. Vi fulgte hans Opfordring og følte os snart overordentlig hyggelig i den pyntelige Stue hos ham og hans Familie, "hans levende Rigdom", som han kaldte den; den bestod af nogle Piger og fire raske Gutter, der selv besörgede Alt, baade Avling og Fiskerie. Fiskeriet nemlig, der er i dygtig Opkomst, og drives ikke blot fra Henne og Lönne, men ogsaa fra de andre Kystbyer, sysselsætter kun Beboerne i de 3 Efteraars- og 3 Foraarsmaaneder; Resten af Tiden gaaer hen med Agerbrug, eller for löse og ledige Folk med at drage sönderpaa og tage Tjeneste der. "Men de Godtfolk vil vel heller, mens det nu hofter, have Syn for Sagen og see Klitterne, sagde vor Vært; jeg skal gjerne fölge dem havlangs", derpaa tog han sin Vadmels-Kittel over og förte os ud. Vi kom först til Kirken. Indeni er der ikke noget Mærkeligt ved den, naar man undtager dens Bræddeloft, dens Gulv, brolagt som vore Gader, og dens Altartavle med ret vakkert udskaarne Figurer; udentil er den paafaldende ved sin Lavhed og, tager jeg ikke Feil, den Klokkestabel ved Siden af den, der her, som oftere i Jylland, træder istedetfor Taarn, men især ved Omegnen; nærmest ligger nemlig en bred Dal, sparsomt begroet med Lyng og Revlinger og i Baggrunden den nögne Klitrække, der langtfra fortoner sig som Sneebjerge og mindede mig stærkt om en Afbildning af en norsk Kirke i Grönland. Derfra gik vi over en sandet Lyngdal med Udsigt til et Par smukke, saftgrönne Enge, som man her kalder Marsken, ned mellem Sandbjergene, der oftest i tre Rader, med Dale mellem hver, omgive Kysten. Gyvel, Helmene og Marehalmen groe frodigt og binde Sandflugten; de have en graagrön, mat Farvetone, der

i Forening med de skaldede, hvide, tidt skarptformede Höie give hele Naturen en trist Charakteer, og dog havde den ved den Belysning, hvorunder vi saae den förste Aften, med Solen matguul straalende bag Regnskyer, noget underligt Tiltrækkende ved sig, og mindede ikke lidt om Möens Kridtbjerge. Vi gik Bakke op og Bakke ned, endelig aabnede Udsigten sig til Vesterhavet. "Her seer De da Vestervovvov", udbröd Jep Sörensen, og i Sandhed den hele Reise var vel lönnet ved dette eneste Syn. Derude, paa hiin Side af den flakke Landstrimmel ved Nymindegab, som skiller Fjorden fra Söen, tumlede det sig i Aftenröden; tre Gange brændte det an mod Grunden, og sprudede sit hvide Skum höit op, mens Sælhundene laae paa Stranden mellem Vragstumper og slikkede det sparsomme Solskin. Vi hörte kun Brændingernes hule Dundren, Suset af Vinden, som svöbte sig om Sandbankerne, og eensomme Maagers Skrig. "Ja nu er hun stille, mens Bygen rummer, men der sidder meer ondt Veir over Söen; det bliver det stille Vand til Natten", bemærkede Klitfogeden. Vi undrede os over, at han kaldte det stille nu. "De skulde see Vestervovvov, naar hun er ond, svarede han, og det bröler ud af hende, saa man ikke kan faae Ørenlyd, kan jeg troe; det er en anden Ting. Som forgangen Aar da Engelskmanden strandede; han kom over den förste Brænding, og den anden med, men saa i tredie gik han paa tværs og huggede sig Ribbenene ind paa Grunden. Jeg glemmer aldrig det Syn og de stakkels Skibbrudnes Raab. "Kan vi ikke redde dem, Faer", sagde min Ole. "Nei, Du, sagde jeg, det er en reen Umulighed"; for Söen gik her lige op til Klitten. Men saa gjorde vi Tegn

til dem, at de skulde gaae tilsöes med et Toug om Livet, og vi paa Stranden tog den Ene den Anden i Haanden og dannede en lang Kjede. Da nu Bölgerne kom dæmmendes ind, var vi ogsaa för *Dragsuen* (Bölgens Tilbagegang) heldige nok at faae et Par bjergede ved at gribe i Tougenden. De Andre aad Söen, for hun var i slemt Humeur, skal jeg sige os, og vi kunde kun befale dem Gud i Vold." Vi fulgte Strandbredden videre til ind mellem Klitterne, hvor Fiskerhusene laae, omgivede af tætte Klynger Marehalm, gjennem hvilke Vinden susede. De bestaae alene af Straatage, og det saa lave, at der for dem, der vil sidde og have det lidt bekvemt ved Arbeidet, er udgravet Huller i Jorden. Forresten see de ret hyggelige ud, have hvert sit Arnested med Skorsteen, Hylder under Loftet til Proviant, og Köier bagi, hver til to Karle og to Piger, som i Fiskertiden stadigt boe her. Nu var der Ingen, uden en lille Fiskerpige, der venlig böd sit "Gudsfred og velkommen de fremmede Folk!" Jeppe forklarede os i een af Hytterne Fremgangsmaaden ved Fiskeriet. Fiskerbaadene, eller Havskibene, som de kaldes, ere fladbundede; hvergang Folk skal ud, standse de först paa Stranden og bede stille et Fadervor, derpaa maae de i Vandet og skyde Baaden saalangt, til Söen kan bære, og da i en Haandevending springe i den. Hver Baad har 6 til 7 Mand, hver Mand har 3 Trug med 1800 Kroge ialt, hvis Maddinger ere Sildestykker. Naar de komme hjem fra deres Fart, der tidt gaaer hele Mile ud i den aabne Sö, faae Pigerne travlt med at bringe varmt Øl, ordne Trugene, o. s. v. Kun naar det er stærk Storm, eller Paalandsvind, kan de sommetider more sig med at synge og spille og dandse inde mel-

lem Klitterne omkaps med Stormen. I tykt Veir, og meest naar Havet aner Storm, gaaer der en Lysning fra dets Brændinger som en svag Lue, der ogsaa springer frem ved Aareslagene og under Trinene i Sandet, ja undertiden gjör, at Fiskerne i mange Favnes Dybde kan mærke Fisken, der bider paa Krogen; den Lysning kalde de Morild. "Men naar det nu bliver Storm, mens Fiskerne er ude?" spurgte vi. "Aa ja, svarede Jeppe, det kan blive haardt nok, men mine Drenge forstaae ret bravt, kan jeg troe, at holde Tungen lige i Munden og roe Söerne döde. Stævnen lige i Bölgen, naar hun brækker, og holde tilbage, saalænge til der kommer een, som er manerlig, det er *hele Kunsten*; og dog *lærer man den ikke paa eet Aar*".

Natten begyndte at bryde ind, og vi skyndte os hjem. Det var os en Fornöielse, at vor Reises Gang tillod os, at tilbringe endnu en Dag i den vakkre Familie og höre Jeppe togange komme ind til vor Seng med sit trohjertige Sömands-"Godmorgen de godt Folk." Det er en kraftigbygget, dygtig, forstandig, trohjertig Folkestamme, godmodig og gjæstfri; de passe deres Dont og staae sig i Almindelighed godt, saa Ordsproget, "*om en Jyde saa sidder paa en Steen, skraber han dog Penge sammen*", ogsaa her finder sin Stadfæstelse. Phantasie synes de derimod ikke at have Synderligt af, idetmindste fik vi ingen Sagn og Sange at vide, skjönt vi bleve temmelig fortrolige med dem og vare som halve Familielemmer; maaskee de dog, som Jyden i Almindelighed, ved Alt, de udlode sig om, havde 1 *in mente*. Forsigtige er de som Hamleth, det ægte Grundbillede af den jydske Folkecharakteer, men vil de sætte Noget igjennem, have de den Udholdenhed, der altid har viist sig i Jyllands Historie, og

som vi Öboere maae beundre. De vove da Liv og Blod for den Sag, de vil forsvare, men det varer længe, förend de vil forsvare Noget. Deres gjennemsættende Charakteer seer man bedst af en Historie, en Strandtoldbetjent fortalte os: Ringkjöbing Amts Fiskere havde klaget over, at de trak Sild i Fjorden; Cancelliet forböd det da og paalagde Toldbetjenten at sörge for, at det ikke skete; men Lönne Fiskere lode sig ikke forblöffe, de slog sig sammen og fik Ribe Amts Övrighed paa deres Parti. Nu kom de til Toldbetjenten og sagde: "paa Fredag drage vi!" — "Ja, ja, I faaer tage, hvad der fölger paa." De kom, og han, saasnart han kunde, ned til Stranden, for at konfiskere Garnet; men her stimlede Alle om ham og raabte: det skulde aldrig skee. Han nödtes da til blot at skrive de Skyldige op. Næste Dag kom Flere, han ei havde seet fiske, op til ham: "Han har nok ikke skrevet os?" "Vil I vedgaae, at I har draget?" — "Ja vist vil vi vedgaae det, men det siger vi ham, saalænge der er Marv og Been i os, faaer han ikke vore Garn." Alt dette blev sagt meget rolig, mens de sad inde og rögte paa deres Piber, men fast og bestemt. De fik ogsaa siden Lov af Cancelliet til at drage saameget de behövede.

Deres Sprog nærmer sig det Engelske meget baade i Valg af Ord og Former, og det har et ægte Sömandspræg. Billeder og Udtryk, hentede fra Sölivet, hörer man hvert Öjeblik. Saaledes, for at anføre et Exempel, kom engang, mens vi var der, Jeppes lille Pige grædende ind med en Potte. "Naa, hvad er der, mit Barn?" spurgte han. "Aa Fader, Potten er ganske læk." — Og dette Sömandsprog har gjennemgrebet deres hele Liv, saa man finder Folk der, man snarere skulde ansee som födte i Nyboder mellem Ulkene,

end i Vesterjylland. Da Kongen sidst paa sin Reise kom derhen, var der en gammel Lods, som var udseet til at roe med i Kongebaaden: Hans Majestæt spurgte om hans Alder, og bemærkede, da han erfarede den: "Saa er Du fire Aar ældre end jeg". "Det veed jeg", var hans lakoniske Svar. Da man sidenefter bebreidede ham den Korthed, svarede han: "For Pokker, hvorfor talte han derom, det kunde jeg jo see af Almanakken". Hans anden Samtale med Kongen var ligesaa fyndig. "Hvorfor roe vi saaledes ud og ind?" spurgte denne; "Den Ting er klar; for Farvandets Skyld," svarede Lodsen.

Tredie Dagen efter vor Ankomst toge vi Afsked fra den venlige, hyggelige Fiskerfamilie. "*Veed De, hvilket Rygte der er om Dem? — At De er to Söofficerer, udsendte for at peile Dybet?*" sagde Jeppe med et luunt Smiil, idet han fulgte os paa Vei. Rimeligviis, at dömme efter hans Törhed, var han ikke uskyldig i Rygtet, der var i samme Stiil, som den Historie, Bonden, der befordrede os, havde opspundet. Den ene Jyde vil nu engang gjerne have den anden til Bedste.

Inde mellem Klitterne ved Nymindegab aflagde vi först et Besög hos vor Ven, Strandtoldbetjenten, og bleve derfra satte over paa Lodsfartöiet til en Embedsbroder af ham, en gammel, udtjent Officeer. Det var en tör Svend; da vi stod og saae paa et Huus, som vi, naar vi lagde Mærke til det, vel kunde skjönne var landfast med hans, men i Distraction spurgte, om man seilede derhen, svarede han: "Nei, naar jeg vil derhen, bruger jeg at svömme." Uagtet han stod sig godt baade med Amtmanden og sine övrige Foresatte, fortalte han, kunde han dog ikke faae Rettens Kjendelse for, at alle Kvindfolks Tunger, der vare for lange, skulde beskjæ-

res. — Med et Fjordfartöi gik vi herfra opad den grundede Fjord til Ringkjöbing, en just ikke meget underholdende Tour baade paa Grund af det slette Veir og de kjedelige Strande.

Fra Ringkjöbing gik vi tilfods længer nordpaa. Först var Egnen ret dyrket og livlig, men siden Hede og atter Hede; Skarer af Myg og Hjeiler, der omsværmede os, hist og her en snurrende Agerhöne, der flöi op af Lyngen, var næsten det eneste Levende, vi saae. Henimod Aften tyede vi ind til en Bonde i Ulvsborg, for at faae Nattely; men nei, der var ingen Plads for os. Imidlertid kom Folkene, da vi vandrede videre, ud efter os, gav sig förs Ærinde af at vise os den rette Vei, og sagde siden, da de nöiere havde betragtet os, at da de saae, vi vare ordentlige Folk, der kunde klare for os, og ikke af de snaus Reisende, som fægtede sig igjennem (Haandværkssvende) og smittede Godtfolks Senge, vilde de nok huse os; vi blev der altsaa den Nat, og Morgenen efter gik det atter afsted over Heden. Veiret var klart og smukt og undte os endog et Glimt af de luftige Tryllerier, hvormed Lysalferne om Sommeren more sig. En varm Duft dimlede over Heden henimod Horizonten, og derover fortonede det sig som Slotte, Kirker og Skove. Det er Lokemand, der driver sin Hjord eller saaer sin Havresæd, siger Almuen, og ofte skal denne Lokes Öineforblindelse være overordentlig skjön, især ved Havet, hvor man seer hele Flaader for fulde Seil. Veien var ikke synderlig fremkommelig; over een Aa maatte vi vade, da der ingen Bro var, men den næste, vi traf paa, en heel lille Sö, var os for bred. Vi tyede da ind til Eieren af Ulvsund, der ogsaa, yderst forekommende, först be-

værtede os og derpaa lod os kjöre over. — Hen paa Eftermiddagen vare vi tæt ved Fjaltring; Husene have her et eget Udseende, höie Diger af Törv eller glatte Havsteen omringe dem, for at give Ly for deres Kaalgaarde og Smaahaver; hist og her staae Træstokke over hinanden, *Steiler*, som Almuen, der benytter sig af dem til Fisketörring, kalder dem, men eenlige, af Vestenvinden forpidskede Pile ere de eneste Træer. I Nærheden af Byen foer vi vildt, til en gammel Spinderske bragte os igjen paa rette Vei; siden hörte vi, at hun havde sine egne Bemærkninger over os, da slige Fodvandrere for Moerskabs Skyld her höre til Sjeldenhederne. "Det var nok Folk ikke af de *hier Reglion*, for da de spurgte mig *om Vei, sprekkede de Noget, jeg næppe forstod*; det var sagtens Tydsk", meente hun. — I Præstegaarden, hvor vi bleve yderst gjæstfrit modtagne, opholdt vi os et Par Dage. Vort stadige Studium i den Tid var Vesterhavet; Morgen, Middag og Aften vare vi dernede, men det var ogsaa i Lune og værdt at betragte. Bredden er omsat med bratte Klinter af Mergel og Sand, hvis höieste Punkt er Bovbjerg; udenfor dem svulmede Bölgerne *höiere og höiere*, til de brast mod Bunden og spröitede Skummet, *blandet* med Sand og Steen, der var malet op, mange Alen i Veiret. Saa udrullede det sig i lange Söer, Lag paa Lag, over den flakke Strand, medens Vinden förte de seige Skumflokker langt op i Landet, eller det hvirvlede sig mod Klinten, saa den drönede under En, og styrtede store Stykker af den ned. Stranden laa hele Veien i een Taage-Rust, og man hörte Intet uden den buldrende Brölen i Bölgernes stigende og faldende Rhytmus, og Rullen af de tallöse Steen, den i sin Bister-

hed slængte med sig. Vi maatte meest sidde nede ved Havstokken, thi ovenpaa kunde man ikke bjerge sig for Sandknogen. Havet er i Storm saa voldsomt, at man i Præstegaarden, der ligger en halv Fjerdingvei fra Stranden, kan see Bölgerne skumme op over Klinten, og naar man staaer ude, blive gjennemblödt som af en sagte Regn. Og ved dette vilde Hav færdedes jeg nu efter Hjertens Lyst, med gamle, kjære Tanker, der tonede ud af mit Inderste:

Hvi banker altid Hjertet saa med Lyst
Ved Synet af de stolte, danske Strömme?
Alt tidlig svulmede det Drengens Bryst
Og svæved om ham, selv i Nattens Drömme;
Og Morgnen kom, ved Öresundets Kyst
Den saae ham, hvor de hvide Storseil svömme,
Og hvor den nys saa vilde Rulling leger
Nu barnligfrom med Blomstens aabne Bæger.

Og bort paa Havet flöi han, Baaden bar
Ham let, naar vildt det topped sig af Harm,
Og let, naar boblende det strömmed klar.
Da aanded mere fri den unge Barm,
Hendulmed' alle, alle Længsler var,
Thi Danmarks Hav! han hviled i Din Arm,
Södt ved Dit moderlige Bryst han gyngtes,
Og Kraften voxed, og hans Haab foryngtes.

Dyb var hans Kjærlighed; thi Nordenhav,
Paa Dig den danske Manddom fandt sin Vugge,
Opammet af Din Kraft den fremsteg af
Den Styrtning, hvor de vilde Maager dukke;
Du Heltes Fosterskjöd og Heltes Grav,
Med stolte Toner og med hule Sukke,
Om end Din Strömgang skjuler tusind Döde,
Trods Döden nye Helte skal Du föde.

Derfor der er saa hjemligt paa din Strand,
Saa hjemligt mellem alle Danmarks Minder,
Og derfor ofte paa Din vaade Rand
Alene med min Gud mig Stormen finder;
Naar vildt det styrter i det rörte Vand,
Til Alting i en Sky af Skum forsvinder,
Ja! naar de vilde Söer vildest velte,
Som Havfrusang det er om Danmarks Helte.

Folket her har et raskt og dygtigt, undertiden endog smukt Udvortes, tidt bruunladne Haar og Öine; men desværre, de gode Tanker, vi nærede om Vesterjyden, tabte sig meget ved de Oplysninger, Præsten meddeelte os. De er vel uforsagte til at redde Skibbrudne, men meget lystne efter at stjæle ved Havet *(strænge)*, hvilket de næppe engang ansee som Synd. *Historiske Sagn og* Sange leve kun paa de Gamles Læber, og disse sidste Levninger af en Folkedigtning synke med dem i Graven; phantastiske Sagn hörer man derimod endnu af og til, og de skal ogsaa more Ungdommen. *Söndagsbörn* see ofte hele Sörgetoge og Liiglys ved *Midnat, hvor En* skal döe; og der döer ogsaa næsten altid En efter *et* saadant Syn. *En Nat for ikke længe* siden var en gammel Kone ude ved Stranden; paa eengang saae hun det lysne over Bölgerne; det var fra et flammende Skib, der krydsede sig gjennem den förste Brænding, men i den sidste sank det. Nu vente Alle, at en Fiskerbaad der skal forgaae. Og saadanne Sagn have deres Hjem langs hele Kysten; ligger den underlige Fremsynethed, som de synes at bevise, i Folkets Aand, eller har det strenge Klima her, som i Lapland, avlet den? — Vi hörte ogsaa om en rig Mand, der havde Sammenkomster med en Pige paa Ellekongens Höi, og endnu bestandig ved Solnedgang, hvor han saa end var, maatte efter

Löfte skynde sig til Höien. — En anden Fortælling, som vel egentlig hörer hjemme længere sydpaa, kan jeg ikke nægte mig den Fornöielse at indflette her. Der var et Huus, som var i ondt Rygte for Spögeri, ofte tumlede og rumlede det ved Nattetider under Jorden, som boede der en ond Aand, og Sagnet sagde, at först, naar en Pæl, der stod i Kjelderen, blev dragen op, fik Huset Ro. Manden bestemte sig da hertil, og trak den virkelig op; dog næppe var Pælen oppe, förend Utingen foer paa ham og haandterede ham, saa han blev afmægtig. Hans Kone, der stod tætved, löb til med sit spæde Barn, og, hvordan det gik, eller ikke gik, hun lagde Barnet paa Manden. Strax blev han karsk, og Aanden forlod ham; men dernede tumlede den atter frygtelig. Da satte hun det uskyldige Barn over Hullet, hvorigjennem han foer ned, og fjernere og fjernere som forsvindende löd Tummelen, indtil den tilsidst blev heelt borte; Barnet havde fordrevet den Onde og löst Forbandelsen over Huset. — De Fortællinger, man hörer, ere forövrigt næsten alle om Strandinger og Havsnöd, og ved Feste klinger Gildeshalden igjen af Sange derom. Kjærlighed kjender Vesterjyden kun lidt til; de Fleste udsöge sig en Brud, der har Uldent og Linnedt, til at rede og ligge; er dette skeet, sender Kjæresten sin Udvalgte et Bindebrev, et Vers, som Degnen eller en anden godt lært Mand gjör, eller en let Gaade, som hun skal löse, f. Ex., hvad er det for en Mand med röd Lue og Sporer paa Stövlerne, der hver Morgen siger Dig, hvad Klokken er? — Tiggere drage om fra By til By, der med Spil og Munterhed underholde Gamle og Unge; blandt dem udmærker sig især en gammel Bonde i en

pyntelig hvid Kjole, med en net skrællet Stav, som har mange gode Indfald og ikke falder Nogen til Besvær med Paatrængenhed. Vil Nogen give ham Lidt, nu, det er godt; men han kan ellers ret vel slaae sig igjennem ved sin Haandtering, som er en Handel med gamle Knapper, hvorfor det ogsaa er hans eneste Begjæring, naar man har moret sig over ham, at man vil give ham hvad man har af den Sort, Mage og Umage. — Begreb om den troskyldige, godmodige Tone, som hersker hos mange Bönder i Omgang endog med de Fornemste, faaer man bedst af fölgende lille Historie her fra Egnen. Da Kongen engang reiste her, traf det sig, at han holdt udenfor en Bondegaard; Bonden kom strax ud og gik ganske frimodig hen til den kongelige Vogn, tog Huen af og sagde: "God Dag og velkommen hans Majestæt; jeg vilde saa gjerne bede ham, om han ikke vilde træde et bitte Korn indenfor i Stuen, der som jeg er Höiestkommanderende, og faae sig nogen Forfriskning. Vi har nu strax Kaffe, og saa kan vor Moder snart faae en Kop Chocolade istand!" Kongen, der ingen Leilighed havde dertil, skjöndt den frimodige Indbydelse behagede ham, svarede "Nei Tak!" Bonden blev imidlertid ikke forlegen: "Ja saa, sagde han, han faaer da have sin Villie, kan jeg troe." I det Samme tog han igjen Huen af, da han saae Prindsessen i Vognen hos sin Fader. "Er det dier Kone, Dronningen?" spurgte han. "Nei, det er min Datter" svarede Kongen. "Ja vel, En kan see'et, for hun ligner Dem." "Dermed siger Du hende ingen Kompliment", sagde Kongen smilende, "thi smuk kan man ikke kalde mig". "Ja, ja, gjentog den frimodige Jyde, er han ikke smuk, saa er han desmere god, det veed jeg og Christen med".

Fra Fjaltring, hvor vi havde tilbragt et Par saare behagelige Dage, kjörte vi til Harboöre. Egnen her omkring er en lav Sandslette, som Havet tidt overskyller. Ikke langt fra Byen havde vi en ganske egen Scene, der saae langt mere udenlandsk end dansk ud. Vi havde kjört i en Huulvei mellem höie Bakker, paa eengang aabnede Udsigten sig; nærmest stod Vandet sidt over Engene, som det ofte gjör, endog om Sommeren, en Masse rödagtige Siv reiste sig op over det, hist og her paa Smaatuer, der dukkede op, stode tæt sammenbygte Fiskerhuse, Veirmöller o. s. v., og Klitterne, som taarnede sig i Baggrunden og lignede virkelige Bjerge, afrundede det hele Landskab. Vi lod os kjöre hen til et af Husene, for at leie en Baad; en Vanvittig, af hvilke jeg her i Egnen har seet flere, modtog os, dog kom til vor Lykke snart byggeligere Folk frem, med hvilke vi fik Accord om Baaden sluttet. Mens Fiskerne gjorde sig istand til at reise med os, sögte jeg hen til et Hjörne, hvor Familiens Bogskat stod. Der fandtes gudelige Böger og en heel Mængde om Vrag, Skibbrud og ulykkelige Söfarendes Hændelser. Jeg bladede i en af dem uden Titelblad; det var en Samling af gamle Viser om Söulykker, hvoraf flere tiltalte mig særdeles, men kun eet Vers har fæstnet sig i min Hukommelse:

Een Saale er der kun tillands
Imellem os og Stövet,
Een Planke er der kun tilvands;
Hvor snart er Livet rövet!

Imidlertid vare Harboöringerne pyntede og istand og gik med os ned til Fjorden, hvor Baaden laa. De var fiffige Jyder af den ægte Sort, meget beredvillige til

at give os Besked om Alt i deres Haandtering, men da vi spurgte om Folkesagn og Folkesange, nei derom vidste de Intet. Den Enes Fader kunde vel synge mange af *"Hundredvisebogen,"* men ham selv var det kjærere at höre de nye Viser "trykte i dette Aar", "for de var meget mere villele;" af de gamle kjendte han kun det törre Indhold. Efter et Par Timers Seilads bleve vi landsatte paa Thyholmen. Vi vandrede da videre med Randslerne paa Ryggen; dog det var en lang Gang, da Fiskerne, for Vindens Skyld, havde lagt meget nordlig til Land. Först henimod Aften kom vi til de höie Banker ved Færgestedet over til Jegindö. Udsigten herfra til Morsöes Lyngbakker og den mörkeblaae, let krusede Fjord, som bugter sig mellem Öerne, Alt belyst af milde, rene Aftentoner, var alvorlig og herlig. Da vi kom til Færgen fra Jegindö til Mors, vare Folkene borte; vi stod længe og raabte Holloi og viftede med Parapluierne, som en lille, troskyldig Bondetös, der vogtede Faarene, ikke noksom kunde beundre; men Ingen lod sig tilsyne. Vilde vi nu ikke overnatte under aaben Himmel, maatte vi hjælpe os selv. Med et Par Smaadrenge vendte vi en Baad, der laa paa Stranden, halv fuld af Vand, skjöd den ud, fik to af dem med, for at vise os Vei, og roede afsted i den maaneklare Aften. Havde vi været lettere, kunde vi dandset over Sundet paa Maanebroen, der bred og glimrende lagde sig over det. Midtveis traf vi Færgefolkene, der befordrede os over og viste os til næste Gaard, hvor vi ogsaa lagde bi og bleve gjæstfrit modtagne hos en gammel, vakker Sömand. Saasnart vi Morgenen efter havde beseet hans Plantage, een af de faa der paa Öen, fortsatte vi Vandringen til vor Ven, Præ-

sten i V., hvor vi gjorde Holdt for nogle Dage. Mors sydpaa er et höit, skovlöst Hedeland, der meest nærer sig af Kvægavl; derfor er Studene den yndede, uudtömmelige Gjenstand for Samtalen. Folketroen, efter hvad vi kunde erfare leilighedsviis, ved Samtaler, er den samme som overalt, om Nisser, der slaaes, Ellefolk, der nu have forladt Landet, Kæmpehöie som Bopæle for Underjordiske o. s. v. De gamle Viser uddöe, og det, der synges, er nye, meest Kjærlighedssange, som Bönderne selv gjöre. Veiret var saa slet under vort Ophold, at det kun tillod os faa Toure; imidlertid fik vi een gjort, der interesserede os. En Nabopræst var ankommen tilhest for at hente os til sig; da vi ingen Vogn kunde faae, besluttede vi at fölge ham tilfods og underveis, naar vi blev trætte, hver at ride et Stykke. Som vi godt vare komne afsted, begyndte det at regne; Præsten, vor sletteste Fodgænger, satte sig da paa Hesten, og vi travede med i Læ af den. Midt paa Heden i en Kirke, der laa langt fra alt Bebygget, sögte vi Ly i et Skuur, bestemt til Kirkefolkenes Heste og Vogne. Vi lagde os ned paa Halmknipper, men Opholdsveiret udeblev, og vi bleve dygtig sultne, saa det tilsidst blev afgjort, at sende Nabopræsten til en Smed i nærmeste By for at fouragere. Vi kunde da, uden at sulte ihjel, gotte os ved den eensomme Situation i Mors's Caravanserai og den smukke, grönlige Belysning paa Taget derinde. Endelig hostede det, og vi fik vort Besög afgjort.

I Nykjöbing leiede vi os Plads i en Fuurbaad, der gik hjem; thi denne Ö med dens mærkelige Natur og mærkelige Folk, der, som kun faa Stammer i Danmark, har holdt paa det Gamle, önskede vi nærmere at kjende.

Storm og Ström var paa vor hele Fart imod os, saa vi i de tre Timer, vi tilbragte paa Fjorden, ret alvorlig duvedes op og ned. Paa det lille Stykke Vei, vi derpaa gik over Öen, bleve vi ogsaa saa dyppede, at, havde ikke Degnen, hos hvem vi bankede paa, taget sig af os og törret ved Ilden vore gjennemvaade Klæder, vilde det seet galt ud for os. Östenstormene peeb i Skorstenene og knagede i Bjælkerne, men vi sad luunt i Degnens Söndagsklæder, og i hyggelig Samtale med ham, der ogsaa i sin Tid havde plöiet Söen og hilset paa Engelskmanden. Det var en venlig, forekommende Mand med virkelig overraskende poetiske Anlæg. — Næste Dag, en Söndag, var Morgenen deilig, Veiret forfriskende, stille, træt af sin Rasen Natten igjennem; ved Odden ligefor vore Vinduer havde utallige Maager samlet sig, vippede, som sædvanligt mod og efter Storm, paa de stille Bölger, efter Rov, og gjorde i en lang Strækning Havet ganske hvidt. Vi gik med Degnen over det flade Forland mod Lyngbankerne, der med en Mægtighed som Smaabjerge paa eengang löfte sig i Veiret. Inde mellem dem standsede vi ved den vel over hele Danmark berömte Rödsteen. Egnen her er vild og öde; man staaer i en trang Dal, paa hvis begge Sider kæmpehöie Bakker med Lag af Skifer og Okker reise sig; ligefor aabner Udsigten sig til Liimfjorden, men ned ad Skraaningen rasler en Kilde over Kampesteen. Udaf den vestre Banke er det, Rödstenen udvikler sig, en tolv til sexten Alen höi Klippe af grovkornet Sandsteen med en dyb Hule tæt ved Jorden. Ligesaa mærkelig som denne Steen er i geognostisk Henseende, er den i folkehistorisk, da en Mængde sære Sagn, der i Danmark sjelden finde et saa skarpt ud-

præget Naturphysiognomi, og dog saa meget elske det, have knyttet sig til den. Vor Degn, som var vel underrettet om dem alle, lod sig heller ikke to Gange spörge, för han begyndte.

"Ingen komme Rödsteen for nær efter Solens Nedgang; thi saa har Bjergfolket sit Spil. Engang, en regnfuld, mörk Octoberaften, vogtede to Drenge Faar paa Bakkerne deromkring og sögte paa Grund af det slemme Veir Ly i Hullet. Den kjækkeste vilde see sig nöiere for. „Gjör det ikke, det raader jeg Dig", sagde den Anden, men alligevel bandt han sig et Reb om Livet og gik ind; han blev længe borte; Kammeraten hörte endelig som en dæmpet Jamren inde fra det Dybeste, trak Rebet til sig, fik det ogsaa ud; men med en sveden Ende; og Drengen hverken hörte eller saae man mere til.

En anden Gang kom en Mand seent om Aftenen *tilhest* der forbi. Det var klart Maaneskin, og i dets Lys saae han smaa Skikkelser yderst travlt bevæge sig frem og tilbage; han saae nöiere til og mærkede nu nok, det var *Bjergpudslingerne*, som bar deres gyldne *Skatte ud paa de Smaatuer*, De seer histhenne, for at lufte dem. Da han just havde sin Bösse med og vidste, at, naar man kunde faae skudt tre Gange over dem, maatte Skattene blive Skyttens, skjöd han. Nu skulde han have ladet dem ligge til Dagen var oprunden, og Ellefolkene, der ere lysskye af sig, havde gjemt sig i det Inderste af Bjerget, men han var saa gridsk paa Herlighederne, at han strax puttede dem i en Sæk, og red afsted som skyndeligst. De Smaa satte efter ham, og paa Veien endnu inde mellem Bankerne blev han indhentet af en lille Mand, med langt Skjæg, paa en

Hest, ikke större end vor graa Kat, men uden Hoved. Manden standsede ham og spurgte, om de ikke skulde lade deres Heste slaaes sammen. "Nei, det skal Gud forbyde;" svarede han ganske angst. Derpaa tilböd Bjergaanden sin *lille*, sorte Hund til at strides med hans, eller ogsaa, hvad han helst vilde, Mand imod Mand, men til hvert Forslag svarede han sit: "det forbyde Gud"! og ilede afsted til sit Hjem, alt det Töiet kunde holde. Da han kom indenfor, bares det ham fore, som begyndte det med Et at storme og hvæse derinde, og hans Huus stod i alle Kanter i lys Lue. Manden, der anede Grunden, tog Sækken og slængte den i halv Fortvivlelse ud. "*Du har fuldt nok endnu*", löd en *lille*, *fiin* Stemme udenfor, og næste Morgen fandt han et svært Sölvbæger, der var drattet ned bag Dragkisten og gjorde ham til en holden Mand, saalænge han var oppe.

I en sammensunken Höi mellem Fuurs Lyngbanker kan man endnu tydelig skjelne to Indgange, hvorom Sagnet beretter, at der boede i fordums Tider en Röverbande, som, *blandt Andet*, en Nat silde plyndrede Lundegaard. Under Forstyrrelsen *slap Konen i* Huset bort og ind til en Nabo, hvis tolv Sönner hun fik med sig til Gaarden. Röverne var endnu derinde, men udenfor den fandt de en Bösse, som en af Banden havde lænet op til Dören; den tog de og skjöd dermed alle Ulykkesfuglene döde paa *Een* nær, hvem de tvang at före sig til Hulen. *En* gammel Röverkvind med iisgraat Haar, som sad derinde, var den eneste Levende; hende skjöd de ogsaa ned og bortförte alle ranede Skatte.

Det hændte sig for mange Aar siden, at der var

en Jordemoder paa Öen, som pludselig en Nat blev vakt ved det, En stod og bankede ivrig paa hendes Dör. Da hun gik ud, saae hun en lillebitte Skabning, som bad hende, hun maatte da endelig for Guds Skyld komme ud og hen at forlöse en Ellefrue. Hun lod sig bevæge til at fölge med og blev i lang Tid savnet. Endelig kom hendes Mand engang ved Nattetide kjörende forbi Ellehöien; Bjerget var oplyst, der var Stads og Gilde derinde, og da han ret skulde see til, kjendte han ogsaa blandt dem, der var lystigst, sin Hustru. Han vinkede ad hende, og de taledes ved en Stund, dog da han saa, mod hendes Advarsel, nævnede hende ved Navn, maatte hun vel nödes til at fölge med, men fra den Time fik han ikke ringeste Godt af hende. Hun sad bestandig ude ved Kjökkenbordet og græd, og var og blev stum.

Der var i gamle Dage en mægtig Konge her i Landet, som heed Kong Valdemar. Som han engang vilde stige tilhest og ride ud, kom det underlig paa ham; han blev staaende med venstre Fod i Stigböilen og grundede dybt; hvorpaa vidste Ingen. Da var der en Forbryder, der var dömt til Galgen, og som i samme Öieblik förtes forbi; strax, som han saae Kongen staae der, gjorde han Knæfald for ham og bad for sit fattige Liv. "Ja, kan du skaffe mig at vide, hvad Tanke det var, der nu gik mig af Minde, og om den nogensinde vil opfyldes, skal du blive fri." Manden blev löst af Lænkerne, fik Orlov, og reiste nu Landet rundt til alle kloge Folk, men Ingen kunde skaffe ham det at vide. Saaledes kom han ogsaa til Bjergmanden i Bovbjerg, bankede tre Gange paa med en hvid Stav, til denne ganske rigtig kom ud. Han vidste Ingenting: "Men

jeg har en Oldefader i Dagbjerg-Daas, der er en gammel, klögtig Karl, søg du hen til ham." Her gik det ham ikke et Haar bedre: "Men jeg har en Tipoldefader i Rödsteen, maaskee han er mere fremsynet", svarede Bjergmanden her. Manden tog Stav i Haand og vankede videre til Fuur. Det var dyb Midnat, som han standsede ved Bjerget og tre Gange bankede paa, just her ved den store Hule. Der kom en gammel, gammel, udlevet Mand rokkende frem, stöttet til sin Stav: "Ja, jeg kan nok sige dig Besked, sagde han, om det, Du vil vide Noget om, men först maa Du fortælle mig tre Sandheder." Manden tænkte sig lidt om og sagde saa: "Meget har jeg reist, og vidt har jeg vandret, men aldrig har jeg seet saa fast et Huus som Dit." — "Ja, jeg vil nok troe det, for det er af Steen", sagde Bjergmanden. — "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig har jeg seet saa meget Guld og Sölv samlet paa een Plet." — "Ja, det er nok muligt," sagde Bjergmanden, ganske smigret over Höfligheden, men vi skulde have endnu een." — En Stund stod han og grundede, endelig sagde han: "Meget har jeg reist, og vidt har jeg faret, men aldrig seet en saa lillebitte Mand med et saa stort Skjæg," for det var saa svært, at Bjergmanden næsten kunde træde paa det. "Ja, svarede Pudslingen, saa vil jeg ogsaa sige Dig, hvad Kongen tænkte paa, og det var, om han kunde forene Danmark med Sverrig og Norge; dog det skal ikke han sætte i Værk; först for hans Datter skal det lykkes." Manden blev sjæleglad, takkede Bjergaanden ret inderlig og gik hen til Kongen, som ogsaa efter Löfte gav ham fri." —

Steffens gjör etsteds den Bemærkning, at han paa sine Reiser, naar han sammenlignede Sagnene med den

Jordbund, hvor de groede frem, var kommen til det Resultat, at hver forskjellig Bjergart, det opskyllede Land, Flötsbjergene og Urbjergene, havde sine eiendommelige, fra hinanden skarpt adskilte Sagn; og, taler han end her mere som Physiker, end som Historiker, det kan dog ikke nægtes, at der ligger en dyb Sandhed til Grund. De forskjellige Folks Aand er det vel egentlig, som giver Sagnene deres Charakteer, men indenfor denne Folkegrændse virker unægtelig Landets Natur overordentlig ind paa dem. Naar vi saaledes nærmest see hen til Danmarks Folkeæventyr, faaer den stille Ynde, de laane af Livet i de lönlige Skove, mellem blödtrundede Höie, ved det svulmende Hav, en særegen Tilsætning af Kraft i vore Flötsbjerge. Det er som Hulerne, Bjergstyrtningerne, Klippemasserne gjengive deres Billeder i det klare Sagnspeil; mere skarpt tegnede og större Personligheder træde os her imöde som i Bjergmanden fra Fuur og i Klintekongen paa Möen. Og Sagnene leve længere, ja endnu den Dag idag, et friskt Liv. Saaledes heed det vel paa Fuur, at Bjergfolket for længe siden i en mörk Nat havde leiet Baade og var flyttet bort, men de var dog her ikke saa langt borte, at de jo ved given Leilighed kunde komme igjen. Da Prinds Christian sidst havde besögt Öen, og alle Indvaanerne jublede for den kongelige Gjæst, maatte Bjergfolkene efter Sagnet tilbage igjen om Natten, for ogsaa at gjöre deres til at modtage Fyrsten. De havde pillet Mosset af Rödstenen, feiet rundt derom og sat det Hele i den pynteligste Orden, og vare da atter reiste bort.

Fra Rödstenen gik vi til Kirken. Underveis fortalte Degnen os om sine Landsmænd. Siden Liimfjor-

dens Indbrud har desværre deres Hovednæring ved Fiskerierne taget overordentlig af. För var de altid paa Fangst, Dag og Nat, og undte sig næppe Tid at slumre lidt i Baadene eller ved *Stranden*, men blev derved ogsaa saa holdne *Folk*, at der var dem, som havde Specier "i Pundeviis"; nu tager Armoden Dag for Dag overhaand, og med den alslags Uredelighed. Opfindsomme som de er, hitte de paa mange nye Maader at stjæle fra hinanden, hvoraf den moersomste er den Behændighed, hvormed de malke andre Folks Köer. Med Pulsvodder fiske de vel endnu lidt Helt, men ogsaa det aftager kjendelig. Muntre er de af Naturen og holde jevnlig Laugstuer (Legestuer) *paa Omgang*, *hvor de underholde sig med allehaande* Sagn, *Fortællinger*, Kæmpeviser og Gjættelser. Den rögede Brændeviin, som de sætte saamegen Priis paa, og, til Trods for Forbudet, selv hemmelig fabrikere, spiller her en stor Rolle. "Hur Brændviin dog kan let en sölle Minsk!" raabte engang ved et saadant Gilde en tyk Karl med svære Rytterstövler, som sprang *og hoppede* af Glæde og alt imens dunsede *sig bagtil med Hælene*. — *Som vi nærmede* os Kirken, der efter Degnens Beretning, *for störste* Delen er bygt af Stene fra Fuurs Klippe, mödte vi Skarer af Kirkegængere, alle i deres Nationaldragt; for Mændene: brede Hatte (til daglig Brug grönne Kalotter med Bræmmer af Skind, der ligne de norske), langt Haar, store Kitler med Sölvknapper, Knæbuxer, hvortil de Gamle endnu föie Lærreds Pludderhoser, hvide Strömper og Træskoe; for Kvinderne: grönt Livstykke, Hue med Vinger og store Törklæder om Mund og Hals. "Da De gjör saa meget af gamle Sagn," sagde Degnen, "skal jeg der vise Dem en Mand, som vil være

en Guldgrube for Dem; han hedder Niels Brink, og efter Tjenesten skal vi nok stifte nærmere Bekjendtskab med ham." Med det förte han os hen til en lavstammet Mand paa henimod de treds. "See her, Niels, er Godtfolk, som vil tale lidt nærmere med Dig." Niels tog Hatten af og rakte os Haanden. "Men her er dog saa tykt mellem Gravene," sagde han, "som med Fluer i Juleaftens Gröd; aa, vær saa god, at gaae indenfor först!" — De nærmeste Bönder loe og gik ind i Kirken.

Efter Gudstjenesten fulgte Niels, som Degnen lovede, hjem med. Det var en Bondemand, som det vel lönnede Umagen at lære nöiere at kjende; thi det, han *havde inde, kunde han give igjen med et Lune, en Lethed, en Livlighed, som vilde gjöre den meest dannede Mand Ære*, og han var næsten uudtömmelig paa Sagn og Sange, saa vi i hele fem Timer underholdt os med ham. Han havde en overordentlig Lyst til historisk Læsning, og var særdeles vel bevandret i Danmarks Begivenheder, men klagede meget over, at han langtfra kunde faae saa meget at *læse*, som han lystede. Som flere *letnemme Folk af Almuen gav han sig* ogsaa af *med at gjöre Vers*, og havde blandt Andet forfattet et *Digt*, da Prinds Christian gjæstede Öen. I sine unge Dage havde han faret til Orlogs i Middelhavet med Bille. „Og det var en farlig Mand, den, fortalte han, hvor han kunde tumle sig mellem Barbareskerne, som en Kat med Skibsrotterne! Det var engang, at Algierne havde overrumplet tre danske Söofficerer, og sendte ud til Fregatten, hvor Bille var, om at faae deres Klæder. Bille gik just op og ned ad Kvarteerdækket, da Tyrken kom med sit Ærinde. „Har de taget dem, saa skal de,

bandte han, baade klæde og föde dem med; men saalænge vi har Næb og Klöer og varme Boller, skal de ikke længe beholde dem“. Derpaa gik han ned i Kabytten, og skrev en Seddel, som han leverede Buddet. „Bring den til *Din Herre* og fortæl ham *til*, at, sender han ikke mine Officerer inden sex Timer, skal han faae at see, at de danske Tænder kan bide!“ Det varede heller ikke den bestemte Tid ud, förend de vare udleveerte. Naar vi saaledes laae og laveerte og havde Stille, fik vi sommetider en Fiol op, at more os ved; der var Normænd og Jyder og Holstenere og Sjællændere; hver havde de sine Viser og Melodier; men een af dem sang og spillede vi, naar vi vilde *Sjællænderne tillivs*, for de kunde *ikke fordrage* den mere end Skuden en Læk agterud. Hvergang vi begyndte paa den, skabte de sig som gale. Den löd som saa!“ Nu gav han sig til at synge en Melodi, der virkelig slaaende udtrykte det drævende Sjællandske, og som han foredrog med en klangfuld Stemme og overordentlig komisk Kraft, saa vi uvilkaarlig maatte lee med. Da han nu engang var kommen i *Syngehjörnet, opmuntrede* vi *ham til* at lade os höre Mere, helst gamle Viser. Strax var *han villig* og sang for os blandt Andet Viserne om Ragnhild, Hr. Lovmand, og Havmanden, med de ægte Folkemelodier, som vi kjendte fra Rahbeks og Nyerups Udgave af Kæmpeviserne. En ny, som jeg vel kjendte Ordene, men ikke Melodien til, kan jeg ikke nægte mig den Fornöielse at meddele (see Musikbilag Nr. 3).

Herr Peder han reiste fra Gaarde,
Hans unge Brud hun sörgede saa saare.
Min Hjertens Allerkjæreste hvi sörger I saa? —

„Enten sörger I for Sadel, eller for Hest,
Eller sörger I, fordi jeg Eder haver fæst?
Min Hjertens Allerkjæreste o. s. v. —

„Ikke jeg sörger for Sadel eller Hest,
Ei heller fordi I haver mig fæst!“

„Eller sörger I, for Eders Fader er död,
Eller sörger I, for I ikke er Mö?“

„Ikke sörger jeg, for min Fader er död,
Ikke sörger jeg, for jeg er ikke Mö.“

Jeg sörger, jeg sörger, jeg sörge vel maa,
Jeg veed, hvad Skjebne jeg vil faae.

Jeg sörger fast mere for breden Bro,
Og der faldt ud mine Södskende to.

Jeg sörger fast mere for striden Ström,
Og der faldt ud mine Södskende fem".

Min Kjærest, I skal hverken sörge eller kvide,
Tolv af mine Svende skal hos Eder ride.

Tolv af mine Svende skal hos Eder ride,
Selv vil jeg holde Bidsel og Mide.“

Og der de kom til Rosens Lund,
Der spilled en Hjort med Guldtavl i Mund.

Alle saa toge de Hjorten vare,
Alle saa lode de Bruden fare.

Der hun kom paa breden Bro,
Da snubled hendes Ganger med Guldsko.

Med fire Guldsko og femten Guldsöm;
Den Jomfru faldt ud for striden Ström.

Herr Peder han vendte sig om i Hast,
Han ledte efter sin unge Brud fast.

Han raabte paa sine Svende med Flid:
"I hente mig snart Guldharpen hid!"

Herr Peder leged med saadan List,
At alle smaa Fugle sunge paa Kvist.

Den Havmand kom op fra Havsens Bund,
Han havde den unge Brud ved Haand.

"Kjære Herr Peder, I lege ei meer,
Her haver I Eders Brud saa kjær."

"Jeg passer ikke paa min Brud saa væn,
Uden jeg faaer hendes Söstre fem."

Herr Peder leged igjen med List,
At alle smaa Fugle kom ned af Kvist.

Den Havmand steg op af Havsens Bund
Og havde fem Jomfruer ved sin Haand.

„Herr Peder, Herr Peder, I lege ei meer,
Jeg haver nu ikke Jomfruer fleer."

Nu haver den Jomfru forvunden sin Harm,
Hun sover hver Nat i Herr Peders Arm.
Min Hjertens Allerkjæreste, hvi sörger I saa?

„See der, sagde han, midt under Sangen, med det skjelmske Smiil, der trak sig fra Munden opad mod Panden, der staaer en gammel Dreng ude og hörer til og hænger fast som en *Flue paa en Tjærebötte*; ham skal vi have Moerskab med. Han taug *stille et Öieblik*, og den ærlige Fuurbo udenfor, med sin Dragt Kvas paa Nakken, lavede sig til at gaae videre. "Nu stop lidt Du", mumlede Niels for sig selv og begyndte at synge et Vers til; Manden standsede og lyttede, indtil Niels taug; da begyndte han igjen at gaae et Par Skridt, indtil vor Ven atter sang. Saaledes narrede han ham vel et heelt Kvarteer.

„Men hör, Niels, sagde Degnen, Du kunde tjene de Fremmede i at fortælle dem nogle af Dine Æventyr!" „Hvorfor ikke, Degn, naar man kan tjene sin

Næste," og nu begyndte han med sine Sagn, som jeg havde undet Mange at höre paa, saa livlig og malende som de bleve fortalte.

„Jeg var ovre i Fyen nordpaa, og kom ind i en stor Bondegaard til Besög. For nu at tale om Noget, saa stod der en stor Kakkelovn; större end Kabyssen i min Faders Jagt; den undrede jeg mig over. „Ja, sagde Konen, han kan undre sig, men hvad der er mere forunderligt, er, at der boer Folk inde." „Naa, hvordan da det, Moer." „Seer han, der var engang min Bedstemoder, som hun bedst sad og bödede paa noget Töi, bankede det paa Dören, og en lille bitte Kvinde kom ind og neiede dybt. "Med Forlov, sagde hun, vil hun gjöre mig den Tjeneste, at laane mig hendes Sax for en Dags Tid." „Men siig mig, hvad vil I dermed." „Jo, jeg skal sige hende, min Datter skal have Bryllup imorgen, men nu har vi ingen Sax stor nok, til at skjære hendes Brudekjole, naar vi ikke faae den laant hos Godtfolk." „Men hvor skal da det Bryllup staae?" spurgte Bondekonen. "Hun kan selv faae det at see, for det *skal staae herinde i Kakkelovnen*; men *Et maa hun love mig*, og det er ikke at lee, for *saa forsvinder Alting*. Den lille Kone fik da Saxen og gik ganske stolt afsted med den, men saa bitte var hun, at den slæbte efter hende som en Sabel. Næste Dag gik Konen hen til Ovnen, lukkede Dören op og saae den hele Stads. Der sad de alle inde, Brud og Brudgom i störste Pragt, en lille Præst ved deres Side, og de övrige Gjæster; de havde ordentlige Tallerkener, Knive og Gafler, Viinglas og Terriner, og Bordet var saamænd saa pynteligt som det kunde være hos den rigeste Gaardmand. Dertil var der en Syngen og en

Latter og en Lystighed, som var overordentlig, og saa moersomme vare de Smaa, at Konen tilsidst maatte lee med, men næppe var det skeet, för det Hele forsvandt.

En Karl, som gik ude i Marken mellem Lyngen, traf en Lindorm, i hvis Liv der stak en Greb. Ormen gav sig ynkelig og bad om Hjælp, saa god Karl tilsidst forbarmede sig og trak Greben ud; men nu vendte Ormen Braadden mod ham og vilde sluge ham. „Betaler Du Godt med Ondt, Dit fule Utydske?“ sagde Karlen; „Ja, naar Du viser mig en Eneste i Verden, der gjör Andet, vil jeg gjerne lade Dig slippe,“ sagde Ormen. Karlen fik imidlertid Lov at gaae fri, medens han sögte efter en saadan Sjeldenhed, imod at han gjorde sin Ed paa, at han, hvis han ingen fandt, vilde vende tilbage. Som han nu gik og sögte, traf han paa en Ko: „Kan Du sige mig, Ko, naar Godt er betalt med Godt," spurgte han. "Nei, jeg kan ikke," svarte hun; da jeg var ung, satte de mig i södt Klöver og Græs, og jeg gav dem Melk fuldtop; nu jeg er gammel og ikke duer mere, vil de sælge mig til Slagterens." — Karlen gik videre og kom til en Hest. "Kan Du sige mig, Hest, naar Godt er betalt med Godt?" "Nei, jeg kan ikke," svarede Hesten, "da jeg var ung, rendte og stoltserede jeg med dem den halve Verden rundt, og blev striglet og foret godt, nu jeg er gammel, maa jeg gaae og slide Dag ud og Dag ind som et sölle Plougög, og snart skal vel Rakkeren flaae mig." Endelig kom han til en Ræv, og spurgte som sædvanlig. "Jo, sagde Ræven, jeg skal hjælpe Dig," fulgte uden videre med, og stak Greben paany i Lindormen. Karlen blev sjæleglad og lovede strax at forære Ræven sin Gaas med de ti Gjæslinger, naar de först

bleve store. „Ja Tak,“ sagde Ræven, „jeg har ellers nok, naar jeg faaer een af dem.“ Men da Karlen kom hjem og fortalte sin Kone det, stred hun imod med Hænder og Födder: „Du er dog vel aldrig gal, lille Mand, at give det Skarn vore Gjæs; nei, pas du ham heller op, naar han kommer, og skyd ham een paa Peltsen.“ Han lod sig ogsaa overtale, og da saa Mikkel kom, lurede han paa ham med sin Bösse og brændte lös. Men Mikkel var snu nok og dukkede ned i en Kartoffelager, saa Skudet gik lige lukt over hans Hoved. Derefter kom han frem igjen: „Dit Skarn,“ raabte han, har Du nogensinde seet, at Godt blev betalt med Godt? Jeg hjalp Dig, da Du var i Nöd, og til Gjengjæld fik jeg Lovning paa dine Gjæs, og nu vil Du endogsaa skyde mig derfor.“

„Fuur havde i gamle Tider to Kirker; den, der staaer endnu, og den i Könsberg. Der var paa Landet samme Tid en meget rig Præst og en meget fattig Degn med en heel Rede forsultne Unger og Ingenting at putte dem i Munden. Præsten havde fuldt op med Marker og en Snees Stude paa Stald, og kun sig selv, sin Kone og en gammel Moder at sörge for. Engang sagde Degnen til sin Kone: „Hör, veed Du hvad, Mutter; jeg gider ikke hört den evige Skraalen af Ungerne om Bröd; Præsten har der fuldt op baade til at bide og brænde, og de deilige Stude; han kan dog ikke spise dem alle; laan Du mig Öxen, saa skal jeg slaae hans hvide Stud for Panden og fylde i os og Ungerne.“ „Aa nei, bitte Mand,“ sagde Kjærlingen, „det klæder slet ikke at være en Tyveknegt; om du nu blev greben.“ „Snak om en Ting, bare hid med Öxen,“ og saa travede han afsted til Præstens, slog Studen for Panden

og fyldte alle de sultne Ravne derhjemme. Men Præsten savnede sin hvide Stud og tænkte: „Hvem i al Verden kan have slagtet mig den? Skindet ligger der og Hovedet med et Hul i Panden; Folk i Sognet er dog saa skikkelig ved Magt, undtagen den sölle Degn; det skulde dog aldrig være ham?“ Hvordan det gik eller ikke gik, fandt de paa at putte hans gamle Moder i en Örk og sende hende over til Degnens at spionere. „Vi har faaet Huset overfyldt med Fremmeder, og saa staaer denne hersens gamle Örk i Veien, kunde I ikke huse os den saalænge?“ „Ja nok,“ sagde Degnen, „saa kan Börnene löbe og lege med hende og glemme imidlertid at give sig for Bröd.“ Först var der Ingenting at spionere, men mod Aften kom Degnen ind i Storstuen og bad Konen om et Stykke af den Hvide, for han var sulten. Konen vilde heller gjemt det, men rykkede dog ud dermed. „Ha ha, tænkte den Gamle i Örken, der har vi ham, som stjal vor hvide Stud!“ Imidlertid havde Degnen, som var en fiffig Krabat, fundet det underligt med den Smule Örk, som der ikke skulde være Plads til i hele den store Præstegaard; han gik ud i Kjökkenet til sin Kone og sagde, det hængte vist aldrig rigtig sammen med den Örk, om der ikke skulde være Nogen fra Præstens deri. Konen blev hed om Örene; men Degnen lod ikke fem være lige, tog Öxen ned fra Væggen og lod Konen lyse sig, medens han vilde slaae Örken op. Da han lettede i den, var Bunden raadden og gik fra, saa han fik Syn paa gamle Mutter, som laa og sov södelig. Hun skal faae sin Bekomst, ellers sladdrer hun,“ sagde Degnen. „Aa,“ sagde Konen, „vil Du nu ogsaa være Morder, foruden det at du er Tyv!“ „Sniksnak, kan vi være tjent med at

hun sladdrer?" og saa hug han til gamle Mutter, saa hun blev liggende steendöd. Den Proviant, Præsten havde pakket ind, smagte Degnen godt, men der var ingen Drikkels, derfor faldt det Degnen ind at stoppe Liget Munden fuld af Mad, som om hun var kvalt af Mangel paa *Drikke*. — Morgenen derpaa kom en Karl og *hilste* fra Præstens, at hans Fremmeder var borte, om han saa ikke maatte bede om Örken igjen til at pakke Sengeklæderne i. Da den nu kom over i Præstegaarden og blev slaaet op af Præsten selv, som næppe vilde give sig Tid, til Örken var aaben, men raabte bestandig: „Naa, Moder, tog saa Degnen vor Hvide?" blev der en Jamren og Hylen, som der ingen Ende var paa. „Ak, Gud bod' og bedre mig arme Mand, der har jeg reent glemt, at give min gamle Moder Drikkels med!" Men Konen sagde: „Nu var det vel bedst at begrave hende ordentlig, lille Mand; det var jo ingen ung Kone meer; den Vei skal vi alle; kunde hun ikke selv husket paa Noget at drikke;" for det var hende i Grunden vel tilpas, at være bleven af med den Gamle. Men Præsten gav sig og jamrede i Eet væk: „Jeg har slaaet min Moder ihjel, Gud bod' og bedre mig arme Mand, for Synder jeg er." Endelig puttede de hende dog ned i Jorden; men hör nu, hvad saa skete! — Aftenen efter Begravelsen kommer en veifarendes Mand, en Kræmmer sydfra med Kassen bagpaa fuld af Handelsvarer. Det var sildigt, og han var sövnig: „Ei," tænkte han, „her kunde man gjerne faae sig en lille Luur," og med det strakte han sig hen paa Kirkegaarden med Hovedet mod sin Kramkiste. Næste Morgen förte Pokker Degnen samme Vei; han vilde see, om ikke hans Faar havde gjort det uredt mellem Gravene; der fik han Syn

paa Kræmmeren, og kunde ikke bare sig for at kige ind i Krammet. „Ha ha, det var ikke afveien, tænkte han ved sig selv, om man fik Noget af det.“ Saa tog han ganske sagte Kisten bort under Hovedet, saa Kræmmeren ikke vaagnede derved, og kneb en god Deel af hvad den indeholdt. Men hvad skulde han saa komme i istedetfor; der laa jo gamle Præstemoder, som nylig var begraven, hvad om han tog hende? Som sagt saa gjort; gamle Kjærlingen kom i Kisten, og Stadsen hjem til Degnens: „Stads nu Ungerne op, men ikke paa eengang, det gjör Opsigt!“ — Imidlertid vaagnede Kræmmeren: „Solen staaer alt höit oppe, og Du ligger her endnu og snuer, jo, det er et net Handelsskab, det!“ saa sprang han op, tog Kisten paa Ryggen og afsted til Præstens, hvor han kunde vente Handsel. „Vil I ikke handle med mig idag, Fader; nye Klæder, nyt Stads, Kakkelovnsrögelse og röde Luer!“ saa krammer han ud; men Gud naade os for Stads og Rögelse og röde Luer, der kom Kjærlingen for en Dag, afskyelig og stinkende. Præsten tabte baade Sands og Samling og var færdig at daane omkuld, da han troede, den Gamle gik igjen for at tugte ham for den Drikkels, han havde glemt; men Kræmmeren skjeldte og smeldte, saa Præsten tilsidst, for at undgaae værre Ting, maatte rykke ud med hele hundrede Daler og fik Mutter igjen paa Halsen. At begrave hende simpelt væk, tröstede han sig ikke til, men Degnen kunde maale godt og fordrive alskens Gjengangere og Utöi; han maatte da frem og hjælpe ogsaa her. Jo! han skulde nok gjöre sit Bedste, bandt den Gamle i et Reb, tog hende paa Nakken og tridsede hjemad. Hans Kone gav et höit Skrig af sig, og spurgte, om den Onde plagede hendes kjære Mand;

men han tænkte som saa: „Vi skal endnu have godt af hende," og om Aftenen listede han sig hemmelig hen til Præstens Ölkjelder, der just var proppet fuld til Höstgilde. Da Præsten og hans Kone var til Gilde i Salling, kunde han i al Mag tappe godt Öl til Huusbrug; men da saa det Meste var borte, lod han en Kande flyde ud paa Gulvet og satte den döde Kjærling ved Fadet med Haanden paa Hanen. Da nu Pigen om Aftenen skulde ned, saa blev der en Forskrækkelse; hun gav et höit Skrig fra sig og deisede om; Præstens Karl, som hörte det, löb til; nær var det gaaet ham ligesaa, dog kom han til sig selv og slæbte den halvdöde Pige bort. Præsten, saasnart han kom hjem og hörte, hvorledes hans Moder endnu spögede, sendte igjen Bud, at Degnen maatte endelig komme og maale. Han kom, tog Spögelset paa Nakken og tridsede hjem. „Men hvad gjör Du nu med det Skabilkenhoved?" sagde hans Kone. „Stille Mutter, hun skal gjöre mere Gavn." Natten derpaa gik han til Præstens Lade, hvor det gode Tiendekorn laa, han havde faaet. I Hast bar han det ene Neg hjem efter det andet og stillede saa den Döde op med en Pose Feieskarn paa Nakken. Næste Morgen kom der da ny Forskrækkelse hos Præstens. „Hör, Fatter, sagde hans Kone, enten holder den Degn Dig for Nar, eller han er en snaus Maaler; Du maa straffe ham paa een eller anden Maade." Præsten tænkte da hid og did, endelig raabte han: „Ei, Kone, bi til næste Söndag, saa skal Du see Löier!" Degnen var för altid vant at kjöre med Præsten til Annexet, men den Dag reed Præsten for at hævne sig og lod Degnen löbe efter. Den Hoppe, han reed paa, havde et Föl fra i Vinter, som Drengene om Somme-

ren havde moret sig med at lege Rytter paa. „Det maa jeg have, tænkte Degnen, og Fader skal nok fortryde hvad han gjör.“ Han fanger det ogsaa rigtig og surrer den döde Kjærling fast paa det med en Pistol i den ene og en Saug i den anden Haand. Nu lod han det löbe. Men da det saadan kom vrindskende bagefter, og Præsten saae sig om, Gud naade ham, den syndige Mand, der kom jo hans Moder ridende som en Ildtang paa en So og vilde sauge ham igjennem. Halvdöd af Skræk red han til Degnen, som maatte til Könsberg og læse op af en Postill. Han var saa betagen af det Hele, at han höitidelig forsikkrede Degnen, at aldrig skulde han eller hans lide Nöd, naar han blot fik ham det Spögelse af Halsen, hvorpaa da god Degn gik hen og gav hende en ordentlig Begravelse.“

Niels fortalte endnu flere af de Sagn, Degnen först havde meddelt os. „See, det er nu min Moro og vore Folks i Legestuerne og i Bindeegnene i Hammerom Herred. Naar de sidde og binde Strömper om en Praas, er der altid En, der maa fortælle Noget, for at Arbeidet kan gaae muntrere. Men det er sandt, jeg har siddet her og snakket hele fem Timer, og det mörknes, jeg maa hjem til Mutter. Farvel da for denne Gang og hils hjemme,“ sagde han med et luunt Smiil, men fremfor Alt, föiede han alvorligere til, „glem ikke de blaae Gutter og de gamle Drager i Havnen, jeg gad nok endnu engang hilse paa dem, för jeg gaaer tilbunds.“

Vi maatte ogsaa nu brække op. Efter en venlig Afsked fik vi vore Randsler paa Nakken, og et kort Besög aflagt hos Præsten. Vor Hensigt var, den Nat, som saa mange andre, at ligge hos en Bonde ovre i Salling, men et ungt Menneske, vi traf hos Præsten, bad os,

at naar vi vare satte over Sundet, maatte vi da endelig see ind til hans Moder, der eiede Kjeldgaard, og blive der idetmindste næste Dag med. Vi tog gjerne derimod, for ogsaa hos jydske Herremænd at forsöge Gjestfriheden, der i Jylland ikke er mindre end i Norge og Sverrig. Uden at nævne hvem vi vare, förte han os uden videre ind, hvor Familien sad ved Aftensbordet; alle reiste sig, böd os velkommen og strax at tage Sæde og tiltakke med hvad Huset formaaede. I et Öieblik vare vi bekjendte med dem og behandledes i enhver Henseende som gamle Venner. Næste Aften, da Veiret, som havde været slemt hele Dagen, blev bedre, rullede en Vogn frem for os; indpakkede til op over Örene af de venlige Mennesker, som ikke vidste, hvad godt de vilde gjöre os, kjörte vi afsted til Skive.

Dagen efter i fuldt Solskin over Heden til Dagbjerg. Byen ligger smukt mellem Bakker i en Dalgrönning, som en Aa altid holder foraarsfrisk. Vi gik igjennem den og bag ud over skaldede Banker til Kalkbruddene; pludselig stod vi i en lönlig, dyb Dal, med mange Smaatuer hist og her, rimeligviis af Kalkslakkerne, hvor de förste Böge-Lövduske, vi, siden vi forlod Veile, havde seet, hang ned ad Skræntningen paa Smaabuske; i en Fordybning saae vi Hul i Bakken, og Bönderkvinder ifærd med at bære Kalken ud derfra. Vi indlod os med dem, spurgte, om man ikke kunde faae Gruberne at see, og strax vare de villige til at anvise os. Et Par Lys blev tændt, og nedad gik det, bestandig nedad paa Trapper, huggede ud i Stenen. Underlig var Lysvirkningen af Dagens og Lampernes blandede Straaler, indtil den förste reent tabte sig. Efter en Stunds Kravling stod vi paa Bunden i de krumme Gange under Jorden; det

var en ægte Bjergværksscene, fuldt saa æventyrlig, som nogen, jeg har seet i fremmede Lande. Vi hörte Hammerslag inde fra Bjerget: „Gaa derhen, de Godtfolk, sagde den ene af Kvinderne, der sidder vor Hugger!“ Vi fulgte deres Anviisning; en sælsom Gang, som den i en Spögelseverden! Allerede de kridnehvide Hvælvinger maatte i og for sig gjöre et underligt Indtryk, og nu tænke man sig til det dösige Lys fra Praasene, der i en lang Række vare fæstnede mod Klippevæggen, rödklædte Kvinder, der i den matte Belysning sagte, sagte, paa Hosesokker sneg sig frem og ligesom svævede forbi os med Kalken i Truge, den dæmpede, næsten ængstelige Hvisken, naar Nogen talede i de *fjernere Gruber*, Dryp paa Dryp fra Kilden, (*Röden*), hvor den sivede frem og rödfarvede Stenen; man vil da vel forstaae, at et Syn som dette hörer til Sjeldenhederne. Vi gik som sagt fremad; endelig i en Sidegang (*Kove* i det jydske Bjergsprog) traf vi Huggeren. „Gudsfred og Goddag, de Godtfolk,“ sagde han venlig; „jeg havde ikke ventet saadanne Fremmede idag!“ Vi hilste ham til Gjengjæld og indlod os strax i en Samtale med ham. Han viste os först den egentlige Kalksteen, som er temmelig blöd og ligger oftest mellem Flintlag, dernæst ved Siden af Huggestedet de opstaplede Kalkslakker, fortalte os om Maaden, hvorpaa de huggede den ud, om Arbeidernes Antal, om de forskjellige Gruber, om Kalkovnene, og det Övrige, der hörer til Bjergværksdriften. „Hör nu, sagde jeg, idet jeg kastede Blikket henad de underlige, dæmmerlyse Gange, har du aldrig seet eller hört noget Underligt herinde. Her maa dog være sært at færdes.“ „Ikke her, svarede han, skjöndt jeg baade ved Dag og ved Nat har hugget herinde, men jeg glemmer aldrig

det ene Syn jeg havde, kan jeg troe. Det var ikke langt fra Randers, jeg var dengang en bitte En, og som jeg sad bedst med en anden Dreng og rögtede Kvæg paa en Höi, kom der et Kvindfolk til mig. Det var i Mörkningen, og jeg kunde ikke see hende ret, för hun stod lige ved mig; fortil var hun den deiligste Skabning, der kunde gaae paa Guds Jord, men da hun saa vendte sig, saae jeg grandgivelig, hun var huul som et Deigtrug. — Ellers er her mange gamle Folk; de fortælle, at, naar de imellemstunder kom ind i Koverne, saae de Bjergfolk sidde derinde og hugge lös af Stenen, men deres Skygger kunde de ikke see: Utingen havde da *ingen*, kan jeg vide. — Bjergmanden herinde skal ogsaa engang have *ligget i med* et af *Kvindfolkene* og avlede en styg lille Vantrivning med hende. — Men i Dagbjerg-Daas der har han ret sine Herligheder og alle Bjergtroldene med ham. Der er et Par Smaadrenge her fra Byen, som jeg selv har talt med, de saae Utöiet engang i Tusmörke löbe om mellem Bakkerne og lege med Noget, der saae ud som Porcellainsskaar, *men da de kom til Stedet*, var Alting forsvunden. *Tidt har Folk*, der gik forbi uforvarendes, *hört det klinge* fra Dybet i Daasen, som om der blev flyttet svære Kobberkister, hvoraf de da tænkte sig til, kan man forstaae, at der laa Skatte begravne. Engang vilde nogle forvovne Kroppe ved Nattetid grave efter dem, men der *kom* alleslags Gjögleríer frem, for at skræmme dem; *blandt* Andet en urimelig stor Höne, der kladskede med Vingerne og λοδ εεν στρυγε. „Det var en dygtig,“ sagde en af Skattegraverne og *lo*, men strax var Kisten, de alt havde halvt oppe, forsvunden. Det har ogsaa för truffet sig, at Skatte-

graverne stödte paa en Malmport, men hvergang de saa rörte ved den, sank den dybere i Jorden *). En Nat var der en Reisende, der foer vild paa Heden ved Dagbjerg og sögte ængstelig efter Nogen, som kunde vise ham Vei. Med Et faldt hans Öie paa Daasen, der stod paa fire röde Pæle, grumme grandt oplyst, mens Troldfolket derinde gjorde sig tilgode med Dands og Lystighed. Han blev ganske glad ved hvad han saae og gik ind tilligemed sin Hest og tumlede sig en Stund mellem de Sorte derinde; tilsidst var der en Bjergpige saa deilig, saa deilig, som böd ham et Drikkehorn. Men skjöndt han fandt megen Behag i Pigen, fölte han sig dog uhyggelig derved, steg tilhest, kastede Drikken bagud, hvor den sved Hestens Haar af, og reed bort i Fiirsping. Men Pigen fulgte efter ham over Stok og Steen, over Gröfter og Gjærder, og var saa nær, at hun bröd Hagen af den ene Bagsko tæt ved Broen, som deraf fik sit Navn, Hagbro. Siden, siger de, blev hun kjendt at være frugtsommelig ved ham.

Denne herre Bjergmand i Daasen skal ellers have havt en Datter, et forsvarligt Stykke Kvindfolk, der var gift med en Smed paa Mors. Smedden var slem mod Kjærlingen og pryglede hende tidt; endelig blev hun kjed derad, og da han saa igjen engang tog fat paa hende, greb hun, istedenfor at ærgre sig brandguul, en Hestesko, der laa paa hans Esse, og knak hende tværtover lige for Smeddens Næse. Nu fik vor Smed alt mere Respect for Kjærlingens Kræfter og satte ikke oftere hendes Taalsomhed paa Pröve, kan man forstaae. Men som Rygtet fortalte sære Ting om

*) Thieles Folkesagn 4, 57 har en lignende Fortælling.

hende, var hun slet ikke anseet hos Godtfolk i Naboskabet; hun maatte gjerne skjötte sig selv, ja endog i Kirken vilde Ingen sidde ved Siden af hende. En Söndag bedst som Folk stod paa Kirkegaarden og ventede paa Præsten, stod hun med, men alene i et Hjörne. Paa eengang rykkede hun sin Mand i Kjo'en: „Hör Du, Faer, sagde hun, idag kommer min Fader og besöger mig, men vred er han, det kan jeg see paa Taagen udover Havet, der gaaer foran ham.“ Taagen skilte sig ad, og Bjergmanden kom op paa Stranden og var da heelt forfærdelig at see paa, saa mangen Een af dem, der saae ham, gjerne var kröben i et lille Musehul for Rædsel. „Naa, min Datter, sagde han til hende, „nu *tænker jeg, Godtfolk* skal nödes til bedre Tanker om dig; jeg mener, det skal jeg nok mage. Vi vil spille et bitte Korn Himmelspræt med dem, og siig mig, vil Du saa lange eller vriste (tage) dem.“ „Vriste dem,“ sagde Kjærlingen, for hun var ræd for, *han ellers skulde* handle for ilde med dem. Nu begyndte da Bjergmanden at gribe fat paa Kirkegjængerne, den Ene efter den *Anden, og kaste dem over* Rygningen *af Taget, hvor hun saa paa den anden Side tog imod dem. Og fra* den Stund maatte vel alle de Andre, saavelsom Smedden för, være anderledes forekommende mod Smeddekonen *).“

Det var noget Usædvanligt for os, saaledes at höre en Jyde af den *simple* Bondestand, der altid gjerne forsigtig beholder Noget for sig, uforbeholdent at udtale sig over en saa kilden Materie. Han lod ogsaa til halvt at fortryde det bagefter: „Det er nu hvad de

---

*) Jfr. hermed en Fortælling i Rasks Morskabslæsning S. 234.

Gamle fortælle, sagde han, men de Godtfolk, som er vel lærte, kan jeg höre, maa bedst vide, hvad der stikker derunder.“ Naturligviis modsagde vi ikke med et eneste Ord; det var os endogsaa fuldkommen umuligt i det Öieblik at nære en vantro Tanke. Slige Bjergæventyr, fortalte midt i en saa vild, phantastisk Bjergnatur, af hvilken de udsprang, med hvilken de sammensmeltede, maatte virke slaaende paa Enhver, der havde mindste Gnist af Poesi, mindste Fölelse for eiendommelig dansk Natur og Folkedigtning. Os var det et nyt, glædeligt Beviis paa, at Digteraaren hos det egentlige Folk er endnu ikke udtömt. „Maaskee de gamle Viser ogsaa leve her i den eensomme Dal,“ tænkte vi ved os selv, og for at faae Underretning derom, gav vi os uden videre til at synge en af de ægte Sange fra Hundredvisebogen for ham. „Kjender du ingen, der ligner den, spurgte vi, og synge I ikke ogsaa sommetider af den Slags?“ „Aa jo, gav han til Svar, det hænder vel iblandt ved Gilder og Samlinger ellers.“ „Saa syng os een for!“ „Ja, naar De vil tage tiltakke med min Röst, men hun *skratter lidt* som Regimentstrommen, naar der er Hul i Hinden. Sangen lærte jeg ellers af min Faders Fader; forresten er der ogsaa andet Folk heromkring, som synger den.“ Efter den Indledning sang han med en lidt raa, dog kraftig Stemme, der löd sælsom dæmpet under de ludende Hvælvinger.

Jeg tog Öxen paa min Bag,
Jeg vilde det Træ nedfælde;
Der kom den Svend, som Skoven aatte,
Han stak sit Skaft imellem.
Saa vinder den Svend sin Jomfru,

"Hugger Du ned min Fædreneskov,
Og gjör Du mig den Vold,
Falder det Træ, og hörer jeg det,
Saa dyrt Du skal det gjælde."
Saa vinder o. s. v.

"Du lade mig hugge det eneste Træ,
Og gjöre mig ingen Möde,
Fanger jeg ei af vilden Fugl,
Jeg sörger mig selv tildöde!"

"Hör Du favren, yske Svend,
Og vil Du lyde mit Raad,
Du fanger ikke af denne Fugl,
Uden Du haver tammen Brad."

Han skar Braden af sit Bryst,
Hængte den paa Lindekviste;
Brystet svedte, og Braden sprak,
Fuld onder var Fuglen at miste.

Frem flöi favren, liden Fugl,
Med sine Vinger hun ryste,
Hun lo dertil, som hun forstod,
Hvad Manden brugte for Liste.

Hun hakked, hun pikked jo saa fast,
Den Brad saa vel monne smage,
Jo længer, jo mere hun aad deraf,
Jo bedre den monne behage.

Ned flöi favren liden Fugl,
Satte sig paa hviden Sand;
Hun blev den skjönneste Jomfru,
Hun gik Ungersvend til Haand.
Saa vinder den Svend sin Jomfru.

"Det var en smuk Vise den, sagde jeg, og Tak for os, for Du morede os saa godt hernede." "Selv Tak, de Godtfolk, og kommer de hjem, kan de dog

fortælle derovre, at Jyden endnu ikke har glemt, hvordan de gamle Viser lyde. Sagtens kar de bedre nye, men gammelt Guld er ogsaa Guld." — Imidlertid havde vi hver faaet sit Lys i Haanden. Endnu et Blik gjennem de spögelseagtige Gange over den i Danmark sjeldne Bjergværksscene; Dagen skimtede os allerede imöde fra Hulens Aabning, vi klavrede op og skiltes med et venligt Tak fra den danske Bjergmand.

Vor Reise gik videre frem over den jevnt bakkede, lyngbedække Höislette midt i Landet, gjennem Viborg og Randers til den saakaldte lille jydske Halvö.

Her tilbragte vi et Par saare behagelige Dage hos en Præst af vor Familie. To af dem vare indviede til Jagtlivet; deilige vare de Toure, vi foretog; alle rige Efteraarsfarver spillede om Træerne i den klare Septembersol, medens Krat og Lund gjenlöd af Hundeglam og Hornklang, og vi gik derude med Bösse paa Nakken, ventende vort Bytte. — Forresten blev vor Opmærksomhed især trukken hen til Jydens *Snuhed og Fiffighed*, vistnok, tilligemed den gjennemgribende Forstandighed, et af *Grundtrækkene i hans Charakteer*. Hvor Nogen derovrefra *forekommer i vore Sagn*, f. Ex. i Fortællingen om Hamleth, aabenbarer dette sig allerede; i Æventyret (Æmteret) om den snedige Degn, hvis Snedighed, trods al dermed forbunden Skjændighed, klart fremstilles som noget Beundringsværdigt, er det grellere udpræget, og her fortalte Præsten os nu Meget derom.

Jyden har i Handel og Vandel en paafaldende Lighed med Skotlænderen; ligesom Holmens faste Stok gjör sig til af at have uddeelt blodige Næser, gjör Jyden sig til af, dog, naar han handler, at være lidt snildere, end den, han handler med. For at fornye Minderne

om Markederne, hvor dette vel mindst elskværdige jydske Nationaltræk især kommer frem, tog vi til Lygtens Marked. Dog vilde det dennegang ikke ret komme i Gang, som da vi sidst var der. Vi hörte kun hist og her en svag Anklang af det. Paa Markedspladsen ved Stranden, midt imellem en Skare af Stude og Ungkvæg, fede og magre, gamle og unge Heste, holdt en forslagen Molbo med sine Dyr. En midaldrende Bonde traadte til ham: "Sælger Du det Ög?" spurgte han. "Egentlig ikke, svarede han polisk, dog siden det er Dig, min Broder, skal Du have det for 60 Daler." — "Jeg giver Dig, saa bandte han, ikke mere end de 30" — "Hvad? at byde lumpne 30 Daler for saadant et Ög; var det ikke Dig" o. s. v. — Nu vrövledes der en Stund; Mæglere kom til: "Naa, naa, bitte Folk, ikke saa hidsige! Nu skal Du sige 40 og han de 50, saa hugger vi midt over og drikker Ligkjöb." Efterat der igjen var snakket frem og tilbage, kom de overeens, Mæglerne slog deres Hænder over hinanden, de gik ind, smurte Halsen i Kroen, kom atter ud og begyndte paa en frisk med deres Ævl. Sælgeren roste höit sit Ög, og bandte paa, at, var det ikke hans gode Ven, skulde han aldrig faaet det for den Priis. Han traadte til Dyret og tog det i Halen." "See der, har Du för seet saadan en ροευ paa et gammelt Ög, og hvor hun kaster sit ουανδ?" — "Ja, det er skidt nok, for det er skarnet!" — "Men see bare ροευεν, hvor hun staaer ud, kan Du klage paa hende?" "Jeg byder aldrig Nogen ροευεν!" "Ja jeg, bandte han, heller ikke, men hun er Speilet paa et Ög." "Ja, ja, jeg har kun to Ting at sige, at Öget er for gammelt og Prisen for dyr," og saaledes gik det i en Uendelighed. —

Da vi opholdt os hos Præsten, havde det naturligviis sine store Vanskeligheder at blive fortrolige med den egentlige Bonde, og Sagn, som vi altid vare saa begjærlige efter, kunde vi altsaa ikke faae fra Bonden selv, men da Præsten mærkede vor Lyst til dem, skaffede han os et Par paa anden Haand fra Skovegnene.

Midt imellem Kjærende og Koed ligger en stor Steen, som fik sit Navn "Hvilstenen" af fölgende Begivenhed. Nissen og en Karl var engang ude paa Fangst for at stjæle Havre; Karlen bar en halv Trave, og Nissen, der ikke var den voveste, halvanden. Underveis satte Nissen sig paa Stenen og sagde: „Havde jeg vidst, man kunde hvile saa godt her, havde jeg taget det *Dobbelte*," saa styrket fölte han sig. — Folk i Koed havde engang stillet Aftengröd for Nissen, men han kunde intet Smör finde. Yderst forbittret herover gik han ud i Stalden og vred Halsen om paa den bedste Malkeko; da han siden fandt Smörret, fortröd han, hvad han havde gjort, og stjal en Ko i *Kjærende Mark*; paa Hjemtouren hvilede han atter paa Hvilsteen.

Nordpaa i *Fyen* var der for ikke længe siden en Pige af lidt höiere Stand, end den sædvanlige Bondes, som var forlovet med et ungt, fattigt Menneske, men Forældrene vilde have hende gift med en rig Gaardmand. Imidlertid saae hun sin Kjæreste hemmelig hver Aften i Haven. Som hun nu engang ved den sædvanlige Tid vilde gaae ud, traf hun en Skikkelse, der forekom hende at være hendes Kjæreste, og dog igjen ikke at være ham. Han stod ved en lille Bro, hyllet i en Kappe, hvori hun aldrig för havde seet ham, mælede ikke et Ord, vinkede kun ad hende. Det Hele var dog saa besynderligt for hende, at hun kun ganske langsomt

nærmede sig, hvert Öieblik blev staaende, og tilsidst stod heelt stille ved Broen. Han vinkede atter; nu samlede hun alt sit Mod, bad sagte et Fadervor, og gik rask over Broen. Da slog hendes Kjæreste taus Kappen tilside, og vee! han brændte; den stakkels Pige saae de klare Luer slaae sammen om hans Lemmer. Han sukkede dybt, og i vild Fortvivlelse styrtede hun til Jorden og sank i Afmagt. Da hun vaagnede, faldt hun i en dödelig Sygdom, hvoraf hun först seent kom sig. Det Silkeforklæde, hun havde havt paa, var forbrændt i Enden; hun gjemmer det endnu som et usvigeligt Vidne om hendes Syns Sandhed. Men Kjæresten hverken hörte eller saae hun mere til.

Jörgen Peersens Moder i *Atterup* var en fæl Hex og forgjorde alt Kvæget paa Böndernes Marker; men der var En, som hed Sören Henningsen, han forstod Noget af den sorte Kunst, gik ud om Morgenen paa Marken og slog alt sit Kretur op (aarelod det); et tre Aars Plag gav han ti Slag, og der kom tre Draaber Blod. Han samlede ogsaa Urter derude og bragte det Alt hjem. *Natten derpaa stoppede han Dyner i Skorstenen, hængte Lagener for Vinduerne og tilspigrede Dörene*, mens han derinde satte paa Ilden det, han havde sanket i Marken. Hexen kom og vilde ind, stormede tre Gange med Hovedet mod Dörstolperne, saa man saae *Blodspor* der, men kunde Intet magte og segnede tilsidst af Mathed död om paa hans Mödding.

Alt gik tvært i Ras Oldermands Forældres Huus, hvorfor Folk sendte Bud til en bekjendt klog Kone. Hun kom ogsaa og gik hele Huset rundt foruden og forinden; tilsidst standsede hun ved en stor Steen, der laa udenfor Vaaningshuset, og sagde, den skulde de

velte bort. De prövede ogsaa derpaa med Löftestænger og Brækjern og Læssetræer, men hun vilde ikke gaae; endelig maatte den kloge Kone selv til, og næppe havde hun rört ved den, för den gik af sit Leie. Under den laa en Silkepung med Hane- og Örne-Klöer, Menneskenegle og Menneskehaar. "Put den i Ovnen og et godt Knippe Ærtehalm med, at det kan fænge lystig," sagde Konen; og som sagt, saa gjort; men næppe var der gaaet Ild i den, för det begyndte at tude og hvæse frygtelig, og Folk, som stod udenfor, saae en Hex fare ud af Ovnsmundingen. Samme Stund döde Hexen, som var mistænkt for at have forgjort Huset, og Forhexningen var hævet.

Sören Svares Moder i Greenaa var en Hex. Hun *laa paa sin Dödsseng,* men Livet vilde ikke gaae fra hende, for der laa en sort Hund med hvid Halskrave ved Siden af hende. Hun bad, at de vilde tage en Mynnetörv bort, der sad i Taget over hende, og nu kunde hun döe i Fred. Hun blev begravet med den sorte Hund.

Præsten, *hos hvem vi var,* havde solgt en Ko til *en af sine* Sognemænd, Ras Madsen i Pindstrup, *lidt* berygtet som Hexemester. Nogle Dage efter kommer Manden og beklager sig, at hans Ko var syg; Præsten vilde tage den igjen, men imidlertid bleve Mandens andre Köer ogsaa syge, og det ganske forunderligt, som om de var gaaede fra deres Koforstand; thi Fraaden stod dem ud af Munden, og de faldt om i Krampe. Ras gik til en berömt Hexemester, som lovede ham, at inden en Uge skulde der ingen Fare mere være. Nu hændte det sig videre, inden Ugen var omme, at en Kjærling i Ry for Hexeri pludselig en Morgen

veltede ud af sin Seng fra Mandens Side og döde, og fra den Tid kom alle Ras's Köer, der ikke alt vare döde, sig. Præsten pleiede at holde Tale ved hvert Lig, og det var nu blevet Bönderne en dagligdags Sag, at de ei engang mere bad derom; han vilde vænne dem af dermed, og da Manden tillige noget studs meldte Dödsfaldet, tænkte han ved sig selv: "Her gjör jeg Brud paa Regelen og holder ingen Ligtale." Det skete ogsaa; nu sluttede Bönderne deraf, at Præsten godt vidste, det var en Hex, men ikke vilde ud med Sproget.

Og hermed ende mine Meddelelser sig, vor Cyclus var gjennemgaaet, vor Jyllandsreise forbi. Med vore egne Öine havde vi seet, at der er Meget, usigelig Meget, at lære hos *Folket*, naar man kun nogenlunde har Greb paa at omgaaes det. Og have vi virkelig Sands for det Eiendommelige i et Folkeliv, for det Dybe deri og for Alt, der lader sig udvikle deraf, og *tænke og* haabe vi, at oplive det atter hos os, er det vor *inderlige Overbeviisning*, at vi kun blive til Noget, naar vi stræbe at være *hvad* vi ere, og udvikle den Grundnatur, som *ligger* i os, da maae vi först lære vort *Folkeliv*, vor Grundnatur at kjende. Men kun *Almuen* har bevaret det Folkelige reent; den maae vi adspörge, hos den maae vi gaae i Skole, for at forstaae os selv. Som et Studium i denne Henseende er Alt det, jeg har meddeelt, at betragte, som et saadant önsker jeg det optaget, og kunde det opmuntre Andre med dybere Blik, med en klarere Grandskeraand, til et lignende Foretagende, vilde det være min skjönneste Lön.

Reise i Nord-Sverrig.

(1834.)

Paa Smaalands Grændse.

Der staaer da Sveaskoven
Alt paa sin Steenbrink stolt,
Og Vinteren fraoven,
Fra Skyen aander koldt;
Fra dunkle Granegrene
Sig Rimen ryster bort,
Mens mod de *frosne Stene*
Skumfossen velter fort.

Der, dybt i Skoven inde
En Stamme födtes op
Ved Sang af Nordenvinde
Og Suus i Granetop;
Den groede stærk og fager
Paa steile *Skrænters Rand*,
Som *Rug i Klippeager*
Paa Bygdens Svedjeland *).

Og Stammen kom til Kræfter,
Og Sveas Slagsværd bed,
Skjoldbuler gnidsled efter,
Alt hvor dets Tumler skred;
Det gungred over Jorden,
Det lyned gjennem Sky,
Da Kæmperne fra Norden
Fremstormede paany.

---

*) Den Jord, hvoraf Skoven er udryddet ved at hugge og brænde, og derved har givet Plads til Agerland.

Og under Birkens Kroner
Han fostredes i Lön
Ved Luthers Kæmpetoner,
Den störste Nordens Sön,
Den Helt, der slyngte Landsen
For Ham paa Golgatha,
Til Seiersmartyrkrandsen
Svang Seireren herfra.

Om end den gamle Stamme
I Ly af Granen groer,
Om endnu der de samme,
De dybe Længsler boer,
Om Kinder der end glöde,
Om Hjerter der end slaae,
Om værd' de store Döde
End Sveas Sönner staae?

Malmaarerne sig slynge
Endnu i Klippens Bryst,
End Nordens Elve synge
Skjöndt vintermat og tyst,
Klart Solens Straaler spille
Om friske Graneskud,
Det suser fra den stille
Skovtop som Morgenbud.

Saa, ind i Sveaskoven,
Ind i dens Bjergdal stolt!
Lad Vinteren fraoven,
Fra Skyen aande koldt.
Vist der end Kinder glöde,
End varme Hjerter slaae;
Vaarfager Morgenröde
Skal end om Norden staae.

Midt i Hjertet af Vinteren 1833 og 34. förte en yderst hurtig Reise mig fra mit Fædrenelands Grændser

til Midtpunkten for alt aandeligt Liv i Sverrig, Stokholm og Upsala. Jeg vil ikke her udbrede mig over de herlige Scener af Livet i Skovene, der gled mig forbi som Synerne i et Tryllespeil; thi i Grunden veed jeg ikke stort Mere fra den Reise at sige om dem, end at de fortryllede mig; heller ikke fortælle om Stokholm, den meest romantisk-landlige Hovedstad, jeg har seet i Europa, thi den er beskreven nok, heller ikke sörge over de mange Levninger fra Middelalderen ved Upsala-Universitet, dets halvcatholske Sammenblanding af den geistlige og lærde Stand, som, naar Alt kommer til Alt, maaskee endda er lidt bedre, end vort usle chinesiske Examensvæsen. Det, jeg kortelig vil *berörc, er den svenske Folkelighed. Jeg tænker, det kan være den meest passende Indledning til min folkelig-svenske Reise.*

Norden er eet, som Grækenland var eet; det er min Yndlingsgrundsætning, der vel snart vil blive Fleres, og med den begynder jeg her. Dansk og Svensk som Jonisk og Dorisk ere Dialecter af samme Grundsprog, den ene *blöd*, den anden haard; Folkecharakteren hos de to *Stammer er i sin dybeste* Grund den samme. Först naar vi have gjort den *Anskuelse til vor, og* ifölge den ogsaa kan tilegne os Sverrigs Stordaad i Historien, staae vi paa det rette nordiske Standpunkt, kan vi have de sande Haab om Nordens Fremtid.

Nordens Stammer maae, naar de see paa hinanden med dette fredelige og kjærlige Blik, kunne lære Meget den ene af den anden, og da jeg er Dansk med Liv og Sjæl, seer jeg saaledes paa gamle Svealand, for at lære til min egen og mine Frænders Tarv.

Jeg nævnede nys den svenske Stamme som den haardeste, det Haarde bevarer sin eiendommelige Form

længst, og at det svenske Folkeliv i det Hele har beholdt sin bedre, end det danske, er en uomtvistelig Sandhed. Almeenaanden, det dyrebare Klenodie, man aldrig kan skatte höit nok, det Palladium for Folkets Liv, er kraftigere end hos os; thi Sverrigs Forfatning var til den Dag idag folkeligere, dets bevidste Indgriben i Europas Skjæbner större. Ordet, som lever hos Folkets Udvalgte med Magt til at styre Folkets Skjæbner, Ordet, som toner i Mindesange og Sagn fra de gamle Dage om Folkelivet dengang, Ordet, som knytter sig til Mindesstötter om Folkets Ædleste, deres Færd og Gjerning, beviser denne Sætning tilfulde.

Först da om den svenske Rigsdag! Vel er den, som næsten Alt her *tillands, underlig gammeldags* med fire stive Stænderafdelinger, men er den det ikke ogsaa i England, og virker da den engelske ikke? Jeg var i Stokholm, just som den var samlet, og glædede mig *inderlig* baade over det Liv, hvormed de offentlige Anliggender afhandledes paa den, selv af Bönder fra Sletten, og den Interesse, dens Forhandlinger fandt hos Folket, den *Lyst, hvormed man fulgte* dens hele Gang. *Dog — vi komme vel ogsaa* med her, vi have atter som *en Begyndelse* vore gamle Folkething, og de spaae godt selv i deres nuværende, kun halvt offentlige Form.

Dernæst om Folkehistorien og Folkesangene! Hvad den Förste angaaer, lider den vel af store Bröst overalt i Norden; kun *lidt* ihukommes Folkeaandens store Idealer og Alt, de have virket, som fortjener et Navn, og som kan anspore deres Efterkommere, i hvem samme Naturanlæg ligge, til at ligne dem og stræbe videre fremad *i deres* Retning. Og denne sörgelige Glemsel af den *herligste* Opmuntring for et Folk *bliver* vel först hæ-

vet, naar Skolerne indprænte de Unge Kjærlighed til de Gamle, og naar Mænd, begeistrede af deres Liv, træde op, ikke som Theaterhelte, men som Folkets Mænd, og med Ild og Aand skildre i de Mönstre, hvad Folket var og hvad det skal *blive*. Dog maa jeg tilstaae, jeg fandt mere Sands for det svenske Folks Stormænd i Sverrig, mere Anledning for Alle til at lære dem at kjende, end for det danske Folks i Danmark. Og fremfor Alt jeg fandt ikke som hos os den Jammerlighed, den Vangreen paa Beskedenhedens Stamme, den Mangel paa Tiltro til Folkets Kraft, der desværre ofte viser sig hos os, naar det hedder, dog Gud skee Lov mere i Munden end i Hjertet: "Hvorledes skulde vi kunne *forsvare os?*" og det, skjönt vore *Helte, overrumplede anden April,* og i *Syvaarskrigen med England,* afvæbnede för Krigserklæringen, dog stod under Dannebrog og sendte Tordener og Lyn fra de lave Stavne, saa det stolteste Folk, Jorden har seet, beundrede dem. — Og nu Folkesangene! Saalangt vore Folkedigtere i *det nye Aarhundrede,* Öhlenschläger, Ingemann og Grundtvig, staae over de svenske, *saalangt staae vore* Folkesanges Oplivelse under de svenskes. *Hvor sjældent höre vi hos os* en ægte Folkesang, en gammel Kæmpevise, "Kong Christian stod ved höien Mast, eller "Danmark, deiligst Vang og Vænge"? — Synges der, er det nymodens kunstig Musik, Sange fra Tydskland og Vælskland og jeg veed snart ikke fra hvilket barbarisk Land, men de Toner, der födtes i Danmarks Skove og have glædet saa mangent dansk Hjerte, hvis Gjenklingen er nödvendig, om Folkeaanden skal vaagne ret, og ogsaa i denne Retning udtale sig ny og dog gammeldags, rörende og gribende for hver dansk Mand, de er huusvilde hos os og döe

upaaagtede hen, hvor de levede længst, paa Jyllands Heder. Det gjör mig ondt, at jeg skal anklage vore store Tonekunstnere for Ufolkelighed, men födte til at værne om Folkets Sange, bære de dog Broderparten af Skylden her. Det var ogsaa saaledes i Sverrig. Da fremstod i Begyndelsen af Aarhundredet en Mand, tydsk af Byrd, men svensk af Sind, Häffner; han begeistredes af Tonefylden i den gamle Sang; som Syngelærer indövede han Upsalas Studenter i firstemmige Folkesange, og en inderlig Glæde var det mig i stille Aftener om Fyrisaa at höre de herlige, dybe Toner fra Hedenold gjenlyde fra den unge Slægts Læber. Og det Gamle har begeistret de Unge til i deres Aand at skabe Nyt; de fleste svenske *Componister digte* ægte Folkesange. Hvad kunde ikke Studenterforeningen hos os med sine mange musikalske Talenter virke for vor Folkesang, naar dens Ören aabnedes?

Endelig Mindesstötter! Vel kan Stenen ikke tale i *Ord*, men den *taler* dog et Sprog, som ryster og griber, naar Faderen træder *til* den med sin Sön, viser ham den og *fortæller ham om hans* Daad, *til* hvis Ære *den blev sat. Dog for* at forstaae, hvor nödvendig den *fremstaaer af et virkeligt* Folkeliv og atter styrker dette, maa man være hjemme i Athenens Oldtid, kjende dens Templer og Stötter for Folkeheltene, have seet Skarerne flokkes i Schweitz til Vilhelm Tells Capeller, eller i England om Nelsons og Cannings Æresminder. Sverrig har kun Lidt deraf, Godt og Daarligt mellem hinanden paa Stokholms Torve; dog hvad have vi? Ulfelds Skamstötte, Christian den femtes Statue paa *Kongens* Nytorv, thi om Frederik den femtes kan her ikke Talen være, Frihedsstötten og Kæmpehöien for an-

den Aprils Helte, faa, adspredte Minder over Rostgaard, paa Oddens Kirkegaard og i Jægersprises Lund, er vor Fattigdom. Talte ikke Christian den fjerdes herlige Bygninger, Börsen, Rundetaarn og Rosenborg, om ham, var han vel ogsaa halvt glemt; og hvor staaer den Plads, der bærer Minde om Tordenskjold, om Niels Ebbesen, om Tyge Brahe, om Juel, om Hans Egede, om Daniel Rantzau, om Bernstorff og alle de Andre, der, for ikke at gaae langt tilbage, i de sidste Aarhundreder vare Folkeaandens selvvalgte Repræsentanter; hvorfor bringer man ikke Mindesmærkerne fra Jægerspriis, hvor de eensomt sörge, til Danmarks Hovedstad, til Haven ved Fredriksberg eller ved Rosenborg?

Der er en levende Vexelvirkning, som jeg för sagde, mellem Folkeaanden og dens Yttringer i Toner, dens Minder i Steen. Hvor den er död, kommer den ikke tillive ved dem, men hvor den er svag, i sin Barndom, som hos os, styrkes den vidunderlig; Betydningen af hvad Folket har været og skal blive vinder i Styrke, og vi trænge sandelig til enhver Styrkelse.

Det lærte jeg angaaende Folkeaandens Folkelighed i Sverrig. Men hvad er da egentlig Aanden her? — Hvorledes jeg har opfattet den, vil det Fölgende bedst vise, jeg vil her kun omtale den Side af den, som maa falde enhver Dansk paa, og desværre saa tidt er misforstaaet paa Sletten; det er den ömme Side, ret egentlig Bylden, jeg rörer ved, dog det maa Lægen aldrig frygte for.

Den inderlige Gjæstfrihed, der modtager Enhver, hvis Hjemstavn er hiinsides Sundet, er bekjendt nok, saavelsom den dybe Agtelse for alt Ægtedansk, vi i de sidste Tider, Gud skee Lov, have seet i Kunst og Videnskab, i Stat og Kirke. Men man har taget den

Maade, hvorpaa den yttrer sig, ondt op fra Arilds Tid; man har snakket om svensk Falskhed under Höfligheds Maske. Jeg kjender vel bedre end de fleste Danske til Livet i Sverrig, da jeg har opholdt mig der ikke mindre end et halvt Aar, just i den Hensigt at blive fortrolig dermed; derfor kan jeg tale af Erfaring. Den svenske Mand er ikke falsk. Han har en naturlig fiin Takt for Omgangslivet, en naturlig Höflighed og Forekommenhed mod Alle, der gjör, at det franske Væsen, som nu ellers vel har udspillet sin Rolle, enstund kunde tiltale ham saameget. Dog under dette Ydre lurer ingen Falskhed; Ingen, ikke engang Bonden, der har samme fine Væsen, vil ved det indsmigre sig og vinde nogen ulovlig Fordeel, og jeg har i min Omgang med de Dannede i Sverrig ligesaavel hört dröie Sandheder om Danmarks Bröst, som höie Lovpriisninger over dets Dyder, og aldrig savnet Hjerteligheden, som dog maatte forsvinde, hvor Falskhed laa tilbunds. Dog, man siger der gaaer aldrig Rög af en Brand, uden der er Ild i den; i Hofintriguerne, Revolutionerne og Sammensværgelserne af Adelen, der er Falskhed, men er nogen anden Hofdunstkreds fri derfor? Og lad den end forekomme hyppigere i Sverrig end andensteds, Adelen er ikke Folket, ja Modsætningerne mellem dem ere store, især paa den senere Tid. Det svenske Folk er ikke falskt. Gud give, jeg kunde udtale de Ord, saa Alle ved Östersöen og Nordhavet forstod mig, og agtede derpaa! Först og fremmerst Tro til hinanden, til det Ord, der udgaaer af Mandens Mund, da kan vi række ham trofast Fostbroderhaand; saalænge Tvivlen boer i Hjertet, forgifter den Samlivet; og Norden har desværre længe lidt af Mangel paa gjensidig Tiltro, den Hex fra

Niffelheim, der er næsten ligesaa almindelig i Sverrig mod os, som hos os mod Sverrig. Ærlig Tro og ærlig Haand til hver nordisk Broder, han er ogsaa en Sön af vor fælleds Moder, og i Guds Navn Haand i Haand mod Maalet, som vinker hver Nordbo, mod den Daad, som kalder ham!

Og dermed Farvel til Upsala og Stokholm, til alle de Dyrebare, mit Hjerte der hænger ved!

Jeg havde i tre Vintermaaneder opholdt mig paa de nysnævnte Steder. Overalt var jeg bleven modtaget med en Gjæstfrihed og Forekommenhed, som jeg aldrig skal glemme, med en Hjertelighed, der gjorde mig Afskeden tung. Jeg havde virkelig *befundet mig ikke blot som hos et Broderfolk, et nordisk Folk,* af samme Rod, med samme Kraft som *mine Fædre,* men som mellem inderlig kjære Brödre, der gjerne vilde dele Alt med mig. Dog Timen slog, jeg maatte bort. Og hvor mange Tillokkelser laae ikke i det Fjerne? En herlig, kraftig Natur, mörke Skove, dybe *Dale, vilde Bjerge,* brusende Fosser, det samme Folk, nordisk Kraft og nordisk *Gjæstfrihed og nordisk Liv!*

Det var i den *sidste Halvdeel af Mai, jeg bröd op* fra Stokholm. Vaaren var vaagnet *tidlig i det höie* Norden og havde alt fyldt Klipperne med Blomster og Skovene med Fuglesange. Jeg var vaagnet med den og havde ret fölt dens Ynde, som Geijer saa malerisk beskriver. Vaaren, siger han, synes i Norden mere end andensteds ligesom at röre Naturens eget Hjerte, og giver, især i Bjergegne, hvor Overgangen er hastigere, et Skuespil, som ogsaa maa gjennemtrænge det meest nedtyngte Bryst med en Straale af Tilværelsens söde Lykke. Den smeltede Snee, som i utallige Bække styrter over Bjerg og Dal, Træerne, paa eengang lövdækte,

hvorfra Sangfuglene, glædedrukne, fylde den lette, skjære Luft med deres Kvidder, Himlen, som svömmer i et Hav af Lys og snart ikke mere kjender til Natten, Alt sammenstemmer til at indaande Fölelsen af et vaagnende Liv. Men Alt i denne Nordens Skjönhed har ogsaa en usigelig elskelig, barnlig Ynde. Det gjælder om den spæde Rödme i Rosens og i Pigens Kinder, det gjælder om det lysere Farvespil paa Nordens Himmel, om det lysegrönne Löv og Græs. Saa ligner den da et spædt Barn, hvis yndige Uskyld allerede i Vuggen synes at bede sig fri for Forgjængelighedens haarde Lod. Men denne og saa mange andre Egenheder hos den, der indgribe i Menneskelivet, drage dets Opmærksomhed mere mod dens Hemmeligheder og gjöre en dybere Natursands til et Grundtræk i den nordiske Aand. Vor gamle Gudelære og Skjaldekunst, hele vor Kunst og Videnskab beviser det. — Dog, til min Reise! Farten paa Mælarn er i den senere Tid overordentlig lettet ved en Mængde Dampskibe, og paa eet af dem var det, jeg nu, i Fölge med Soldater, Officerer og, et Særsyn i Sverrig, en rationalistisk Præst, forlod den stolte Kongestad, der ligesom svömmer mellem Klippeskovene ved Mælarns Udlöb. Den udfoldede endnu engang sin fulde Skjönhed for mit Blik, men snart tabte den ene Deel efter den anden sig mellem fremspringende Klippeholme og tause, mörke Skove, indtil ogsaa det sidste Taarnspiir svandt. Dog var derfor Seiladsen ikke mindre underholdende. Grönne, livlige Holme reiste sig op over Bölgerne, Strandbrinkerne höinede sig, bedækkede med Graner, med dybe, lönlige Vige, hvor El og Birk ludede ud over Husene og omviftede dem med svale Bladekroner; Baade og Skibe krydsede hinanden

mellem de deilige Strande. Efterhaanden tabte dog Livet sig, og Skjönheden med, ved den beundrede Indsö med sine tallöse, malerske Skjær og Holme. De sidste bleve færre, Strandene lavere og bedækkede med en uafbrudt Række mörke Graner; det begyndte at storme op. I et saadant Veir flöi jeg forbi Strengnæs, for et flygtigt Blik idetmindste, en uanseelig, kjedelig Stad, og ind i Havnen ved Vesteraas. Min förste Udflugt næste Morgen var til en gammel, vakker Lector ved Gymnasiet der. Han modtog mig meget venskabelig, og i Samtaler om mit kjære Fædreland, hvor ogsaa han havde tilbragt et Par Ungdomsaar, og som han mindedes med hjertelig Kjærlighed, tilbragte jeg en særdeles behagelig Formiddag. Han förte mig derpaa omkring til Byens Mærkværdigheder, den gamle, ikke synderlig indtagende Domkirke og en temmelig betydelig Bogsamling, som gjemtes der. Henimod Middagen bröd jeg op til min videre Reise gjennem Vestmanland. Egnen var flad og frugtbar, hvorom tillige de i Sverrig saa sjældne Straatage vidnede; den udgjör en Deel af Sletterne nord for Mælarn, som indtage en ikke ubetydelig Strækning, indtil Höidebeltet, med Sverrigs rigeste Ertsgruber, begynder. Alt saae heelt sletteagtigt ud, selv Bönderne manglede Bjergbygdens Raskhed; Dorskheden lyste dem ud af Öinene, og jeg mödte mange saa betagne af den, at de snorksov i deres Kerrer. Lidt efter lidt begyndte Barskovene og bleve tilsidst saa mægtige, at de ganske indtog Landet. Over et Par Timer varede den censomme Skovfærd, til det endelig lysnede, og jeg i en deilig Aften kom til den bredt udhuggede Slette, i hvis Midte Sala By ligger. Aldrig glemmer jeg den Udsigt, jeg der havde fra mit Vindue mod den sol-

gyldne Skovkrands. Rundtom mig duftede Blomsterengene, Kvæghjordens Klokker löd fra det Fjerne, Droslen slog, med en stille Ro hvilede Alskabningen og holdt Helligaften. Jeg sad taus beundrende og kunde ikke gjemme indeni mig de Toner, der steg op fra Hjertedybet og gjennembævede mit hele Indre.

Alt synker Solen, Droslen slaaer
Endnu et Aftenslag,
Taarer i Öiet Blomsten staaer,
Længes mod Lys og Dag.

Snart blegner jeg som Glandsen hist,
Og Natten kommer lang;
Kan jeg da södt som Fugl paa Kvist
Kviddre min Aftensang?

Ak, rör mit Öie, Frelser god!
Og tusind Stjerner brat
Tændt' i en Himmelroses Blod
Tindrer om Grav, om Nat.

Og södt jeg da med Droslen slaaer
Det sidste Aftenslag,
Medens et Blik som Blomstens staaer
Taarefyldt mod Din Dag.

Næste Morgen begav jeg mig paa Vei til Gruben. Hvo der i Tanken altid forbinder Bjerg og Bjergværk, vil her föle sig underlig skuffet, da han ikke seer et eneste Spor til det förste og finder Værket midt i en dyrket Slette, ene antydet ved de Gruusdynger og Maskinerier, der omringe det. Da jeg ankom der og spurgte efter Stigeren, blev jeg viist hen til et lille Huus i Nærheden, hvor Skovbrynet*) begyndte. Jeg traadte

*) Det Yderste af Skoven.

ind i det, og en slank, ung Mand med et trofast Bjergmandsansigt böd mig Velkommen. Da jeg havde fortalt ham mit Ærinde, svarede han: "Gjerne viser jeg Herren om i vore Gruber, kun er det et Spörgsmaal, om han vil finde sig i at drage paa sig en simpel Bjergmandsdragt." Jeg meente nu, det lod sig vel gjöre, og stod snart, til Stigerens og min egen Fornöielse, fuldkommen omskabt, med sid Hat, Kittel, og Beenklæder, forsynede med et Bagstykke af Læder. Vi fulgtes derpaa ad ud. "Hun er gammel, Gruben her," fortalte min Förer; "da Estlænderne under Knud Eriksön opbrændte Sigtuna, og hærjede vidt og bredt, nu for snart syv hundrede Aar, *drog en Flok af dem sig höiere op i Landet, til Sala, og fæstede* Bo hos os. *En* Hovedmand for dem, som heed Paapelle, eller Hoved-Peer, fandt allerförst en Malmsteen under en kuldblæst Fyr, hvor nu vor Grube er; han tog til at grave efter flere, men holdt först sit Fund *ganske hemmeligt*. Andre vil nu vel sige, at Gruben *först blev* optagen under Erik *Læspe, dog*, hvorom Alting er, under Magnus *Ladelaas var hun i Drift*, det veed man; nu *tilhörer hun bergslaget* i Sala-Stad." *Imidlertid* stod vi ved den störste Schakt, Dronningschakten; den var overbygt med et Tag, under hvilket Tönderne med Ertsen hvert Öieblik bleve tömte, for atter at gjöre Farten ned til Bunden. "See derhenne, Herre, ved de store Maskiner er Pompeværket," sagde Stigeren. "Herren maa troe, det er *kunstig nok anlagt*; Vandet, der driver det, kommer langveis fra, fra en opdæmmet Sö, og 400 Favne langt er Renderne til det sprængte i den haarde Klippe." Medens han fortalte det, havde han tændt sine, til en Fakkel sammenbundne, fede Fyr-

restikker ved en Ild, der brændte for Arbeiderne, og böd mig til at begynde Nedfarten. I Förstningen dannes den af Trapper, ret magelig indhuggede i Stenen; vi kunde gaae ned, Side ved Side. "Men hvad udgjör Bjergmassen her?" spurgte jeg. "Saae ikke Herren de Dynger af Kalkslakker ved Indgangen, eller den grönladne Kalksteen i Gjærderne paa Veien til Staden, i dem ligger Sölvminerne, som man selv kan see," i det Samme nærmede han Blusset til en glimrende blank Sölvaare; "for Övrigt bestaaer Bjerget meest af Gneis og *Graaberg* (Granit)." Vi havde endnu et Stykke nedad, för vi stode paa den egentlige Bund, henimod 150 Favne under Overfladen. "Og her kan jeg nu vise Herren, hvorledes Arbeiderne har det, vedblev min Förer; Herrerne deroppe mene, vi har det ondt, men see her," han viste mig en Hule drevet til Siden, "lader der sig ikke godt sove saaledes en Nat? Ja vore Folk kalde jo endog deres Natteleier *Paladser*, Luften er god, og paa Föden er heller ikke at klage. Herren maa troe, man lever bravt nok som Bjergmand. Gud er os alle lige nær, han boer i det Dybe, som i det Höie, som David synger, og, saasandt han lever, jeg byttede ikke mit Liv med hans, der faaer alt det Sölv, jeg udhugger, i Eie." Han lyste mig dybere ind i *Orten*, en lav Gang, hvor man ofte maa gaae böiet, forbi en *Stolle* (Gang til Vandaarerne), til Stedet, hvor Huggerne sad med deres spidse Bjerghammere. "Vil Herren betragte dem engang; kan man leve lykkeligere? siig det selv!" "Men hvorledes udhugger man disse kæmpehöie Hvælvinger," spurgte jeg, imedens mit Öie sögte Loftet og næppe kunde finde det. "Naar vi har drevet en Ort lang nok ind og fundet en god Sölvaare,

som den de arbeide paa, stoppe vi Hulen med Ved. Naar det er antændt, lösner og skjörner det Stenen til alle Sider, og det er nu en let Sag, at hugge den ud. Kjender ikke Herren selv, hvor luunt her er; det er fordi vi fyre saa godt i." Jeg fölte det ogsaa virkelig baade luunt og hyggeligt i disse nylig udhuggede *Rum* (Værelser), som de kaldes, og glædede mig ved at see de raske, muntert arbeidende Folk, der hver, naar jeg nærmede mig dem, böd mig en venlig Hilsen. "Men nu vil jeg vise Herren vort Grubeliv fra en anden Side!" sagde Stigeren, og efterat han havde faaet sig en ny Fakkel, gik han videre med et venligt Nik og et "Gud hjælp!" til Huggerne. "Staa stille engang her i et af vore gamle *Rum*, og see om sig, Herre!" Jeg stod i en uhyre, kjölig Hvælving, saa höi, at Fakkelskjæret ikke kunde naae op igjennem de blaalige Bjergtaager, der altid boltre sig herinde, og vise mig Loftet. "*Bergrasen* har voldt den höie Hvælving, sagde Stigeren; vi har det ofte ondt med hende." En vildt raslende Bjergelv, hvorover en Træbro var bygget, styrtede sig forbi mig, med sin hvide Skumglands belyst af Fakkelen; vældig buldrede den i den öde Hvælving og sang Bas til den knarrende Piben fra Vandpomperne, som gik og gaae Dag og Nat, drevne fast som ved Trolddom af en usynlig Kraft. "Træd længere frem her til Höire, men forsigtig; en Herre som han gik for et Par Aar for langt frem og vaagnede först dernede i Grubefruens Favn." Det var en vældig Sænkning, han förte mig til, brat styrtede den sig ned i det dunkleste Mörke, tyve Favne dyb, efter Stigerens Beretning. Kun paa den mörkere Dunkelhed kunde jeg skjelne den fra den övrige Hule. "Vil Herren see sig selv?" spurgte han

og traadte bag mig med sit Blus, min jettestore Skygge i Bjergmandsdragten med Sidhatten paa Hovedet kastede sig over Svælget og Klippevæggen hiinsides, men fjernt borte fra et af de indre Rum glimtede Lys og löde Hammerslag. Det Hele gjorde et vidunderligt Indtryk paa mig, her först forstod jeg Sagnene om Bjergets Alfer, der boltre sig frem i dets Taager og lokke Vandreren ned i Afgrunden, om Dværgene, der smedde Skattene i det Skjulte; en livlig Commentar over de Sidste fik jeg tillige ved de Smaadrenge, der af og til mödte mig, med sort Kofte og Hue, med sværtet Ans'gt og Fakler i Hænderne. "Men siig mig dog engang," vendte jeg mig til min Förer, "I talede nyelig om Grubefruen, kjender I nöiere til det Væsen!" "Ja Herre, saa nævne vi Bjergets Aand, hvorom Huggerne veed nok at sige. Ond er hun egentlig ikke af Natur, men grumme skinsyg; kommer en Kvinde herned, da bliver hun arg, og snart vil hun fordre sit Offer. Ofte, sige de Gamle, har de seet hende kjöre gjennem Hvælvingerne med fire gloende Heste for; jeg har aldrig seet Noget, og mener ogsaa, at hvo paa Gud sig tröster, ham kan Intet skade.

Dog, siden Herren önsker Gammelt her fra Gruben, vil jeg berette ham en Ting, jeg læste i en Bog hos Fader min; den er sær nok.

Det hendte sig i Aaret 1517, at Jörgen Tydsker, en Hugger, med een af sine Kammerater en Julenat var inde i Gruben; det var en gudsfrygtig Mand, der under Arbeidet muntrede sit Sind med Bön og Julesang. Men midt mens han holdt paa med den, det var ved den anden Nattevagt, hörte han Noget som en Due at flyve frem og tilbage over ham. Det blev vildere

og sladskede og kladskede mod Klippevæggen, saa det var en Gru. Noget efter tog alle Redskaber, der laae ved Lillebunds-Sænkningen, til at röre sig og dandse Polskdands; tilsidst, og det var det Særeste, saae han det lysne i de fjerne Gruber; det kom nærmere, to uhyre Hunde, rædsomme at see til, trak en Grubekerre, en Kjöresvend gik hos og styrede, men indeni sad en jettelig Mand uden Hoved. De styrede lige ind paa Jörgen og Staldbroder hans, der imedens var falden i en dyb Sövn. Da blev Jörgen heelt trang om Hjertet, især da han ikke kunde faae vakt sin Kammerat; dog fattede han sig og tog til en inderlig Bön, saa Spögeriet omsider forsvandt. Næste Dag, da han var kommen hjem, faldt han i en svær Sygdom; dog det gjör Ingen Gode, at tale længer om Troldene, fölg mig heller endnu engang til Huggerne!" — Gjennem Gange, hvor vevre Smaaheste trak Ertsen afsted, gjorde vi endnu et Besög i et Rum. Herligt var Synet af den glimrende Malmstamme, med sine tusind Grene, der sölvklar blomstrede frem mellem Kalken; kun Skade at Væggene her, som saa mange Steder, vare heelt sværtede af Fakkelosen. Jeg stod taus og beundrede og drömte om Bjergkongens Herligheder, til min Förer trak mig derfra. "Nu har Herren seet Alt, sagde han, nu maa jeg bringe Herren i Dagen!" hermed förte han mig nedad en Række steile Trapper til Grubens dybeste Bund. Ved et Baal, der var tændt, stod en Deel Bjergfolk og varmede sig, idet de tillige passede paa Tönderne, som foer op og ned. Min Förer raabte höit op mod Schaktens Aabning; mit Öie fulgte hans Stemme; jeg saae en guulladen Lysning foroven, ganske som en Lampes Skjær. "Er det Lys?" spurgte jeg. "Ja Da-

gens, henimod 400 Alen over os fra Schaktens Aabning!" Imidlertid var Tönden hidset ned, han böd mig i den, steeg selv med, og sagte svævede vi opad. Den bratte Bjergvæg, der med sin drybende Fugtighed nærmest omgav os, aabnede sig af og til med en Udsigt mod de dæmmerlyse Sidegange, hvorfra Hammerslag klang; det var et sælsomt Lys, men sælsommere dog, naar Föreren rystede sin Fakkel, at den skulde brænde bedre, og Gnisterne dandsede fra den og saaede sig i det dunkle Dyb som tusind glimrende Stjerner. Lidt efter lidt var Taagerne forsvundne tilligemed den jevne, kjölige Bjergluft, der altid i en vis Dybde gjennemströmmer Gruberne, Sommer og Vinter den samme; den klare, yndige Dag hilsede os, og snart stode vi i Solens Glands paa Guds grönne Jord. Jeg takkede min Fører, der trykkede min Haand til Afsked og bad mig ikke glemme de stakkels Bjergmænd i den dunkle Jord.

Henad Eftermiddagen reiste jeg videre fra det kjære Sala, der i kort Tid var blevet mig saa interessant. Veien gik gjennem den lange, dybe Skov, som i gamle Dage kaldtes 10 Mileskoven, og danner Grændsen mellem Vestmanland og Dalarne; ingen Bakker, ingen Udsigter, kun de stive Graner, med Mos og en uhyre Masse Kæmpestene under sig, og af og til de tungsindige Klager fra en eenlig Drossel. Naturlig sögte jeg Opmuntring i den eensomme Skovtour hos mine Skjutsbönder, og de vilde ogsaa gjerne samtale med mig, kun ikke om det, der tiltalte mig meest, om Folkesagnene. Naar jeg sögte at bringe dem ind paa den Materie, fik jeg det skjelmske Smiil, der siger saa Meget, og som vi da ogsaa kjende fra vore Bönder.

Al min Anstrængelse bragte ikke Andet ud af dem, end nogle almindelige Bemærkninger om det, "overtroisk Folk her paa Bygden" fortalte om Bergs- og Skogs-Raa, om hendes Udseende, som en skjön Kvinde, graalig i Huden, hendes Bolig i Granstammerne og hendes Kunster i at fortrylle Jægerens Bösser. — Endelig aabnede da den tætte Skov sig. Vi kom over en Bakke, og fra dens Top saae jeg förstegang Dalarnes blaae Bjergerad i det Fjerne. Et saadant Syn, saa deiligt det var i en stille Aften, gav min Tanke nye Vinger; jeg skulde nu snart betræde det Land, hvor Sverrigs Frihed födtes i Bondens Hytte, det Land, hvor den Række af Manddomsgjerninger, som udmærke Sverrigs senere *Historie, först udfoldede sig, jeg skulde snart see og færdes med det Folk, der knuste Tyrannens Aag,* og har siden saa mangen Gang med Betydning grebet ind i Sverrigs Skjæbne, indtil det Sidste, indtil det togede til Stokholm for at see Frederik den femte paa Vasaernes Throne, men togede forgjæves. *Dog — hvor* kan en Dansk tale saaledes? Hvad — Dansk og Norsk og Svensk, *er vi ikke alle Nordens Sönner, og er det usle Nabohad, der saalænge skilte Nordens Folk, endnu saa mægtigt, at vi for Danskhedens Skyld skulde lukke* Öinene for Nordens Storværk? Siden han, hvem Danmarks og Norges Helte bar paa Hænderne, sad som Kronprinds ved Mælarn, hilset af det jublende Folk, siden det gamle Nordens Aand svævede over Nordens Skjalde og i deres Sange begeistrede dets Ynglinger, er, tænker jeg, det Had svundet for aldrig mere at komme igjen. Hvo der ikke nu kan föle varmt for Nordens Heltedaad, for dets tonende Sange, for dets levende Minder, hvad enten de have hjemme ved Mæ-

larns, eller Mjösens, eller Sundets Bred, hvo der ikke kan dele sit Liv med Folke-Aanden, hvor den saa aabenbarer sig i det hele, store, nordiske Trilling-Fædreneland, han er ikke Nordens ægte Sön.

I saadanne Tanker vendte jeg mig til min Skjutsbonde, en ny, jeg just havde faaet ved sidste Skifte, slank af Skikkelse og herlig bygget, som Skovens Sönner i Almindelighed, med vakre, godlidende Ansigtstræk. "Du veed nok ikke, hvad Landsmand Du skjutser idag; kan Du gjætte, hvorfra jeg er?" "At dömme efter Herrens Maal, er han vel langveisfra, svarede han, men han kan prate bravt nok med Vestmanlændingen." "Veed Du, hvor Danmark ligger, vedblev jeg, og har Du nogensinde hört om det Land, thi der er jeg födt!" "Danmark, raabte han forundret, saa Herren er en Dansker; vi har draget mangt et Drag med hinanden i fordums Dage, men nu mener jeg, de Tider er svundne; der er Fred mellem vor Konge og Herrernes, det mener jeg er godt; men vi har ogsaa Fred med Ryssen, og det er ikke godt. Nei, far til Oden!*) her knyttede han Haanden, med Danmark har vi ærligt Frændskab, dog Ryssen, saalænge en svensk Mand lever, blive vi aldrig gode Venner!" og han udgjöd sig nu i en Ström af Bitterhed mod Sverrigs födte Fjender. Efterat vi en Stund havde talt om det Folk, som vel næppe Nogen, der kjender Nordens Tarv, kan elske, sögte jeg at faae en anden Materie frem. "Hör, sagde jeg til ham, man siger, at I Skovbönder har mange vakkre Sange; synger ikke ogsaa Du, saa syng mig een for!" Han gav

*) En endnu almindelig Ed. —

et undvigende Svar, og jeg mærkede nok, at jeg var falden for stærkt med Dören ind i Huset. Jeg tog da en ny Samtale op, og da jeg tænkte, han vel havde glemt Indtrykket af min plumpe Indledning, begyndte jeg med en finere. Jeg gav mig nemlig selv til at synge for ham, gamle Viser, som jeg havde lært i Upsala. Den Indledning var bedre valgt; thi den ene Fugl vækker den anden; snart tog han ogsaa frem af sit Forraad. "Ja eftersom Herren lader til at *roa* (more) sig saa ved hvad vi stakkels Bönder kan synge, tænker jeg en lille Vise, jeg lærte inde i Dalarne, ikke vil være ham ukjær." Og med en noget raa, men klangfuld Stemme begyndte han paa en gammel, vidunderlig rörende *Melodi; det* var Toner som om *Vindenes Sus og Elvens Brusen* og Droslernes Sang samlede sig i en Samklang i de stille Skove, i de dybe Dale (see Musikbilag Nr. 4).

Om sommaren sköna, när marken hon gläds
Vid Dala två elfverna vida,
Från Tuna å strand till Gagnä-mäns näs
Så fagert det är då att rida.
:,: Gud glädje och styrke de män, som der bo :,:
Vid elfvom, i berg och i dalom!

Der hörs en förnöjelig näktergalsång,
Och djuren i lunderna gånga
Vid Ahl ut med land, på sjö och på strand
Om vårtiden leka så många.
:,: Gud glädje och styrke de män, som der bo :,:
Vid elfvom, i berg och i dalom!

Guds ande i Nordlanda hvilar nu sig,
Ja längst upp i verldenas ända,
Vår himmelske fader! vi ropa till dig,
Du värdes din nåd till oss sända!
:,: Gud glädje etc. :,:

Alt detta blef fattadt en midsommarsdag
På Mora-mäns nöjsamma ängar,
Vid Utmelands by med lust och behag
Bland blommande, grönskande sängar.
.,: Gud glädje etc. :,:

"Kjender Herren den Tonen?" "Ja! Tonen vel, den har jeg hört af Studenterne i Upsala, men ikke Ordene; men hör! nu vil jeg synge for Dig!" og jeg begyndte paa en Folkesang ogsaa fra Dalarne med en stille, gribende Melodi; det var som om ulykkelig Kjerlighed havde henaandet den (see Musikbilag Nr. 5).

Engång i bredd med mig
Presten skall fråga dig,
Om du vill vara min
Utvalda vän.
Inte så sörjer jag dig,
Om du än ger mig nej,
Nog får jag den igen,
Som älskar mig.

Plöja och inte så,
Fria och inte få,
Hällre kallt hjerta, än
Kallsinnadt vän.
Hjertat det ler i mig,
Hvargång jag ser på dig,
Och när jag tänkar på,
Huru vi skall stå.

"Ja den Vise synger de ogsaa her i Bygden; men har Herren hört den om stakkels *norrländska flickan* (see Musikbilag Nr. 6)?

Och rödgalonen*) frågada sin sköna jungfru:
"Hur länge vill du vänta, om bort jag resar nu?"
Uti rosor?

*) Adelsmanden.

"Och femton runda år jag dig vänta väl må,
Men kommer du inte då, jag väntar väl ändå!"
Uti rosor.

"Eller den om *Chrystallen*" (see Musikbilag Nr. 7)?

Christalen den fina
Som solen mån skina,
Som månen hon gländsar i skyn.
Jag känner en flicka
I dygden den fina,
En flicka i denna her byn.
O! om vi kunne tillsamman komma,
Om du vore min, du ädelig blomma,
Om du vore vännen min,
Och jag allrakärasten din!
För röda, röda rosor, för gyldande guldskrin!

Sælsomt klang i den stille Skov, medens Vognen rullede, de tungsindige Toner fra Bjergdalen.

Imidlertid vare vi snart ved Maalet, ved Dalarnes Grændse, det gik ned ad Bakke, og med *Et*, som ved et Trylleslag, aabnede Skoven sig. Dernede rullede Dalelven under *tusind Birker og Elletræer* sine Bölger i et *vidunderlig deiligt Aftenlys. Den* var svulmet stærkt af Vaarfloden; snart stod de lövfriske Træer midt i Strömmen, snart heldede de sig fra Stranden og dyppede deres Kroner i dens lette Hvirvler, paa begge Bredder höinede sig Landet, bedækket med Naaleskove, det Hele gjorde et magelöst stort og dog yndigt Indtryk. Men snart forsvandt det, jeg kjörte midt i Elven over den lange, gyngende Bro ved Brunnbæks Færge, just der, hvor Dalkarlene slog et af deres förste Slag. Min Skjuts nynnede sagte paa en Vise. "Syng kun höiere, Du veed, jeg lider Dine Sange!"

sagde jeg. "Men denne er jeg ræd for, at Herren ikke lider; den er om hans Landsmænd og temmelig nærgaaende." "Syng Du kun frisk! nu er vi jo Venner." "Ja da, som Herren befaler, men han maa ikke forarges paa mig; det er en gammel Vise, og faa kjender den mere. Jeg lærte den af Bedstemoer min, som var fra *Dalarne* derinde." Dermed sang han:

Dalkarlar hinna till Brunnbäck fram,
Där fingo de Jutar i syn,
Straxt flera Dalpilar i vädret man fann,
Än haglet nedfaller i skyn.

Dalkarlar börja att skjuta allt mer,
De skjuta alla en man,
Tjockare rykte Dalpilar der ner
Än sanden vid sjögastrand.

Så körde de Jutar i Brunnbäcks elf,
Så vattnet dem porlade om,
De sörjde derofver, att Christiern sjelf
Han ei der tillika omkom.

Så togo de Jutar nu alla till flykt,
Och ledo slikt ömkeligt qväd,
Hin må mera dricka det porsöll, de brygt
I smedjan, vid Dalkarlens städ.

Saa var jeg da i Dalarne og hilset der til Velkomst med en af dets gamle Kæmpesange! Veien gik atter gjennem trættende Barskove, dog ikke med den Steenhagel, som sædvanlig. Hvor jeg reiste, var der Tegn paa, at Elvesengen har gaaet höiere op, Jordskorpen var Sand og Leer, *lutter* yngre Formationer uden Spor til Granit. Det mörknede stærkt, af og til mödte jeg Flokke af Vandringsmænd med store Oppakninger paa Ryggen. "Hvem er det?" spurgte jeg min

Skjnts. "Det er Folk af Dalregimentet!" "Saa stands Hesten et Öieblik, jeg gad nok vexle et Par Ord med dem!" Vi holdt stille, et venligt "Gudsfred" löd os imöde fra Skaren. "Tak, Godtfolk, men hvor skal I hen?" "Til Mönstring Herre, svarede den Nærmeste med den, alle Svenske, endog den simple Bonde egne Höflighed, gid vi kunde sige til Krig! Histhenne, seer Herren, ligger min *torp* — (hver af Soldaterne har nemlig efter Carl den 11tes Inddeling, naar han hörer til de "inddeelte Regimenter," et lille Huus for sig og sin Familie i Fredstider, og hver Officeer en Gaard, men i Krig maa Staten lönne dem) — og vel er jeg gjerne der, men heller dog ude, at svinge Sværdet for vort Fædrenelands Ære; kanskee trænger det til os, för vi troe det. Sidst 1831 skulde vi vel gaaet paa; men Ryssen er nu mægtig i Stokholm, veed Herren!" — Hans Ord vare kun Udtryk af den almindelige Stemning, der næppe kan tilgive den ellers elskede Konge, at han ikke ved Polens Opstand bröd overtvært med Rusland og vandt Finland igjen.

Og herved mindes jeg om een af Svenskernes Nationaldyder fra Arilds Tid, deres ægte Tapperhed. Som vore Söfolks Kjækhed af Kampen med de rullende Bölger, vore Hedebönders af Kampen med den haarde Natur mellem Lyng og Sand, har de Svenskes udviklet sig af Kampen med de vilde Dyr, og Livet i de vilde Skove, der kræver dobbelt Anstrængelse af alle Nerver og Muskler; for at Mennesket kan bestaae. Den frie Forfatning, der holdt hele Folkelivet vaagent, har ogsaa bevaret denne Side deraf, men Nordboens naturlige Lyst til at æventyre sig, som paa den senere Tid blev ansporet af saa mangen urolig æventyrlig Helt,

fremfor Alle af Carl den tolvte, Sverrigs Yndling, greb den svenske Tapperhed, og tumlede det svenske Folk rundt om i Europa fra Norden til Syden. Endnu har ikke den lange Fred svækket Tapperheden og Krigslysten i Skovlandet; jeg har erfaret den hos alle Stænder fra Adelsmanden til Bonden, hos alle Aldere fra Drengen til Oldingen.

Natten var imidlertid brudt ind med sine tætte Taager, der smeltede sammen med Elvens Vande; næppe kunde jeg ved et svagt Skin skimte Höladerne, der ligesom svömmede i den opsvulmede Elv. Veien forekom mig uendelig lang, Samtalen gik i Staa, endelig kom jeg til mit Bestemmelsessted for den Dag, Grådö ved Flodens Bred.

Den fölgende Dag var jeg tidlig paafærde for at fortsætte min Reise ind i Landet forbi Hedemora. Veien var bakket og smuk med rige Udsigter til Dalelven, som snart udfolder sin Skjönhed heelt, snart lönlig glider afsted og i Forbigaaende lyseblaa titter frem mellem Birkelövet og Granenaalene. Etsteds, ikke langt fra Landeveien, forene Bjergene sig til en brat Styrtning med Skov og et Bjergværk paa Siderne; det var en malerisk Gruppe, hvor jeg standsede et Öieblik. "Den Bjergknap", sagde min Skjutsdreng, en tolv Aars gammel Pog, "kalder de Bispbergklak." "Godt min Dreng, men hör! har aldrig Faer Din fortalt Dig om Jetten, som boer der!" Jeg vidste egentlig selv slet ikke om nogen Jette, men da saadanne Sagn gjerne knytte sig til Bjergene, og det morede mig, om muligt, ogsaa at faae en barnlig Fortælling om Bjergets Aander, kastede jeg Spörgsmaalet hen. Det fandt sit Svar. "Aa jo! Herre," sagde Drengen, "og siden det er Dag

nu og varmt Solskin, kan jeg vel fortælle ham det; var det Nat, troe mig, han fik Ingenting at vide, for fælt, siger de, skal det være med Bergsfolket inde i Klakken. Der er en stor, dyb Hule der, som gaaer gjennem hele Bjerget og er grim at see til, der boer han, den Sorte. Engang traf det sig, men Herre, det er for ryseligt, knap kan jeg tænke derpaa med Frimodighed, skjöndt Herren sidder hos mig; engang traf det sig saa, at Sæterkarlene kom ind i den Hule, da saae de en lang, lang Skikkelse, dobbelt saa stor som min Bedstefader, sagde Faer min, som var med, han sad for et stort Bord. Men vakkert har alt det Bord været, det var fuldt med de granneste Sager, en Bunke Guld saa stor som Höstakken i Gaarden hos Faer min; Jetten han sad og ludede fremad med Hænderne for Ansigtet, som om han sov. Da med Et — nei, Herre, jeg kan ikke fortælle mere, det gjör Ingen Gode." Hermed endte han, og Alt hvad jeg sögte at lokke det ud af ham, hjalp ikke; han skottede angst mod Bjerget: "Herren maa ikke forarges paa mig, men jeg tör ikke sige mere," var hans eneste Svar, mens han pidskede paa Hesten. —

I Sæter, en Flekke, jeg skulde igjennem, besluttede jeg, skjöndt det endnu kun var Middag, at blive for den Dag. Stormen, der blæste op, blev alt for ustyrlig, og jeg havde desuden Hilsener fra Upsala til Præsten der. Jeg blev saare gjæstfrit modtagen, og havde desuden den Fornöielse at faae det mærkelige Naturphænomen, Sæterdalen, at see. Det er en forunderlig dyb, snæver Indsænkning i Bakken, der, uden at man aner det Ringeste, pludselig ligger for Ens Blik; Jordbunden bestaaer nemlig af Leersand; ved en

mægtig Naturrevolution er den i en temmelig Strækning sprængt fra hinanden, en lille Flod, Ljusteren, har banet sig Vei i dens Klöfter og styrter sig frem i syv malerske Smaafald, forbi rödtagede Værker og bratte Leerskrænter, gjennem yndige Smaalunde, til den tilsidst rinder rolig, som mindedes den knap sin forrige Vildhed, og taber sig i Krumninger mellem blöde Enge.

Min Reise næste Dag bragte mig et godt Stykke dybere ind i det egentlige Dalarne, hvor jeg först lærte Landets Natur ret at kjende. Det bærer ikke sit Navn "Dalene" forgjæves, da det i al Virkelighed bestaaer af lutter Smaadale ved Elvens Bred; herligt er Synet af den tæt bebyggede Flade, med Huus ved Huus mellem bölgende Kornmarker, og over dem alle kneisende Kirker, byggede som oftest i en vakker Stiil, tækkede med Spaaner og smykkede med slanke Taarnspire; Bjerge i en duftblaa Krands omrande disse Dale og skille den ene fra den anden. Ogsaa i dem er Reisen tiltrækkende; vel er Höiene hverken vilde eller af nogen betydelig Störrelse, men der er en egen tungsindig Aand, der underlig tiltaler En mellem de mörke Graner som mellem de lyse, hvidstammede Birkelunde, hvor den dybe Stilhed har reist sin Throne, kun af og til afbrudt ved Klokkeklangen fra græssende Geder og Köer, for efter den korte Afbrydelse at fornemmes desto dybere. Det kan ikke være Andet, end at Livet i en saadan Natur maa stemme Sindet til en mörk, tungsindig Alvor; hvo der har vandret her, har fölt alle Tanker og Fölelser, vakte ved Indtryk udenfra, indvugges til Hvile og tabe sig i den eneste, ubeskrivelige Fölelse af stille Eensomhed, saa vidunderlig dyb og gribende og hentryllende, at hver Lyd af Liv, selv det svageste Vind-

pust i Træernes Kroner, virker mægtigt, næsten rædselfuldt paa os, fjendtlig forstyrrende den mörke Hvile, der heelt har os i sin Magt, er bleven til vort andet Jeg, har tilintetgjort hele vort övrige Væsen, hvo der nogensinde har havt denne Fölelse, han forstaaer, hvorledes en saadan Natur eller den beslægtede i Bjerggrubernes Dunkelhed, især naar man tænker sig det kolde sövndyssende Clima til, kan udvikle den. Men denne fuldkomne Afdöen fra alle ydre Indtryk, denne Rugen over Aandens dunkle Mysterier er sjælden gavnlig. Den dunkle Gru, der, som en Fölge af Synden, ligger tilbunds i enhver Menneskesjæl, de syndige Tanker udvikle sig mægtig. Af de indre, bundlöse Dybder opstige mörke Skikkelser, *forfærdelige som en Febernats Drömmebilleder*, hvor Sandt blander sig med Falskt, Indbildning med Virkelighed i een uoplöselig Eenhed; og det Menneske, det Folk, der lader dem faae Magt over sig, er i en Verden, hvor Mörkets Magter raade. En saadan mörk, natlig Side har den svenske Folkecharakteer ti alle Tider havt, meest hos de höiere Stænder, der ikke ligefrem bleve tvungne til Arbeidet, hos den fattige og örkeslöse Adel. Naar den traadte ud i det ydre Liv, frembragte den de Kongemord, de Sammensværgelser, hvorpaa Sverrigs Historie er saa blodig riig, fra Ynglingasagaen til de seneste Tider; naar den gjemte sig i sig selv, frembragte den alle de Syner og Aabenbarelser, hvor Overtro og Tro mödes paa en sælsom frygtelig Maade, der ogsaa her ere saa almindelige fra den hellige Birgitta til Svedenborg. Endog den letsindigste Svensker, Gustav den 3die, var hengiven dertil, og i Mulm og Nat, ukjendt, indhyllet i sin Kappe, besögte han Ridderholmkirkens Kongegrave, for at raadspörge de Döde.

Hos Dalkarlen, især i de övre Sogne om Mora, er den ogsaa et herskende Charakteertræk. I den maa fremfor Alt Grunden söges til de frygtelige Hexehistorier, der under Carl den 11te rystede Dalarne; og da disse höre med til et Begreb om Livet heroppe, vil jeg af et gammelt Manuscript om Troldvæsenet meddele det Vigtigste angaaende Hexenes Omgang med den Onde. Manuscriptet er grundet paa Vidneprotocollerne, der dengang optoges. Alle de Anklagede have udsagt, at de red til Blaakulle, en Ö i Calmarsund, det svenske Bloksbjerg, paa Feiekoste og salvedes til Reisen med et Horn. Naar de vilde bort, brugte de en Naal, som blev stukken i Væggen og gjorde saa stort et Hul, at man kunde kjöre derigjennem med Heste og Vogn, men strax naar den toges ud, lukkede Alt sig til. Paa denne Maade gik de ogsaa ind til Börn; Stuen, hvor de kom ind, blev strax heelt skinnende af Hornet, som de förte med sig, og Börnene kunde ikke raabe om Hjælp. De indböd dem nu til Gjæstebuddet, og satte dem paa Taget, indtil Tallet, den Onde havde foreskrevet dem, var fuldt. Blev det mod Forventning ikke fuldtalligt, maatte den Hex, der havde paataget sig at skaffe det, naar hun ankom til Blaakulle, udstaae en piinlig Operation. Naar nu Alt var istand, og Börnene salvede, bleve de satte baglænds paa en Hest, en Ko, et Menneske, eller blot en Stang, og Luftreisen gik for sig. Underveis ventede Hexen med sit Fölge paa et Kirketag, til hendes Söstre ogsaa ankom; imidlertid skrabede hun Metal af Klokkerne, og siden, naar hun red gjennem en Sky, kastede hun det Afskrabede fra sig med de Ord: “Gud lade aldrig min Sjæl komme nærmere til sig, end dette Metal til Klokken”! Alt langtborte see Börnene

Blaakullehuset skinne som en Ild; Satan derinde sidder enten stor og statelig i sit Höisæde, eller ligger under Bordet, men altid bunden med en Lænke. Hexen, der ankommer, hilser ham og bringer sin Börneskare hen til ham med Knæfald, Satan spörger Börnene, om de vil tjene ham, hvortil de oftest svare ja, da han skinner saa straalende; han lover dem derimod Gjæstebud og idel Glæde og efter Döden den evige Ro. Ved Haandslag bestyrkes Pagten, og til Indsegl bider Satan dem i Panden, eller ridser dem i den lille Finger. I Haandpenge faae de en Sölvpenge, der dog, naar de nævne det til Nogen, strax forvandles til en Spaan, men deres Navne indskrives i en stor Bog. Derpaa begynder en Stegen og en Brasen, der brygges Brændeviin, laves Pölser, svires, röges Tobak, dandses og tumles; Musikken klinger, og snart spiller den Onde med Svandsen under Bordet, snart morer han dem med Mörkets Gjerninger. Börnene undervises af Skolemestere i at martere Fadervor og Troen, i at forbande Himmel og Jord, Minde og Sands, Troldkommissionen og Aarets Gröde, og alle Fugle, undtagen Skaden, i hvis Ham Hexene ofte flyve; tilsidst udraaber Hofmarschalken Stedet til det næste Möde. Forbundet med Satan fornyes hver Bededags-Nat. Hexene gaae sjelden i Kirke, skjöndt det lader for alle, som om de sidde i deres Stole; kun Blaakulle-Selskabet kan see, at det, som virkelig sidder der, er en Halmdusk, eller en Svinehale. Hvergang der er höitideligt Möde, sauge Hexene paa Satans Lænke, men en Engel kommer altid og smedder den sammen paa ny.

At de Hexe, der anklagedes, virkelig have udsagt disse eller lignende Beretninger, er uden al Tvivl,

skjöndt der kan være Tvivl nok om, hvorledes de skal forstaaes. Imidlertid saa Meget er dog vist, at den Synd, de mene at have begaaet i Virkelighed, have de begaaet i Aanden, det er en aandelig Hengivelse til Mörkets Magter, der, naar man betænker, hvor almindelig den var udbredt over det hele Land, giver et frygteligt Indblik i den Side af den svenske Folkecharakteer.

Dog, da jeg engang er kommen ind i disse Materier, kan jeg ikke nægte mig den Fornöielse, at meddele en anden virkelig Begivenhed i samme Aand, som for et Par Aar siden gjorde stor Opsigt i Upsala. Der opholdt sig en Student der, om hvem allehaande mistænkelige Rygter gik; man paastod, at han stod i Forbindelse med onde Aander, og Pigerne, der opvartede ham, skal tidt have seet Vandfade vende sig af sig selv og atter stille sig paa deres Plads, hvilket især indtraf, naar han skulde flytte. Engang da han just skulde skifte Bopæl, talte han til et Par Medicinere (en Ven af en af dem skylder jeg Fortællingen), bekjendte som uforsagte og i det Stykke fuldkomne Fritænkere, om de ikke vilde blive hos ham den sidste Nat, da han ikke vovede at være ene. De lovede det naturligviis strax, *for, som de sikkert* haabede, at opdage Bedrageriet. De kom da til den aftalte Tid, men næppe var de i Ro, för Alt i Stuen, Stole, Borde, Piber, Vandfade, begyndte at dandse om. De foer op, men Intet var at see; en usynlig Haand bladede i en Bibel, som laa der, men da den Ene foer hen imod den, slog den Bibelen i lige for ham. "For tusind Djævle vil det da ikke höre op?" raabte han, da sprang en Sko op og slog ham paa Munden. Imidlertid samlede Studenten al sin Villieskraft, og et Öieblik blev Alt tyst: "Vil I nu gaae

ud med i det andet Værelse, sagde han, og see ham, der stöier, saa fölg med! men det bliver et frygteligt Syn." Saa modige de ellers vare, vovede de det dog ikke nu; det tog igjen til at rumle vældigt, især mod Dören, Studenten sprang op og slog mod den med begge Hænder; "Stille"! böd han, men et frygteligt Slag hörtes udenfor, og han sank baglænds om. "Nei, nu maa jeg ud, om saa end alle Djævle var der", raabte han, gik ud, men styrtede strax om med et rasende Skrig. En af de Andre tog da Mod til sig og bragte ham ind i heftige Convulsioner. Endelig standsede det mod Morgenen. — De Tilstedeværende har skriftlig under Ed nedlagt en Fortælling om det Skete. Da man spurgte Studenten om Grunden dertil, fortalte han, at han engang letsindig havde tröstet en döende Ven. "Bliver jeg ikke frelst, som Du siger, raabte denne i sit sidste Öieblik, skal jeg evig plage Dig".

Endnu en anden Tildragelse, der viser, hvor frygtelig dybt Troen paa Omgang med onde Aander har fæstet Rod hos Almuen, seer jeg mig istand til at meddele. Dens Troværdighed er saa afhjemlet som muligt, da jeg har den fra en akademisk Docent i Upsala, en Sön af den Præst, i hvis Sogn den fandt Sted. — En fattig Skomagerdreng i Upsala havde alt som ganske lille en utrolig Lyst til at spille paa Violin, men hans Fader, som troede, der kom Intet ud af det Spil, forböd ham det reentud og tvang ham til at blive ved sin Profession. Om Dagen sad han da lænket til Læsten med Sylen i Haand, kun Natten var hans. Da sneg han sig ud i Skovene, mens de Andre sov, og det varede ikke længe, för han spillede heel mesterligt. Han drog nu om ved Böndergilder og fortjente mangen god

Skilling ved sit Spil, og da Faderen mærkede, det var ligesaa indbringende som Professionen, lod han ham have sin Villie. Drengen voxte imidlertid til, men var altid underlig tungsindig og folkesky, ja levede tidt ene, Dag og Nat, i Skovene. Rygtet fortalte, at han havde en Torsdagskveld bragt Nökken det sædvanlige Offer, et hvidt Kid, som kastes i en mod Norden strömmende Elv, og til Gjengjæld saalænge var strögen af ham over Fingrene, indtil Blodet pippede frem og han havde lært Kunsten. Spurgte Nogen ham, om det var sandt, svarede han kun med et tvungent Smiil. — Nu var han engang til Gilde, og da saa Aftenen kom, bad de ham spille; han undskyldte sig med, at han ikke havde sin Violin, men en Karl tilböd sig at springe efter den. Det varede længe för han kom, endelig styrtede han ind dödningebleg: "Den Onde skal tiere hente Din Hexe-Fiol, raabte han, idet han slængte den paa Bordet, da jeg skulde over Bækken i Skoven, kom Strömkarlen, greb efter mig og fæstnede mig paa Pletten, saa jeg nær aldrig var sluppen derfra." Skomagersönnen smilede tvungent dertil, som han pleiede van, og gav sig til at spille. Da Gildet var forbi, Natten kom, og Folkene skiltes ad, skulde han kjöre bort med et Sæt af Gjæsterne. Næppe nærmede de sig Skovbækken, för Haarene stode stive paa hans Hoved af Rædsel, og han begyndte at svede over hele Legemet, kaste sig om i Vognen, stirre vildt hid og did og tee sig som en Afsindig. "Seer I ham da ikke, raabte han, han strækker sine hvide Hænder efter mig, Öinene rulle i Hovedet paa ham som gloende Bolte? Han har mig alt fat! Vee! Det var fordi jeg gav mig ham i Vold! Afsted! Afsted, til Præstegaarden, til viet Jord, för

faaer jeg ikke Fred. Afsted, bed for min arme Sjæl!" Hans Raab gik efterhaanden over til Fortvivlelsens vilde Hyl, og næppe kunde de styre ham; de Andre bleve imidlertid ogsaa heelt rædde ved Optrinnet, pidskede paa Hestene alt hvad de kunde, og afsted gik det til Præstegaarden, som om Döden var i Hælene. Da de kom til Gjærdet, foer han som en Rasende ud af Vognen, sprang over det, knyttede Hænderne, og tog til vildt at true udad: "Ja, spring Du kun til Höire og Venstre, her skal Du dog Intet formaae, her kommer Du ikke ind! Seer da Ingen ham, hvor han fraader og skummer! Nu er han ved Træet, nu hist ved Dammen; han vil krybe over, dog det magter han ikke, og for dennegang er jeg frelst." Derpaa foer han lige ind til Præsten, en gammel Mand, der alt var i Seng, vakte ham og klagede sin Nöd, men nu, siden han var hos en Guds Mand, blev det bedre. Præsten tröstede ham og lod ham den Nat ligge hos en af sine Karle, dog han lukkede ikke et Öie, laa kun og jamrede i Et væk. Næste Dag, der var en Söndag, fulgte han med i Kirke, satte sig langt fra de Andre i en eenlig Stol og vovede knap at slaae et Öie op. Efter Gudstjenesten, da Alle havde forladt Kirken, gik han hen for Alteret, knælede og bad. Dog endnu blev hans mörke Sindsstemning ved at herske over ham; först da Præsten tog ham til Alters og ifölge sit Embed höitidelig forsikkrede ham om alle hans Synders Forladelse, blev han atter rolig og glad, kun sin Violin har han siden den Tid aldrig rört.

Jeg nævnede för Svedenborgianismen som et Foster af denne natlige Side i det svenske Liv, og en kort Beretning om den indfletter sig naturligst her. Den er langt mere udbredt, end man almindelig troer, især

hos de Dannede, saaledes skal en stor Deel af Skara-Stifts Præsteskab helde til den, dog forstaae de heel snildt at dække deres Meninger og, da de ikke, som i England, maae danne en egen Sekt, hemmelig at udbrede dem i deres Embeder. Igrunden kan den vel betragtes som den eiendommelig svenske Vantro, paa den sælsomste Maade blandet med Mysticismen i et uopløseligt Væv af Galmands Lögne og enkelte dybe Sandheder. Den repræsenterer her fuldkommen den tydsk-franske Rationalisme, som har gaaet Europas fleste Lande rundt, men aldrig fæstet varig Rod i Skovlandet. Mærkeligt nok ere de Lande, hvor Svedenborgianismen ellers findes, England, Würtemberg og America, ogsaa uden den grove Rationalisme. —

Svedenborg antager störste Delen af det gamle Testamente, men af det nye ikkun de 4 Evangelier og Aabenbaringen. Intet i Skriften forstaaer han ligefrem, den hele taler for ham i store Lignelser, som den nye Menigheds aandelig Oplyste faae den magiske Nögle til ved hans Skrifter. Forklaret ved Hjælp af den, omtaler Skriften 5 Menigheder; den förste er den Adamitiske, skildret i de förste Capitler af Genesis. Under Skabelsen her i de 6 Dögn forstaaes Menneskets Gjenfödelse; Solen er Kjærligheds Symbol, Maanen Troens; Djævelen, som fristede, er et Billede paa den sandselige Fornuft, skjöndt forresten Djævelens (det Ondes) og Satans (det Falskes) Tilværelse ikke nægtes; han er, som alle hans Aander, et usaligt Menneske, Englene derimod salige Mennesker. Denne Menighed besad i fuldeste Maade den svedenborgske Grundkundskab om, at alt Legemligt har sit tilsvarende Aandelige, hvis Udtryk det kun er; hver Blomst, hvert Dyr mindede den

om noget Aandeligt, og den omgikkes daglig med Engle. Den næste Menighed var den Noachitiske; Arken og Dyrene, der omtales i Bibelen, ere Sindbilleder paa dens aandelige Tilstand, Floden, som drev Arken om, paa dens Fristelser. Paa den tredie, den Jödiske, fulgte den Christelige, der snart smittedes af grove Vildfarelser, for Exempel den om de tre Personer i Guddommen. Over alle disse fire Menigheder var der 1757 holdt Dom i Aandeverdenen, og den sidste, den nye, fremtraadte da, paa hvilken Spaadommene om den nye Himmel og Jord og om Christi Gjenkomst fandt deres aandelige og fölgelig virkelige Opfyldelse.

Denne troer kun paa een Gud, *Jehovah den Ubegribelige, Evige, der i Christus ved en Arv af Jomfru Maria* (*af Faderen kommer nemlig Aanden, af Moderen Legemet*) *fik Legemlighed og menneskelig Skikkelse,* og i den Helligaand udsender sin Kraft. Christus kom for at kue Helvedes Magt og sætte Menneskene i ny Forbindelse med Faderen, ikke for at borttage *og bære* deres Synd og Straf; hans udvortes Lidelser vare kun Billeder paa *de indvortes, Daaben,* han indsatte, er Billedet paa Rensning *fra Djævelen og Satan* (det Onde *og det Falske*), Nadveren paa Optagelsen af det Gode (Herrens Kjöd) og Sande (Herrens Blod). — Den hellige Skrift har en bogstavelig, aandelig og himmelsk Betydning. De to sidste fatter kun den nye Menighed og kommer gjennem dem i virkelig (aandelig) Forbindelse med Englene, saa de gjensidig meddele hinanden deres Tanker og Fölelser. Den Aandesands, hvorved den fatter den aandelige Betydning, er Forstanden, hvorved den fatter den himmelske, Villien. For blot at vise, hvor ravgalt, som til Trods for al Forstand, Svedenborg med sin Aande-

sands forstaaer Skriften, vil jeg anföre et Par Exempler. Stjerner er Kundskab om Kjærlighed og Tro, Guld himmelsk Kjærlighed, boe i Vest betyder at være stærk i Kjærlighed; boe i Syd være stærk i Viisdom, Pest det Sandes Forstyrrelse i en Menighed, Tænders Gnidsel Helvedaandernes tossede Samtaler. — Jeg mener, det kan være nok af den Exegese.

Gjenfödelsen, der bestaaer i, at man, fölgende Christus som Mönster, aandeliggjör Sjælen, bringer, naar den er fuldendt, til Himlen. Deroppe ere tre Höidegrader og forskjellige Breddegrader; ligeledes er der for Sjælene tre Tilstande efter Döden, i Himlen, i Helvede og i Mellemriget, dog, da Alt er aandeligt, kan den ene Sjæl være i Himlen og dog ved Siden af den, der er i Helvede. I Himlen der er Alt som paa Jorden, der er Træer, Dyr, Huse, Engle inddeelt i Compagnier, som staae op, klæde sig paa og klæde sig af, dog ikke i den höieste Himmel, hvor de gaae i Uskyldighedens Nögenhed. Herren er Solen, der ligner vor Sol, og skinner evig med röde Kjærligheds og hvide Sandheds Straaler; Han har givet sine Engle den Magt, at et Blik af dem kan knuse Bjerge, og jo ældre de blive, desto mere forskjönne de sig. Mand og Kvinde blive her ved i deres Form og elske hinanden inderligst i Uskyldshimlen; Indvendingen imod denne Sætning af Herrens Ord hos Matthæus 22, 30 bliver let bortforklaret. Dog alt dette Ydre i Himlen er kun en Afbildning af de Saliges Indre. — Aandeverdenen i Mellemtilstanden, hvor de Fleste komme hen efter Döden, og blive indtil det Gode eller Onde fuldmodnes i dem, er ogsaa i aandelig Analogi med det nærværende Liv. — I Helvede er Alt stygt og

grimt som det Styggeste, vi see hernede; Menneskene her ere sorte som raadne Liig, fulde af Bylder og Saar, dog gjör Guds Kjærlighed, at de ei see hinanden i den grimme Skikkelse; kun naar en Straale kommer fra Himlene, antage de deres sande Udseende for hinanden.

Slig en Lære, saadanne Begivenheder og Gjerninger som de anförte, höre til de mörkeste Sider af det svenske Folks Hang til Grublen over sig selv. Men har denne ingen lys Side? Visselig! Naar den gaaer i den sande Aands Tjeneste, maa den udvikle overordentlig meget Sandt og Herligt. Og den har gjort det; det kraftige, christelige Liv, som udviklede sig om Ansgar, Gustav Adolphs heltelige Martyrdom, den dybere Sands for det Religiöse, som her *fandtes midt i Vantroens Tid*, er udsprungen af dette svenske Naturanlæg, forklaret af Naaden fra det Höie. — Men för vi forlade disse Ting, endnu Et, der hænger sammen med det, vi gik ud fra! Jeg forklarede den Hang til tungsindig Grublen af Livet i de dunkle Skove; jeg meente derved, at det havde udviklet den, ikke at det var Moder til den. Hvorfra er den da egentlig kommen? Hos de andre nordiske Stammer findes den ikke; kun hos Finnerne er den ikke sjælden, der höre Troldmænd og Trolddomskunster til Dagens Orden, Troldviser ere endnu en vigtig Deel af deres Folkedigte, som Schröters Runer vise. Og for at give et Begreb om disses Toneart, vil jeg her anföre een.

Til Pesten.

Gak Din Vei, Du Trolddomsrige,
Fly afsted, Du Landeplage,
Bort fra Kroppen her, den arme! —
Gjerne jeg Dig Hest vil give,

Hest, hvis Hov ei Iismark trætter,
Eller steenbesaaede Bjerge!
Fly kun bort, hvorhen jeg byder,
Tag fra Hiisi hisset Hesten,
Vælg en Fole Dig fra Bjerget!
For at bære Dig mod Hjemmet!
Vil en Vognhest Du Dig tigge,
Flux jeg byder Dig at fare
Ind i Turjas nögne Bjergvæg,
I den staalombarmte Bjergvæg!
Far da haardt paa Dine Höie,
Sönderknuus det Ondes Reder,
Naar Din Vei Du hjemad fölger
Langs det vilde Hiisis Sandmark,
Hen til Helveds dybe Huler,
Hvor man aldrig meer Dig skuer,
Aldrig gjennem Evigheder.
Far didhen, saa jeg Dig byder,
Ind i Lapmarks tætte Lövskov,
Ind i Nordens Agerhöie!
Far didhen, saa jeg Dig byder,
Didhen, til det dunkle Norden!

Skulde ikke Svenskerne ved en Blanding med finske Stammer have faaet dette finske Grundtræk indpodet i deres Natur? Spor i Sprog, Navne, Folkesagn, endog, saavidt jeg har bemærket, i Ansigtsdannelse, og f. Ex. det sorte Haar, ellers en Sjældenhed i Norden, synes mig at tale for, at idetmindste de nordre Svenske ere opstaaede ved en Forening af Finsk og Nordisk. Dog derom maa Sverrigs Historiegrandskere anstille dybere Undersögelser.

Vi fordybe os ikke længer i de dunkle, uhyggelige Skove med alle de sære Tankeforbindelser, de have paa-

trængt os; aaben og munter ligger Egnen for os, fuld af Lövtræer med Sangersker i Toppen, der synge om Vaarens Fryd ved Runnens Bredder.

"Men hvad er det for en Flok derhenne?" saaledes vendte jeg mig til min Skjuts, en gammel adstadig Dalkarl, da just en Deel unge og gamle Bönder gik os forbi i side, brune og blaae, broderede Kofter, Knæbuxer, Sko med ubyre tykke Saaler, bredskyggede Hatte, hvorom et Par Kvaster dinglede, og Öxe paa Nakken. "Gud hjælp igjen!" svarede han först til deres Hilsen, derpaa, vendende sig til mig: "Det er Dalkarle, Herren seer, fra de övre Sogne; de drage paa Arbeid til Stokholm. Herren maa nemlig vide, at, *skjöndt* hver Bonde har sin frie Gaard, *er disse dog* for smaa, og Jordbunden for *skarp, til at Alle* deroppe kan livsnære *sig ved Agerbrug.* Vel lever man knapt ved Meelgröd uden Mælk og salt Ferskvandsfisk, men det Daglige kommer ikke ud endda; derfor er der Mange, der *tömre* og snedkre; flette Ringe, eller drage ud paa Arbeid i Stæderne. Hver af disse Flokke styres af sin egen, selvvalgte Formand, som ogsaa Skik var hjemme i de gode, gamle Dage. *Da lystrede de Formanden,* selv *naar han dömte dem til Hudflettelse.* Dog de Tider er forbi, maa Herren vide." — Tiden gik muntert ved Samtaler om disse Udvandrere og den gamle Skik, at Bönderne ved selvvalgte Dommere endte deres Stridigheder; den interesserede mig, baade fordi den ledede mine Tanker til Jylland, hvor en lignende hersker, og fordi den anskueliggjorde mig, hvorledes Almuen under de nu bestaaende forviklede juridiske Forhold dog i en vis Grad hævder sin ældgamle Dommerrettighed. Maaskee hensigtsmæssigere indrettede Forligelsescommissioner, hvis

Lemmer valgtes af Menigheden selv, kunde igjen bringe det egentlige Folks naturlige Ret til at dömme for Dagen. — Midt i disse Tanker holdt jeg ved Ornæs.

Enhver, som kjender lidt til Sverrigs Historie, kjender ogsaa til Gustav Vasas sælsomme Æventyr, da han flygtede for Tyrannen i Stokholm, skjult i en Dalbondes Dragt, ene, med de store Planer for sit Födelands Frihed. Et af de förste Steder, han saaledes kom til, var Ornæs, som tilhörte en af hans Venner, Arendt Pehrson. Men Vennen var trolös og vilde forraade ham til de danske Fogder, og, havde ikke den Kjærlighed, Kvinden altid nærer for den forfulgte Helt, boet i Pehrsons Hustrues Barm, vilde vel Gustavs Bane her været endt; dog hun frelste ham. Gaarden, for hvilken jeg nu holdt, der bevares i sin gamle Skikkelse fra Slægt til Slægt som en Helligdom for Folkeaanden, ligger yndigt paa et Næs i Runnen, en af Dalarnes yndige Söer. Bygningsmaaden har noget Egent, Ærværdigt ved sig; det er en Bjælkebygning, hvis överste Etage, med en Svalegang udad til Gaarden, rager langt frem for den underste Deel; den er siret med Planker, udhuggede som Brynjeskjæl, og livlig rödt anströget. Indeni kan jeg derimod just ikke rose Smagen. Det store Værelse, hvor Gustav blev modtagen, er behængt med Portraiter af Vasakongerne, Gustavs egne og hans Dalkarles Vaaben, det lange Spyd, Dalpilene og den stærke Bue. Alt dette er vel endnu ret skjönt og passende til at oplive Mindet om Sverrigs Heltetid, men imellem det staaer en udstoppet Gustav og udstoppede Dalkarle. Jeg mener, skulde gamle *Gösta* og hans Svende behöve at gaae igjen i saa usle Skikkelser, for at minde Sverrig om, hvad de vare og virkede for

det, var det slet bevendt med Taknemmeligheden deroppe. — Fra Höienloft förer en Gang til det Sted, der snart er det pynteligste i ethvert velindrettet Huus i Övre-Sverrig, skjöndt dets Navn helst ikke nævner sig for höviske Ören. Og dog veed jeg en herlig, hövisk Kvinde, som baade nævnede det for Gustav og viste ham selv Veien derhen; det var hans höihjertede Frelserinde, Barbara Stigs-Datter. Slæden holdt paa hendes Bud nedenfor, men hun hidsede ham gjennem den Aabning, hvorom, paa selve Stedet, en Spögefugl har skrevet: "Mangen gik ad værre Veie til en Krone," og frelst blev han og Sverrig ved hendes Mandemod.

Fra Ornæs gik det gjennem den dybe Skov til Fahlun. Da den aabnede sig, laa Fahlu-Dalen for mig, og for mit Syn fremstillede sig en Bjergstad med alle sine Omgivelser, saa charakteristisk som jeg aldrig för saae den. Henimod Staden var alt Planteliv fuldkommen uddödt, ikke et Træ, ikke en Busk, næppe engang et Straa spirede ud af de steenbesaaede Bakker; nögne laae de for mig, sværtede af Kobberværkernes Damp. Fra Byen ud over Söen drev for Vinden i langlige Masser Taagerne fra Malmsmeltningen; snart stod de stille og indslörede Staden med dens spanskgrönne Kirketage, snart spredte de sig ad, ilede bort fra den tungsindige By og styrtede sig ud over Runnens Bölger. Drönene fra Hamrene og Hjulene blive stærkere, alt som man kommer bedre frem; og naar man nu er midt mellem Værkerne tæt udenfor Staden, man kan da næppe faae en bedre Forestilling om Indgangen til Völunds Borg! Alt er een uordentlig Orden; opkastet Jord i mægtige Banker, Kæmpehöie af Kobberslakker, Render, der lede Vandet op og ned, ud og ind, hist og her i en Klöft mellem

de bratte Vægge en naturlig Bæk med sorte Bölger, Smeltehytterne, malerisk omströede mellem dem, med de grönlige Kobberluer, der, især synlige om Aftenen, slaae ud af Ovnsmundingen, begroede med Noget, der i Afstand ligner guult Mos, men er styrknede Svoveldunster, og Svovelrögen, der snart kaster sig ned over de nærmeste Gjenstande, snart slaaer op.

Yderst gjæstfrit modtagen hos en af Skolens Forstandere, fik jeg al Leilighed til at gjöre mig bekjendt med Gruberne, hvoraf Sverrigs Frihed förste Gang med Engelbrecht Engelbrechtson, Bjergadelsmanden, steg op. — Sagnet angiver en Grund, til at Værkerne bleve begyndte, som, næsten i samme Form, gjentager sig i Röraas og Kongsberg. En Finne, der var tilsæters her i Skovene, blev opmærksom paa hans Ged, som græssede her, og som kom underlig rödfarvet hjem; han iagttog dens Græsningsplads og fandt Jorden overalt af samme Farve, grov da efter og traf paa Malmen. Grubedriften kan omtrent skrive sig fra det 12te eller 13de Aarhundrede, og de förste Privilegier for den ere fra Magnus Smek. Ertsen ligger i en Halvoval, men stærkt forstyrret i Leiet af Sammenstyrtninger, den smeltes paa Stedet flere Gange, indtil den bliver Raakobber; i 180 Favnes Dybde har Actieselskabet, som eier den, gravet efter den.

Jeg stod ved den store Aabning i Dagen (*Stöten*), der ved Sammenstyrtning (*Bergras*) har faaet sin nuværende Skikkelse; uhyre Vægge i de æventyrligste Former, tidt som Colosser i Menneskelignelse, steg op fra Bunden, overbygte med Maskinværk; nede saae Arbeiderne med deres Karrer mig ud som smaa Muus. Jeg henvendte mig til Overopsynsmanden, fik strax en

Bjergdragt paa, fik en af de 200 Arbeidere, en slank Mand med kulsort Ansigt og et tungsindigt Blik i sit Öie, til Förer, og et Blus i Haanden. Nede i Stöten tændte vi Faklerne ved den svovelomblomstrede Indgang til Underverdenens *Huler*; Scenerne fra Sala gjentoge sig for en *Deel* derinde, dog var *Bjerget* hverken saa höit *udhulet*, eller saa buldrende gjennemströmmet; paa mange Steder var Hvælvingerne, for at styrkes, underbygte med Bjælker. Min Förer fortalte om Bjergmændenes Haardförhed og de Farer, som evig omringe dem. “Der var engang, for et Aars Tid siden, to af Bjergfolkene, de huggede paa en Klippetop i Huulningerne og havde lagt Krudt paa, at sprænge den med. Nu gjaldt det, snart *at være borte*, *da Lunten ikke var lang*; *de klavrede op ad Stigen*, men midt paa styrtede *den Ene* ned og syntes fortabt. Dog, hans Kammerat glemte ham ikke, for Herren maa troe, man lærer i Dybet at holde sammen; som Lynet foer han ned efter ham, greb Lunten, der næppe var en *Linie* fra at brænde ud, og frelste saaledes sin Ven.” Jeg fortalte ham Bjergæventyr fra Sala, for at faae hans lokkede frem. “Nei,” sagde han, “*jeg har aldrig mærket Noget og heller Ingen af os Unge*, det er kun de Gamle, veed Herren, hvem slige Syner times. Saaledes stod engang en Gubbe og hug hernede, da kom tre *uendelig* grande Kvinder til ham; det var Grubefruer, herlig var de udstafferede, men tre lange Haler, og det var det værste, slæbte efter dem. Hver havde sit Lys i Haanden, de bad Gubben, om han Intet havde for Tanden, og han bredte strax sit Forraad ud for dem; dog rörte de det ikke med Hænderne, stangede kun deri med deres lange Kjeppe. Efter det velsignede

de ham og önskede ham Guds Fred, og skikkede sig til at gaae videre." "Skal jeg ikke lyse?" spurgte Gubben. "Nei, Tak," svarede de, "vi lyse for os selv." Og som de sagde det, svandt de ved en Snoning af Gruben." —

Resten af Dagen tilbragte jeg hos en vakker gammel Bjergmand paa hans Landsted nær ved Staden, mærkelig ved en lavstammet Eg, den eneste her paa Egnen, hvor ellers Nordgrændsen gaaer for dette Træ, paa Grund af Landets Höide.

Næste Morgen forlod jeg Fahlun. Höiere mod Nord, altid höiere drog det mig; jeg vilde see Egnene, de stolte, tause Vidner til Gustavs Heltedaad, jeg vilde leve med det Folk, der först havde reist sig for Nordens Frihed. Nu var jeg i Kjærnen af Landet; Siljan, "Dalarnes blanke Öie" med Bjergrammen om sine Strande, Leksand i Dalbunden og op ad de dunkle Bjergsider, Rättvik ved Siljans Vig i sin yndige Lövskov, de minderige Egne, hvor Gustavs Mund först aabnede sig til at tale Friheds Ord, laa for mig. I Forbigaaende hilste jeg dem; thi vel havde jeg gjerne dvælet der længer, men til min Ulykke var der Ingen af de Mænd, jeg helst sögte Bekjendtskab med, fordi de kunde oplyse mig om Folkets Væsen og sætte mig i levende Forbindelse med det. Alle Præster, skjöndt hvert af de store Dalsogne tæller tre til fire, vare nemlig ved et sælsomt Træf enten forreiste eller upasselige. Da jeg saaledes manglede det naturlige Mellemled mellem mig og Almuen, lærte jeg her ikke andre af den at kjende end Gjæstgivere og Skjutsbönder. Og om end disse, der selv höre til det egentlige Folk, ret godt kunde repræsentere det for en Reisende, kunde Be

kjendtskab alene med dem dog ikke friste mig til et længere Ophold. Forbi dem gik det altsaa og dybere ind i Skovene til Mora, paa hvilken Tour jeg havde Leilighed til at sande den Bemærkning, jeg forhen gjorde, om Dalarnes Naturcharakteer. Store, steenbesaaede, skovbegroede Ödemarker, fulde af Bakker og Moser, skille Dal fra Dal; hver af disse er, saavidt Sandbunden tillader, vel dyrket, især oppe paa Aasene, fordi Trækken her gjör, at Frosten ikke fordærver Sæden. Hver Dal danner et eget stort Kirkesogn, hvoraf det största, Mora, har 10000 Indbyggere, men kun een Kirke og et Par Skovkapeller; efter Regelen ere tre Præster fast ansatte, een Hovedpræst (*Kyrkoherde*), der gjerne holder een eller to Adjunkter, en *Comminister* og en *skolmästare* (Catechet), men især den Sidstes Embede er særdeles byrdefuldt, da han ofte maa reise en 30 til 40 Mile tilhest i den vilde Skov over Stok og Steen for at opbygge de finske Nybyggere, hvoraf Dalarne har ikke faa. Folket, som boer i den ene Dal, er betydelig forskjelligt fra det i næste, ikke blot i det Ydre, da hver Dal har sin egen Form og Farve til Kofterne, men ogsaa i det Indre. Saaledes skal Stammen i Rättvik og Orsa, tilligemed Särnakarlen, som egentlig er ganske norsk, være mere munter, men ogsaa mere tilböielig til Fif og Smaabedragerier, Morakarlen mere mörk, bestemt og alvorlig, Folket i Elfdalen, Hexehistoriernes rette Hjem, indesluttet i sig selv og tungsindigt. Mathematiske og mekaniske Anlæg, der saa ofte findes i Bjerglande, hvor hver Mand maa være sig selv Alt, skal Dalkarlen ogsaa have, og at de ere flinke Regnemestere var jeg selv Vidne til. Jeg saae mere end En, naar det gjaldt et sværere Regnestykke,

at tage sin Kniv ud af Beltet, med den riste Tallerne hen paa sit fittede Forklæde, og snart var Regningen til Ende. Med naturlig Vittighed skal især Sværdsjöboen være udrustet, hvorom jeg hörte en ret moersom Anekdote. En Præst prædikede paa Valg i Sognets Kirke, men behagede ikke Bönderne; efter Tjenesten sagde han til en af de Fornemste: "Men hör Du, hvor kan I synge saa slet?" "Aa for een Gangs Skyld holder Fader det vel ud", svarede denne. At der findes mange med et livligt, opvakt Væsen, fik jeg ogsaa ved min Omgang med dem Leilighed til at bemærke, dog maa man langtfra troe, at alle ere af den Slags, man træffer ikke mindre Ævle- og Vrævlevurrenhed hos dem, end hos vore Bönder.

I Mora, det störste Sogn og det, hvorfra Sverrigs Befrielse gik ud, havde jeg besluttet at opholde mig længere. Det har en egen Beliggenhed ved Siljans nordre Bred i en sandig Dal, omgivet af Bjergene, der, da de ikke ere synderlig höie, i den disige Aften, paa hvilken jeg ankom der, fortonede sig som Jyllands Klitter og levende mindede mig om min Reise i Danmarks Vesteregne. Husene ere som de, man sædvanlig træffer i Dalarne, just ikke byggede med Omhyggelighed, da Dalbonden er halv Nomade, og, naar Vaaren kommer, med sit Kvæg og sin Öxe drager tilskovs, hvor han gjerne har et Par Sæt Sætre. De ere, som overalt i Bjergbygden, af Træ og bestaae oftest af et Vaaningshuus, omgivet med en Labyrinth af Stolpeboder, Lader, Fæhuse o. s. v. — Næste Dag var en Söndag, og da Klokkerne ringede til Kirke, blandede jeg mig mellem Skarerne, der droge til Guds Huus. Folket her er nemlig, som Svenskerne i Almindelighed,

af en religiös Grundstemning, der dog, desværre for ofte, kommer paa Afveie som Svedenborgianismens. I den Tid, da Vantroen greb stærkt om sig blandt alle Dannede, var det naturligt, at Folket søgte i deres egne Forsamlinger den Opbyggelse, de ikke fandt i Kirken. Saameget naturligere var det, efterdi Bönderne, der boe langt fra Hovedsognet, ere vante til en saadan patriarkalsk Andagt i deres Huse. De Bönder, som saaledes samlede sig, kaldtes Læsere, og de findes over hele Sverrig. Flere Steder kom det til alvorlige Optrin mellem dem og Geistligheden; saaledes hörte jeg, at de i et Sogn vare gaaede op til Præsten og havde formanet ham til at prædike Guds Ord reent. I Samtalens Heftighed, da det ene Ord tog det andet, havde de tilsidst erklæret, at Djævelen talede ud af ham og kaldt ham "en uværdig Ordets Tjener". De kom nu heller ikke mere i hans Kirke, men sad udenfor paa Kirkegaarden og sang Psalmer; han klagede herover, men snart traf det sig, at en ung, troende Præst kom derop, og Sagen faldt bort uden videre Fölger. I Rättvik og Elfdalen skal her i Dalarne de fleste Læsere findes, i det förste Sogn har en Maler blandt dem afmalet bibelske Historier paa Kirkemuren, med mange underlig formede Buske og Fjelde, som de, der forstaae ham, vide at forklare allegorisk; i Elfdalen skal det, om man kan troe Beretningerne, være gaaet over til virkeligt Sværmeri. Nögne skal de være kröbne gjennem et snævert Hul, der sled Kjödet fra Kroppen, for bogstaveligt at gaae den snævre Vei, og have dyppet sig i iiskoldt Vand. I Luleå skal de endog, for at feire "Lammets Bryllup," og vise, at de vare voxede fra Kjödets Fristelse, nögne have dandset imellem hinanden, Mand og

Kvinde. Dog höre slige Udskeielser til Sjældenhederne, og Læserne leve som oftest et stille, gudeligt Liv. Kun skal den ogsaa andensteds almindelige Vildfarelse herske blandt dem, at de sætte Retfærdiggjörelsen saa langt over Helliggjörelsen, saa de glemme denne. Men, hvorom Alting er, bære Præsterne vel den största Skyld, da de först ere afvegne fra Troen; er der blot ægte, dygtige Geistlige i et Sogn, skal Aandens Sværd alt nok beseire Vildfarelsen.

Men jeg maa tilbage til Moras Kirkegjængere. Det var ikke 100, eller 200, det var vel i Tusindviis, de strömmede sammen, saa Kirken, skjöndt rummelig nok, var saa fuldt pakket, at Man næppe kunde faae Plads derinde. Morakarlens Dragt bestaaer af en sid, hvid Kofte, bredskygget Hat med Kvaster paa, Strömper og Sko, hvis Saaler af Birkebark (Næver) ere umaadelig tykke; Kvindernes af samme Sort Sko, röde Strömper, korte, meget tykke Skjörter, og hvidt, ikke synderlig smagfuldt Hovedtöi, hvortil om Vinteren begge Kjön föie hvide Faareskindspeltse. Sangen udförtes höit og lydeligt, og der var Mange af Bönderne, som havde ret smukke Stemmer; paa Prædikenen hörte de med stor Andagt.

Fra Kirken gik jeg til Provstegaarden, der ligger smukt, rundt omgiven af de sædvanlige svenske Træhegn, frugtbare Agre og höie Birker med den slanke, hvide Stamme. Ogsaa en ret vakker Have hörer til den, men uden Frugttræer; norden for Dalelven trives de ikke længer, ikke saa meget paa Grund af Landets nordlige Beliggenhed, som paa Grund af dets Höide over Havet. Jeg blev saare gjæstfrit modtagen, skjöndt jeg ingen egentlige Anbefalinger havde. Efter de förste

indledende Samtaler, og efter at jeg havde fortalt den unge Præst, som först modtog mig, Hensigten af mit Besög i Landet, tilböd han sig strax med stor Beredvillighed at anvise mig det, der meest kunde interessere mig. Jeg tog ham da paa Ordet og bad ham vise mig Minderne fra Gustavs Tid. Han förte mig hen til en lille Höi mellem Espetræer, tætved Kirken, hvor Gustav Juledag, medens et glimrende Iisdække laa over Markerne, og det blæste friskt fra Norden, skal have holdt sin förste Tale til Morakarlene. Dog endnu vovede de Intet, og haablös drog Helten bort i den öde, vilde Skov, for at flygte fra sit Fædreneland til Norge. Da var det at Rasmus Jyde, en dansk Mand, traadte frem og opmuntrede Folket paa Thinge. Hans Ord virkede, fra Dal til Dal klemtede Klokkerne, Bönderne samlede sig i Vaaben, de raskeste Skilöbere sendtes efter Gustav, Helten kom tilbage, og Sverrig blev fri. Mindet om dette store Helteoptrin begeistrede siden paa en egen Maade hiin Skuespiller paa Vasaernes gamle Throne, Gustav den 3die. Da Rusland nemlig gjorde sit Indfald fra Finland, og Danmark trængte frem fra Norge, meente han, at en saadan fornyet Heltescene vilde tage sig smukt ud. Han fik da Stedet udspurgt, hvor hans store Forgjænger havde staaet, udpyntede det som en Coulisse med Grantræer, og traadte nu frem i Dalkarledragt som Vasa, med en Hirschfænger ved Siden. Begeistret paa sin franske Maneer holdt han en siirlig udarbeidet Theatertale, hvori blandt Andet vor Kronprinds Fredrik sammenlignedes med Christian Tyran, og Hentydninger paa et fornyet stokholmsk Blodbad forekom. Folket stod og gloede paa ham og forstod næppe det Halve, endelig traadte En frem: "Ja er det

sandt Du siger, Gustav, saa kan Du regne paa os"; men deres Antal, der greb Vaaben, var, som man kunde vente, ikkun lidet. — Fra Kæmpehöien blev jeg viist hen til en lille, lav Træbro, hvorunder Gustav paa sin Flugt havde sögt Skjul, og til Utmelandskjelderen, hvor han laa gjemt, da de danske Speidere traadte ind. Lemmen til Kjelderen stod vel aaben, men Kvindekjærlighed reddede ham igjen; Bondens Hustru stod just og brygg-gede Juleöllet, med hurtig Aandsnærværelse veltede hun, saasnart hun saae Speiderne, det svære Ölkar over Lemmen, og de opdagede Intet.

Jeg havde nu troet, at Folket trofast bevarede Mindet om sin gamle Heltedaad, jeg havde meent, at som *Tell i Schweits*, var *Gustav i Dalarne* i *Alles Mund*, men at det staaer heelt anderledes, forklarede Præsten mig. Vel veed Folket, at de engang have dragedes med de Danske, men naar og hvorledes er glemt. Da Prinds Oscar var heroppe, spurgte han en Bonde, hvor det var, Gustav havde talet: "Det veed jeg ikke, Du, for jeg var ikke med," var Svaret, og det viser klart, hvor lidt Almuen i *det Hele kjender til* sin störste Daad. Sagnet *og Kæmpesangene* om den ere döde, og hvormegen *Flid*, jeg end gjorde mig, for at efterspörge dem i deres Hjemstavn, fik jeg dog Intet frem. Det er sörgeligt, at et Folk saaledes kan glemme sig selv og sin herlige Fortid, men det er ligesaa sandt som sörgeligt.

Min gjæstfrie Modtagelse heroppe skylder jeg baade megen Glæde og Belærelse. Jeg gjorde forskjellige Udflugter med Præsterne, og som en af de vakkreste og meest oplysende blandt disse staaer en Reise for mig, som jeg foretog med en gammel Præst til hans Annex, Oxberg, inde mellem Bjergene, ikke langt fra

Eldalen og 4 danske Miil fra Hovedsognet. Vi kjörte fra Mora Löverdag Eftermiddag, gjennem de vilde Skove. Min Reisefælle var selv barnefödt heroppe af en dalsk Bondefamilie, hvilket naturligviis gjorde mig Samtalen med bam dobbelt lærerig, og da den fremmede Omgivelse altid fremböd Gjenstande nok, hvorom jeg önskede Oplysning, blev jeg aldrig træt af at spörge og höre. Han forklarede mig omstændelig hele Fremgangsmaaden med Svedjelandet. Bonden udsöger sig en frugtbar Plet i Skoven, hvor han först kvister alle Grene i Mandshöide og det fölgende Aar henad Hösten fælder Træerne, som gjerne blive liggende saaledes til næste Sommer. Da sætter han Ild paa dem og förer Stammerne, der paa Grund af Tykkelsen, kun svides, bort, for at bruge dem til Hegn om Pladsen, som nu er Svedjeland. Naar Asken er kjölnet, saaer han i den og faaer, som oftest, en overordentlig riig Höst; de fölgende Aar er Jordbunden tjenlig til Græsning, indtil den lidt efter lidt atter overgroes med Træer og Buske. Det er især Finnerne, som mesterlig forstaae sig paa, saaledes at behandle Jorden, hvorfor de ogsaa af flere svenske Konger ere overförte i hele Colonier til det egentlige Sverrig. Dog, skjöndt Almuen saaledes arbeider paa hver dyrkelig Plet, bliver ofte dens Haab skuffet; Frosten kommer ud af Sumpene og ödelægger Sæden, förend den er modnet. Der er ogsaa for mange Folk, 50000 egentlige Dalkarle, til det fattige Land, derfor maae de ikke sjeldent spise Barkebröd, ved hvis Tilberedelse de bære sig saaledes ad. De tage en ung Fyr, skrabe den yderste Bark af og lægge den hen; den inderste revner da fra af sig selv, males og blandes med Brödet; dette Stof kan vel nære, men har en fæl,

bitter Smag. I gode Aar bruge de det ikke heller til deres egen Föde; i saadanne faaer kun Kvæget det tilligemed Birkelöv og Rensdyrsmos, som plukkes af, naar Markerne ere vaade. Begribeligt er det, at et Folk, der maa leve saa tarveligt, ikke kan have store Ting at byde sine Gjæster, mindre begribelig derimod er den Mangel paa Gjæstfrihed hos Almuen, der nu er saa almindelig. Kun i Sagnet lever Mindet om de gamle gyldne Tider, da Familiefaderen, naar han drog til Sæters, ristede paa en Spaane, hvor Nöglen til Provianthuset laa.

Den flittige Kirkegang, som finder Sted hos Bönderne, kunde min Reisefælle ikke noksom rose, ligesom han i det Hele glædede sig over de mange Tegn paa et aandeligt Liv i hans Menighed. Af særegne Ceremonier ved Gudstjenesten omtalte han især dem ved Julens Helligholdelse. Efter Juleaftens Gilde beströes hele Stuegulvet med Halm, hvor de forsamlede Bönder sove et Par Timer mellem hinanden; tidlig om Morgenen derpaa ere de oppe, tænde hver sit Blus og drage ved dets Lys til *Kirke. Herlig seer da den lange Skare ud, som med Julesange og* Fakler, der tusindfold *gjenspeiles* af Iismarkerne, i den mörke Nat iler til Herrens Huus. Ankomne til Kirkedörren lægge de Faklerne sammen i et stort Baal og gaae ind i det oplyste Tempel. — Den gamle Ærbödighed for deres Præst som en Guds Mand har ogsaa endnu hjemme i de afsides Dale; han er dem Alt, deres Lærer, deres Læge, deres Herre, som ogsaa jeg erfarede, da jeg havde opholdt mig nogen Tid hos Præsterne; thi hvert Öieblik var der Besög hos "Faer"; den Ene trængte til aandelig Tröst, den Anden til legemlig; saa blev han hentet til En,

der begjærede Sacramentet, saa *til* En, der var "svinebidt" og trængte til et Lægemiddel. Det var vel ogsaa denne Tiltro, som Bonden har til sin Præst, tilligemed Vanskeligheden i at ansætte Læger nok i et saa vidtstrakt Land, som frembragte det Uhyre af en Examen, som kaldtes den "Præstemedicinske". Til Lykke for Sverrig er den imidlertid igjen forsvunden.

En mærkelig Skik, der gjenfindes baade i Norge og Schweits er Karlenes Nattebesög hos deres Kjærester. Tidt ligge de sammen flere Gange om Ugen, Forældrene vide det og finde Intet deri, da de selv i sine unge Dage have gjort ligesaa, og Præsterne kunne ikke afskaffe en Skik, der næsten betragtes som en *nedarvet Helligdom*. I Almindelighed skal det ogsaa gaae sædeligt af, og uægte Börn höre til Sjældenhederne. Min Præst spurgte engang sin Karl, der nylig var gift, om han aldrig havde gjort sin Fæstemö noget usömmeligt Tilbud. "Nei! det var han fri for." — "Kun reent ud med Sproget! viid, mit Spörgsmaal er alvorligt, og jeg hörer paa Din Tone, Du ikke har nogen reen Samvittighed." *Ja! naar han skulde sige* den rene Sandhed, saa var der een *Gang*, det var *efter Kirkelysningen*, da han var *lidt* ör i Hovedet. — "Men hvad svarede saa Fæstemö Din?" "Hun sagde: hör Axel! har vi ventet saa længe, kan vi nu sagtens vente det Par Uger med, til Vielsen." — "Forresten, fortalte Præsten, tage de gamle Skikke, det gamle trofaste "Du," hvormed Dalkarlen tiltaler Enhver, det gamle særegne Sprog, *) der meest ligner Islandsk og Færöisk, og er næsten umuligt at forstaae for en Fremmed, i senere

*) Arborelius's Disputatser handle vidtlöftigst om denne Materie.

Tid mærkeligt af ved de hyppige Udvandringer. De findes nu næsten kun hos Kvinderne og endda hos dem ikke længer rene.

Under saadanne Samtaler vare vi komne nær til Oxberg. Dæmringen, saaledes som den er i Nordens Sommernat, den vidunderlig yndige Dæmring, en dunkel Dag uden Skygger, begyndte at bryde ind; Egnen var, især det sidste Stykke, overordentlig smuk, mens Veien gik over bratte Höider, nedenfor hvilke Dalelven höitidsfuldt bruste. Hyppige Blus bevægede sig frem og tilbage over dens Vandflade; det var Fiskernes, der *lystrede* efter Laxen, og havde tændt dem paa deres Baade, for at lokke Fisken op. Kæmperanke Graner, vel en 40 Alen höie, groede nede ved Elvbredden og udbredte endnu deres Toppe over os, som kjörte saa höit over deres Rod. Da vi kom til Byen, mærkede vi strax, at det var en Höitidsdag for de stakkels Eneboere, som kun 12 Gange om Aaret faae Gudstjeneste. Mænd og Kvinder, Gamle og Unge flokkedes om os og böd os et venligt Velkommen; de havde opreist en Æresport af friske Ungbirker, hvorigjennem vi kjörte, og med Birkelöv smykket det rödmalede Bjergkapel og "Præstestuen," hvor vi skulde ligge den Nat. —

Efterat vi havde budt Godnat til dem og til hinanden, stjal jeg mig endnu engang i den sildige Midnat ud paa Bjergene. Store Skraaflader, bedækkede med Skov, laa for mig, det var stille som i Graven, kun Midnatsdroslen sang klagende, Elven bruste, hiinsides den laa i en stor udhuggen Bjergslette, fjernt, men dunkelklart, de rige Porphyrbrud; det Hele var en vidunderlig rörende Scene!

Næste Dag efter Gudstjenesten var der Bryllup.

Med en Spillemand foran sig drog Brudeskaren, Bruden med al sin Flitterstads og Brudgommen, til Bryllupshuset, en gammel Bonde kom ind til os, just som vi vilde tilvogns, og sagde, han havde en Bön til Faer og den fremmede Herre, om de ikke vilde trine indenfor i Brudehuset; men Præsten kunde ikke for sine Forretninger. Han bad da mig alene, "for siden Du er saa langveisfra, kunde det vel roa Dig, at see de fattige Bönders Bryllup heroppe i Dalarne!" Jeg havde en haard Stund, usigelig gjerne havde jeg blevet og overværet Bondefesten, men jeg vidste, der laa Breve hjemmefra til mig i Mora, og jeg havde i langsommelig Tid Intet hört derfra. Endelig seirede Kjærligheden til mit Hjem, og til den gamle Bondes Sorg fulgte jeg med Præsten. Underveis fortalte denne mig om Bryllupsskikkene. Naar det bliver Aften og Lysene tændes, begynder Dandsen, hvor Brud og Brudgom maae dandse med Alle; jeg var selv siden ved en anden Leilighed tilstede ved en saadan Fest, og saae deres "dalske Dands," en simpel Kredsgang, hvor Alle have hinanden i Haanden. Efter Dandsen skal Bruden skjænke for alle Gjæsterne, og faaer derfor af hver en Gave; i det Hele skyde Gjæsterne selv sammen til Gildet, og Brudefolkene skal kun betale Brændevinen. Dagen efter Bryllupet er det paa sine Steder Brug, at de Unge hugge den störste Gran i Nærheden, og slæbe den med en Spillemand i Toppen hen at lukke Dören for Brudekammeret; dog ere de der gjerne alt oppe og modtage dem med en Morgensnaps. Paa andre Steder dandse de Byen igjennem fra Huus til Huus. I Brudestuen skal siden baade Brudgom og Brud trækkes over en Bjælke under Loftet, indtil de frelse sig med Löfter om Brændeviin.

Fra Mora gjorde jeg min sidste Udflugt til Orsa. Store Ödemarker skille de to Sogne, og næsten seer man ingen menneskelige Boliger paa Veien, uden et Par af de Vandmöller, som Bönderne har til Huusbrug, og som gjerne ligge særdeles malerisk ved smaa, vildt brusende Elve. Jeg mödte en heel lille Karavane midt i Skoven; först Flokke af Köer og Geder, derpaa Tyendet, Kvinderne med Börn paa Ryggen, og Huusfaderen mageligt paa sin Hest. "Hvor skal I hen?" spurgte jeg. "Til Sæters" löd Svaret, og da jeg nærmere indlod mig med dem, fik jeg flere Oplysninger om denne Sæterfart. Dalbonden har gjerne to Fæboder (Sætre), Hjemboden i hans Hjemskov, og Langboden i hans Udskov. Saasnart Udsæden er gjort, og Græsset begynder at groe, drage de derop; Fæboderne ere mindre end deres egentlige Huse, men ellers byggede i samme Stiil. Her i dem bliver Familien, med Undtagelse af Höstens Tid, saalænge Höet rækker til, fordetmeste til Juul. Kvæget slippes lös paa Skoven med Bjelder paa, at man igjen kan finde det, og Kvinderne rögte det, medens Mændene hugge Ved til at brænde de Kul, der afsættes til Jern- og Glas-Brugene, og til at rense Plads for Svedjelandet.

Orsa ligger i en temmelig trang Bjergdal ved Bredden af en vakker Sö. Jeg lod mit Töi staae paa Gjæstgivergaarden og gik op til Præsten, Arborelius, til hvem jeg havde en Anbefaling. Som sædvanlig blev jeg yderst gjæstfrit modtagen og levede et Par overordentlig behagelige og lærerige Dage i hans Familie, hvor jeg strax var indlemmet som en længe kjendt Gjæst. Underlig vemodig midt i min Glæde fölte jeg mig dog stemt; Arborelius's Kone havde det samme

Væsen, den samme ranke Holdning, den samme Elskværdighed, men ogsaa den samme Sygdom, som min elskede afdöde Moder, hvis Billede altid staaer for mig fra Barnedagene som en huldsalig Engels.

Blandt de Udflugter, jeg herfra foretog mig til Skovene, er der et Par, jeg aldrig skal glemme. En deilig Eftermiddag gjorde vi, Præsten, hans Kone, hans Medhjælper, kort hele Familien, en Tour over Söen til Bäcka hos en Brugsinspector. Her lod jeg de Andre nyde den stille Aften i det gjæstfrie Huus, men selv gik jeg med en Student ind mellem Bjergene. Veien var besværlig, da der i Grunden slet ingen Vei var; fra Steen til Steen maatte vi hoppe, snoe os mellem gamle, tröskede Stammer, som Vinden havde blæst omkuld, paa et smalt Træ sætte over skummende Bække, ved hvis Bred Geder og Köer græssede, kravle op ad uveisomme Bjerge; men hvor Sæterbönderne kunde komme frem, maatte vi da ogsaa kunne det. Etsteds midt i Skoven var der en yndig Plet. Rundtom en rivende Bjergström udbredte sig et blödt, blomsterrigt Græstæppe, hvorpaa en Sæter laa, omviftet af stolte Birkekroner, en lille Dreng stod ved den og blæste paa sin Luur. Endelig var vi oppe ved Fryxaases Fæboder. Det var usle Hytter, der ovenpaa al vor Anstrængelse ikke kunde byde os Andet, end suur Melk i Truge, men hvilken Udsigt, hvilken Nedsigt! — Stille, uendelig stille Granskove omgave os, men de aabnede sig i Midten, idet de til begge Sider dannede som en Ramme og indfattede den deiligste Egn. Hele Siljan, tusind Landsbyer, Skove, Elve, Dale laa i herlige Grupper som paa et Landkort for vore Födder. Da vi atter kom til Bäcka, stod Solen i sin Nedgang; fiolblaa To-

ner stege ud af Skovene og lagde sig over de fjerne Bjerge med en uendelig henrivende Ynde. Först seent paa Aftenen kom vi derfra og tilbaads over Siljan. En stille, höitidsfuld Midnat, som man kun kan nyde den i det höie, alvorlige Norden, hvor Morgen og Aften kysses med kydskrödmende Kinder, mens Solen sover en liden Stund under Fuglenes Sange.

Det var ikke Dag, det var ikke Nat, det var ikke mörkt, det var ikke lyst, og dog var det begge Dele i en fortryllende Forening; det lyse Aftenskjær nærmede sig mod Nord og mödte den begyndende Morgens, fra en let Sky over os sank Regnen ned, sagte og mild, Aarerne pladskede stille i Vandet, fra det Fjerne löd en dæmpet Susen fra Dalelven, som mellem Skovene blandede sine Vande med Söens, löd de vidunderlig dybe, vemodige, nu stigende, nu döende Toner fra Grandroslens Bryst.

Min anden Tour var en Jagttour. I Fölge med en af Præsterne, Brugsinspectoren og en Student gik jeg en Aften med Bössen paa Nakken ud i de vilde Skove. Malersk stod Heggebusken med sine hvide Blomster ved de stille Dalarnes Söer. "Seer De Svanerne derude?" raabte Præsten, "men de fleste ere alt borte, de ere her kun om Vinteren; mod Sommeren tye de til de store, utilgjængelige, kilderige, ombuskede Moser i Finmarken og ruge der Æggene ud ved Midnatssolens Brand. Jeg seer dem aldrig, uden jeg tænker paa Runebergs deilige Digt:"

Från molnens purpurstänkta rand
Sjönk svanen lugn och säll,
Och satte sig vid elfvens strand
Och sjöng, en Juniqväll.

Om nordens skönhet var hans sång,
Hur glad dess himmel är,
Hur dagen glömmer, natten lång,
Att gå till hvila der.

Hur skuggan der är djup och rik
Inunder björk och al;
Hur guldbestrålad hvarje vik,
Och hvarje bölja sval.

Hur ljuft, oändtligt ljuft, det är
Att äga der en vän;
Hur troheten är hemfödd der,
Och längtar dit igen.

Så ljöd, från våg till våg, hans röst,
Hans enkla lofsång då,
Och snart han smög mot makans bröst
Och tycktes qväda så:

Hvad mer, om än din lefnads dröm
Ej sekler tälja får;
Du älskat har på nordens ström,
Och sjungit i dess vår.

Imidlertid vare vi komne til en Bonde, hvor vi vilde tilbringe Natten, for tidlig om Morgenen at være midt i Skovene. Han böd os venlig sit Gudsfred til Velkomst, men beklagede kun, at han ikke havde Rum for saadanne Herrer. "Aa hvad," sagde Brugsinspectoren, "saa læg mig en Pude her paa Bænken, og put de unge Herrer i Fæhuset, saa tænker jeg, vi nok faae Plads." "Ja! naar Herrerne vil tage det, som det falder, skal de være mig velkomne, men de veed selv, at den Stue, jeg staaer i, er Alt, hvad jeg eier!" Han skyndte sig nu, at lave til for Natten. Stuen, hvori vi var, var virkelig hans eneste, da den indtog hele Huset;

det skraa Tag var dens Loft, Kakkelovn og Skorsteen Eet, saa der var det varmt baade Sommer og Vinter, men Folkene sov i Köier langs Væggene. "Og nu tænde vi vor Pibe, og faae os, för det bliver Nat, endnu en luun Passiar, til at varme os paa; thi de unge Herrer maae vide, det bliver koldt, hvor de skal ligge, og Stjerner og Maane vil i höistegne Personer lyse dem tilsengs og byde dem tusind Godnat. — Den danske Herre hörte jeg för spörge om Björnen, derom kan jeg meddele ham Meget, da Björnejagt fra Barnsbeen hörte til min Yndlingsdont. Han og Los og Ulv ere vore Rovdyr herinde, og det er vel værdt, at frie sig fra saadanne Gjæster; han er en snu Krabat med ti Mands Styrke og tolvs Forstand, siger Dalkarlen og anseer det for en Æressag at pröve Styrke med ham, bære som Seierstegn hans Hud hjem, og drikke hans Blod. Dog er det endda godt, at han, naar man kommer i Lag med ham, kun bruger sine Tænder og ikke sine Labber, der ere langt frygteligere; det kommer deraf, siger Bonden, at Gud har forbudt ham at bruge dem mod Mennesker. Han er af et dobbelt *Slags*, enten *bruun*, eller *hvid*, *Sölvbjörn*, som de *kalde ham*. Man jager ham egentlig om Vinteren, thi da er han fedest; han söger da under en af Kæmpeblokkene i Skoven et godt Hul, udvider det med sine Klöer, stopper det med Mos, og nu er Hien færdig. Undertiden er den aaben (en Kurv), undertiden er den lukt, og her er nu baade hans Kones Barselseng og hans egen Vinterstue. För han lægger sig, gaaer han hen og æder sig skrupmæt i Skovbær, tilsidst sætter han en Tap for Tuden med en Klump Granriis, og lægger sig nu tilsengs, dog i milde Forvintre först en Stund udenfor. Bliver han ikke for-

styrret, og faaer Ro til ret at suge paa Labben, er han meget trindere, naar han staaer op, end da han lagde sig, men, naar nogen Jæger har Nys om ham, faaer han næppe Ro. Ved den förste Snee gaaer hans Fjende ud og söger hans Spor, og naar han har fundet dem, gjör han en stor Ring, indenfor hvilken de alle maae ligge; det kalder de at ringe eller holme ham ind. Efter den anden Snee gjör Jægeren det Samme og veed nu saa omtrent, hvor Herren holder til. Han spænder da Ski paa sin Fod, tager Stav i Haand og Bösse paa Nakke og leder nöiere efter, men vaagner Herren, for han er letsövnet, da vee hans Fjende, Björnen er et rasende Vilddyr! Saaledes veed *jeg to Finner her fra Finskoven, der for nogle Aar var paa Jagt*; Björnen foer op, den Ene skjöd, men feilede, og til al Ulykke springer hans Ski; han stillede sig da an som död, det eneste Redningsmiddel; Björnen kom til, lugtede paa ham og fornam, om han endnu aandede, handterede ham lidt, og gik derpaa bort for at grave et Hul til sit Rov. Imidlertid kom Kammeraten til, saae ham ikke, og skjöd *uden Betænkning, men feilede*. Da blev Björnen gram for Alvor, han vendte sig til ham, der laa, greb ham og flaaede, som de gamle Slagtere pleie, Huden af Hovedet paa den syndige Mand, fra Nakken af, derpaa tog han ham i Benene og dunkede ham mod Sneen. Da först skreg han; Kammeraten blev som ude af sig selv for Græmmelse over at være Vidne til den Grusomhed, sprang uden at betænke sig til og skjar lykkelig Björnestruben over med sin Kniv. Begivenheden gjorde ellers den mishandlede Finnes Lykke; Alle forærede ham, den Ene det Ene, den Anden det Andet, og da han kom si, havde han nok til at faae sig

en Gaard. — Naar nu Vaaren kommer, og Björnen gaaer ud af Hien, begynder han med at æde ganske lidt, helst Myrer, og vænner sig saaledes efterhaanden til atter at tage til sig. I Almindelighed gjör han ingen Skade paa Mennesker, og de lade ham da ogsaa i Fred, men bliver han mandolm, eller gjör Skade paa Kvæget, da anstilles der store Klapjagter (*Skallgange*) paa ham. Men jeg seer alt en af mine ærede Herrer nikke, det er Sengetid, derfor Godnat mine Herrer!" — Hermed klappede Inspectoren sin Pibe ud og lavede sit Leie til, vi recommenderede os da ogsaa, og der var spaaet rigtig; i den Udbod, hvor vi laa, böd Maane og Stjerner os Godnat. Næste Morgen var vi oppe med Solen, en Slurk kun af Jagtflasken, og ud i de store Skove med Bössen paa Nakken. Det var en herlig Tour, Fuglene sang deres söde Godmorgen, som Klokkeklang löd Jagthundenes Glam igjen mellem Bjergene; vi sögte især Korsveiene, hvor vi kunde vente meest, og forfulgte med spændt Hane mellem Klipper og Moser Vildtet, men vi fik ikke Stort. Engang stod jeg under en Kæmpegran, jeg saae det travle Egern hoppe op og hoppe ned, og kun et Skud, det var faldet, men Jægerne maae nu lee ad den sære Skytte, jeg kunde ikke overtale mig at skyde den vevre lille Skabning. Tidt raslede det i Buskene foran Hundene, men Tykningen hindrede os fra at see, og vi skjöd som oftest feil. Endelig henad Middag samledes vi og gjorde Holdt i en Udkant af Skoven med Udsigter mod de blanke Söer. Alt hvad der var i Jagttaskerne blev tömt ud, og herlig smager efter saadant et Slid en Frokost i det Frie. Da den var endt, blev Piberne tændte. "For nu at fortsætte vore Historier fra igaar," begyndte

Inspectoren, vil jeg först give den danske Herre et Begreb om en *Skall*. Til den egentlige Jagtplads vælger man gjerne en aaben Plads ud imod Söen; man tilsiger derpaa Bönderne fra Nabolaget, hvor Björnen har gjort Skade, at möde med Pig, Öxe, Spyd o. s. v. Tidt komme de i Tusindviis, og stille sig op uden om Skoven med en Afstand fra hinanden i Förstningen af en 50 Alen, der dog altid bliver mindre, indtil de tilsidst staae endog i dobbelte Rækker. Skallen varer ikke sjælden flere Dage for de mange Gange, Drevet maa gjöre Hvile, at den ene Trop ikke skal komme længer frem end den anden; om Natten bivouakere de under aaben Himmel, og aldrig skal jeg glemme det Syn, naar hundrede Vagtilde paa een Gang blusse op i den tause, mörke Skov. Faaer man imidlertid Öie paa en af Herrerne, gaaer Raabet "Björnen, Björnen!" Linien ned, dog da Drevet umulig altid kan slutte tæt sammen for Klippernes og Mosernes Skyld, kan Björnen tidt redde sig, han stryger da ud i Gallop og fortsætter sin Vei i lige Linie, saa han er ikke let at naae for nogen Jæger. Undertiden kryber han tiltops og sidder der ganske rolig, til Faren er ovre; for snilde er de, især de gamle Slagtere. Det hender ogsaa ofte, at man hörer Ungerne skrige, fordi Moderen formelig giver dem Stryg, at de skal lære at entre op i Træerne. Kan han ikke undkomme, skjuler han sig saa godt som muligt, indtil Skallen naaer den aabne Jægerplads, og hans Kunster ikke nytte længer. Nu træde Jægerne frem, nogle Skridt foran Linien, Björnene galloppere fra Venstre til Höire, lette som Kaniner, deres Reisning er stolt som en modig Stridshests med opspilede Næsebor; overalt styrte de omkring og söge en Udvei, indtil Skuddene tilsidst

fælde dem og alle de stakkels Harer med, der ere indringede og döe baade for Skuddene og Skrækken. Sommetider pröver Björnen vel at svömme og gaaer nok saa frisk tilsöes, men der ligger altid Baade parate, for ogsaa der at jage ham. Ved en saadan Skall saae jeg som Dreng en Scene, der gjorde dybt Indtryk paa mig. En Hunbjörn var indringet med sine Unger og værgede sig længe ved at springe hid og did for Skuddene; endelig gik en uforsagt Jæger tæt ind paa Livet af hende og gav hende, hvad hun havde nok af. Hun brummede forfærdelig, et Bröl, der kunde bringe Hjertet til at bæve i den Kjækkeste, og dog i al sin Gruelighed havde noget vidunderligt Rörende ved sig, derpaa tog hun een Unge i hver Lab, knuste dem mod hinanden og sank selv ned over sine Börns Lig. Der blev Dödsstilhed over hele Jægerskaren, selv den raaeste Bonde blev rört. — En anden Historie! Ved en Skall gik en Soldat frem og skjöd paa Björnen, men feilede; Björnen paa ham, og da han, som saa mange dumdristige Jægere, intet andet Vaaben havde hos sig, stak han Bössen ind i *Bæstets Kjæft*, men Björnen parerede *som en Fægtemester*, rev ham Bössen af Haanden og *slog ham om*. Manden holdt sit Veir og lod, som om han var död; Björnen næsede först paa ham og tog hans Gevær tilside, Soldaten, der uden Tilladelse havde taget sit Gevær med, vilde redde det og drog det ganske sagte til sig. Men nu fornam Herren Liv, beed den arme Mand dybt i Nakken og gav sig til ordentlig at skalpere ham, lagde sig derpaa ganske rolig ved Siden af sit Bytte og slikkede hans blodige Nakke. Imidlertid kom Andre til, Björnen blev liggende, og Ingen vovede at skyde, for ikke at træffe Manden; endelig

stod den Sorte op og sank nu næste Öieblik, gjennemboret af en Mængde Skud. Men den stakkels Soldat var som rasende, han sprang op, mens de blodige Kjödtjavser hang ham som et Slör for Öinene: "Björnen, Björnen!" raabte han i Eet væk, og var ikke til at styre. Dog blev han langt om længe lykkelig helbredet. — Man jager ham ellers ogsaa med Hunde; de ere smaa, men uforsagte og tage ham bagfra, da han er meget ræd for sit Agterkastel. Fölgelig maa han sætte sig hvert Öieblik og slaae om sig med Labberne, som dog Hundene vide, snildt at undgaae, men paa den Maade sinkes han i sin Flugt til Jægeren kommer. — Ofte sætter man *Gildring* (Snarer) for ham, en fem, sex ladte Geværer, der gaae af paa een Gang og i Nærheden som Lokkemad en död Hest, eller et andet Dyr, men man maa först lægge Snaren, naar han alt eengang har smagt Stegen; thi förstegang er han alt for forsigtig. Undertiden lægger man et Aadsel ud og holder Vagt ved det. Jeg har selv været med der; Nattens Stilhed over Skoven, Uglernes Tuden, Dyreliget og Spændingen, naar man sidder der med ladt Gevær, gjör et eget Indtryk." — Mens Inspectoren havde fortalt det Sidste, vare vi allerede paa Veien til Söen. Og rask gik det i Baaden paa den smukke Dag over den blanke Flade iland, hvor jeg endnu, för jeg kom paa det Törre, ved et Feilspring gjorde et kort nöiere Bekjendtskab med Dalarnes yndige Söer.

Efter en hjertelig Afsked fra min kjære Præstemand, reiste jeg tilbage over Mora og ind i Skovene, der skille Öster- og Vester-Dalarne. En gammel, træg, gnaven Dalkarl var min Skjuts her paa det förste Hold. "Naa Du," sagde han paa sin ægte Dalsk med et Tone-

fald, der lignede mere vort Fynske og Jydske, end det Svenske, „Du er jo fra Danmark, det er Hovedstaden i Norge, veed jeg." Jeg oplyste ham om hans Vildfarelse, og at jeg ikke i den Betydning var "af hans Folk."

"Men hör Du, sagde jeg, jeg holder dog meget af Jer *Dalkarle*, siig mig, kan Du Ingenting fortælle mig *om* Gustav?" "Aa nei, Du, svarede han, det er længe siden, og hverken Faer min, eller Faerfaer var der med, det veed jeg Intet om." Jeg fik altsaa her som andensteds min sörgelige Erfaring om Folkets Glemsomhed stadfæstet. Midt paa Skoven traf vi en *Kulmile* og et *Tjærekogeri*, store Dynger af opstablede, *törrede Fyrrerödder* og *fede Fyrrespaaner*, satte paa Skraa paa et hældende Sted, antændte og dækkede med Mos og Græstörv; i Dyngerne var en Fordybning, hvor Tjæren drypper ned og samler sig. En rask, ung Bonde og et Par ældre arbeidede herved: "Naa Du, sagde min knarvorne Skjuts, der alt var halvt kjed af Kjörselen, her har Du bedre Befordring!" og med det anbefalede han mig til den Unge, der ogsaa strax var villig. Det var en vakker Karl. "Herren er dansk, hörer jeg, hvad siger han, om vi igjen kom til at trækkes sammen?" spurgte han. "Nu er vi gode Venner, svarede jeg, og Ryssen tage den, der igjen bryder Freden." "Det var ærlig talt, Herre, det siger jeg ogsaa Ja til!" Han pidskede paa sin Hest, og vi kjörte nok saa fornöiede afsted. — Det blev atter en Tour i den dybe, stille Skov; paa eengang, vi böiede just ind fra Bredderne af en Sö, saae jeg en tyk Rög velte sig frem noget borte, medens en underlig Lugt af Brændt slog mig imöde. "Men siig mig, raabte jeg, er her

da Ildlös i Nærheden!" "Alt som man tager det, Herre, thi Skoven brænder, hvilket hender ofte, især i törre Somre, naar de enten svider Kul, som Herren saae nys, eller Rögtersken derinde tænder Ild paa til at varme sin Mad, og for at Kvæget, naar Myggene er for mange, kan staae i Rögen af den Ild og forjage dem!" Skjöndt det var höilys Dag, kunde jeg dog see de mægtige Luer velte sig frem just fra den Deel af Skoven, hvorigjennem vi skulde kjöre; paa eengang löd et forfærdeligt Bulder, et af de kæmpestore Fyrretræer styrtede om, fortæret af de klare Flammer. "Det er værre, end jeg havde tænkt, sagde Skjutsen, vil ikke Herren holde Tömmen et Öieblik, mens jeg stiger af og seer mig om efter Leiligheden." Han gik bort et Stykke og forsvandt i Röghavet for mine Blikke; kort efter kom han igjen, hostende og römmende sig. "Aa jo! Herre, vi vil forsöge det, de störste Stammer ere alt faldne, og, naar han ikke er ræd for en Mundfuld Rög, gjör vi dog bedre i at gaae paa, end ligge her og sylte Valle maaskee en heel Dag." Han pidskede paa Hesten, der gjorde mange Krumspring og ikke var synderlig lysten efter at studere Skovbranden nærmere, men dog tilsidst lystrede og foer afsted. En umaadelig kvalm Rög drev os imöde, men med Törklædet for Munden kunde man endnu aande ret taalelig; röd som ved sin Nedgang straalede Solen gjennem Dampskyen. Da den först var inde, flöi Hesten afsted, som havde den Vinger. Alle de störste Træer vare, som Skjutsen havde sagt, alt styrtede og laa i Luer, men til Höire og Venstre brændte de mindre og Stubberne som en tallös Række af Skorstene; fra Green til Green, over de törre Mosdynger, hoppede vevre Luer, knittrende og bragende,

medens uhyre Myretuer, tre Alen höie, stod i vild Brand. —" Nu er Faren forbi, udbröd min Dalkarl, da Rögen begyndte at minke; den Deel, vi nu skal til, har allerede den röde Hane rystet sine Vinger over;" og vi rullede ud af Luehavet, dog et langt Stykke hiinsides saae jeg endnu hele Skoven borte, dens vældige Stammer laa halvt svedne, halvt forkullede, i store, lange Rækker, som Soldater faldne paa deres Post. "Men siig mig dog, hvad gjör Ende paa saadan en Brand i de öde Skove?" "Sommetider Regnen, men hun maa da öse Vand for Alvor som i Höstes; thi en Dags Regn gjör Intet, den afstedkommer kun en frygtelig Sidsken og Hvæsen, mens Regnen falder, og en endnu mere kvælende Rög; men hörer det op, bliver Branden endnu klarere. Bönderne, som har godt med Skov, kymre sig heller ikke stort om Ilden, de tænke: lad kun brænde, destomere Græsmark faae vi; först naar deres egne Hytter komme i Fare, begynde de at röre sig og fælde en Deel af Skoven, for at Branden ikke skal gaae videre. "— Under denne Forklaring vare vi atter komne ind under Skovskygger, og de sidste Spor af Branden forsvandt. „Hör nu engang, sagde jeg, jeg veed, I skal have Sagn herinde, og det er altid moersomt for os Byfolk at höre paa Jere Fortællinger. Saaledes har jeg hört een, som jeg vil meddele Dig, maaskee Du kjender den. — Der var en Pige her i Dalarne, som skulde giftes med en Præst, men da hendes Moder var död i Barselseng, var hun ogsaa meget angst for samme Skjæbne. Hun gik altsaa hen til en Spaakvinde for at faae Raad. Kjærlingen saae hende i Hænderne og sagde heelt betænksom: "Ja, tolv Börn skal Du have, men kom imorgen til mig, strax efter

Vielsen, med Krands og Krone, og jeg vil see, hvad jeg kan gjöre for Dig." Hun gjorde det ogsaa; strax efter Vielsen foregav hun en Upasselighed og fik saaledes Leilighed at slippe hen til Hexen, som förte hende til en Veirmölle, der stod nær ved, og gav hende tolv Korn. "Slug dem, hver for sig, og Du skal blive hjulpen," sagde hun. Det gjorde hun, men for hvert Korn, hun slugte, jamrede det höit inde i Möllen. I lang Tid derefter levede hun rolig med sin Mand; de var alt begge gamle og graae, da de engang i Maaneskin gik hjem fra et Gilde, Manden bagerst. "Men Moer, udbröd han med Et, Du har jo ingen Skygge, seer jeg, hvad gruelig Synd har Du begaaet, i Jesu Navn?" Samvittigheden slog hende, hun sank paa sine Knæe og fortalte Alt, men Præsten blev frygtelig tilmode: "Bort fra mit Aasyn, Du Troldkvind, udbröd han, Du faaer aldrig Tilgivelse, hverken her eller hisset, saa vist som de tolv Korn, Du slugte, aldrig skyde op i vort Sovekammer!" Hun gik nu bort med lydelig Jamren, og ilede fra Gaard til Gaard til alle de Hellige, men Ingen af dem kunde hjelpe hende. Endelig kom hun til en Præst, der over hele Landet var bekjendt for sin Gudsfrygt, og han lovede hende at gjöre Sit, for at frelse hendes Sjæl. Fölgende Nat förte han hende da til en Kirke: "Nu vil jeg, sagde han, her skaffe Dig de 12 Börn at see, som Du skulde havt, beed Enhver om hans Tilgivelse, og faaer Du den af ham, da er Du reddet." Med det stillede han hende oppe ved Choret. Det varede lidt, da kom Een frem, klædt i sorte Klæder, som Præsternes, flere fulgte ham; hun saae ikke, hvorfra de kom, men stille svævede Skikkelserne hen mod hende, i Alt 6 i

Choret og 6 udenfor, saa mange som hun skulde havt Börn, og alle Præster. Hun gik til dem, tog Enhver i Haanden og bad bönlig om Tilgivelse; med stille bebreidende Miner saae de paa hende, lidt efter lidt blev Minerne blidere og udtrykte en dyb Kjærlighed; i Jesu Navn tilsagde de Alle hende Syndernes Forladelse, og da hun havde faaet den, sortnede det for hendes Öine, hun sank om og döde. Samme Nat vaagnede hendes Mand, den gamle Præst, da slog det ham imöde som en Duft af friske Roser, han saae om sig og see! 12 deilige store Roser spirede frem af Gulvet. Han foldede bedende sine Hænder: „Nu er min Hustru *salig!*" udraabte han, og med det aandede Döden ogsaa paa ham. — "Min Skjuts havde hört opmærksom efter: "Nei, jeg kjender ikke den Saga, Herren der fortæller, men vel har vi andre her paa Bygden, og, om Herren ikke tager det fortrydelig af en ringe Bonde, vil jeg gjerne fortælle ham dem. — Der var engang en Præst, en grov Mand til at prædike, men som ogsaa var stor af sin Kunst; nu skete det en Löverdag Aften, da han just var færdig med at studere, at han laa i Sengen og ret inderlig frydede sig over, hvad han havde skrevet, og syntes, Gud bedre den syndige Mand, at det næsten klang lifligere, end Guds eget Ord. Da tog det i Dören, hun gik sagte, sagte op, han saae Ingen, men Sandet paa Gulvet fygede til Siden, det gik henad hvor hans Prædiken laa, og Lyset slukkede sig. Morgenen efter saae han, at det Hele var brændt, undtagen Bibelsprogene. — Der boede ogsaa engang paa Skoven ved Mora en *torpare* (Huusmand) som havde det meget eenligt og ödsligt om sig; han eiede kun en lille Boel og to Döttre, men de var ube-

gribelig grande. En Söndag var han gaaet til Kirke, og hans Döttre var ene hjemme; midt under Gudstjenesten, som han sidder bedst og hörer paa Herrens Ord, kommer en lille Hund, han havde, löbende hen til ham og bjæffer og trækker ham i Klæderne og slider og giver sig ikke tilfreds, för Manden gaaer ud med ham. Her trækker den end mere i ham, til den faaer ham hen til Slæden hans; han satte sig i den, Hunden löb frem og gjöede, löb atter tilbage og gjöede igjen, indtil han endelig i Slæden fulgte med den. Den löb fast, for at vise ham, at det hastede. Tilsidst blev Manden ved disse Optöier selv heed om Örene, pidskede paa Hesten, og hjemad gik det, alt det Töiet kunde holde. Da han kom der og gik ind i Fæhuset, saae han den ene af sine Döttre, hun saae forstyrret ud og sad og læste og græd, og græd og læste; da han forskrækket spurgte, hvad der dog var paafærde, svarede hun Ingenting, men pegede kun med Haanden mod Stuehuset. Han foer da ind og kom just paa den yderste Tid, for *Bergsråen* (Bjergaanden) stod derinde, en herlig, grand Skikkelse, og omfavnede *torparens* Datter, der var smykket som en Brud. Rask greb Manden til Öxen sin, og drev efter Aanden, men Öxen foer over hans Hoved og ind i Væggen ligefor, dog med det Samme forsvandt den Onde, og Mandens Datter var frelst. Alt det Sölv og Guld, der var i Brudeskruden, gav *torparen* til Mora-Kirke. — Jeg har vel aldrig seet saadanne Væsener, men jeg har en Farbroer, han faldt engang til at see et af dem. Som han bedst gik, han var da en liden *poike* og gjetede Kreaturerne paa en af de store Myrer, kom der en deilig Kvinde frem; hun havde grande Klæder paa og

et uendelig vakkert Haar, der flöd ned ad Nakken. Hun sagde Ingenting, men gik blot om mellem Kvæget, der ikke mærkede Noget og rolig holdt paa med at græsse. Han havde en Bösse, Farbroder min, og lavede sig *til* at skyde, men en gammel Kone, som stod hos, varede ham ad, ikke at gjöre nogen Ulykke. *Tilsidst* forsvandt Bergsraaen, som hun var kommen. — De siger ogsaa, at der er *rå* i Siljan, som tidt viser sig som en stor Gjedde, saa stor, at han kan velte hele Skibe. Jeg mindes tillige, at Moder min fortalte om en lille Tingest, Tomtegubben kaldte hun ham, som kloge Kvinder kan mane frem, og som skaffer Lykke *tilhuse*. Og, hvorom Alting er, een Ting veed jeg vist; der var en *bondpoike* her i Sognet for nogle Aar, som klagede over, at han hver Nat blev fört af en gammel Hex til Blaakulle; Faderen stævnede hende for Övrigheden, men de "store Folk" vilde vide bedre derom, og Manden blev sat i Mulct for unyttigt Kæremaal. Kanskee Herren nu ogsaa veed mere derom, og leer ad mig fattige Bonde og mine Sagaer, men det faaer saa være." *Jeg indlod mig naturligviis ikke videre paa Sandfærdigheden eller Usandfærdigheden af hvad han fortalte*; det gjör altid sit poetiske Indtryk paa Bonden, og för vi har en bedre Poesi, som han virkelig kan fatte, tör vi ikke beröve ham hans Stumper, de sidste, desværre döende Glimt af en Folkepoesi, hvormegen Overtro der end hænger ved dem.

Midt i Skoven var der et Holdsted, en Saugmölle, hvor jeg skiltes fra min vakkre Skjuts, der til Afsked ret trofast trykkede min Haand og takkede "den danske Herre, fordi han taalmodig havde hört paa hans Prat". Jeg var egentlig forlegen paa dette Sted, da det vel

var indrettet paa at skifte Heste for den Reisende, men ikke paa at beværte ham. Saa ligefrem at gaae ind til Brugsinspectoren og gjöre Fordring paa hans Gjæstfrihed, kunde jeg, skjöndt jeg vidste, det var Skik og Brug, ikke overtale mig til; jeg slendrede derfor ene med min Pibe om mellem Værkets Huse og satte mig tilsidst ved Aaen, der malersk under vældige Hængebirker slynger sig der forbi. En höi Mand, det var Inspectoren, nærmede sig mig, hilste mig venligt og bad mig, om jeg ikke, indtil Hesten kom, vilde gjöre ham den Fornöielse at træde indenfor og indtage en liden Forfriskning. Med rörende Hjertelighed blev jeg derinde budt velkommen og beværtet af ham selv, indtil Kerren holdt for Dören, og jeg maatte skilles fra det gjæstfrie Huus. — Min Reise blev atter i den öde Skov; ikke et Menneske lod sig tilsyne, ikke en Fugl sang, ikke en Blomst groede; Naaleskovene med den dybe Dæmring i deres Skygger omringede mig, og den eneste Lyd, der afbröd Nattetausheden, var Raslen af de skumhvide Elve. Hen paa Eftermiddagen blev det endelig lysere, en Klang som af Hammerværkers Gang naaede mit Öre, Venjans Glasbrug laa for mig, reenligt og pynteligt, med alle sine Huse som en lille Stad midt i Vildskoven. Nu vovede jeg allerede strax at gaae ind og anraabe Eiermandens Gjæstfrihed for den Nat, og saa kjærlig blev jeg modtagen, at jeg ikke engang fik Lov til at slippe bort næste Dag. Isandhed, her boer den ægte Gjæstfrihed; en ukjendt, reisende Fremmed optages ikke blot som Gjæst, nei som den kjæreste, meest velkomne Gjæst, som en længe savnet Ven; det er et elskeligt Grundtræk hos Nordens Folk. Just hvor man meest trænger til hjertelig Forekommenhed, kommer den

En venligst imöde; den er som en yndig Blomst, paa Alfarvei groer den ikke, eller nedtrampes, men lönlig i de öde Skove, i de dybe Dale, mellem Vesterhavets Klitter, har jeg fundet den; der hörer den hjemme. Brugsinspectoren förte mig overalt om, hvor Noget var at see, som han meente, kunde interessere mig, kun det slette Veir gjorde, at jeg ikke lærte hele Omegnen at kjende. — Og dog, trods al Hjertelighed, jeg mödte, det er en egen Fölelse, at være mellem Mennesker, man ikke kjender, dobbelt egen i en saa stille, tungsindig Natur som Sverrigs. Den Fölelse greb mig ogsaa her; ved Venjans Sö, hvor Birkerne dyppede deres Grene i de stille Vande, sad jeg, rundt omringet af Skovene, fjernt fra min Længsel; over Norges skinnende Sneefjelde, der höinede sig hiinsides Söen, de samme, som laa for Gustav, da han flyede uden Tröst, uden Haab, fra Dalarne, over alle Fjelde, over alle Dale, over alle Have flöi min Tanke mod Syd, mod mit Fædreneland, mod mine Elskede.

Fölgende Dag maatte jeg lösrive mig fra min venlige Vært og ud i Skoven, der paa 8 Miil ikke viste Tegn af levende Væsener. Dog skal her, paa et Sted idetmindste, være Spor til Bebyggelse alt i de hedenske Dage; de Minder, der ogsaa hos os vidne om denne, Gravhöie, og det endda de eneste i Dalarne, laa ikke langt fra den Vei, jeg tog. Med Dæmringen kom jeg til Vesterdalarne, medens de Regnskyer, der havde öst ned paa os hele Dagen, samlede sig om de fjerne Bjergtoppe, som tykke Uldflokker. Det var det förste Syn af den Art, jeg havde, og med det böd jeg Dalarne, dets Folk og dets Natur Farvel. Jeg skulde ikke længer, og rimeligviis skulde jeg i mit Liv aldrig tiere

se sommarens qväll
Sig spegla i Dalarnes öga *),
Se lifvet kring hvimlande strändernas tjäll,
Se bergen, de blåa, de höga,
Och höra den trofasta minnenas sång
I skogarnes sus och i elfvernas gång,
Besvarad ur berg och ur dalar.

Til höiere Bjerge, til dybere Dale, til et Folk af en anden Stamme og dog med samme Længsler, til Norge, "Kæmpers Födeland," vinkede det mig, og Scenen med Skyerne om Bjergtoppene mindede just om Norges höiere Fjelde. — Jeg skulde til Norge, dog Fjeldene vare for uveisomme, især i den *tidlige Vaartid*, da Sneen endnu *laa favnedyb deroppe, jeg kunde derfor kun ad en Omvei gjennem* Vermeland naae det. Den *Omvei slog* jeg da ogsaa Dagen efter ind, men selv den var besværlig nok, da Vinterveiene, som man her tillands viser til dem, man under godt, og ikke, som hos os, til dem, man under ondt, for længe siden vare optöede. Kun een Miil kunde jeg komme frem tilvogns, og det sidste Stykke var endog, paa Grund af tallöse Huller, saa öiensynlig *livsfarligt, at baade Skjutsen og jeg hellere gik tilfods. Ved det næste Holdsted* maatte jeg fölgelig tilhest de sex Miil over Finskoven, som skiller Dalarne og Vermeland. Endelig havde Folkene i de uhyre Skove faaet Rede paa et Par Heste, og jeg lavede til Opbrud; mit Töi blev surret fast paa to lange Stænger (*Slæb*), der vare fæstede til Seletöiet paa en Hest, og Manden, der styrede den, gik bagefter og böiede forsigtig Stængerne tilsiden, eller

---

*) Den store Sö, Siljan.

löftede dem i Veiret, naar de traf paa altfor store Steen eller Moser. Med den Befordring gik det altsaa snegleiangsomt, men selv var jeg i Forveien tilhest; min Skjuts forsikkrede mig om, at jeg aldrig kunde fare vild, da jeg havde *stora Landsvägen* for mig, og, skjöndt den store Landevei efterhaanden skrumpede ind til en ussel Sti, der blev gjennemskaaren af flere andre, var jeg dog heldig nok til at blive paa den rette. Der var malerske Partier derinde, Bakke op og Bakke ned, og Udsigter til deilige, skraae Bjergflader med Skove og Söer, men eensomt var der ogsaa, frygtelig eensomt. Klang af Bjergkvægets Bjelder, Öxehug, naar Mændene hist og her fældede et Træ, og Gjögens Kukken var det eneste Levende jeg fornam mellem Bjergene. Af og til havde jeg Regn, men Skyerne bleve snart trætte af at vande den öde Egn, og trak sig sammen om Bjergtinderne. Da det dæmrede, var jeg nær ved et af Brugene, og Hesten, kravlende over vældige Steen og omstyrtede Træstammer, bragte mig endelig til mit Natteherberg hos Skovens gjæstfrie Börn. Dagen derpaa maatte jeg endnu reise et Stykke over Finskoven paa samme *Maade*; jeg kom ved denne Leilighed igjennem Säfsen, en af de ægte finske Colonier, der ere anlagte her i Skovene. Ved dens Ydre var intet Paafaldende, og der skal heller Intet være ved dens Indre; Finnerne ere nu sammensmeltede med de Svenske og have kun bibeholdt faa gamle Skikke, blandt hvilke man nævner deres Dampbade. I Folkets Physiognomi slog mig den mærkelig udprægede Indesluttethed, som endnu overgaaer den, der afmaler sig i mangen Dalkarls Ansigtstræk.

Endelig fik jeg da en ordentlig svensk Kerre igjen;

og rask rullede jeg i den forbi den lange Udhugning i Skoven (*Gade*), som skiller Vermland og Dalarne, og ned ad Bakke, altid nedad i det nye Landskab. Min Skjuts var en höi, midaldrende Bjergmand; paa Grund af sin Haandtering havde han en mere udviklet Aand, end man sædvanlig finder hos Bönder, men ogsaa, trods al forekommende Venlighed, noget Tungsindigt, der udtalte sig baade gjennem hans Miner og Ord, og vel naturlig fölger af Livet i Jordens dunkle Skjöd. Han fortalte mig strax, da vi kom paa Tale om Norge, at han ogsaa havde seet det Land, men ikke som dets Ven; han havde nemlig tjent i Regimenterne, der 1814 gik mod Norge, og været saa nær Fjenden i Fægtningerne, at kun Landeveien skilte dem ad. "Det var underligt, sagde han, saadan at staae næsten Bryst mod Bryst og skydes, men naar man först er i Heden, ændser man Intet, og skjöndt det kröb i mig, da der blev commanderet Storm med Bajonetterne, gik jeg dog frem med de Andre og kastede Norbaggen tilbage!" "Ja! jeg har ogsaa hört Meget om den Krig, svarede jeg, og hört Jer rose for Jeres gode Mandstugt og Menneskelighed; kun om Finnerne fortæller man ikke godt. Saaledes havde en Svensker engang afvæbnet en Normand: "Giv Dig, Kammerat, raabte han, og det snart, jeg har ikke længe Stunder." "Ikke bliver jeg svensk Fange, svarede Normanden, hug mig ned, om Du vil!" Svensken opfordrede ham endnu engang, men fik samme Svar. Dog nænte han ikke at hugge til en Værgelös; han vidste ikke, hvad han skulde gjöre, og kaldte paa en Anden, der stod tæt ved: "Skynd Dig, Landsmand, og hjælp mig; her er en Bagge, som ikke vil give sig!" Nu begyndte begge at true ham, men han svarede: "Nei,

jeg giver mig ikke, hug mig kun ned!" Endnu kunde Ingen bære det over Hjertet, at dræbe ham, men en Finne kom til: "Vil han ikke give sig, saa skal han skee en Ulykke, raabte han vild, hug mig Chacoten af Karlen!" og da det var skeet, drev han koldblodig sin Kolbe i Normandens Pande, saa Hjernen spröitede over ham." "Det var ikke smukt, Herre, sagde Bjergmanden, men det ligner vore Nybyggere paa Finskoven, for Hjerte har de ikke. Ellers var Norbaggen brav nok, kan Herren troe; blev En truffen, saa klynkede han ikke som En af vore, men taug og leed."

Da jeg siden dreiede Talen paa Almuens Sagn, mærkede jeg, at min Skjuts hörte til den Mellemclasse, hos hvem man altid faaer bedst Oplysning om saadanne Ting, da den staaer i Berörelse nok med den lavere Almue til at kjende alle dens Fortællinger, og dog er saa dannet, at den ikke frygter for at gjöre sig latterlig ved at gjengive disse. Han rykkede uden Omsvöb frem med hvad der i Öieblikket faldt ham ind. — "Her paa Bygden har jeg alt som liden *poike* hört en Saga, som jeg mener er for Herren; seer Herren hist det höie Bjerg bedækket med Granskov, det hedder *Hoberg*, og dybt inde i det boede en uhyre lang Jette, gammel som Methusalem, hvem de kaldte Hobergsgubben. Nu var der engang en fattig Bonde, som havde Fadderstads hjemme og gjerne vilde have det lidt ordentligt; en sövnlös Nat, som han laa og betænkte Sagen, hittede han da paa, at besöge Gubben i Bjerget. Ganske rigtig bröd han næste Morgen ene op, gik ud og bankede paa Bjerget; der blev lukket op, og ind treen han i Hulen for den Gamle. "Jeg vilde gjerne bede Dig en Bön, om Du ikke vilde gjöre mig og mit Huus den Ære, at

staae Fadder til mit Barn?" "Nei, sagde Bjerggubben, dertil er jeg for gammel og holder formeget af mit Hjem!" Bonden stod lidt og gumlede derpaa; han trykkede paa sin Hat og klöede sig i Hovedet: "De, som blive bedte, pleie dog at betænke den stakkels Bonde lidt," sagde han. "Ja, aldrig har Nogen viist mig den Ære för, sagde Jetten, saa gammel jeg end er, derfor vilde jeg ogsaa gjerne fornöie dig; Du siger, man giver gjerne lidt, hvad er nu *det* Sædvanlige?" — "Ja, Somme give ret ordentlig", sagde den skjelmske Bonde. — "Ikke vil jeg da være blandt de Ringeste; stræk Dit Forklæde ud!" — Bonden adlöd naturlig strax, og Gubben gav sig til at öse Guld deri. "Nu! hvad *siger Du nu, min Ven, er det godt givet?*" "*Somme give mere, Somme mindre, alt efter Evne.*" "*Da vil jeg dog ikke være blandt de Ringeste,*" sagde Bjergjetten igjen, og gav sig til at öse med sin Skuffe; saaledes gik det nogle Gange, med hver Gang fik Bonden mere. "Naa, nu er det vel endelig godt?" "Ja, nu takker jeg hans Höivelbaarenhed saa mange Gange, det er just tilpas", svarede Bonden og böd Farvel, for han aarkede knap at komme hjem med det, han havde, *mindre med Mere* *). — En anden Gang, fortælle Bönderne, stod en halvvoxen Gut fra Vermland paa Skoven, ifærd med at vare om Kulmilen, da kom en deilig Kvinde ham imöde, med Lokkerne rullende ned ad Nakken. Hun hilste ham meget venlig og gav sig i Tale med ham; han var ogsaa heelt fortryllet af hendes Yndighed, men saa, medens de bedst

---

*) Et ganske lignende Æventyr hörer til den danske Almues Yndlingslæsning, men er originalt svensk. See Nyerups almindelig Moerskabslæsning 243 flgde.

taledes ved, tittede han bag om hende og fik Öine paa en lang Hale. "Hvad seer jeg, raabte han i sin Forundring, Jomfruen har jo ordentlig Slæb!" Da blev hun gram over den Spas og sagde: "Jeg undte Dig det godt, Gut min, men nu — Ingen skal blive kjær i Dig, det skal jeg alt mage, og Alt skal gaae Dig imod. Med det forsvandt hun, men Gutten faldt paa Öieblikket i en dödelig Sygdom."

Under vor Kjörsel var Solen sunken bag de höie Skovbjerge, Natten med sin vidunderlig yndige Dunkelhed dæmrede i Dalene, St. Hans-Ormen lyste i Græsset. Dæmringen virkede som alletider til at aabne Hjerterne. "Hör, sagde min Skjuts, naar Herren ikke tykkes ilde derom, vil jeg, da han morer sig ved Sagn og Sange, synge ham en gammel Vise for; hun nævnes "*Nævervisen*" (Barkevisen), og skal være skreven paa Birkebark af en *vallflicka* (Hyrdepige), en af Herrens Nation *), en dansk Pige, som hun gik i sin Eensomhed og tænkte paa Gud i Himlen. Hun lyder saa glædelig og tröstelig om Himmeriges Fryd, den Gud unde os Alle i Naade".

I hoppet sig min frälsta själ
Förnöier,
I tron jag till ett evigt väl
Mig höier;
Ty jag betänkar,
Att dödsens länkar,
Har Christus brutit och mig lifvet skänker.

Med honom salighetens stig
Jag funnit,

---

*) Den findes paa Dansk i Hans Thomæsöns Psalmebog.

Och himlaarfvet han åt mig
Har vunnit.
När jag insomnar,
Han mig omfamnar,
Och på hans armar jag i himlen hamnar.

Som fågelen vid ljusan dag
Sig gläder,
Så glad i ljusets rike jag
Inträder;
Vid harpoklangen
Och englasången
Jag skådar evighetens dag uppgången.

Och högre, klarare, än gull,
Än solen,
Min själ skall skina ärofull
För stolen.
Den gode Guden
Iklär mig skruden,
Som sjelf han lofvat åt den kära bruden.

En evig, oförgänglig fröjd
Det blifver,
Som fridens Gud i himlens höjd
Mig gifver;
Der Jesu vänner
Med palm i händer,
Lofsjunga Lambet, som de sina känner.

Ack, att jag dit ur sorg och strid
Må komma,
Der Gud församlar i sin frid
De fromma!
Min Jesus vände
Snart mitt elände
I fröjd og salighet förutan ände!

Beredd håll mig, o Jesu Christ,
Att vänta
Din ljufva ankomst, när du sist
Vill hämta,
Ur tåredalen,
Från jordeqvalen,
Din brud till dig i ljusa fröjdesalen!

Og Herren skal, om han saa tykker, endnu höre een aandelig Sang til. Vi talte nys om Krigen, det er en Krigspsalme, som vor store Gustav Adolph selv har digtet. Der er Mod i hende.

Förfäras ej, du lilla hop!
Fast fiendernas larm och rop
Från alla sidor skalla.
De fröjdas åt din undergång,
Men deras fröjd ej blifver lång,
Ty låt ej modet falla.

Din sak är Guds; gack i ditt kall,
Och i hans hand dig anbefall,
Så räds du ingen fara.
Hans Gideon skall än bli spord,
Som Herrans folk och Herrans ord
Skal manligen försvara.

I Jesu namn vårt hopp är visst,
Att de gudlösas våld och list
Ej oss, men sig förstörer.
Till hån och spot de skola bli?
Med oss är Gud, med honom vi,
Och segren oss tillhörer!

Dagen derpaa fortsatte jeg min Reise gjennem Vermland; det var herlige Egne med stolte Bjerge. Ved Middagstide satte jeg over Klaraelven; nu fik Landet en anden Charakteer med mindre Bakker og mange

Smaasöer; ogsaa Folket forandrede sig kjendelig, baade i Physiognomier, Sprog og Væsen. Alt talede for, hvad Historien vidner, at dette Grændseland er norsk; Ansigtstrækkene fik det norske Præg, smaa, trodsig opstaaende Næser; langt mere Livlighed, mindre Höflighed, og, skjöndt jeg nödig vilde tilstaae mig det selv, mindre Ærlighed. Her blev jeg, jeg kan vel sige förstegang i Sverrig, bedragen af nogle Skjutsbönder, der snakkede mig en ret smuk Kerre paa, og ved Skiftestedet forlangte en ublu Betaling for den Tid, jeg havde brugt den. Förstegang saae jeg ogsaa fulde Mennesker, og det endda mere end eet, en heel hæderlig Forsamling, allesteder hörte jeg Sang og *Klang*, Söerne, hvorover min Vei förte mig, vare *oplivede af muntre* Folk, og iblandt deres Viser var især en skjelmsk Parodi paa et af vore Vægtervers mig paafaldende. Veiene vare ikke mindre lystige. Det var ogsaa just den Dag en sand Fest for Almuen, da Vermlands Jægere vare indkaldte til Övelser; hist og her paa Veie og i Gröfter gik eller laa de, sang eller sov. "Fortvivlet Folk, de Jægere, sagde min Skjuts, de vende Verden om".

Vermland har som Grændseland, været Skuepladsen for mange Krigstog, men af dem alle husker Vermlændingen helst paa "*ham*, der gik paa med Gutterne blaae", hele Sveafolkets Yndling, Carl den tolvte. Mange Sagn om ham skal endnu være ilive, men jeg kunde paa min Gjennemfart intet overkomme. Snart var ogsaa min Reise her endt, forbi Vaabenpladsen og Stötten for Gustav den tredie midt i Vermlands Skove, gjennem Tolvmileskoven, der nu er saa udhuggen, at man knap kan kjende, det er en Skov, var jeg nu kommen ganske nær ved Norge. En lang, flad Fyrreskov,

der ikke skulde sætte noget mægtigt Værn mod en Fjende, var den sidste i Sverrig og den förste i Norge. En Gade huggen i Skoven, og, hvor der ingen Skov var, et simpelt Trægjærde skiller de tvende, nu venlig foreente Naboer. Engang vil Öresund ikke skille mere end Skovgaden her, engang vil ikke blot Sverrig og Norge men hele Norden faae Historie sammen, Fredens Sol skal forgylde Marken og Klippen, og Minderne om de gamle, buldrende Kampe, skal staae fjernt paa Himlen, som de adsplittede Skyer af en Torden, der dundrede over vore Hoveder, men aldrig mere skal komme igjen. Kraftigere skal alt Nordisk udfolde sig, *thi Nordens Tredobbelthed er gaaet op i en höiere Eenhed, hvori hvert Lands Eiendommelighed er bevaret i Kjærlighed, og Fædrenelandsfölelsen er ikke længer* eensidig dansk og norsk og svensk, men *almindelig* nordisk; det danske Hjerte slaaer ikke længer i Takt alene med Hjerterne paa de blomstrende Öer mellem Belterne og Sundet, i Jyllands Skove og Heder, men med sex Millioner nordenfor Östersöen, med hvert ægte nordisk Hjerte, et Pulsslag *i det Store, der skal* styrke Alt, *som har Kraft i Norden, til* Stordaad for Nordens Forklarelse, *som skal ihukommes*, saalangt Rygtet flyver paa sine Vinger, saalangt Menneskene bygge!

Et Syn, jeg havde havt midt i Vinteren paa Sveas Bjerge, gjenfödte sig atter her for mig, i Toner dalede det ned over mig:

Hvo vandrer i de morgenblanke,
Med Skov bedække, Bjerges Snee?
Stolt blinker Brynjen om den Ranke,
Og stolt er hendes Gang at see.
Hvi aabned nys sig da den Kilde,

Som ruller med en Taareflod,
Da, Stammen lig i Storme vilde,
Henböiet, sörgende hun stod?
Hun jamred; huult og mat som Sukket
Fra Örnen ved dens Unges Död,
Det fra den Kvalomspændte vugged,
Det mellem Klipperne gjenlöd.
— Og hvo er Du, og hvad Din Trængsels
Den nu forsvundne, dunkle Gru?
Ak, er det Dig, min dybe Længsels,
Det höie Nordens Disa, Du? —

Ja, min den var, den bittre Klage,
Det Suk, selv Klipperne forstod,
Ved Mindet om de svundne Dage,
Ved Tanken om *det rundne Blod,*
Da *Nordens Helteætling* stærke
I Kampe med sin Broder laa,
Da Tvedragts fule Kainsmærke
Jeg paa hans aabne Pande saae.

Dog stille! Fred med alle Döde!
Nu Livet over Graven staaer,
Og gjennem Dödens Skygger bröde
De Glimt, der om en Morgen spaaer;
Jeg hörte sammenflydte Toner
Af Nordens djærve Sönners Sang,
Der vugged sig i Skovens Kroner
Med Ild, med Aand, med Helteklang.

Saa pröved Norden ikkun Kræfter,
Det fandt, hvor Sværd i Sværdet bed,
Paa Valen, hvad det higed efter,
Og kæmped sig til Kjærlighed;
Nu lukket er de blodigröde,
De dybe Skrammer, Hadet slog,
Men alle Nordens store Döde
Staae sammen i Einheriatog.

Ja vist, saa vist som Nordens Graner
Nu vaie dobbeltstolt paa Fjeld,
Saa vist som alle Nordhavs Svaner
Nu synge dobbeltsödt i Kveld,
Skal Nordens Kampe sig forklare
Som Valhalslege, Bryst mod Bryst,
Dets Kjærlighed sig aabenbare
Med al sin rige, fulde Tröst!"

Med de sidste Ord var jeg paa norsk Grund ved Skydsskiftet. En skrigende, buldrende norsk Kjærling med bare Been, der advarede mig for Snyderi af de "fordömte Svenske, som kun vilde bytte Penge med mig, for at beskuppe mig," havde nær forstyrret al min Glæde. Dog, jeg tog mig sammen; trods Hverdagslivets Usselhed, gaaer Aanden rolig sin Gang, naar det er den sande Aand, og det er just et Tegn paa den, at den ikke forstyrres af dette. Saafremt den Aand er mægtig i Norden og rörer sig allevegne, trods alle Skændegjæster og Hexe og Dværge og Jetter og Rimthurser og Helheims hele Skare, den gjör dog sin Gjerning. Og fornam jeg ikke selv just nu den Aand, som vidner for Nordens Eenhed, *mægtig i mig*? Saa inderlig var jeg, *Dansk med Liv og Sjæl*, i den korte Tid sammengroet med Sveafolket, og havde gjort dets Ord *til* mit, at jeg nu, da jeg skulde tale Dansk, knap var istand dertil; hvert Öieblik kom svenske Ord og Vendinger og paatvang sig mig; först efter en Dags Tid blev mit Sprog atter Dansk.

Reiser i Norge.

1.

Reise i Egnen om Mjösen.

(Sommeren 1834.)

For Norge, Kæmpers Födeland,
Vi denne Skaal vil tömme;
Og naar vi först faae Blod paa Tand,
Vi södt om Frihed drömme;
Dog vaagne vi vel op engang,
Og bryde Lænker, Baand og Tvang! —
For Norge, Kæmpers Födeland,
Vi denne Skaal vil tömme!

Det er ægte norske Ord af Norges ægteste Skjald, Spaadomsord, som have fundet deres *fuldeste Opfyldelse*; thi Norge er vaagnet. Det attende Aarhundrede saae *Morgenstjernen oprinde*, saae Bebudelserne om, at Morgenen var nær, da *Sömanden blev levende paany med Tordenskjold*, *Skjalden* og *Sagamanden med Holberg*, og Bjergboernes Heltemod med Frederikshalds Kæmpeskare; det nittende Aarhundrede saae Frihedens Morgen selv grye frem. Vel var det i förste Öieblik et smerteligt Slag, der dengang rammede Danmark og Norge, dog, Smerten blev forvunden og var nödvendig, da uden den Tanken om hele Nordens Eenhed seent havde udviklet sig, og seent var kommen til den Kraft som nu. — För gik Danmark og Norge for Et og stode fjendtligt mod Sverrig, men da udfoldede sig i et Öieblik,

som ved et Trylleslag, en eiendommelig norsk Folkelighed, som siden den Tid stadig har udviklet sig, bidraget Sit til at vise Nordens Trefoldighed, og gjort det nödvendigt at söge Eenheden i den tredobbelte Forskjellighed dybere, at söge den i det fælleds Skandinaviske. Har end Norge siden 1814 meest uddannet sig i materiel Henseende, Fjeldets Frihed maa dog ogsaa, saasandt der er noget ægte Aandigt i Normanden, uddanne dette. Imidlertid, da Uddannelsen hidindtil har taget denne eensidige Retning, ere de unge Normænd ingenlunde det elskværdigste Folk i Norden, Fjeldluften kommer skarp og kold fra deres Lunger og dræbte gjerne, om det var muligt, alle Dalenes Blomster; det store *Ord*, der altid udmærkede Normanden hos os, saa gamle Folk, som var dannede i Kjöbenhavn, have forsikkret mig, det næsten var dem *ufatteligt*, at de saaledes taaltes, den Pukken paa norsk Kraft og Manddom, den Tankegang, at der "födes Mennesker kun i Engeland og der," har hjemme deroppe, og var mig dobbelt ubehagelig, da jeg kom fra et Land, hvor man, deels af indre Overbeviisning, deels vel ogsaa for den berömte svenske Höfligheds Skyld, paaskjönnede alt *Dansk*. Dog Gjæstfriheden, den naturlige, djærve Godmodighed, hvormed man gjerne tilstod, man tog Munden for fuld, var atter saa elskelige Sider hos Normanden, at jeg umulig kunde Andet, end föle mig vel hos ham.

Efter omtrent en Uges Ophold hos en gammel Universitetsven af min Fader, dengang Præst i Sollöer, reiste jeg opad Oudalen. Elven, der rullede forbi mig var fuld med utrolig meget Tömmer; Bönderne, som hugge det paa Skoven, sætte nemlig Mærke med Öxen

i det og styrte det saa ud i Vandet. Det skjötter sig nu ganske selv, indtil det kommer hen, hvor Vanddraget, som hvor jeg reiste forbi, udvider sig til en Sö; her standses det af en Bom tværsover Elven, (*Hængsel* eller *Lændse*) for at *ringes ind* (lægges indenfor en Krands af sammenbundne Tömmerstokke), og derpaa, tidt med i Hastværk reiste Master og Seil, flaades over det bredere Vand. Da jeg var kommen et Par Miil frem i Dalen, kunde jeg ikke kjöre længer, men alle Hestene var, efter sædvanlig Skik, med Bjælder om Halsen slupne lös paa Skoven, og Folkene dragne tilsæters. Imidlertid fik jeg for gode Ord og Betaling min Skydsgut overtalt til at fölge mig med sin Hest, min Bagage blev klövet og spændt over Norbaggens Ryg, og vi to vandrede ved Siden. Gutten tog en Öxe og slængte den over Nakken. "Hvorfor?" spurgte jeg; "Det skader aldrig, at have den med", svarede han, og jeg maatte snart sande hans Ord. Veien gik gjennem den uveisomme Bjergskov, Elve styrtede over den, Bjergmyrer blödnede den, sammenflettede Trærödder og stormfældede Graner gjorde den dobbelt ufremkommelig, dog allevegne vidste min Gut og hans Öxe Raad. Imidler tid kostede det Arbeide, især da Dagen var saa lummerhed herinde; vi hvilede derfor af og til, han huggede Smaatræer og satte dem under Hestens Byrder, lavede sig en Vifte af Granriis til at jage de utaalelige Fluer og Myg bort med, og slængte sig derpaa ganske idyllisk hen under et gammelt Træ, spillende paa sin Mundharpe. Saaledes gik det omtrent tre danske Miil, uden at vi traf paa andre Minder om Bebyggelse, end Skovhuggernes Vinterköier, hvor de boe, mens de om Vinteren er ude paa Hugst. Endelig havde vi overste-

get Bjergrygningen, og nu bar det for Alvor nedefter. Veien var besværlig, oftest over Kæmpesteen i Sengen af en udtörret Bæk, men Egnen var usigelig deilig. Foran i Dalbunden den af vilde Roser omduftede Mjösen, i hvis Bölger Aftenskyerne speilede sig, hiinsides den Skreia-Fjeld i magelös yndige, fiolblaae Toner, bag os de guulblomstrede Bjerglier med Huse, der hang under Klipperne som Fuglereder; af og til Bjældeklang og Drosselslag, meest dog den stille, dybe Alvor i Nordens Sommeraften. Det var et Fuglesyn over Norges Herligheder, som var Guld værdt.

Ikke langt fra Storhammer, hvor Kirkeruiner endnu skal staae og minde om dens gamle Vælde, forlod jeg Norges störste Ager, Hedemarken, og lod mig roe over Mjösen. Dens Fjeldkrands stod mörk i Regnen med Skyer om sine Tinder, og dog var Farten over dens Bölger saare vakker. Min Vandskyds var en gammel, trohjertig Normand, der vidste levende at fortælle om de sidste Krige, hvis Valpladse jeg nylig havde bereist. Især kunde han aldrig glemme det Vinterfelttog under Christian August; han havde der tjent med en Sergeant, der var saa forvoven, at det næsten var en Gru at tænke paa. Det var i Grændseskovene, hvor de overrumplede Svensken; de andre Skytter stod hver bag sit Træ, men Sergeanten traadte ikke blot frem uden al Beskyttelse, men da Svenskerne vege, στροεγ ῾αν βουκσερνε νεδ ογ ουιστε δεμ σιν βαρε ρουμπε, for at haane dem. Den Gamle havde ogsaa fra den Ufredstid bevaret et temmeligt Svenskehad, som tittede ud af en Björnehistorie, han fortalte. Det var paa den norske Grændse, at de fra Sverrig, da en arg Mandbjörn hærjede Egnen, hentede en bekjendt dygtig norsk Skytte.

Denne gik i Skoven med en svensk Herre, for at finde Björnens Spor, uden at tænke paa Noget, med uladt Gevær over Skuldren. Med Et begyndte hans lille Björnehund at slaae an, som efter Vildt, og, förend de saae sig om, styrtede Bamsen paa dem og tog et Tag i Svensken. Normanden sprang til og gav Björnen med Kolben et dröit Hug; den slap sit Bytte, men tog nu Normanden fat med Rammerne (Labberne). Han forsvarede sig *imidlertid* rasende, gav den först eet Hug, og saa det næste, saa dröit, at den tabte sin Kamplyst; den foer bort og knuste i sin Bisterhed Granerne til Höire og Venstre. Nu saae han sig om efter Svensken, men kunde Ingen öine, endelig hörte han en meget höflig Röst: *Huru mår du?* den kom överst oppe fra en Gran, hvorhen den gode Landsmand havde reddet sig.

Vi talede om Krigen 1814. "Den blev ikke lang," sagde han, "naar Hunger er det andet Sværd, kan Fjeldbonden ikke staae. Imidlertid, skulde Du troe det, jeg vidste, der blev Fred, förend den var *sluttet*; jeg hörte det fra en Corporal, der laa paa Dystegaard, og havde hört Dystetrommen, den de Underjordiske röre i Ufredstid. Den gaaer nemlig udad den Vei, Krigsfolket skal marschere, naar det er mod Kamp, men indad, naar det er mod Fred; det Sidste havde min Corporal selv ganske grandt hört, fortalte mig det, og hans Spaadom gik i Opfyldelse."

"Veed Du ingen flere saadanne Historier?" spurgte jeg. Han betænkte sig lidt og begyndte derpaa med et Sagn, der var mig mærkeligt paa Grund af dets Lighed med de danske. "Ikke langt fra vor Landingsplads, berettede han, ligger en Gaard, Fouchhald. Der boede een Nisse, og en anden i Björnstad, hvilke to gjorde

hinanden mange Puds og stjal ofte, den Ene fra den Anden, hver til sin Yndlingshest, dog gjorde Fouchhald-Nissen det bedst, og aldrig savnede dens lille Trondhjemmer Foder. Endelig traf de hinanden og kom i Totterne; det blev en haard Gang, og Pudslingerne sparkede i deres Iver Jorden rundt op, men da Ingen kunde magte med sin Næste, sluttede de Forlig og skjar til Tegn derpaa et Kors i den Gran, hvorunder Slaget stod.

Histhenne, seer Du, laa i fordums Tid Storhammer; den havde sin egen Bisp og 1800 vaabenföre Mand, men Pesten og den svenske Krig lagde den heelt öde. Mjösen varslede om dens Fald; man saae en vild Oxe svömme derover, Söen fraadede under ham, og hans Horn naaede Himlen. Ogsaa Söormen kom tilsyne derude, kæmpelang; engang, det var i smukt Sommerveir, solede han sig paa Overfladen, og drev Vandet i Veiret, mens han strakte Hovedet op over et Skjær; Öinene vare store og gloende som en Karfunkel, hans lange Man hang som Sötang ned ad Halsen, Kroppen med Nögleringe, der spillede i tusind Farver, stak op hist og her. Da han nu ikke kunde komme flot, men laa og dunkede Hovedet mod Skjæret, var der en Munk, en Vovehals af Karl, som skjöd ham en Piil i Öinene. Han döde i skummende Raseri, saa Bölgerne blev baade röde og grönne af Edderströmmene og Blodet, og drev iland ved Piilstö (*Stö*, Stade, Landingsplads) paa Helgeöen. Der laa han nu og raadnede, til Stanken blev saa utaalelig, at Öboerne maatte kjöre Ved, for at brænde ham op. Siden opreiste de for Moerskabs Skyld hans Ribbeen, som var saa höie, at en Karl tilhest kunde ride under dem. — Nu nylig

har de faaet Syn paa een igjen. Han groer egentlig, siger de, oppe paa Landet, men, naar han voxer, söger han Söen; han er saa haard af Hud, at han skraber Barken af Træerne, hvor han kommer frem; naar han suger Luften til sig, styrter den saa voldsomt ind i hans Gab, at Fuglene i Nærheden maae fölge med. Af dette Rov lever han."

Videre fortalte min Gamle, han var grumme fattig, og dog altid glad. "Og hvorledes det gik til, vedblev han, skal jeg sige Dig; jeg gik för og sörgede Dag og Nat for det daglige Bröd, men saa en Nat kommer der en Mand til mig med en Psalmebog i Haanden, han pegede paa en Psalme deri om Vorherre, som sörger for os, og bad mig synge den. Jeg gjorde det, men eet Sted kunde jeg ikke læse, da jeg er svag deri; Manden hjalp mig da, og jeg fik den sunget til Ende. Morgenen derpaa spurgte jeg dem, der sov hos mig, om de Intet havde hört: "Jo, sagde de, Du sang, men vi kjendte ikke den Psalme." Jeg kom den endnu heelt ihu, undtagen de Steder, Manden hjalp mig over, og søgte efter den i vor Psalmebog, men kunde ikke hitte den. Jeg gik da fra Huus til Huus og sang den for gamle Folk; tilsidst var der en Gubbe, han kjendtes ved den, den stod i en Psalmebog, jeg aldrig havde seet, og aldrig havde jeg lært den Psalme. Men saadan tröstede Gud mig, jeg tog tröstig til mit Arbeide, og har siden den Tid altid været glad."

Jeg steg iland ved Toten. For dog at lære Bönderne her at kjende, tog jeg ind til den nærmeste, en rig Gaardmand, der modtog mig yderst gjæstfrit. Hans Huus var ganske kjöbstadsligt, hans Döttre spillede paa Claveer, han kunde politisere forsvarlig, rive ned

paa Storthinget og bygge Norges friere Forfatning op; men synderlig Folkeligt var der ikke ved ham, saalidt som ved en anden rig Bonde, jeg ogsaa besögte. De lignede ganske vore kalkunske i Slesvig og hörte til den sörgelige halvtdannede Classe, som gjerne vil affectere heel Dannelse; kun trængte her den norske naturlige Djærvhed det Hæslige i Affectationen meget tilbage, og jeg fölte mig dog ret hyggelig med de fornemme Bondemænd.

Fra Toten tog jeg over Hadeland, en stærkt bakket Bygd om Randsfjordens klare Bölger, hvor Tömmerflaader for fulde Seil lystig lændsede sig over. Strax i Begyndelsen af Landskabet kom jeg over en lang og brat Kleve (Höikorset); Fjeldbækkenes Raslen fulgte mig op og fulgte mig ned, Midnatsdroslen slog, medens, saavidt mit Öie rakte, jeg saae et Hav under mig af Grantoppe og blaae Bjergebölger, med Sneeskum over Rygningen, som smeltede sammen med Skyerne. Midt i Bjergskoven laa der et Blus og brændte; et Par Skovhuggere havde optændt det og sov nu om det, med Straasække under Hovedet. Det var en sælsom Midnatsscene, den förste Hilsen af Fjeldlivet; snart skulde det i al sin Rigdom udfolde sig for mig.

2.

Fjeldreise i Övre-Thellemarken.

(Sommeren 1834.)

Jeg var belavet paa en Reise til Thellemarken. Vel raadede mine norske Venner mig at indkjöbe Proviant, medens jeg endnu var i Kongsberg, og fremfor Alt ikke glemme Brödet, da den, der ikke förte det med

sig, kun daarlig var belavet paa en Reise i Fjeldene, men jeg ansaae den Forsigtighed for unödvendig, og tröstede mig med, at hvor andre Mennesker kunde leve, kunde jeg det vel ogsaa. Jeg reiste altsaa fra Kongsberg, uden at være forsynet i den Henseende.

Det förste Stykke Vei kunde jeg endnu sidde magelig i min lette norske Gig, med Skydsgutten bagpaa. Fjeldene stod klare for mig i den yndige Morgen, og Reisen gik rask gjennem Skoven forbi de adspredte Hytter (Vinter*köier*), hvor Skovhuggerne opholde sig, medens de fælde Træer og slæbe dem ned til Elvene, for derfra at befordres videre paa Vandet. Af og til laa der ogsaa et Par eenlige Gaarde, og i Nærheden af dem gjerne en lille *braatebrændt* *) Plads. — Hvor forunderlig, men malerisk seer ikke en saadan Ager ud! Naar de gyldne Vipper bölge mellem Steen, store, mosgroede Klippestykker og forkullede Træstammer, og hist og her en rank, afkvistet Gran, der er bleven staaende, sörgelig og skaldet griner frem over det frodige Korn.

Men jeg fik ikke ret længe Leilighed til i Mag at reise gjennem Skoven, thi de ægte Fjeldstuer, som Normanden saa smukt kalder dem, ere ikke tilgængelige uden for Ryttere eller Fodgængere. Ved det næste Skydsskifte fik jeg mig derfor en rask, lille Norbagge til at bære mig over Bjergene. Nu gik det op og ned, snart i Dalföret, snart over de bratte Klever; mit Töi var klövet eller spændt paa begge Sider af den anden Hests Ryg, og den raske Fjeldgut gik foran mig og nynnede paa en Vise. Sin Öxe havde han ikke

*) At *braatebrænde* er det Samme, der i Sverrig kaldes at *svedja*.

glemt hjemme, og vi trængte ogsaa tidt til den, thi Uförer, hvorover Hestene ikke kunde komme, spærrede Veien. Han maatte da rette og tilhugge paa Stammerne, der vare lagte i dem, og lade Hestene forsigtig gaae over, medens jeg, der var stegen af, balancerede, saa godt jeg kunde, over de ofte smalle Tömmerstokke. Hestene gik paa saadanne Steder, saavelsom hvor löse Stene gjorde Veien farlig, med et overordentlig sikkert Instinct; de undersögte först Stedet, för de traadte, og man kunde være vis paa, at hverken Godt eller Ondt kunde faae dem frem, hvor der var virkelig Fare. — Da vi havde tilbagelagt et Stykke mellem Klipper og Moser, og endelig sat over et Par Smaaströmme, blev Veien mere fremkommelig. Nu var vi i den dybe Skov; milevidt Intet uden Skov og atter Skov! Det var en forunderlig Færd i Skoven, hvor de Minder, jeg havde medbragt fra Sverrig, ret levende opfriskedes. Nu kjendte jeg tilfulde Skoveensomheden; jeg havde fölt den, naar Sneestormen rasede i det Dunkle og hvirvlede Driverne om Syndflodens Minder, de uhyre, löse Klippeblokke, og naar Heggen, det yndige nordiske Busktræ, blomstrede derinde, og Droslen slog i sit grönne Telt, naar Morgen- og Aften-Röde tændte sig over Skoven, og naar Stjernerne tindrede gjennem Naalelövet, jeg havde fölt den i Storm og Stille, men meest som nu i det uendelig dybe Stille. Time gik efter Time, og Intet om mig uden Skyggerne af de sekelgamle Graner, og det vexlende, men tungsindige Spil af Liv og Död, af Oplösning og Gjenfödelse, naar lysgrönt Mos eller friske Skud spirede ud af de tröskede Oldingstammer, som Stormen havde fældet. Den dumpe Graneduft, der minder saa stærkt om Ligluset, bedövede

mig; mit eget Aandedræt var hörligt; Öiet sværmede rundt og sögte med Længsel en ny Gjenstand, men det fandt ingen; kun dybere blev det indhyllet i det Dunkle. Af og til susede Vinden gjennem Toppene, det klang næsten som et Suk; Örnen hvædsede Næbbet og flöi op, et vildt Dyr viste sig i de tætteste Skygger, et Egern raslede, eller en Bjergelv susede, en enkelt Skovfugl slog klagende, ikke muntert som Lærken, der her tier, da den er Sletternes og ikke Fjeldenes Fugl.

Endelig hörte jeg en Öxes Klang og de livlige Toner (*Kouen*), der ligne Schweitsernes *Kuhreihe* og hvormed Fjeldjenten lokker ad sit Kvæg; jeg kunde skjelne Lyden af Bjælderne, hvormed Köerne ere behængte, en friskere Luft og et klarere Lys strömmede mig imöde, Udsigten aabnede sig overordentlig smuk. Dybt nede i Bunden af Dalen tittede en venlig Sö frem, rundt omringet af dunkle Skove, foran mig laa en Bjergegn, bedækket med de blödeste Græstepper og de yndigste gule Blomster, hvor Kvæget ret med Glæde gik og græssede, over Engen toppede Fjeldene sig i en duftrig Taage, som dunkelblaa Bölger med lange hvide Strimer nedad Siderne, og midt paa den laa Reisens Maal for idag, Bolkesjö-grænde, to Gaarde i den ægte norske Stiil. Som næsten overalt i Landet hörer der mange Bygninger til een Gaard, og da hver af dem staaer i en vis Afstand fra den anden, ligner det Hele en lille By. Först kommer et Par Stolpeboder (*Stabure*), een til Mad og een til Klæder, derpaa Lader; disse staae paa Bjælkestolper og have en Trappe, der kan trækkes op, for at Musene ikke skal proviantere sig herinde; endelig eet eller flere Kjökkener, Kartoffelkjælder, Fæhuse, Smedie, o. s. v. Vaaningshuset selv var ret siir-

ligt; överst paa det kneisede et Spiir med Veirhane, foran Indgangen var der en Udbygning med Tag, baaren af to lidt klodset, men dog pyntelig udskaarne Söiler; det blanke Træ, hvoraf det Hele var bygget, gjorde et venligt Indtryk. —

Min *lille* Karavane holdt stille foran Huset, hvor Værtinden sad og flikkede paa sine Strömper; hun gik *mig* venlig imöde og hilste mig tilligemed Folkene, der var strömmede til for at see den *fremmand Kar.* "Kan I huse mig for inat", spurgte jeg, da hun rakte mig sin Haand! "Ja, naar han tager, hvad vi har, svarede hun, men ilde er det, at Manden min er just paa Reiser". Efter den Velkomst traadte jeg da ind i Huset, hvor Alt var reent og pynteligt; Væggene var, efter Landets Skik, af blankt Træ med mange Indskjæringer af forskjellige Figurer og hele Bibelsprog; Mændene sysle nemlig med det Slags Arbeide om Vinteraftenen, mens Kvinderne sidde ved Væven; de bruge ingen Lys dertil, da de fede Spaaner af Fyrretræ, der stikkes i nogle dertil anbragte Jernklamrer ved Ildstedet, give dem fuldkommen tilstrækkelig Lysning. Imellem Stuens to store Hjörneskabe stod den fornemste Bænk, Höisædet, fra den til Sengen rakte den saakaldte *Palle.* Denne hele Indretning er gammel og uden Tvivl nedarvet fra Fædrene, hos hvem vi, efter Sagaernes Beretning, finde en meget lignende. Foruden Bænkene stod der et Par Stole af en udhulet Træblok, i en ganske eiendommelig Stiil. Midt i Stuen sad Husets Datter, temmelig för, men med det romantiske Navn *Aslaug*; hun var ifærd med at slaae den fine Væv til Ærmeborter, just som Kvinderne i de gamle Sagaer skildres vævende, medens deres Friere flakke vidt om-

kring paa Strand og Bölge. Da det i höi Grad interesserede mig, saaledes at see mig hentryllet i den fjerne Oldtid, gav jeg mig i Snak med hende. "Skal Du snart giftes?" — "Nei, det tænker inte jeg paa!" svarede hun i sin syngende Fjelddialect. "Men naar nu han kommer, som Du holder af?" "Nei!" svarede hun undseeligt, medens hun dukkede sit Hoved ned og vævede ivrigt. Som hun saaledes sad, blev der med Et gjort Anskrig ude, at et af Faarene var sluppet lös, og hun glemte Undseelighed og Alt, og foer ud efter sit kjære Dæggelam. Længe hörte jeg hendes Kouen efter det inde mellem Klipperne.

Jeg saae mig imidlertid nöiere om i Stuen, og opdagede en ikke ubetydelig Bogsamling oppe paa en af Hylderne, meest af theologisk Indhold, især af Hauges Skrifter; dog var der ogsaa flere Böger, der henhörte til det Historiske og Statshuusholdningen, thi Bonden her var Storthingsmand. Mens jeg var ifærd med det, havde Værtinden ude beredt mig min Nadvergröd af Bygmeel, og bar den ind med mange Undskyldninger, over at hun ingen bedre havde, og med megen Frygt for, at En "med et saa fiinagtigt Væsen", som jeg, ikke skulde være fornöiet dermed. Jeg forsikkrede hende derimod om min Veltilfredshed med Alt, og til Beviis herpaa tvang jeg en Portion af den ned, thi, sandt at sige, kostede det Overvindelse, og jeg begyndte allerede halvt at angre, at jeg ikke i Kongsberg havde forsynet mig. Da Maaltidet var endt, skyndte jeg mig ud, at nyde Fjeldene i den deilige Aftenbelysning. Folkene fra Gaarden flokkedes om mig med en godmodig Paatrængenhed. "Naa! hvor er Du fra?" "Det var en grand Pibe den, Du har!" "Men hvad er det for et

Dyr, der sidder derpaa, det er vel en Reen, kan jeg tænke?" "Hvor gammel er Du, Du?" "Du skal vel til Gousta"? og det ene Spörgsmaal fulgte saaledes det andet, indtil Solen gik ned og de skulde ind til Nadver.

Tidlig næste Morgen var jeg rede, tilhest, og ud, hvor Scenerne fra igaar gjentog sig, i de dybe Skove. "Du skulde redet her for et Qvarteer siden, da skulde Du faaet Bamsen (Björnen) at see, som Du saa meget længes efter, sagde min Skydsgut, just nu gik han over Veien". Jeg reed bestandig fremad med det Haab, at Lykken vilde före et andet Exemplar af Skovens Konge for mine Öine, men desværre bedrog det mig. Jeg saae ikke Andet paa den lange Skovvei, end et Par *Vaarstöler* (Sætre), omhegnede med den i Norge og Sverrig saa brugelige *Skigaard* (Træstykker, der staae skraa over hinanden i Jorden), og af og til Geder, der kravlede mellem Klipperne. Ved Middagstider kom jeg til Skydsskiftet; det var endnu slettere forsynet end Bolkesjö, og kunde ikke byde mig Andet end Fladbröd af Bygmeel og Straa, og den sure grönne Vallemelk (*Mysse*), som Bönderne samle om Vinteren i et stort Kar og nyde, blandet med Vand, om Sommeren, medens Kvæget er tilsæters. Med den Forpleining maatte jeg nöies til Aften; det var nemlig blæst op, og Tindsöen viste Öine. Da den altid i Storm er saa farlig, vovede min Vært ikke at befordre mig til Færgestedet, förend Stormen havde lagt sig; jevnlig gik han ud paa Pladsen ved sin Gaard, for at see, om det ikke skulde bedage sig, og kom endelig ind med det tröstende Budskab, at nu kunde jeg reise. I Skumringen kom vi ned til Söen, men her indtraf nye Forhindringer, da Færgen var ovre paa den modsatte Bred. Vi stode en

halv Time og raabte höit, men Fossen, der buldrede ikke langt fra, overdövede os; tilsidst, hittede jeg paa, at spænde min Kappe ud paa en lang Stang og flage dermed saalænge, at det vakte Opsigt derovre. Langt om længe stödte en Baad fra Land og kom over, men Jenten, der var ene i den, torde ikke betroe sig til at roe mig, da Strömmen just gik stærkt mod et Vandfald, hvorigjennem Tindsöen udgyder sig, og Baaden desuden var læk. Min Skydsgut var ikke at bevæge til at hjælpe hende, men "Du seer ud til en stærk Karl, Du magter vel Baaden", sagde han til mig, og jeg maatte da hjælpe mig selv, saa godt jeg kunde. Aftenen skumrede stærkt, Baaden trak Vand, den skjæbnesvangre Foss buldrede til Venstre, en Kjærling, der var med, skreg og jamrede höit, men Jenten og jeg roede dog lykkelig over.

Da vi landede ved Klippens Fod, traf jeg et Par Folk ifærd med Baadene. "Hjælp mig at landsætte min, og bringe mit Töi op," sagde jeg. "Ja, nok! svarede den Ene, og fölg saa selv op med til mig, for jeg er Gjæstgiveren, jeg!" Jeg fulgte ham da ind i Huset og forlangte Noget, hvad de havde, helst Kaffe. Vel blev de meget forundrede over, at den *Kjol-Fanten* vilde drikke det saa sildig, og fnisede sammen derom, men der blev dog strax gjort Anstalter. Jeg sad med inde i Kjökkenet og saae paa, hvorledes Bönnerne blev brændte og Kaffeen lavet, "for Du skal faae det saa godt, vi har det, sagde Manden, det er min Maneer og Kjærlingens med. Naa, skynd Dig, Ingebjörg. Kjærlingen er meget ældre, end jeg, seer Du, men vi vilde sammen, da Broder min var död, for hun var först gift med ham; derfor sögte vi ham, Kongen, derom. Men

hvem er Du? og hvor vil Du hen?" og de godmodig-nysgjerrige Spörgsmaal, hvortil jeg allerede var vant, kom ogsaa her i Gang. Det morede mig at höre paa ham og hans Snak, ikke blot, fordi der var noget Troskyldigt deri, men ogsaa fordi det islandske Sving i Tonefald og Vendinger *) viste mig, hvormeget Gammelt der endnu er bevaret i de vestlige Fjeldbygder. Mens vi saaledes sad og snakkede sammen, fyldte Huset sig lidt efter lidt med en Flok storttalende unge Karle; det var Soldater, af Jægercompagniet, som skulde ned i Stæderne til Mynstring, og ved deres Sang og Stöien hele Natten igjennem gjorde mig det saa omtrent umuligt at faae nogen Ro.

Næste Morgen havde jeg faaet mig en Baad til at roe Tindsöen op. Da jeg spurgte min Vert om Betalingen, svarede han mig: "Ja, vi see Dig an for en ordentlig Karl, og Du passer det vel bedst selv." "Ja, han passer det bedst selv", gjentog Konen efter ham. Imidlertid var det Forslag næppe saa ærlig meent, og igrunden anlagt paa at tage mig fra den ömme Side. Skjöndt jeg nemlig gjorde et meget anstændigt Tilbud, var de dog ikke ret fornöiede med det, men begjærede Mere, som de da ogsaa fik.

Veiret var deiligt, og Farten over Vandspeilet, omrammet af lodret opstigende Fjelde med Snee paa deres Top, vil jeg vel först seent glemme. Hvad der gjorde mig den dobbelt tiltalende og lærerig, var de Samtaler,

---

*) De conjugere: *eg fin, du finner, eg hefi, du hefir;* Dativ endes ofte i Singularis paa *i*, i Pluralis paa *um*; for hedder *firi*, over *ivi*, vor *kons*, I *Dere*, Hug *Högg*, Vinter *Veter*, synke *sökkva*; *ll* udtales som *dl*, *rn* som *dn* (f. Ex. *Jöidn*, Jern) o. s. v.

jeg fik i Gang med mine Roerkarle. Den ene var en ægte Fjeldgut, den anden derimod lidt mere poleret, da han havde tjent længere Tid nede i Byerne. Derved var baade hans Sprog blevet mere forstaaeligt og hans Forestillingskreds mere udvidet, og da han nu tillige fortalte interessantest, var det ham, jeg skylder de fleste Fortællinger, som jeg nu meddeler. — Jeg indledte mine Ting med at spörge dem, om de ikke kjendte Nogen af de Gamle paa Egnen, der endnu kunde mindes de Sagn, hans Fædre havde fortalt. De saae paa hinanden, som om de undrede sig over mit Spörgsmaal; imidlertid huskede de sig om. "Jo, der var da en ægte, gammel Gut, Thorgrim Björnskytte, som boede ved en Vig af Söen, og som var ligesaa berömt for alle de Sagn, han havde inde, som for alle de Manddomsbedrifter, han havde övet i Kamp med Bamsen". "Saa, naar I siger, det ikke er langt derhen, sagde jeg, kan I jo nemt roe mig over". "Ja, jeg betænkte dem vel nok for den Uleilighed," svarede de, og roede tværsover Söen til den Gamles Bolig. De herlige Bjergstyrtninger, det klare Söspeil, den yndige Morgen gjorde mit Sind glad, og idet jeg lænede mig tilbage i Baaden, nynnede jeg halvt for mig selv den over al Norge berömte, muntre Bondevise:

Kjöre Ved og kjöre Vatn
Og kjöre Tömmer over Heia,
Og kjöre hvo, som kjöre kan,
Jeg kjörer Jenta mi eia.
De röde Roser og de Öine blaae,
De vakkre Jenter holder jeg utaa,
Helst naar jeg faaer
Den, som jeg maaer,
Da er det Moro at leva!

Og op paa Bakke, der har jeg væt,
Der skal jeg aldrig mere komma,
Der stjal de fra mig en Tobaksrul
Og fira Skilling utaf Lomma.
De röde Roser &c.

Og Gud velsigne min gamle Faer,
Som gaaer paa Gulvet og lulla,
Han taer ifra os de tomma Glar
Og sætter for os de fulla. &c.

Der staaer et Træ i min Faders Gaard,
Det bær saa underlige Grena,
Og alle Jenter bli gift iaar,
Men jeg gaaer efter alena. &c.

Og jeg vil ingen Studenter ha'e,
Som ligger og læser om Natta,
Men jeg vil ha'e mig en Officeer
Med hvide Fjeder udi Hatta. &c.

"Kan I ikke ogsaa synge mig en saadan Sang"? kastede jeg hen til mine Roerkarle. "Ja nok, svarede den Ene; jeg tjente i Drammen, der lærte jeg denne Vise af en Bondegut fra Bygden derom" (See *Musikbilag Nr. 8*):

Jeg tjente paa Kjölstad ifjor
Med megen Sorg og Möie,
Jeg töt, at Növa va stor,
Men jeg maatte la'e mig nöie;
Jeg satte min Lid til Gud
Og til ingen anden Mand.
Til Vaara, til Vaara saa slipper jeg ud
Ifra den vonde Mand.

Og Alle saa siger dem saa,
Paa Kjölstad er vondt at væra,

Om Dagen er aldrig saa lang,
Om Kvelden skal vi ud at fara,
Ja fara til langt paa Nat,
Og er det ikke Fa'n til Mand,
Men endda, endda saa siger dem det,
At Kjærringa er værre end han.

Om Morgaa saa ryker'n op
Og rimer paa sig Broka,
Saa ta'er han sig en Sop
Og gleiner bort paa Klokka:
Kjære Gutter staaer nu op,
Nu er Klokka mod i tre,
Men först saa stullar I Kumperne,
Og si'en saa hugger I Ve.

Og Kjærringa ryker nu op
Og kaster paa sig Stakka,
Saa ta'er hun sig en Rok
Og verfer sig bort paa Krakka:
Kjære Jenter staaer nu op,
Nu er Klokka mod i tre,
Og först saa koker I Vellinga,
Og si'en saa stullar I Fæ.

Nu er jeg saa inderlig glad,
Nu har jeg snart udtjent Aare,
Nu siger jeg Kjölstaden Tak,
For'n har drit mig saa flittig i Haare,
Og kasta mig op og ned,
Og stödte mig ned mod Jord;
Saa ofte jeg maatte ta'e Beinena fat,
Naar Növa blev altfor stor.

"Endnu en anden kan jeg synge, den er fra Tistedalen," sagde Roerkarlen:

Vesle Gutten ifra Tistedalen
Kjörte Bora, kjörte Bora.

Samme Dagen foer æ gammel Kjærring
Ner ti Jora, ner ti Jora.
Da hændte de, som værre var,
Aa da di Kjærringa paa Baara bar,
Ja Gu gor a; ja Gu gor a.

"Jeg skal ogsaa, naar det morer Dem, vedblev min Baadgut, der var kommen iSyngehjörnet, give Dem en Sang til; "den er höiere oppe fra, fra de vilde Fjelde." Med det begyndte han paa en Melodi, der gjorde et dybt Indtryk paa mig; det var som om Aanden, der lever i de dybe, tungsindige Skove, gyngede sig i Tonerne og udtalte der sine Drömme, som om selve Stenen blev til Liv og tonede med i Sangen:

Stronke Gut, som gjæng saa hugheilt paa Din Væg,
Ivi Dala, Fjöll aa Hougu,
Liksom ingja Fara kunde skræmma Dæg,
Vagt Dæg for di væne Ougu!
Træffer di Dæg eingaang med sin Toreplöi,
Om Du meire snægt hel Fugl aa Sjækte flöi,
Inkje kan Du daa loupa meir ifraa
Skramma, som Du bær ti Bringja.

Rödde aldri Gumoeiti med Dæg för
Om ei Trollhex, som for Gamma
Mangen stakkars Gut saa augureint forgjör,
At han aldri blir den samma;
Tænkte Du, at de ei gammal Kjærring var?
Nei! ei Jento med et levand Ougopar,
Naar ho bare paa Dæg vi rekti sjaa,
Kan Dæg augureint forgjöra.

Inkje loup Du da saa gla paa snægge Sji
Heller far saa drust ti Slæa,
Inkje gjæng Du da saa tidt paa Skuteri,
Stim aa Leik ska Dæg kje glæa;

Krougna ska Du, som et tranæmt Skolebaan,
Ganga eismal ut aa bisna uppaa Maan,
Gjöra magt et Stæv, som er værre Væv,
Heller nokken Utmad digta.

Stakkars Gut! eg veit da inkje bære Raa,
Dersom Trolskapen ska enda,
End at sjæv Du lyte hen te Hexa gaa,
Bea, ho den vi omvenda,
Dersom ho saa sjæv Dæg blili rækker Haand,
Gan og Finskot ho te godt omvenda ka'n;
Vi ho inkje de, saa lyt du sjaa te,
Haastan detta Said vi enda.

Imidlertid lagde Baaden an mod Landet, og vi kravlede op til Thorgrims Hytte. "Goddag Thorgrim," sagde Roerkarlene, "her er en Fremmed, som vil hilse paa Dig." "Goddag igjen og Gudsfred," svarede han, men med en saa rallende Röst og saa uforstaaelig en Dialekt, at jeg strax begreb, han vilde ikke være den Mand, jeg sögte; han sagde endnu noget Mere, imedens han trak Klæderne paa sig, — vi traf ham nemlig ifærd med at staae op, — dog af dette forstod jeg saa godt som Intet; mine Folk maatte være mine Tolke. "Thorgrim har ogsaa sat grovt af, siden vi saae ham sidst," sagde de, "og De vil næppe faae Synderligt at vide af ham, derfor var det vel bedre, vi reiste videre, mens Söen endnu er rolig." Jeg havde naturlig Intet at indvende, rakte den Gamle Haanden til Afskeed, og gik atter med dem ned i Baaden. "Men kan I da ikke fortælle?" spurgte jeg, da vi vel havde begyndt med at roe. "Aa, jo, naar De tager tiltakke med hvad en Bondegut veed, som da ikke er stort, kan jeg troe," svarede den Ene, og med en stille Troværdighed, med en inderlig Overbeviisning om sine Sagns Sandhed, begyndte han sin simple, livlige Fortælling.

"Huldrene er Kvinder, saa deilige, nogen Mand kan tænke sig dem; de boe i Bjergene og have der sit Buskab græssende, som oftest er meget fedt og triveligt, brandet eller blaat i Huden. Selv gaae de, naar de vise sig for Mennesker, i graae Klæder med hvide Snipper fra Hovedet over Ansigtet, og det Eneste, man kan kjende slig Kvinde paa, er den lange Hale, som slæber efter; dog vide de for det Meste snildt at skjule den. Hörer man dem spille mellem Bjergene, er det saa deiligt, saa deiligt, at man næppe veed af sig selv for Glæde; dette Spil kalder man Huldrelaat, og der er mange Bönder, som har hört det og lært det og spiller det igjen. Saaledes var just den Vise, jeg sang for Dem nys, en Huldrelaat. — Nu skete det engang paa en Sæter oppe i hiint Fjeld, at en Karl var paa Arbeide og træt lagde sig til Hvile paa Sætervolden (Marken). Han var næppe sövnet hen, för det var ham, som kom han paa en saa deilig Græsplet, at han aldrig för saae Magen dertil, Fjeldlierne stode rundtom i de favreste Blomster, og midt mellem dem laa der en Gaard, der hörte til de vakkreste, han vidste af at sige. Han gik ind i den og saae en heel lille Familie derinde, Alle klædte i Graat. Huusfaderen var en gammel Mand med langt Skjæg og ellers af et meget fiinagtigt og hyggeligt Væsen. "Sæt Dig ned og spiis med," sagde Gubben. "Ja tak den, som byder! sagde Gutten, men först maa jeg da læse tilbords," hvorpaa han gav sig til at tage Hatten af og folde sine Hænder. "Nei, sagde Gubben saa, de Kunster bruge vi ikke her, og vilde Du saa lægge Din Kniv fra Dig og Din Sölvnaal, gjorde Du mig en Tjeneste; jeg holder ikke af det Stads." For,

saalænge Nogen har Sölv og Staal paa sig, har *Höitöiet* ingen Magt over ham. "Nei, Tak for mig, svarede Bondegutten, jeg har dem bestandig hos mig og skiller mig nödig ved dem." "Som Du vil da, min Sön, sagde den Gamle; men havde Du nu ikke Lyst til en af mine smukke Döttre?" "Stor Tak, sagde Gutten, men jeg er allerede gift." "Ja saa, sagde Pudslingen; det skal ellers ikke sætte Dig graae Haar, for hende skal Du *aldrig* mere faae at see, men leve bestandig for os hernede i idel Lyst og Glæde." Da blev Gutten lidt trang om Hjertet og uhyggelig tilmode, men veeg dog ikke fra sit Nei! "Ja, vil han ikke være gode Venner med os, sagde den Gamle, kan han gjerne komme paa Dören; *herud med ham, Gutter mine!*" Saa tog de *stakkels* Bonden *grumt* fat og kastede ham udenfor; *med det* Samme vaagnede han, men blev dödssyg derefter.

Der var engang en Jente i Sætren, som Bjergfolket lokkede til sig med söde Toner og henrivende Melodier; hun var derinde i Bjerget hele tre Uger, men havde det i den Tid meget magert, da hun ikke torde röre ved *Maden* af Frygt for at *blive forgjort*, og kun havde en hvid Ko, hvis *Mælk hun drak*; den havde *Huldrekonen* nemlig foræret hende af *Medlidenhed*. Endelig kom hun ud, men döde kort efter; som hun nu laa Lig og skulde til at begraves, og de fældtde Graner til Kisten just der, hvor hun var bjergtagen, kom Liget, der var bragt med derhen, tillive igjen og levede mange Aar efter.

Engang laa den Thorgrim, De saae, som han selv har fortalt mig, paa en af sine Jagter ganske ene i en Sæterstöl. Som han just var sövnet hen, kom der en

stor Kvinde i graae Klæder, som han strax skjönnede at være en Huldre, hen til ham og vakte ham ved at gribe ham i Brystet. Han foer op og læste i sin Forskrækkelse sit Fadervor, men det bröd Kvinden sig föie om; han læste om igjen, men det hjalp heller ikke. Tilsidst foer han til sin Björnekniv og hug med den efter hende; da forsvandt Alt, men han var ganske daarlig derefter.

Der er en Mand, som hedder Thorsten i Vestfjorddalen, bekjendt i hele Bygden for sin Omgang med Aanderne. Nu traf det engang i Höst, at han sildig om Aftenen kom hjem, udtrættet og gjennemkuldet; han ledte rundtom efter Mad, men kunde ingen hitte, han prövede paa at slaae Ild, men ikke heller det vilde lykkes. Herover blev Thorsten meget ilde tilpas, men som han saa sad bedst og saae hen for sig, paa eengang blussede det op i Arnen med den vevreste Lue, og Alt gik ham vel fra Haanden. Nogle Dage efter skulde han ud om Natten for at kaste sit ουανδ. "God Midnat!" sagde en spæd Röst lige ved ham, "er Du ude saa seent paa Kveld?" Thorsten saae op og fik Öine paa en meget lille Mand, som han strax kjendte for Thursen. "God Kveld igjen," sagde han. "Skulde Du ikke sige mig Tak for Sidst?" sagde Thursen. "Hvorfor ikke, det var vel Dig, kan jeg troe, som skaffede mig Ild paa min Arne!" "Der gjettede Du ret. Nu har Du det ellers godt, men med mig er det saa smaat; Kjærlingen min er död, og jeg har Huset fuldt med Unger." — "Kan alt hænde, sagde Thorsten, og hos mig gaaer Alt saa grandt." "Du skulde dog engang see ind til mig, mens vi nu er saa gode Venner," sagde Thursen. "Ja nok, sagde Thorsten, men naar

skal saa det være?" "Aa, naar jeg faaer pyntet lidt hos mig; til Vaar, tænker jeg!" "Tak skal Du have," sagde Thorsten, og dermed skiltes de. Med det Förste agter Manden virkelig at aflægge et Besög i Höien.

Hermed endte min Sagamand sin förste Række af Æventyr fra Fjeldene. De havde en sand Familielighed med deres Brödre i Danmark og Sverrig, ja heelt ned til Haslidalens Alper, som jo ogsaa, efter det historiske Sagn, skal være bebygget af en nordisk Stamme. Deres særegne Træk laane de af Livet i Norges Höifjelde, mellem Sætrene, paa de censomme Lier, ja de vise sig ret som troe Speil af, hvad der der foregaaer i Hyrdens og Hyrdindens Sjæl. Foreningen af det Rædselfulde, Gruopvækkende med det Muntre, Troskyldige, næsten havde jeg sagt Hyggelige, maa være ligesaa paafaldende for Enhver med dybere Sands, som den maa være tiltrækkende for en barnlig Aand.

Omtrent midtveis paa vor Rotour blev mit Blik standset af en mægtig dyb Revne i Fjeldet, som löb næsten fra det Överste til det Nederste. "Hvad kalder I den?" spurgte jeg. "Det er godt, at De spörger, svarte min Roerkarl, saa kan jeg med det Samme fortælle Dem, hvorledes den blev til. Der boer og har fra Arilds Tid her i Tindfjelde boet en Jutul af det störste Slags. Engang havde han Hastværk og ikke Tid til at gaae Söen op til Enden; han meente da, det lod sig vel ogsaa gjöre at skræve over den Smule Vand, satte derfor sin Fod i dens vestlige Strand höit oppe, men var uheldig nok til at glide og gjorde derved den store *Löipe* i Fjeldet, som De nu seer. Da han saaledes gled, kom han med den anden Fod i Vandet, men, saa dybt det end er, gik det ham dog ikke höiere end

til Beltet, og med det næste Skridt var han oppe i Östfjeldene. "Jeg har været i mange dybe Vande, sagde han, men aldrig i noget, der var dybere!" — En anden Gang havde han faaet Noget i Öiet, der gjorde ondt, hans Fingre, selv den lille, var meget for tykke til at kradse efter det, men han fandt efter lang Leden en Kornneg. Ved Hjælp af den fik han det ud, som sad i Öiet; det var en Grankogle. "Hvem skulde troet, at saa Lidt kunde gjöre saa vondt!" udbröd han. — En Juleaften skulde en Mand til at stöde fra Land ved Mjösavande, for at roe over til den modsatte Side til et Julegilde. Som han vilde til det, fik han Öie paa en jettelig Skikkelse ved Stranden: "Sæt mig over!" sagde Jetten. "Ja nok, sagde Manden, men jeg er ræd for, at Baaden bær ikke, eller löber læk med Dig." "Vær Du kun rolig derfor!" sagde Jetten. Det gik ogsaa godt, og skjöndt Baaden sank i til Rælingen, sank den dog ikke heelt; da de nu var paa den anden Side, sagde Jetten: "Men hvem tænker Du nu, Du har bragt over?" "Ja, jeg kan slutte mig dertil, og veed ikke, om jeg tager feil," sagde Manden. "Det vidste jeg, sagde Jetten igjen, jeg er nem at kjende, og Alle veed om mig at sige. Men Tak skal Du nu have for Overfarten, jeg havde just travlt, for jeg maa i Kveld endnu være fremme og frie til En af Helleju-Möerne. Nu skulde Du vel have Noget for Din Uleilighed." "Aa nei, sagde Manden og klöede sig i Hovedet, Æren er stor nok!" "Ja, Noget vil jeg dog give Dig, sagde Jutulen og skjar Tommelfingeren af sin Vante; see her Du, nu kan Du spare at kjöbe Dig en Kornsæk!" for saa stor var den Tommelfinger, som en af de största Möllesække. Manden

takkede meget, og de skiltes fornöiede ad. — Samme Jutul er ellers, siger De, grumme rig, og har en Drage, der ruger paa hans Skatte, som han ved Midnatstide har samlet sig paa Söens Bund. Tidt, især i mörke Vinternætter, farer den over Söen med en lang, glödende Hale, og forsvinder i den glatte Bjergvæg, medens det knalder derinde som af Jerndöre, der falde i efter den. Den er glubsk og spruder Ild, saa det er ordentlig en Fare at komme den nær. En Mand, som saae den saaledes forsvinde i Klippen, leiede Folk og gravede efter, hvor den forsvandt; han fandt ogsaa Meget, men næppe havde han fortalt derom til Andre, förend Skatten var borte."

Sagnene fornöiede mig usigelig. Ligger ikke i saadanne den sidste Efterklang af Eddas Fortællinger om Thor og Jetterne, der uden al Tvivl ere födte just mellem höie, nögne Fjelde, som de, jeg nu foer forbi? Alt stemte ogsaa i Naturen med de kolossalske Æventyr; de skyhöie, tværbratte, af Sneskred udfurede, skoveensomme Fjelde, og midt i den döde Stilhed, hver Gang man nærmede sig en af Strandene, Kæmpebulderet af de talrige Fosser, der, naar man saae dem tætved, tog sig ud som fraadende Have, og naar man saae dem langtfra, lignede blanke Sölvstrimler, der hang ned ad Styrtningerne. Havde nu Tordenen til dundret fra Himlen og rullet igjen langs alle Fjeldtinder, og Tordenstormen rystet i Skovene og tumlet i Bölgerne, jeg vilde Intet have savnet for at see Naturnödvendigheden for den Form, hvorunder Thorssagnet möder os. Det Sidste var imidlertid langtfra Tilfældet. Vi gled stille hen paa de dybe, klare, over blöde Sivblomstersenge udgydte Vande, hvori Fjeldrækkerne speilede

sig; Vandhöns dukkede op om os, Forellerne flygtede og gjemte sig mellem Sivbuskene i det Dybe. "Det er vel, sagde min Roerkarl, Vandet er saa stille idag. Stormen kan ellers, naar hun kaster sig over det, opröre det i mindre end et Qvarteer fra den ene Ende til den anden. Og da her næsten intet Landingssted er, er det dobbelt farligt, thi det eneste Sted, hvor man kan slumpe paa det Törre, er Præsteurden her strax ved. Der kastede Uveirsbölgerne engang en Præst hen, som skulde gjöre sin Sognereise; tre Dage sad han uden at komme bort, da hans Baad var knuust, og led i den Tid alle Hungerens og Mishaabets Kvaler, til man endelig fik Öine paa ham." Som han fortalte det, lagde vi just iland ved Urden, en vild Samling af Steenblokke, omgiven paa den ene Side af Vandet, paa den anden af det bratte Fjeld. — Efter en kort Hvile roede vi længer frem, bestandig langs med Kysten; hen paa Eftermiddagen kom vi endelig til et af de faa Huse, der afbryde de eensformige Skovklipper, det er en smukt bygget Gaard med vakkre Smaaspir og pyntelig anströgen med Farver. Da jeg, efter den lange Fart, naturligviis mærkede, jeg havde en Mave, der ogsaa vilde leve, skyndte jeg mig ind i den. "Gudsfred" löd mig venlig imöde fra Folkene. "Har I nogen Kaffe?" spurgte jeg. "Nei, vi er ikke saa lykkelige," var Svaret. "Mælk da?" — "Köerne ere alle tilsæters." — "Öl?" — "Det er suurt." — "Kartofler?" — "De er slupne." "Kjöd?" "Ja, lidt, men det duer ikke." "Æg?" "Vi er ikke saa lykkelige at holde Höns." Jeg fik da kun Valget mellem Fladbröd med god Ost og Smör, og Gröd af Bygmeel og Avner uden Öl eller Mælk; saa usselt maa Fjeldbonden, som ikke

fölger med tilsæters, om Sommeren leve. — Efterat vi igjen havde roet omtrent en Times Tid, lagde vi tilland ved Enden af Vestfjorddalen, hvor Maaneelv strömmer ud i Söen. Allerede her begyndte Dalens herlige Naturscener; en umaadelig Foss öste sine Vande ligefor mig ud over Dalvæggen. Mens jeg ventede paa en Skyds, strömmede Bygdens Unge og Gamle sammen om mig; midt iblandt dem udmærkede sig en höi, slank Karl med en Björnehud nok saa stolt over Axlerne. "See her Du! sagde han til mig og pegede paa sin Hud, har Du seet saadanne för, og kunde Du ikke have Lyst til at bringe den hjem med Dig?" Jeg forklarede ham, at jeg re'ste ikke hjem og kunde derfor ikke bruge hans Hud, derimod kunde jeg bruge, hvad han kunde fortælle mig om Björnejagten. Han var ogsaa strax villig. "Du spörger mig, om vi skyde Bams paa Hiet, sagde han; nei, Du! men naar Hösten kommer, og Bærrene modnes tilfjelds, da gaae vi efter ham, for der er han let at kjende og ramme. Bams er ellers et grumme spagt Kretur; naar man træffer ham i hans egne Betragtninger, bliver han ofte heelt ræd, skyder Skindet ned over Öinene og stryger bort. Saaledes veed jeg en Jente, der engang sad i Bjergene og gjetede og syede; som hun bedst trak Traaden ud, traf hendes Haand en Björn, der, uden at mærke hende, var kommen nær. Hun fik da en vældig Örefigen, saa hun trillede ned ad Bakken, men Björnen fik ogsaa ved det uventede Möde en Skræk i Livet, han tog for sin Part til at springe bort, og af bare Rædsel lod han underveis λοεβε ι βουκσερνε. Men skyder man feil ad ham, da springer han paa; dog er han tidt ædelmodig nok, som dengang han foer ind paa en Gut, der

havde skudt feil, tog Bössen fra ham, krummede den heelt, saae alvorlig bydende paa ham, og gik saa sin Vei, uden at röre Gutten." —

Da en Hest imidlertid var ankommen med Klövsadel til mit Töi, tog jeg Afsked med Björnejægeren, og fulgte med Hesten bedre op ad Dalföret. Bunden er fuld af de saftigste Enge, Kornmarker og tusind frodige, kjærnefriske Lövtræer, en langt rigere Planteverden, end man sædvanlig venter sig saa höit mod Norden. Hist og her ligger et Par Kirker og de vakkre Bondehuse med Spir paa, der usigelig malerisk titte frem af Trægrupperne; midt i Dalen skummer Maaneelv, susende i Et væk bringer den mange Hilsener fra Riukand. Smaa Höie med Lövskove stige jevnt op paa begge Sider om den trange Dalbund, indtil Fjeldene med Et, bedækkede med Naaleskove, taarne sig mod Skyerne som Kæmpecoulisser. Ned ad dem til Höire og Venstre styrte Bække sig i Fosser mod Maaneelven, ogsaa de fortælle deres om Underne i det Höie. Den usigelig yndige Aftenbelysning, der snart hyllede Fjeldene i Slagskygger, snart, ved en Dreining af Dalen, udgjöd sin fulde Glands, forhöiede endnu Trylleriet. Jeg ventede og ventede paa Gousta selv. "Giv kun Tid," sagde min Skydsbonde, "Handklæde-Nuten (Goustas Navn paa Grund af de lange Sneestrimler, der ligge ned ad den) kommer nok!" Han havde Ret; med Et laa den for mig i al sin Herlighed. Man tænke sig over den rige Dal et eneste Kæmpefjeld, som standser Udsigten, med hvide Sneefonder ned ad Siden, blottet for Öiet ligetil Knæerne, i et fortryllende Aftenlys, og man har en mat Forestilling om det Herlige, mit Öie saae. "Det er vidunderlig deiligt hos Jer!" udbröd

jeg. "Ja, Du skulde kun være her om Vinteren, naar Sneestormen styrter ned fra Fjeldene, sammenklemmes i Snævringen og nu hyler gjennem Dalen og over Söen; det er ikke til at kalde deiligt," sagde Skydsen. —

Solen var i Nedgang, da jeg traadte hen til Ingolstads vakkre Bygninger, hvor jeg tænkte at *ligge* over for den Nat. Manden selv, Östen, rank og velvoxen med et forstandigt Blik under hvide, buskede Bryn, traadte mig imöde. "Kan jeg faae Nattely hos *Dig?*" spurgte jeg og tog ham i Haanden. "Vil Du tage tiltakke, ja, svarede han og tog Huen af, men Kvindfolkene, og Kjærlingen min med, ere i Sætren." Efterat han först paa det Bedste havde beværtet mig med *en Ragout* af saltet Lammekjöd og *ypperligt, stærkt Öl, förte han* mig op ad en *Trappe ind i* et af Udhusene. "Du maa *ligge her, sagde han*, saa godt Du kan, for Loftet (förste Sal) hos mig er i Urede." Det var Stolpeboden, hvor alle Skatte vare samlede, der *blev* anviist mig; den var fuldpakket med brogetmalede *Dragkister*, Silketörklæder, Smaaspeile, Sölvskeer og Sölvtöi, Linned, Klæder, o. s. v., *Alt* ophængt paa Snore, og lignede saaledes *mere* en Marschandiserbod, *end et Bondehuus. Jeg aabnede en af Kisterne, Laaget var smykket med* raa Billeder, der forestillede Mand og Kone i Brudedragt; men det Indre var fyldt med Klædningsstykker. Blandt alle disse Ting slog især de kæmpestore Ölboller mig; de bruges ved Gilder *til* at staae med den stærke Drik i, og, vil man have Noget af den, öser man den op af dem. Lövværk og brogede Malerier pryde dem tilligemed muntre Indskrifter, for Exempel: "Jeg slaaer mine tolv Mand under Bordet," eller: "Det var et grepa Öl, det var Öxhammardrikka, Hvo drik-

ker derudaf maa sig om Munden slikka." Det Tarveligste her i Bondens Rigdom var min Seng, som bestod af raa Fyrreplanker og havde istedetfor Lagener Faareskind.

Da jeg længere Tid opholdt mig hos Östen, og der her var en Hvilepunkt i min Reise, tænker jeg, det er det passende Sted at indföre hvad jeg hörte deels af ham, deels af Andre, deels ogsaa læste mig til, om Thellebönderne, deres Liv, deres Historie og deres Sagn.

De indtog mig strax ved deres Aabenhjertighed og Ligefremhed, men jeg mærkede dog snart forskjellige Fif til at liste Penge fra mig, og deres Præst, som jeg siden kom i Bekjendtskab med, bestyrkede mig i mine stille Tanker. Handelen med Heste, Haandarbeider, o. s. v., som de drive til Stæderne, og de mange Reisende, Goustas majestætiske Natur har lokket herhen, har fordærvet deres simple Sæder. Uegennyttig Gjæstfrihed er forsvunden, endog i det höie Fjeld, hvor kun nu og da en Reisende færdes, Tanken om Fortjeneste er Sjælen i al deres Idræt, ogsaa ved deres Giftermaal. Pigen maa have *bra monir*, og det var et skjönt Særsyn, der just traf ind, medens jeg var der, at see en Gaardmandssön ægtevies til sin Tjenestepige; "men Moderen var ogsaa færdig at springe i Flint derover," forsikkrede Östen mig. — Naar Nogen vil til at frie, sender Frieren först *Beelegutten*, en anseet Mand fra Bygden, for at underhandle. Derpaa kommer han selv en Löverdag Aften tilligemed denne og beder, om Pigen ikke vil komme ud; hun vægrer sig derved, og nu maa han tage hende med Magt. Derpaa, naar Pigen er bortfört, redes en Seng hos Beelegutten, hvor de ligge

sammen; men Morgenen efter maa Frieren hemmelig snige sig bort, og först tre Uger efter med Foræringer atter gjensee sin Elskede, og mellem hver Gang de sees og sove sammen, maa der være ligesaa længe. At nu saadanne Forlovelsesskikke ikke altid gaae anstændig af, forstaaer sig let, og Præsten, med hvem jeg talede derom, beklagede sig meget over dem. För to Aar efter Frieriet kan der ikke tænkes paa Bryllup, og kan Pigen i den Tid faae flere Beilere, er det en stor Ære for hende, og aldeles ingen Skam, om hun slaaer op med den Förste. Tidt hender det baade hos Tjenestepigerne, som ligge i en Hylde over Kvæget (*Fjösjeld*), hvor en Stige förer op, og hos Gaardmandsdöttrene, at flere Friere komme samme Nat; Pigen springer da op, naar han kommer, som hun ikke skjötter om. Dagen för Brylluppet forsamles alle Mandfolk af Bryllupsgjæsterne og een Brudekone hos Brudgommen; han bliver derpaa af Brudekonen klædt i al sin Stads: udsyet Skjorte, foldede Beenklæder, blaa Strömper, omvundne med Baand, Messingbelte om Livet, en Medaille om Halsen, udslagen Hat med en Sölvkjede om, Klinge uden Skede med hvid Port d'epee i Haanden, en Dragt, som man kan tænke sig den hos de gamle Herser. Med to *Hiaasætmænd* gaaer han ned i sin Stue, med Trommeslager og Spillemand for sig, og her staaer nu det förste Gilde, *Beelevesle*. — Derefter sætter han sig paa en prægtig udstafferet Hest, behængt med mange Bjælder, de Andre fölge ham ligeledes tilhest, og under Raab og Brudeskud holde de for Brudens Huus. To Mænd ride stille frem af Flokken. Kjögemesteren træder til dem. "Hvorfra komme de gode Folk?" spörger han; de svare derpaa og bede

om Nattcherberg, hvorom de faae Löfte, og nu styrter hele Flokken over Huset med en frygtelig Tummel. Imidlertid er Bruden pyntet oppe i Loftet med Sölvbelte, Ringe, udstukken Krave og Sölvkrone, og kommer ned med Musik foran. Derpaa fölger det andet Gilde, og Brud og Brudgom bringes tilsengs. Næste Dag möde Alle igjen i Stads til Gilde; under Maaltidet begynder en af Hiaasætmændene et spörge, hvorfor Bruden er saa pyntet, om her er Noget i Gjære? Brudesvendene svare: "Kan vi faae godt Selskab, vil vi reise et Stykke Vei." "Vi vil fölge Jer," sige Mændene. "Hvad vil I da give os, om vi fölge med?" spörge Brudesvendene. Og den videre Forhandling om de saakaldte *Bænkegaver* fölger paa. Naar det, Brudgommen her skal betale, er afgjort, drikkes Kjöbskaalen, der spises, dandses, men under Alt dette maa Bruden ikke forsömme at græde bitterlig. Fra Gildet drager man til Kirken, hvor Vielsen forrettes, og med en forvirrende Stöien rider man derfra til Brudgommens Huus, hvor det atter er Gilde. Ved Sengetide dandser Brudesvenden ud med Bruden, slaaer, idet han kommer gjennem Dören, tre vældige Slag mod den, og fölger nu Bruden op med tre Lys foran og et Haandklæde. Derpaa dandser Brudgommen af nede, hugger tre Hug med sin Klinge i Loftsbjelken, og gaaer op til Bruden, hvor han afklædes af en af Brudekonerne, ligesom Bruden för er bleven det af en af Brudesvendene. "Vil Brudgommen tilsengs," siger Brudesvenden, "maa han först tilkjöbe sig det," hvorefter man handler om Morgengaven. Næste Dag er der Gilde igjen, hvor Bruden endnu for Anstands Skyld maa græde, og Brudgommen lægge Penge i det Sölvkruus, han drikker af.

Om Aftenen, för de gaae tilsengs, binder Manden et hvidt Hovedklæde om sin Brud til Tegn paa, at hun fra nu af er Kone, hvorfor hun maa give ham Brudegaver. — Da Kjærlighed ikke slutter Ægtepagten, er Sorgen naturlig heller ikke stor, naar Döden löser den; naar den Döende ligger paa sit Sidste, hörer det imidlertid til Anstændigheden, at Grædekvinder komme ind til ham og jamre over hans Endeligt. Er han först död, bliver Jammeren endnu vildere, og under den tvættes Liget og lægges i et Udhuus. Jordfæstningen er ofte forbunden med mange Besværligheder, naar de have langt til Kirke; da lægges Liget i en Baare af Granriis og bæres saaledes til Jorden. *Men enten der er langt eller kort, maa Familien holde et anstændigt* Gravöl, en stor *Bolle sættes midt i* Værelset, hvor de *Sörgende möde;* hver Tilstædeværende gaaer, för Liget bringes bort, hen og læser et Fadervor over det, men tidt desværre skeer dette meget letfærdigt; Skjænkeren kommer hen til den Bedende: "Er Du *törst, Du?*" og skjænker ham et Kruus fuldt. Undertiden træder en "veltalende" Mand, efter Psalmesangen hen til Kisten og "*hilser i en kort Tale for Liget.*" *Paa sine Steder* bruge de ogsaa, *efterat Præsten har kastet Jord paa* den Döde, hver i Fölget at kaste en Haandfuld med, falde paa Knæ ved Graven og stille bede Fadervor.

Af andre særegne Skikke hörte jeg ikke om nogen, der havde videre Mærkeligt ved sig. Den, som Steffens har gjort berömt ved sine Noveller, ifölge hvilken en blank Kjedel over Bondens Dör antydede, at han besad 1000 Rigsdaler, er ikke mere til; Knivsgangen, og den dermed forbundne Sædvane, at Kvinderne toge Ligduge med til Brylluppernc, forsvinder mere og mere

her, saavelsom andensteds i Norge. Og paa samme Maade gaaer det med den gamle Lystkamp mellem Hingster, der for 30 til 40 Aar siden endnu var en almindelig Folkeforlystelse.

Tindboerne har saavelsom de andre Thellebönder og Dölerne i Almindelighed fra Arildstid været et haardt og stolt Folk, altid rede til Kamp, og naar man blot kjender lidt til dem, mærker man let, at Thor ikke for Intet har været Norges Yndlingsgud. Ligesom den norske Natur svarer til det Ydre i Thorsmythen, svarer den norske Folkecharakteer til det Indre; kampgridsk og kampdjærv, ærlig og godmodig, men ogsaa storpralende som Asathor, er Normanden. "Askjær Hægtved saa er mit Navn, Jeg frygter ikke nogen Mand, Saalænge Öxen bide kan!" staaer fra gammel Tid som Indskrift over en af Gaardene i Thellemarken, og den passer fuldkommen paa Fjeldbonden der, som hele Historien vidner. For at belægge dette med den, vil jeg fortælle et Par gamle Sagn.

Paa Aasheim Gaard i Sillejord staaer et Loft, der ikke blot ved sit Navn minder om Heltetiden. 1574 boede her en rig og urolig Mand, ved Navn Tjöstov Carlssön; idelig sloges han med Andre, dræbte dem ofte og sonede Drabet med Böder. Hans fire Sönner slægtede ham ganske paa. De tre af dem sad engang og drak hos den Fjerde, Ola; Staale blev rusendes og slog i den Tilstand Ölbollen i Aaregruen (Arnestedet); Ola skiftede Farve af Forbittrelse, gjemte den dog i sig og gik rolig udenfor, men nu kom de Andre til og tirrede ham; da de atter kom ind, greb derfor Ola til sin Kniv, men Staale kastede ham i Gulvet, og de begyndte der at stikkes. Haavar foer Staale tilhjælp med

sin Kniv og Haandöxe, men stak feil og traf Staale selv i Ryggen. De Kæmpende slap nu hinanden et Öieblik, dog Staale greb flux Öxen igjen og jog Ola op paa Bænken; Haavar hjalp mod Ola, og Kampen kom atter i fuld Gang. Ola mærkede, at han havde faaet Banesaar, og stak efter Staale over Skuldrene af sin Kone, der vilde skille dem ad, dog i det Samme traf Staales Öxe ham over Öiet, saa Blodet strömmede ned, og Haavars Kniv sad ham i Halsen. — Efter hans Mord bleve Brödrene gjorte fredlöse; Haavar römte, men Staale gjemte sig i en Hule og siden oppe i Aasheims Loft. Her traf Rettens Folk ham; alligevel vilde han ikke give sig, forskandsede sig i et Aflukke, som endnu vises, borede Skydebuller og dræbte Mange af dem. Da han endelig var fangen, erklærede Faderen 1621 for Præsten og den forsamlede Almue, at han ikke var hans Sön, men födt medens han i tre Aar var borte, to Aar efter hans Reise, hvorved han fik Landsvist (Pardon) for sin Sön, imod at betale Mandebod. Sagnet lægger nu til, at, da Staale ikke kunde betale den, fik han reen Pardon mod at rydde de syv Rövere ved Sundbarms-Vandet af Veien. Han slængte da en Bylt Klæder paa Nakken, sögte dem op, fortalte, hvem han var, tilböd Staldbroderskab og blev naturligviis modtagen paa det Bedste. Kort efter bad han om Tilladelse til at lægge Ild paa og udkoge sine tilsmudsede Klæder; Det blev ham tilstaaet, og han gav sig ifærd dermed. Da nu Vandet kogte, og Röverne imidlertid havde lagt sig til at sove, gik han hen, tog Kjedelen, heldte den ud over dem, og gav dem siden deres Rest med en Jernkölle. Dog var der en gammel Röverkjærling, som havde lidt mindst, hun sprang paa ham som en

Rasende og havde nær overmandet ham, för han endelig fik Bugt med hende, og tilkæmpede sig saaledes baade Liv og Frihed.

Med denne Lyst til Slagsmaal forbandtes forresten et vist ridderligt, godmodigt Kæmpesind, som man ikke skulde vente under Bondekoften. Saaledes var der en Kæmpe fra Sættersdalen, der reiste 13 Mile for at udfordre Knud Sellestad, medens denne var til Gilde paa Svinum. Strax spændte de sig sammen med et Bælte, spurgte hinanden, hvorlangt de kunde taale koldt Jern, og begyndte alvorlig at skjære lös; Knud var den seirende og fik den Anden under sig, men som en ægte Ridder satte han ham paa sin Hest, förte ham hjem, helbredede hans Skrammer og behandlede ham som sin bedste Ven.

Deres Præster har de aldrig havt synderlig Agtelse for, men mange af dem har ogsaa gjort sig saa fortrolige med dem, at dette ikke kunde undre engang dem selv. Midt i det syttende Aarhundrede havde de En, som hug Tömmer med sine Karle og i fuld Præstedragt gik barbenet til Annexet med Sko og Strömper paa en Kjep over Axelen. Om Sommeren var han med paa Stölen, holdt Huus der, og havde sin Væverstol, hvor han for Moerskabs Skyld vævede Dreiel. En Söndag som han bedst stod paa Prædikestolen, kom et Brudefölge ind; Brudgommen tog uden videre sin Hue af, smed den Præsten i Ansigtet og sagde: “Staaer Du endnu her og væver, Du gamle Sakkadarius (hans Navn var nemlig Zaccharias)? Veed Du ikke, at han, Kittel Lie, skal vies idag?” — Bönderne bröd sig ofte ikke engang om ligefrem at overfalde Præsterne. Dette traf midt i det fjortende Aarhundrede i Sillejord, hvor en Geistlig

ikke blot blev overöst med Skjeldsord, men tilsidst endog angreben med Öxen. Nu vilde han bort, men Bönderne besatte Udgangen og borttog hans Hest; hans eneste Redning bestod da i det, som ogsaa ene kunde indgyde Folkene Agtelse for ham, nemlig i at forsvare sig. Han fik Öie paa en Haandöxe i Væggen over Bordet, sprang op, greb den, bad endnu engang for sit Embedes Skyld om Fred, og hug, da det ikke hjalp, til den værste Bonde, saa han sank död ned.

Ved at overtænke alle disse Kæmpehistorier, falder det mig paa, hvor ligt dog Livet her i Norge i det Hele er med det, Nials Saga og de övrige Islandske skildre; samme Sprog, samme Aand hos Forældrene og Börnene.

At Normændene med et saadant stift Sind, trods den Afmagt, der maatte fölge af de blodige indbyrdes Kampe og den frygtelige sorte Död, dog ikke uden Modstand böiede sig under de danske Konger, er saare begribeligt. Ligetil det 18de Aarhundredes Begyndelse, til den Slægt var opvoxen, som Christian den fjerde ved sine Opoffrelser for Norge og sin Kjærlighed til det havde opdraget til at skatte Danmark, til Colbjörnsenernes Dage, varede denne Stramning. Flere Sagn melde om *Juternes* Ödelæggelse, og Hannibal Sehested klagede endnu 1643 over Almuens Vrangvillighed under den svenske Krig. Thellebönderne tog ogsaa ærlig Deel i denne Vrangvillighed. Da Christian den tredie vilde anlægge et Bjergværk der og sendte Tydskere op, til at lægges omkring hos Bönderne, gjorde disse Opstand, greb til deres Buer, hvilke de fra Arilds Tid, som man seer af Saxos Beretning om Braavallaslaget, mesterlig forstod at spænde, og togede ned mod

Kongens Folk. Ved et paa Skrömt lovet Forlig bleve de imidlertid afvæbnede, derpaa omringede, og Hovedmændene afstraffede.

Saaledes var Normanden, saaledes er han endnu; nödig böier han sig, og det endda kun lidt, for Overmagten, hvorom jeg hörte en ret interessant Fortælling. En Skydsgut var ikke fornöiet med, at den Reisende, en Officeer, skyndede paa hans Hest; han gik foran, den Reisende brugte Pidsken. "Ikke slaae paa Hesten!" sagde han, og da den Reisende kun lidt bröd sig derom, gik han lige hen for Hesten: "Ikke slaae, siger jeg", gjentog han. Officeren gav nu onde Ord, og da heller ikke det hjalp, trak han tilsidst sin Sabel. "Hesten er nu min, sagde han, og jeg vil kjöre til". Bonden maalte ham med et truende Blik: "Ja saa kan Du da kjöre lidt fortere," sagde han med en dæmpet Forbittrelse, og satte sig op bagved Officeren. Denne kjörte videre, men som med Livet i Hænderne; det gik over steile Styrtninger, og kun et Tag af den haandfaste Gut, Officeren havde ligget i Afgrunden. Imidlertid sad denne rolig bag ham, til de kom til Skydsskiftet. "Det var godt for Dig, at Du ikke kjörte mig for fort," sagde han til Afsked med et betydningsfuldt Blik.

Almuens Dygtighed til allehaande mekaniske Arbeider, som kan forrettes med Kniv og Öxe, er priselig, og ved bedre Anviisning lod der sig udentvivl meget gjöre af de letnemme Naturer; hvad deres Aandelighed derimod angaaer, kunde Præsten i ingen Maade rose den. "De er ikke ærlige, sagde han, selv ikke naar de ligge paa deres Yderste og skrifte; nei, da maa jeg prise Guldbrandsdölerne, som jeg kjender fra en bedre Side. Haugianere er vel Mange iblandt dem,

30*

men hvad saa? Vel er disses Driftighed al Ære værd, og deres Kundskab i den hellige Skrift ligesaa, men deres Hovmod og Kulde mod de Fattige er skammelig".

Dagen efter min Ankomst til Östen, besteg jeg Gousta. Dobbelt havde det lokket mig, da det om Natten sendte sit vilde, kolde Sneeblik ned. "Jeg giver Dig min Dreng med, sagde Östen, for selv har jeg ikke Stunder, kan ikke heller, som Du önsker, skaffe Dig nogen Hest." Gutten, der skulde före mig, var en ægte Sön af Fjeldene, godmodig og aabenhjertig; hans Dragt var den sædvanlige Mandfolkedragt, der er ligesaa smuk, som Kvindernes er grim. Den röde, sortbortede Hue, der ligger tæt ind paa Hovedet, Tröien trang, graa, smykket med röde og grönne Strimler, aaben foran, selv i den strængeste Vinter, naar *Snoen* (det kolde Lufttræk) er imod, Knæbuxer, sviklede og broderede Strömper, Sko med store Spænder, overordentlig klædelig, især naar man hertil tænker sig den kraftfulde, muskelknuddrede Legemsbygning. — Vi gik först over en Træbro, hvorunder Maaneelven skummende raste, og begyndte saa, medens Lurerne klang oppe fra Fjeldet, vor Bjergreise. Den förste Deel af Opstigningen var for mig temmelig besværlig; det gik gjennem Skoven over den ene Kleve efter den anden, styrtende Fjeldbække mödte os til Höire og Venstre, Skovduerne kurrede, Egernene sprang muntert fra Green til Green. Hvert Öieblik maatte jeg kaste mig hen og puste, især da Dagen var saa kvalm herinde i Tykningen; min Gut fortalte imidlertid om Skovens vilde Dyr. "Ja et Par Elsdyr har vi endnu, men med dem er det snart forbi, Björnen og Ulven ere de hyppigste. Du skulde see en Flok af de sidste om Vinteren i Maaneskjær,

naar de sankes paa Isen, da er de fæle. De troe sig dobbelt saa stærke for Skyggernes Skyld, der falder paa det Blanke, og er især arge mod Hundene; thi kjörer en Mand med en Hund i sin Slæde, er de ikke rædde for at springe op til ham og tage Hunden. De vælge gjerne en Formand paa deres Tog; hurtig gjör de Angreb som Rövere og trække sig hurtig igjen tilbage; endogsaa om Sommeren er de ligesaa lidt som Björnen bange for at komme nær ved Husene, især om Natten tilsæters. Man kan da mærke dem paa Kvægets Bröl og Urolighed, og Budeien farer strax ud med en glödende Brand fra Arnen; saa flygte de. Der er et andet lille Dyr, som ogsaa tidt er fælt tilfjelds; det er Lemanden, lidt mindre end en Rotte, med et deiligt, guult, sortplettet Skind, og den argeste Smaatrold, man kan tænke sig, for angriber man nogen, forsvarer han sig rasende, og binder man to af dem sammen, ender Kampen ikke, för den ene bukker under. Tidt komme de fra Lapland i saa store Flokke, at de gjör Fjeldet ukjendeligt. Og nu Örnen, maa Du troe, han er Konge paa Fjeldet. Hans Bryn er busket, hans lynende Öine ligge dybt, hans Muskelkraft i Vingerne er saa stærk, at han kan seire i Kamp med den vildeste Vinterstorm; sjældent gaaer han ned i Dalene, om ikke forat hente sig et Lam eller Faar, men i Klipperevnerne har han sin Rede, og i klar Luft kan man see ham i de störste Höider, saa höit, at han tilsidst bliver ukjendelig, og kun hans Glam lyder ned og skræmmer Raaen paa Fjeldet. Skyveir derimod tykker han ikke om, det nedtrykker hans Mod." — Ofte kastede jeg mig ned, ikke saameget af Mathed, som for at nyde den vidunderlige Skovnatur. Saa mange Gange jeg havde levet med den,

blev jeg dog aldrig kjed deraf; den dunkle Duft fra Granerne, der uvilkaarlig dysser os hen i halvvaagne Drömme, de mægtige, sekelgamle Stammer, der som en Skjoldvagt vaage over Bjergkongens Sövn, mens Elvene lulle for ham, Alt var mig kjendt og dog nyt, dog fortryllende.

Lidt efter lidt hörer Skoven op, og kun den kröblede Dværgbirk, der alt ved sin undersætsige Bygning er saa skikket til at kæmpe med Stormene, groer endnu; tilsidst forsvinder ogsaa den, og Fjeldurter, grönne og brune, er det Eneste af Planteverdenen. I dette Bælte er Bjerget mere jevnt, med dybe, fiskelöse Fjeldsöer mellem Heierne. Vi hvilede i en af Fjeldsteen bygget Sæterbolig og holdt vort tarvelige Maaltid, forfrisket af det herlige Fjeldvand, der susede forbi vore Födder, over Stenene, ned fra Sneefonderne. "Nu maae vi vel snart være oppe!" udbröd jeg, der endnu ikke kjendte til, hvorledes Fjernerne tilfjelds nærme sig os. "Endnu en god Stund", tröstede Gutten mig. Det gik atter brat op over lutter Urer, oftest af spidse Steen; kun grönt Mos groer paa dem; pludselig reiste en mægtig, stor Fjeldknap sig ved vor Vei. "Det er Huldrekirken, Du der seer, sagde Gutten; der holder Höitöiet, siger de, Gudstjeneste." Endelig vare vi paa Toppen. "Her er ikke ganske sikkert, varede min Gut mig, men jeg tænker vel, det gaaer." Det var et magelöst Syn, fra Toppen af Fodskamlen for den Gamle af Dage, hvor man vel maatte synke ned og tilbede Hans almægtige Herlighed, som böd, og Fjeldet taarnede sig fra det Dunkle mod Himlens Skyer. Den skarpe Fjeldkam med Styrtninger til begge Sider, med Udsigter over det ganske Land, indböd mig ret til at hvile;

overskrævs over den sad jeg og takkede Gud, som aabnede mit Öie og ledte min Fod herhid. Mit Blik svævede hen over de letbölgede, norske Fjeldsletter, hvor kun Renen trives og Mossene, der ofte, endog over Sneegrændsen, paa enkelte, fremspringende Spidser med Sneespurven friste et kummerligt Liv. Hist og her stak enkelte Bjergknuder op, de höieste heelt inde i Bergens Stift, en varm Solrög, blaalig dirrende, indhyllede de mörke Sletter, der jevnlig afbrödes af skinnende blanke Sneefonder. Som Spögelser sneg hvide Taager sig ud af Klöfterne, Skyerne imöde, der kom seilende fra Iishavets Bölger; hemmelighedsfuldt, forunderlig gribende var deres Möde, hvad de havde at fortælle hinanden for sære Æventyr fra Fjeldet og Havet? Hist om Tinderne löftede et andet Skylag sig, blev tyndere og tyndere og svandt tilsidst ganske, som bortviftet af den usynlige Bjergaands Hænder. Det havde noget Egent, Vidunderligt for mig, saaledes förstegang at være tilstede i Guds hemmelige Værksteder, hvor han lader Stormen og Tordenen og Skyerne fødes, og udsender dem til sin Gjerning, til at vande Jorden. Den lette, kvægende Bjergluft omviftede mig, og dog var jeg saa træt, at jeg midt i min Henrykkelse mellem Sneemarkerne paa Bjergets Tind faldt i en dyb Sövn. Attervakt af min Förers ombyggelige Haand kastede jeg mit Blik nedad over Dalens Paradiis. Den lignede en lille grönnende Spalte i Fjeldet, en dæmpet Susen tonede op fra Maaneelv, mellem Granerne, som en lille Kilde mellem Brændenelder og Græsstraae. Yndig over al Beskrivelse midt i Skovene de gule Lier om Sætrene. Endnu et Afskedsblik over den hele Egn, over Fjeld, over Skov, over Dal, over al Guds Gjer-

ning; Herre, hvor mange ere Dine Gjerninger, Du gjorde dem alle viselig! — Nedstigningen gik lettere, i lange Spring over Sneefonderne; siden den möisommeligste Vandring i mit Liv, en *Beinvæg* (Gjenvei) kaldte Föreren den, men i Grunden var den en halsbrækkende Klattren over det bratte, mosdækte Bjerg; hvert Öieblik maatte jeg fure ned og stödte an mod Klipper og omkuldblæste Træer. Jeg var ganske som rusende, Benene vilde ikke lystre længer, saa jeg, trods min Förers Omhu, plumpede i mere end een Elv.

Næste Dag besögte jeg Riukand-Fossen. "Idag har jeg faaet Hest til Dig, sagde Östen, og fölger selv med." En herlig Vei gjennem Dalens Lövskov opad, altid opad mod dens *Ende*, medens Östen underholdt mig om Normandslivet. "*Vi har* det bravt nu, sagde han, *og er et frit* Folk." "Det forstaaer sig, lagde han lidt efter til, vi har da ogsaa en Konge." — Han fortalte om *Storemannadouen* (Pesten), der har gjort saadant Indtryk paa Fjeldbondens Indbildningskraft, at den ordentlig har faaet sin mythiske Skikkelse og svæver for ham som en gammel, gusten Kvinde med rödt Skjört, en Rive og en Lime (Kost) i Haanden. Hvor hun brugte Riven, *slap Nogle, men hvor hun sopede*, döde hver Sjæl; i Vestfjorddalen var der saaledes kun tre rygende Skorstene efter den. — Imidlertid kom vi nærmere til Riukand. Jeg havde længe mærket en Dundren som af fjerne Skud, der dumpt gjenlöd mellem Bjergene og ligesom rystede selve Grunden, jeg red over; dog, da jeg var saa dybt i Samtale, ændsede jeg det ikke. Nu blev den stærkere og löd nærmere. "Det er Riukand, som tordner," sagde Östen. I det Samme kom jeg forbi et Klippehjörne, og Ström-

vulkanen laa for mig i al sin Vildhed, halv indhyllet af de Rögskyer, der dannes af dunstformige Vandmasser, som Afgrundsdybet kaster tilbage. Nu maatte jeg ogsaa forlade min Hest og snart vandrende, snart kravlende nærme mig Kæmpefossen. Det bedste Overblik over den hele Scene har man fra Maristien, den berygtede og frygtede Bjergvei. Jeg vilde gjerne pröve paa, om Rygtet ikke her, som saa ofte, havde overdrevet Vanskelighederne, og spurgte derfor Östen, om det gik an, at vove sig paa Stien. „Aa, jo, meente han, Du seer ud til en flink Karl og kan vel i alt Fald vove det.” Jeg begyndte da Vandringen over de glatte, heldende Steenflader, og det gik bravt nok opad, thi hvor jeg ikke kunde gaae opreist, hjalp jeg mig ved at klavre paa alle Fire; jeg naaede ogsaa det Höieste og saae derfra Vandfaldet ovenfra i al dets Pragt. Et Begreb om dets Mægtighed kan selv den Blinde og Döve faae ved den blotte Fölelse; Klipperne bæve under En, og saa voldsomt presses Luften opad, at Træerne i henved en Fjerdingveis Afstand fra Faldet hverken Dag eller Nat faae Hvile. Höiden derimod af Vandmassen, som Nökken öser ud i en eneste Straale henimod 500 Fod lang, faaer man kun en ufuldkommen Forestilling om, da Omgivelserne ere saa kolossale, at man maa bruge Fjelde til Alenmaal. Midt imellem uhyre, sorte, skovklædte Klippeklöfter syde Vandene, sprænge sig deres Bane og synke saa ned, oplöste i et Hav af Skum, tæt sammentrængte, lig Dampskyen fra en Kartove, medens, ligesom Sværmere i et Fyrværkeri, mindre Masser skyde ud til Siderne. För de naae Svælgets Bund, ere de forvandlede til det fineste Stövskum, der atter hvirvles i Veiret; en buldrende

Brölen, en frygtelig Trængen, mageslöst vildt Strömning paa Strömning, det Hele et vidunderligt Naturbillede paa de mægtige Længsler, der i rastlös Uro, uden Maal, uden Med, *til* deres egen Undergang trænge sig i den vildt bevægede Menneskebarm. — "Veed Du Historien om Maristien her?" spurgte Östen, der trolig paa Hosesokker havde fulgt mig. "Paa denne Side af Fossen boede en Jente, Marie, som var *kjær* i en Gut *hinsides* fra, men ikke maatte faae ham, eller engang see ham. Da fandt hun denne Sti over Fjeldet, fortalte ham det, og ofte mödtes de her i den tause Nat. Som hun engang kom fra den ene Kant, og han fra den anden, traf de midt paa *det Snævreste* imellem *sig* at faae Öie *paa Bamsen; flux greb* Gutten i en Busk, trak *sin Tællekniv* og stak efter Udyret; det *vendte sig* mod Jenten og styrtede hende ned. Da foer han rasende paa det, dræbte det, og for Huden lod han læse Messer for sin Fæstemöes *Sjæl.* Derfor kaldte de den Maristien. Dog nu er vi fra *Fjeldene* saa vante til Gangen, at selv Kröblinger har gaaet over den, og Gutter med en halv Tönde Korn paa Nakken skyde *Gjenvei* her." Men vel at *mærke* er de vante *hertil* og trække *Skoene* ud; *det Sidste* maatte mere end eengang falde mig ind, da jeg skulde nedad. Her laa det hele svælgende Dyb for mig, og skjöndt jeg ikke er svimmel, kunde jeg dog næppe dæmpe en hemmelig Gysen; vel er Bjergets Affald ei saa brat, som man sædvanlig troer, og skraaner mere mod Afgrunden, men der er ingen reddende Gjenstand mellem os og den; et Feiltrin, og man laa knuust dernede. Undertiden var der traadt Fodspor i Mulden, og da gik det let, men hvor der nu intet Fæste var uden den glatte

Steen! — Imidlertid klattrede jeg rask afsted og stod snart ved Enden frelst, paa mine sunde Been, men drivvaad af de Anstrængelser, det kostede at holde Balancen.

Jeg steg atter tilhest. "Du fortalte mig nys et Sagn, Östen," sagde jeg, "giv mig flere, om Du kan!" — Han var strax villig. —

"I Skafsebygd, et Annex til Mo, fortalte han, boede der en gjæv Kvinde, Aase Staalklev. Hun syntes, at hendes tre Sönner ikke havde nok i at dele Fædrenearven og æggede dem derfor op til at tage fra Naboerne. Disse forsvarede sig, og det kom da til et Slag i Dalen, hvor Aase-Sönnerne faldt og begroves paa Pladsen; de Bautastene, som endnu sees der, bleve reiste over dem. *Tilsidst blev Kjærlingen selv saa gal*, at den Onde annammede hende og förte hende op paa et höit Fjeld, hvor det eneste Spor, man derefter saae af hende, var en sort Blodsdraabe. —

Judith Mjöli hed et Kvindfolk, som havde sin Stöl oppe i Tindfjeld; hvergang hun tog til den, eller fra den, gik hun op til Juvastein (en heldende Steen paa en Bjergknude), satte det Bedste af sin Sæterkost for den og sagde: "Goddag, Juvastein! Tak for sidst!" og naar hun gik bort: "Guds Lön for mig, Juvastein!" Stenen *juvede* (bukkede sig) til Tak, hvergang hun forlod den. — "

Det er sjældent, at man i saadanne Fortællinger hörer en reen Efterklang af de gamle Myther; skal man træffe den nogetsteds, maa det være her i Fjeldstuen; herinde rulle Tordnerne længst igjen. Jeg vidste ogsaa, at hverken Thor eller Aserne vare glemte her, men Östen kunde ikke fortælle mig noget ret Sammenhængende derom, han gav mig kun et omtrenligt Be-

greb om *Asgaardsreia* (Asernes Ridt), der i Thellemarken træder istedetfor Sagnene om den vilde Jagt. Valhals Aser ere blevne til Aander, der i deres levende Live hverken gjorde Godt eller Ondt, og efter Döden svæve i en evig Uro mellem Himmel og Helvede. De fare afsted om Nætterne paa Heste, kulsorte, med Öine, der lyse i Mörket, med glödende Bidsler; paa Vandet gaaer det ligesaa rask som paa Landet, og Hestehoven rörer næppe Vandskorpen. Især ved Juletider, naar de store Drikkelag holdes, mærker man til dem, og hörer man dem standse med Latter og Larm over en Gaard, kan man forud vide, at det der ikke vil gaae fredelig af. Ligeledes omtalte han en *mærkelig* gammel Skik fra Moland; *paa opkastede Höie, eller, naar man ikke har saadanne, paa Arnestedet, sætter man en Skaal hen af det Bedste, Huset eier,* som Offer til dets Vætter. Da vi kom nærmere ind paa Talen om saadanne Væsener, meente han, at de baade virkelig vare til, og at Præsten kjendte til dem ligesaavel som Almuen, da han havde læst om dem i sjette Mosebog *), der vel ikke stod i Bibelen, men som han havde for sig selv.

Under saadanne Samtaler og under lystige Sange fra et Brudegilde, der mödte os paa vor Vei, gik det Dalen ned. Majestætisk straalede i fuld Solglands Goustas klöftede Bjergnute; over Naaleskovene vinkede det mig sit Farvel.

Fra Ingolstad fulgte jeg med Östen til Kirke. Der var fuldt udenfor paa "Kirkebakken", men da jeg yttrede min Glæde herover, stemte min Ledsager den betydelig ned. "Troe ikke, sagde han, de komme alle

*) Om en lignende Almuestro i Danmark see min Möens-Reise.

for Ordets Skyld! Nei, men Mödet her er nemt for Fjeldbonden; her lader sig mangen Sag afhandle, og mangent Kjöb slutte, som man ellers skulde reise langt for."

Da Gudstjenesten var forbi, kom Præsten, en vakker, gjæstfri Mand, til mig og bad mig dog endelig ikke at gaae hans Huus forbi, og da her Intet mere var tilbage for mig, modtog jeg strax Tilbuddet med Taknemlighed. Et Par herlige Dage tilbragte jeg i hans hyggelige Familiekreds, og behagelig henstrakt i hans yndige Æblehave, mellem de skyhöie Fjelde, kunde jeg udhvile mig efter alle Besværlighederne ved den extemporerede Fjeldreise.

Jeg havde besluttet fra Præstegaarden at reise over Bjergene til Nummedalen, og min Beslutning blev til Virkelighed. En Morgen tidlig holdt Skydsbonden og hans Dreng med to Heste udenfor Præstegaarden; det havde været Skylregn, men med Et splittedes Skyerne, styrtede sig ned i Dalene, medens de överste Tinder tittede frem over dem, solforgyldte, som svömmende i den klare Luft. Rask gik det opad gjennem Skove, over Uförer og Smaaelve til Trægrændsen, dernæst over den lange Aas, der i en mörk Linie strakte sig mod Horizonten, til en Sæter. Jeg red igjennem Indhegningen til det lave Vaaningshuus og holdt udenfor det mellem Kvæget, der just samlede sig til Malkning. Venlig kom Budeien mig imöde med et Fad söd Mælk: "Hviil Dig og drik! Du kan trænge dertil", sagde hun; et frisk Rugbröd havde min kjærlige Vært i Dalen givet mig med, og jeg holdt et vederkvægende Maaltid. Min Skydsbonde satte sig hos mig, og medens Hestene hvilede, fortalte han mig om Bondens Liv og Færd. "Seer Du det Reenmos hist?" sagde han; "Du skulde vel

næppe troe, at det lod sig nyde, og dog bruge vi det i knappe Aar som Bröd. Er Aaret bedre, sanke vi det tilligemed Birkelövet som Föde for Kreturet." "Men, hvorledes er Jert Liv tilsæters?" spurgte jeg. "Smaat Folk," svarede han, "fare selv tilfjelds, Ungerne sine har de paa Ryggen, eller i en Klövkurv over Hesten, men bedre Bönder holde kun en Gjedseljente, eller *Juring*, at gjete Kvæget, lave Smör og Ost og vare paa Kalve og Smaalam. Her kan Du selv see hele Stadsen!" og han förte mig ind i Hytten. Det Indre var yderst simpelt og ikke just for reenligt, midt paa Gulvet brændte et Baal at tilberede Mælken ved, og fra Gulv til Loft vare Hylderne besatte med fulde Fade. "Vi har ellers meest tre Sort Sætre," sagde han, "Vaarstöle, Fjeldsætre eller Langheiers og Höststöle; til hver Aarstid er man i sin Stöl og bjerger det Hö, man kan." Imidlertid var det blevet ret levende udenfor, Bjælderne om Kvæget klang fra alle Sider, Jenternes Kouen derimellem og de kjælne Toner, hvormed de lokke ad Smaalammene; bögende og brægende nærmede Dyrene sig for at faae deres Belönning, en Haandfuld Salt, og Malkningen begyndte. Den muntre landlige Scene, de malerske Grupper behagede mig overordentlig, dog, Hviletiden var forbi, vi maatte videre. Venlig nikkede Fjeldjenterne til Afsked, hilsede min Skydsbonde "paa et godt Gjensyn," og afsted gik det atter i det nögne Fjeld. Snart kom vi til den sidste Skov af Birker; dværgagtige som de ere, knuddrede til at kæmpe med Blæsten, lægge de ikke liden Hindring i Veien for den Reisende, især naar han, som jeg, er tilhest. Jeg maatte bruge al min Smidighed, snoe mig og kaste mig hid og did, for ikke at styrtes ned af Dværgefolket.

Höiere oppe paa den jevne Flade, vi nu bestege, hörte ogsaa de op. Fjeldrappe, lave Vidier, der lagde sig langs med Klippen, og de prægtigblomstrende Fjeldurter var det Eneste af Planteverdenen, som endnu holdt sig ilive, omsværmet af tallöse Myghære. Dog selv Fjeldurterne kan ikke holde Luften her ud; först blive de brune, og forsvinde derefter ganske, hvorfor jeg, da jeg kom paa det Höieste af Rygningen, var i en fuldkommen Örken. Vidt og bredt laa for mit Blik en stor Slette, svampet og suur, fuld af Myrer, hvis Vand, som hele Naturen heroppe, var stivnet og dödt. Saa eensomt, saa uddödt var Alt, at endog Fjeldplyttens Klukken taug; kun hist og her peb en Sneespurv. "Seer Du der?" raabte min Skydsbonde, "hvem der havde sin Bösse!" En stor Flok Rener foer op og ströifede angst over de umaadelige, graaliggule Mosmarker. Midt i Sletten kom vi forbi en Sö, den dödeste, jeg har seet; Taagemasser boltrede sig over den, lave Höider med Sneefonder ned ad Siderne omrandede den, og hvad der end mere forögede det sörgelige Indtryk, Höifjeldets laplandske Örkener i og for sig selv maa gjöre, var en strömmende Regn, som fulgte os hele Veien. Da jeg beklagede mig over Livet her, svarede min Bonde: "Du klager over at være her en Time, hvad da, om Du skulde blive her hele Sommeren, thi Folk er der nok, i hvis Lod det faldt. Vi kalde dem Slagtebönderne. Uden Huus og Ly maae de fölge Kvæget, hvor det finder Noget for Tanden at bide; komme de til Steenurder, rede de sig et Leie derunder; i Skovene kan de gjöre sig det blödere med Blade. Deres eneste Föde er Mælken, de faae af Köerne, og lidt Meel og Salt, de bære med sig i en Pose." — Af-

tenen faldt imidlertid paa, og vi vare endnu i Höifjeldet, dog begyndte Bjerget at falde af. Rask gik det nedad forbi store Myrer, hvor Ryperne pladskede, ind i Skoven, men jeg har kun sjælden været med ved en besværligere Reise, end den her; man kunde ikke see en Haand for sig, Regnen veltede ned fra Skyerne og fra Granerne, mod hvilke jeg hvert Öieblik stödte an med Fare for at knuse Benene mod dem, Hesten styrtede fra den ene Mose i den anden, fra den ene voldsomt svulmede Fjeldbæk i den anden. Endelig vare vi ved Loven, men Taagen indbildte os, at vi endnu skulde vade over et Stykke Vand, för vi kom til dens Bred, og Baad var der nu slet ikke at see. "Kjender I da ikke et Ly paa denne Side; vi har trællet nok idag, og trænge alle til Hvile," sagde jeg. Skydsbonden förte mig til en aaben Lade. "Her har vi idetmindste Fred for Væden," sagde han. Det var ogsaa Alt, og det endda næppe; Ild var der ikke at tænke paa, ikke engang et jevnt Gulv, thi hvor man skulde hvile, var smaa, runde og löse Træstammer, den ene ved den anden, lagte over et Leergulv. Imidlertid bredte jeg min dyngvaade Kappe ud og skikkede mig til Ro; Folkene satte sig til at spise, strakte sig derefter henad det bare Gulv og snorksov inden et Öieblik. For mig var dette umuligt; om ikke Andet, skulde Myggene alene vel holde mig lysvaagen. Jeg vakte derfor min Ledsager: "Du kunde gjerne fortælle mig Noget, for at fordrive Tiden," sagde jeg. "Og hvad skulde saa det være?" spurgte han. Jeg begyndte da at meddele ham et af Sagnene, jeg havde hört i Fjeldene om Houguthursen, en munter Pudsling, som boer i Kongsbergs Gruber, af og til kaster Folk omkuld, puster

deres Fakler ud og morer sig inderlig over deres Skræk. "Ja, sagde han, jeg kan gjengjælde Dig." — „I et Fjeld af Nummedals boer en Jutul, der dog ikke er saa stor som han i Tind. En Dag var det just vakkert Veir, og han fik Lyst til at være ude og sole sig, men som han bedst sad og gottede sig, tog det til at tordne deroppe. Jetterne og Tordneren komme ikke godt ihob, og min fik strax Benene med sig, dog, för han naaede sit Bjerg, traf Lynet ham, og han styrtede ned. I Dödsangsten knugede han sine Been sammen, med Knæerne opad, og, vil Du troe, Rummet mellem dem og Jorden var saa stort, at en voxen Karl kunde gaae opreist gjennem det. Da Ingen bröd sig om Jutulen, laa han der og raadnede. — Men hör Du, jeg mener ellers, at Regnen er nu forbi, og vi vil pröve paa at komme over." Han gik ud, fik endelig efter megen Leden et Huus udfundet, og Beboerne banket op, men Baaden, forklarede de, laa paa hin Side Strömmen. En maatte da svömme over med Hesten for at hente den, og min gode Skyds, der ikke havde synderligt Mod derpaa, spurgte mig, om jeg ikke kunde have Lyst dertil. Först da jeg gjentagne Gange havde nægtet ham det, og mindet ham om hans Pligt, bekvemmede han sig dertil. "I Jesu Navn da!" raabte han, styrede Hesten ud i Floden og kom ogsaa lykkelig tilbage med en Baad, der bragte mig over.

Det var det sidste Mærkelige, der mödte mig i Norge. At trænge dybere ind over Fjeldene i Bergens Stift, see de bratte Vægge der, hvor ikke en Plante kan slaae Rod, ikke en Fugl sætte sin Fod til Hvile, vandre over de blaalige Iisbræers umaadelige Vildmarker, leve med Norges Fiskermænd, tillod Tid og Leilighed

mig ikke dennegang. Og havde jeg end ikke seet nok af Norge, jeg havde dog tildeels lært det at kjende og indpræntet mig det, jeg havde seet, saa dybt, at jeg vel först seent vil glemme det.

Men, för vi forlade Landet, et Par almindelige Bemærkninger; hvorledes er nu Stemningen i det Hele i Norge, hvad er Frugten af de to Naboers nye Samliv? Tilfredshed? Aa ja! man skatter Kongen, skatter det nye, frie Liv, skatter ogsaa sin Nabo, men frygter ham lidt endnu. Hvorfor? Sindet paa Klipperne hinsides Kjölen er vel ikke saa stolt talende og storpralende som Sindet paa Fjeldene ved Nordhavet, men vel saa haardt, og det Haarde forliges ikke godt med det Haarde, thi Kjærlighedsbaandet mangler. Og hvem skulde slynge det om de stærke Bjergfolk, uden Stammen paa Sletten ved den svulmende Sö, den godmodigste, den elskeligste i Norden, der allerede eengang, som Herre over Norge, brugte sit Herredom saa mildt, at selv de störste Skrydere maa erkjende det? Den vilde bedst være skikket, ikke til at herske, men til at mægle Fred og Enighed i et frit, nordisk Forbund, hvor hver Stamme stod selvstændig for sig, som nu Norge og Sverrig, og kun foreentes i Nordens ægte Aand. Den nuværende nordiske Forening er ufuldstændig; det siger Fölelsen hos Folket i Danmark og Sverrig, og er det hidtil mindre klart i Norge, kommer det af alt det, man der har at tænke paa, for at ordne sine nye Forhold. — Men Intet i Nordens nye historiske Forhold synes jo at begunstige en anden Forening. Visselig, Intet uden Haabet derom, som er vaagnet hos Folkene; men er det ikke nok, kan man ikke sige, saalænge der er Haab, er der Liv, og er saa herligt et Haab ikke

Guld værdt, især i vor haablöse Tid, da næsten hele Europa, saa ofte skuffet, selv har dræbt alle favre Haab? Jo, den yngre Slægt, Haabets Börn, födte med Haabet og opvoxede med det, vi idetmindste hverken vil eller kan opgive den store Forventning om en ny Vaar, der skal drive friske Skud i de gamle Böge og Birker og Graner, saa at de naae hverandre og danne et skyggerigt Lövtag over Sund og Fjeld. Thi det spirende Haab om en nordisk Udvikling er just vor Tids Herlighed, en Herlighed, der vel kan lignes med den ved Overgangen fra det 11te til det 12te, fra det 15de til det 16de Aarhundrede, med Historiens meest löfterige Epokers.

Men er der da ikke en saadan Forskjel mellem alt aandeligt Livs Udtryk, mellem Sprogene i Norden, at det Haab maa ansees kun som en herlig Dröm? Jeg har för berört dette, men maa tage det op igjen. Dansk, Norsk og Svensk er udsprunget af samme Rod, den gammelnordiske; engang, paa Calmarunionens Tid, nærmede de sig hverandre og vare ved at smelte sammen, dog i Tvang, ikke i Frihed; de skilte sig igjen i Tidernes Löb, men er ikke Aanden og Grundtonen endnu den samme, og er det et saa udsvævende Haab, at de i et kjærligt Samliv vil vel ikke sammensmelte, men dog lære at skatte og tilegne sig, det ene hvad der er dybt, kraftigt og livligt talende og malende hos det andet? Sikkerlig ikke! og saalangt mit Sprog lyder, har jeg hjemme.

> Hvor strækker sig mit Fædreland?
> Er det hin skovindhegnte Strand,
> Hvor Sundets Susen förstegang
> Jeg hörte med min Moders Sang,

Hvor Hylden groer i stille Dale
Til Sang af tusind Nattergale?

Vel södt det toner fra den Strand,
Saa hjemligt for den danske Mand,
Men længer dog, saalangt hin Sö,
Der kysser Nordens Blomsterö,
Een Aand, een Kraft i Manden vækker,
Saalangt mit Fædreland sig strækker.

Hvor Sveaskov sit Rodskud slaaer,
Med den jeg i mit Hjemland staaer,
Hvor Nordenelv i Hvirvler sprang,
Jeg hörer end den vante Sang,
Og först ved Nordkaps Grændsepiller
Den daaner hen i Iishavs Triller.

Men er ei Svea fremmed dog?
Vel herlig klinger hendes Sprog,
En tonefyldig Klang fra Nord,
Men er det dog det samme Ord,
Min Moder mig at stamme lærte,
Da end jeg laa ved hendes Hjerte?

Vend Dig mod Sydens Bjergdal ned,
Spörg Svanen ved *Anapus' Bred*,
Og spörg saa ved Hymettus hist
Hunpalmens Due paa dens Kvist,
Om dobbelt Aand og dobbelt Tunge
Kan synge, hvad Hellener sunge!

Hör Svaret i de Tvendes Röst!
"Vi died ved det samme Bryst;
Vel Svanen paa sin dunkle Ström
Ei kurrer som hin Due öm,
Og dog, langs Græklands favre Sunde
Een Sang kun löd fra Begges Munde."

Og sku mod Norden atter op,
Hör Droslen i en Birketop
Og Stærens flöitende Brudesang
Fra Nöddekrattet hist paa Vang,
Og hörer Du ei brudte Lyde
Af samme Grundklang sammenflyde?

Jo, *eet* er Nordens Trillingord,
Som hint, der klang i Hellas' Chor,
Og Klippens toner Dalens nær;
Klang selv lidt fremmedt det Dig der,
Dog Aanden er saavist den samme,
Som Norden er vor fælleds Amme.

Nordhavets orgeldybe Klang,
Naar Stormen i dets Strænge sang,
Og Kildens Rislen, sagte, söd,
Og Nattergalens Stemme blöd,
Og Vindens Vift i Bögens Kroner
Sig samled i de danske Toner.

Og Fossens Brusen i dens Fald,
Og mellem Fjelde Tordöns Skrald,
Og Droslens fulde Melodi
I Sommernattens Trylleri
Til Suus af Hækkens Roser unge
Fik Liv paa Sveafolkets Tunge.

Boer da i Dalen Norden ei,
Hvad heller standsed der dets Vei,
Og gav dets Aand ei Bölgen Klang,
Og styred Fossens viltre Gang,
Og lærte Lundens Fugle sjunge,
Og lærte Fjeldets Tord'ner gunge?

Om Norden evig bliver deelt,
Hvad heller samles til et Heelt,
Om samme Klang som samme Ord

Begeistre skal det ene Nord
Fra Iishav ned til Eiderns Kilder,
Trods Hav og Fjeld og Alt, som skiller?

Jo mere Nordens Aand faaer Röst
I hver en ægte Nordboes Bryst,
Desmeer den samme Grundklang vel
Skal gjennemtone Dal og Fjeld,
Og alt det Brudte sammensmelte,
Til Ære for Nordstjernens Belte.

Kun derom gjælder det, at Nordens ægte Aand kan gjennemtone os Alle, da vil den ogsaa faae Lyd paa vor Tunge, og vort Sprog, trods al Forskjel, være eet i den. Det var mit Önske og mit Haab, da jeg gyngede paa Nordens Hav, mellem dets tre Riger, det skal være min Stræben, hvor saa Gud bereder mig Plads i Norden.

Dog, jeg maa her nödvendig tilföie Noget. Alt mit lyse Haab grunder sig paa den nordiske Aand, men nu kommer En og gjör mig den gjennemgribende Indvending, at der *er* ingen nordisk Aand til; Tydskland har sin eiendommelige Aand, England og Frankrig ligesaa, kun det stakkels Norden mangler sin og er i enhver aandig Henseende at betragte som et Annex til Tydskland; Maaden at opfatte, anskue og leve Livet er begge Steder eens, og den nordiske dannet efter tydsk Mönster. — De, som fremsætte denne Tankegang med meest Klem, ere Tydskerne, og vore fortydskede Landsmænd, selv den store Steffens, hvis höiröstede Vidnesbyrd derom har overordentlig foröget dens Anseelse. Her hjemme har den til det sidste stærke Stöd, vi fik fremad, ogsaa fundet Beundrere nok; i Norge siden 1814 har man vel politisk forsaget, men videnskabelig bekjendt

den; i Sverrig vil de Franskdannede modsige den stærkt, men de Tydskdannede — (Phosphoristerne, det Parti, som dannede i Begyndelsen af Aarhundredet Upsalas romantiske Skole, og först egentlig udbredte Kundskab til Tydsklands Videnskabelighed) — ligesaa stærkt stemme sammen med den, medens Folkets egentlige Röst endnu er svag.

Og hvad skal vi sige til dette forvirrede Chor af Stemmer fra Norden angaaende Aanden i Norden? At der virkelig ingen er til, at det, der svæver for os og begeistrer os i vore herligste Öieblikke, er et Drömmebillede, et Spögelse uden Liv i sine Lunger og Marv i sine Knokler? Det vilde vi nödig. Lad os da först undersöge, hvad vi forstaae ved et Folks Aand. Den hele eiendommelig udprægede Maade at tage Livet paa, som er charakteristisk for et af de större Samfund, vi kalde Folk, maa vel være dets Aand. Denne yttrer sig i den eiendommelige Maade at anskue Livet og dets Forholde paa, i Philosophien og Videnskabeligheden, i den eiendommelige Maade at begeistres paa, i Poesien, som i hele det praktiske Liv. — Er der nu i disse Retninger Noget, som udmærker Nordens Folk, taget under eet, fremfor andre Folk? — Först i Philosophien. Længe have vi stöttet os til den tydske Speculation, og Meget er i vor nuværende Dannelse derved blevet forvirret; men en Kæmpekraft iblandt os har allerede længe gjort den gamle Livsbetragtning, som den fremtræder klarest i vore Myther og Sagn og Ordsprog, gjældende. At denne Betragtning af Livet fra Historiens og Erfaringens Standpunkt er grundforskjellig fra den tydske aprioriske Speculation, er sikkert, ligesom at vi, naar vi vil efterspore den, skal finde den hos alle betydelige nordiske Naturer, vel noget forvisket,

men dog uudslettelig. Den er ingen Kunstphilosophi, en saadan kunde kun Grækere og Tydskere udvikle, men den er en ægte kjærnefrisk Livsphilosophi, en sand eiendommelig Maade at anskue Livet paa, som, naar den atter bliver levende, vil give hele vor Videnskabelighed et eget Præg. — Dernæst om Poesie og Kunst. Her troer jeg, at jeg selv i mine Landsmænds nuværende Bevidsthed vil finde mere Medhold; og jeg kan hente min Udvikling fra det, der ligger os nærmest. Hvo föler ikke, trods alle de skurrende tydske og franske Toner, en nordisk Grundtone gaae igjennem Holbergs törre, Vessels muntre og Bellmanns tungsindige Skjæmt, eller gjennem Oehlenschlägers, Grundtvigs og Tegnèrs Sange om det gamle Nord, Ingemanns og Atterboms poetiske Skildringer af det hjertelige Liv under Nordens Stjerner, og vore herlige historiske Psalmer? Vittigheden er aldeles forskjellig fra den tydske, som næppe kommer længer end til det Humoristiske, og den alvorlige Digtning, historisk-romantisk, grundet paa vor Livsanskuelse, lige saa uovereensstemmende med de nye Tydskeres udsvævende Romantik, som med Schillers, den egentlige tydske Digters, aprioriske Idealitet og Göthes moderne Classicitet. Selv hos vore Kunstnere, skjöndt vor folkelige Kunst endnu ligger i Vuggen, kan man opdage en egen Retning mod det Naturlige og Historiske, som adskiller dem fra den tydske Kunsts Lyst til det nögne Ideal. — Endelig vort praktiske Liv. Hvo kan kjende til den daglige Maade at leve paa, til Nordens Historie gjennem dets hele Udvikling, til vor nu bestaaende Eiendommelighed i Statslivet, f. Ex. den Betydning, der i det har været hævdet Bonden, især i Sverrig og Norge, Danmarks rene Monarki, grundet

paa en sjælden Harmoni mellem Konge og Folk, og nægte, at der er et eiendommeligt praktisk Liv i Norden? Visselig Ingen! Enhver Dansk og Svensk og Normand vil, naar han ret besinder sig, glad med mig udbryde: ja, der er et eiendommeligt nordisk Liv, en Folkeaand i Norden, vi i Samdrægtighed ville udvikle, og den skal vidne for andre Slægter og andre Riger, at der er et Norden til.

Dog, hvorfor er dette saa lidt almindelig erkjendt, i Norden, skjöndt hvert andet Folk erkjender sin Eiendommelighed, naar det har nogen? Vi maae mindes, at Norden er det sidstudviklede af alle Folk; Solens Straaler naae Polen senest, og Oplysningens Sols ligesaa. De vandre fra Syd mod Nord, og det Land, der först er forklaret i Lyset, bringer det til sin Nabo. Saaledes bragte Europas Syd det til Tydskland, men med det sin Livsanskuelse, og det varede længe, inden Tydskland blev sig sin egen bevidst; först med Reformationen fölte det sig ret, og bragte nu siden den Tid sit til os. Blændede af dettes Glands i Modsætning til vor egen Dunkelhed, meente vi, at vi kunde tilegne os den og gjöre den til vor; deraf opkom Nordens Tydskeri, som vi nu först kan aflægge, da det begynder at dages over vor Dunkelhed, og vi mærke, at vi ogsaa have vor Eiendommelighed at udvikle. Og det, der maa fuldende vor frie Udvikling, er den vaagnende Sands for det ene Norden, for at den Aand, som aabenbarer sig hos de tre Folk tredobbelt, dog er den samme. Denne er, som det senere skal vises, den herlige Frugt af de store Omvæltninger i Norden; uden dem var den aldrig modnet. Nu er den der, nu er vort Öie aabnet for, hvad Norden er, og med Guds Hjælp skal det ikke dummes, för Nordens Gjerning er

endt, den nordiske Aand udviklet i al sin Rigdomsfylde, og det lukker sig til den evige Hvile.

Brödre og Landsmænd i det herlige Fædreneland fra Nordsöen til Ruslands Iismarker, fra Tydsklands Strömme til Iishavet! Agter paa Eder selv, paa de rige Malmaarer i Eders Aands Gruber, bringer Malmen i Dagen, udhamrer den til ædle Klenodier, og lader Eder aldrig mere blænde af Kattesölv og Glimmerguld og fremmed Glands! Gud være med Eder!

Reise gjennem Sydsverrig.

Interessant var Overgangen mig fra Sverrig gjennem det norske Vermeland til Norge, nu skulde jeg see en lignende fra Norge gjennem Bahuuslehn til Sverrig.

Levende underholdt ved Minderne om Nordens nye Viking, Tordenskjold, gled jeg paa Dampskibet fra Christiania forbi Egnene, som hans Bedrifter gjorde navnkundige, forbi Marstrand og Elfsborg ind til Göthe-borg, en regelmæssig, smukt anlagt Stad. Efterat have opholdt mig der et Par Dage, reiste jeg videre langs Göthaelvens Flodseng i den Dal, den har dannet. Den havde noget yderst Indtagende ved sig; smaa, lövfriske Lunde og klare Kilder oplivede Lavningerne, medens de afrundede, skaldede Klipperækker, der reiste sig rundtom, muntredes ved talrige Kvægflokke; Indtrykket af det Hele var, som siden i Blekingen, halv dansk. Undervejs besögte jeg Konghel og Bahuus, hvor Nordens gamle Riger over Elven rakte hinanden Hænderne. Fæstningen ligger nu i stolte Ruiner paa Toppen af

en Klippe, der kneiser over den yderst trange Dalkjedel, ligefor Hisingö, i hvilken det nuværende Konghel skjuler sig.

Skydsbonden, som kjörte mig derhen, gav mig tilligemed de övrige Folk, jeg stödte paa, et meget anskueligt Begreb om Stammen i disse Landemærker; han havde den ægte, gammelnorske Livlighed, der altid har været Elvegrimmernes eiendommelige Præg, hans Ansigtstræk vare norske, og hans Udtryksmaade og Sprog ikke mindre. *) Jeg spurgte ogsaa ham om Sagn, og han behövede ikke at purres meget, för han med troskyldig Munterhed meddeelte mig, hvad han vidste.

"En Gang, fortalte han, gik en Mand, jeg godt kjender og kan staae inde for, ved höilys Dag oppe i Markerne (de öde Bjerge) med sin Hund. Da fik han Öie paa Bjergmanden, for Herren maa vide, at den Slags Folk huse deroppe; de har store Smeddier der og holde Torsdagskveld hellig, og deres Smide, *Dværgesmide*, er godt for Kvæget mod Forgjörelser, siger man. Den, Manden saae, stod og smeddede paa en stor Steen, hans Kjole var lysegraa, og Hatten blaaagtig; Hunden gjöede ad ham, men Smedden tog til at snorke ad dem begge, saa de fandt det raadeligst, at skynde sig bort; og Skam faae den, Herre, som ikke havde gjort det Samme.

For længe siden var der en Skytte her paa Egnen, som boede tæt ved et Bjerg. Engang han var ude, saae han en Pige, saa uendelig vakker, sidde ganske nögen og slikke varm Luft paa Stenen; han tykte strax

---

*) Han sagde saaledes *Sou* istedetfor Faar, *u* for det svenske benægtende o, *væra* for vara, *langt* for långt o. s v.

om Pigen, jeg troer, jeg havde gjort det med; og, for at faae hende i Vold, kastede han Staal mellem Bjerget og hende. Da hörte han et höit Griin indenfra, og strax kom Bjerggubben for en Dag, efter at han havde slaaet Dören vidt op, og spurgte Skytten, om han tykte om Datteren hans. "Ja"! sagde han og kastede Klæderne sine over den Vakkre, for at dække hende. "Naar skal Du da have Bryllup?" sagde Bjergmanden videre; „for den Dag maa Du brygge mig tolv Tönde Öl og bage Bröd og tage Kjöd efter fire Stude. Alt det skal Du kjöre til mig i Bjerget, hvor jeg holder til, og, hvad Brudeskatten angaaer, skal Du ikke fortryde paa det." Derpaa skiltes de ad; Jægeren lod Pigen döbe, og hun stod siden Brud med ham, som da var en stor Lyst, kan jeg troe. Bryllupsdagen, som de Andre havde *baaret sine* Gaver frem, blev paa eengang til Alles Gru Taget löftet op, og en stor Pengepung deisede ned, saa tung, at den nær havde knuust Bænken. Derhos grinede det höit, som hin Dag fra Bjergmandens Mund: "See, her er mine Brudegaver! Naar Du nu holder Hjemme-Gifte, skal Du kjöre med fire frem for Bjerget, og Gubben skal ikke heller glemme Dig." Han gjorde det da og *fik sit fulde Læs af Kobberkjedler* rakt ud, stukne i hinanden, den ene större, end den anden; ogsaa kom der noget Brölende frem, de deiligste, spraglede og haglede og hjelmede Köer, nogen Mand vilde see for Öine. Ægteparret blev rigt derved og levede længe lykkelig; da de döde, efterlod de en heel Skok Börn.

Selv har jeg et Par Smaasödskende, de har flere Dage efter hinanden seet Slakker ved en Höi i Markerne og hört det jamre sig derinde. Og at der virkelig

er *vondt Ting* inde, veed jeg af det, at en Karl, som sad paa sin Vogn udenfor en af Höiene, pludselig blev *borttagen* (lam). Men, naar man gjör vor Herres Villie, endte han, tör man ikke ræddes for Noget, og det bedste Raad mod dem, veed Herren, er Morgen og Aften at bede sit Fadervor."

Mærkeligt var det mig, at alle disse Sagn dreiede sig om eet og det samme Midtpunkt, om Dværgfolket, af hvis Liv og Færd de meddelte malerske Brudstykker. Smeddedriften maa stikke dybt i Bahuuslehningen, da den endog gaaer igjen i hans Æventyr.

Men her, paa Grændserne af Götherike, som jeg förstegang skal betræde, for at lære dets Eiendommeligheder at kjende, maa jeg standse ved et Spörgsmaal, som Sverrigs Historie har lagt mig i Munden, og selv, tilligemed det Bekjendtskab til Gothen, jeg nu skal skildre, har besvaret. Er der gjennemgribende Forskjel mellem den Svenske og Gothen? Det falder omtrent sammen med det lignende Spörgsmaal, vi kan opkaste, om der er Forskjel mellem Jyden og den danske Öbo. I den ældre Historie var der to skilte Stammer i Danmark og to i Sverrig; Sagnene om Vermund og Uffo og Hamleth forholde sig til dem om Leirekongerne, som Bjovulfs Drapa til Ynglingesaga. Nu har en lang Række af Aar, et fast og varigt Samliv, der deelte Medgang og Modgang, paa begge Steder virket en Forening, som har udviklet Overeensstemmelserne, udvisket Forskjellighederne, eller gjort dem vanskeligere at opfatte, og dog ere de, om jeg ikke feiler, tilstede saavel hos os, som i Sverrig. Hvad det Sidste angaaer, vil jeg her simpelthen meddele mine Erfaringer, og blot i Forbigaaende bemærke, at Geijer i sine "Häfder" deler min

Mening. Ansigtets Dannelse og Haarets Farve, der hos Gothen er den sædvanlige nordisk-blonde, skiller allerede mellem Stammerne, men mere end det Sindet; thi den paafaldende Höflighed, det fine Væsen, den mörke Indsluttethed i sig selv, der udmærker Upsveerne, har jeg seet meget Mindre af hos Gothen. Bonden her, fremfor Alle Smaalændingen, er mere livlig, munter og aaben end hine. Sagn og Sange boe rigeligst hos ham. Og skal vi nu dömme efter den dannede Deel, har Sverrig, saavidt jeg veed, faaet sine fleste Kunstnere og Digtere fra Götherike, saa at Folket her synes ogsaa at være mere aandrigt og opvakt end *nordenskovs* *). Maaskee jeg feiler i disse Bemærkninger, men flere oplyste Svenske have dog givet mig Medhold, og jeg kan i alt Fald ikke vidne Andet, end efter det, jeg har opfattet.

Og hermed vil jeg da vise Læseren Vei til Vestergöthlands höieste og interessanteste Bjerg.

Kinnekulle er en enestaaende Bjergryg, der paa den östre Side af Vennern reiser sig over Vestergöthlands vide Sletter og naaer en Höide omtrent dobbelt saa stor som Möens Klint. Jeg havde allerede et Par Dage ikke seet Andet end Slette paa Slette, opfyldt med Landsbyer, der bestod af ordentlige Steenhuse, som hjemme i Danmark, omhegnede med Steengjærder istedetfor de ellers sædvanlige Træhegn, og med et Gadekjær paa Torvet, hvor Ænder og Gjæs svömmede om. Alting mindede mig om mit Fædreneland, naar ikke de hyppig forekommende flade Steenstrækninger, der, blottede for Jord og alt Planteliv, grinede frem paa Mark og

---

*) De store Skove sönden for Mellem-Sverrigs Indsöbelte, begrundede den gamle Inddeling i *nordenskovs* og *söndenskovs*.

Vei, havde husket mig paa, at jeg reiste over Klippegrund, og at, hvor sletteagtigt Alt end saae ud, var det dog kun en svensk Udgave af Sjællands Marker og Enge. Men mærkelig bliver altid denne Overeensstemmelse mellem Vestergöthlands og Sjællands Natur, der uden Tvivl har svævet dunkel for Nordens Folk, da den deilige Mythe födtes om Gefion, den huldsalige Jettemö, som med sine Kæmpeöxne plöiede Sjölund ud af Sverrig, hvor nu Vennern bruser, og lagde det i Öresund. Hvor meget nu end slige Tankeforbindelser tiltalte mig, kjededes jeg dog tilsidst ved den eensformige Jævnhed, og længtes tilbage til Dalarnes og Norges malerske Op og Ned. Glad blev jeg altsaa, da jeg fra Lidköping, en lille Stad ved Vennern, öinede Bjergryggen i det Fjerne.

Det var een af de usigelig varme Dage, Sommeren 1834 var saa rig paa, at jeg forlod Staden, for tilbaads at sætte over Söen. En let Diisning indhyllede Bjerget, ikke en Vind rörte sig, og mine Baadsfolk grebe til Aarerne, for at bringe Baaden frem. En mild Dag og let Arbeide, der ikke fordrer Anstrængelse af Tankerne, gjör snaksom, og de vilde ligesaa gjerne indlade sig med mig, som jeg med dem. Efter adskillige indledende Samtaler om deres Fiskeri o. s. v., fik jeg mine kjære Folkesagn draget frem; ved at fortælle dem, hvad jeg havde hört andenstedsfra, fik jeg deres Lyst vakt og deres Mund paa Gang. Mens Aarerne let rörte Vandet, og Fiskene gik i Vandskorpen, fortalte Roerkarlene:

"Herren talede nylig om Nökken; ja! ham har de her paa Bygden nok at sige om. Vel har han sin egen Skabelon, men han kan ogsaa före sig i hvad Skikkelse,

han selv lyster, og snart skaber han sig til Ræv, snart til Oxe, snart til Ulv. For det Meste kommer han dog tilsyne som Hest. Saadan var det en Söndag paa Kvelden, at en heel Hob Bönderbörn stode nede ved Stranden af en Elv, ikke langt herfra, og glædede sig over en lille Hest, som gik og græssede ved Aabredden, og saae saa inderlig fed og trivelig ud. Da var der en af dem, fik Lyst til at sidde op paa den og gjorde det ogsaa ganske rigtig. Da de Andre mærkede, det gik godt, klattrede de bagefter, og underligt var det: for hver, som kom op, blev Hestens Ryg længere og længere. Tilsidst sad hele otte deroppe og morede sig ret hjertelig. Men saa var der en lille Pige, som ogsaa vilde op, dog förend hun begyndte derpaa, sagde hun: "Naa! Kors i Jesu Navn, aldrig saae jeg Hest saa lang." Da skete det ganske underligt, at Hesten forsvandt paa eengang, men Börnene stod heelt flade paa den bare Mark. Ude i Elven derimod saae de Bölgerne bruse og skumme og hæve sig höit og skille sig ad, som om der blev skudt en heel stor Bygning ud i den, og med det Samme hörte de et Dön og Bulder, som var mærkeligt *).

Det traf sig ogsaa en Gang, en Aftenstund sildig, at to Bönderdrenge gik ved Strömmen. Som de bedst gik, fik de Öine paa Nökken, der sad som en deilig Dreng midt i Vandet paa en Steen og var saa inderlig glad, og spillede saa vakkert paa sin Guldharpe. Men den Ene raabte ud: "Hvad sidder Du der og spiller, Nök! aldrig bliver Du dog salig;" da gav Nökken sig til at græde, saa Gud sig forbarme.

---

*) *Thiele* har i sine Folkesagn en meget lignende *Fortælling*.

Ved Möllerne træffer man tidt paa en lille grim, gammel Mand med iisgraat Skjæg og iisgraae Klæder; han sidder der og spiller, og ham kalder de Strömkarlen. Naar det er meget koldt om Vintertid, og Möllen selv fryser til, hænder det sig vel ogsaa, at han kommer ind i Stuen om Aftenen, for at varme sig. Saaledes boede der engang en Strömkarl i en Elv ikke langt herfra, der ikke sjælden saae ind til Mölleren og hans vakkre Kone. Men min gode Möller blev tilsidst kjed ad hans Besög, og saa en Kveld, da Strömkarlen kom, mödte han ham med et glödende Stykke Jern. Det kom imidlertid Mölleren dyrt at staae, at han saaledes havde vovet sig mod den Mægtige, for snart efter styrtede Möllen med Et sammen og knuste Alt, som var derinde."

Det var de Sagn, Baadsmændene kunde byde mig; de var jo i og for sig selv ret vakkre, og bleve det endnu mere ved den Harmoni, de stode i til Naturen, som omgav mig. Dybets vidunderlige Indbyggere stege for min Indbildningskraft frem af den dunkellyse Söbund, hvorover jeg svævede, og aabenbarede sig for mig. Og som det gik mig, troer jeg ogsaa det gik mine Fortællere; det umiddelbar Poetiske greb dem og viste sin Indflydelse over de raae Sjæle.

Imidlertid var vor Baadtour snart endt, Landet laa tætved, men för vi naaede det, havde Söens Havfru endnu saa megen Magt over mig, at hun trak mig ned fra Baaden i sine blöde Arme og gyngede mig i dem, gjennem de klare Bölger, over det rene, varme Strandsand mellem Revene, mod Kysten.

Jeg kan ikke give en anskueligere Forestilling om den Maade, hvorpaa vi steg iland, end ved at sammen

ligne den med Bestigelsen af en Fæstningsvold. Bjerget bestaaer nemlig af syv trappeviis opstigende Steenlag. Hvert af disse ligner Peripherien af en Cirkel og indeslutter en Kreds, der bliver snævrere, jo höiere man kommer. Omfanget af de nederste Kredse er imidlertid saa stort, at fem Sogne og flere Herregaarde faae Rum i dem. Navnet paa disse bratte Steentrapper er *klefva*, et Ord, som med en lidet forskjellig Betydning er meget i Brug i Norge; den förste af Kleverne er Sandsteens-Kleven, derpaa fölger Kalksteens-, Rödsteens- (Skifer), Gorsteens-Kleven (en daarlig Kalksteen) o. s. v. Toppen af Bjerget dannes af en grov Sandsteen, besaaet med kæmpestore Granitstykker (*Gråberg*). — Vi fik da endelig, skjöndt med megen Besvær, klattret opad Kæmpetrapperne ved Kinnekulles Födder, og gik gjennem en sval Lund til den förste Bondeby paa Bjerget. Uden videre Anbefaling sögte jeg Præsten (*kyrkoherden*) op; jeg blev ogsaa modtagen paa det Bedste, og fik al den Efterretning, jeg begjærede, for den næste Dag at bestige Bjerget.

Jeg kjörte da med Morgengryet opad, saa langt man kan komme frem tilvogns. Vi standsede ved en Huusmandsbolig. Men hvor forbausedes jeg, skjöndt langtfra ikke uforberedt! Jeg stod midt i en Frugtskov af Kirsebær-, Valnödde- og Æbletræer; den groer vildt og indtager en stor Deel af Bjergets Sider. Det er som om Naturen ved en yndig Feiltagelse havde sat et Bjerg fra Sydens Blomsterland midt i det barske Norden, mellem Snee, Iis og Graner. Og hvor sælsomt maa ikke Nordens Sön föle sig fortryllet her, og aande Sydens Dufte, naar Vaaren gaaer over Bjerget og indhyller det i et Blomsterflor, eller Hösten kommer, og

Træerne hænge fulde af glödende Frugter! Selv mig, der kom fra Syden i Norden, overraskede jo den yndige Kæmpehauge, hvis Lige jeg aldrig saae i mit Fædreneland.

En midaldrende Vestgöthe-Bonde med et aabent, ærligt Ansigt traadte ud af Huset og tilböd sig at före mig gjennem Lunden til Bjergets Top. "Hvad hedder Du?" spurgte jeg. "Torsten Torstensson; saa heed *Fader* for mig i flere Led; vi er opnævnte efter den *berömte Helt i Tydske-Krigen:* der var Landsmand til os, og födt her i Egnen." Det glædede mig, at jeg fandt Mindet om ham endnu levende. Som jeg siden erfarede, træffer man hvert Öieblik *Torstener* i Vestergöthland. Deres Navnefader var ogsaa en ægte Vestgöthe, ligesaa stille, venlig, fordringslös, næsten af en dansk Charakteer, som Bönderne overalt i Provindsen. Min Förer fortalte mig om Almuens Levemaade. Deres meste Næring har de af Kornet, skjöndt den tynde Jordskorpe, der dækker Stenen, i hede Somre, som den iaar, let forbrændes; for Resten hugge de Steen og sælge dem, samle Frugterne paa Bjerget, törre dem og handle med dem. Fædriften er derimod mindre, om den end ikke heelt forsvinder med Bjergbygdens Sætre. Skov mangle de, men have istedetfor den paa sine Steder gode Törvemoser. "Og nu kunde Herren troe, at vi med Skoven ogsaa var frie for *vargen*. Men nei! det Udyr er fast argere paa Sletten, og tidt hænder det, at den myrder os hele Faareflokke, eller staaer paa Luur bag et Huus, og saa med Et styrter frem og river Yveret bort af en Ko. Saa maae vi da paa *skall* efter ham." Derpaa beskrev han mig Klapjagten. Skoven, hvori Ulvene boe, omringes i en Triangel. De to Sider dannes af Ulvegarn, men for

at *Graabeen* nu ikke skal bryde ud, opreise de udenfor Garnet en Deel Fugleskræmsler, der gaae for Vinden og holde ham i stadig Frygt. Trianglens Basis dannes af Klapperne, der med Larm og Skrig rykke nærmere og nærmere mod dens Topvinkel. Her i den, paa en passende Plads, ere Skytterne opstillede bag Skjærme, for at fælde ham, naar han tilsidst flyer derhen.

Under slige Samtaler vare vi komne gjennem Lunden, satte over et Par Uförer, klattrede over Kleverne, og nærmede os i en brat opadgaaende Naaleskov til Toppen. En lille Flade med uhyre Kampesteen, og mellem dem enkelte Graner, dannede Bjergets störste Höide. Jeg satte mig paa et af Klippestykkerne. *Det* var den yndigste Dag, og en *Udsigt, jeg aldrig skal glemme.* Lövskove, Frugtlunde, mörke Graner, fuldmodne, gyldne *Agre, klare Kilder* udbredte sig ned ad Siderne; Huse og Landsbyer, der ligesom legede Skjul mellem Skovene, laa for mit Blik i en yndig harmonisk Forvirring; og længere bort svævede det over de lange Terrasser mod den dybtblaa Sö og dens Strande hinsides, indhyllede i Fjernets duftrige Dunkelhed. Det var Nord og Syd i en sammensmeltet Eenhed. Skulde den yndige Natur her *ikke ogsaa speile sig i Menneske*aanden og begeistre den til Sagn og Sange, spurgte jeg mig selv, og maatte uvilkaarlig henvende mig derom til min Förer, skjöndt med en halvdulgt Frygt for Nei. Til min glade Forundring hörte jeg et Ja fra ham, og strax skikkede han sig til at fortælle:

"Just her överst paa Fladen, hvor Herren sidder, boede der i gamle Tider, baade för min Tid og Fader mins, en Jette, men en af det gode Slags. Han heed *Hella*, og havde sin Borg heroppe, som var ubegribelig

grand og vakker, og omringet af de deiligste Haver. Naar Folk traf til uforvarendes at forvilde sig i Tykningen, kunde de tidt stöde paa dem, men ledte de efter dem, fandt de aldrig Noget. Nu traf det sig engang, at Jetten en vakker Vaardag stod paa Udkik heroppe, og saae, som Herren nu, ud over Söen; da fik han Öie paa *Söraaen* (Havfruen), *Kissa*, fra Luuröen histovre, der havde gjort sit Skib rede, og seilede over Fjorden. Hun stod selv midt paa Dækket, saa vakker, saa vakker, at det ikke lader sig beskrive, og sit lange, sorte Haar havde hun udbredt, saa Vinden greb i det, som i et Seil, og skjöd paa den Maade Skibet frem. Strax da Jetten saae det, blev han slagen af Elskov og tænkte Nat og Dag kun paa den deilige Havmö, som han besluttede for enhver Priis at frie til. Han tog sin Öxe paa Nakken, gik tilskovs og tömrede sig et Fartöi, at sætte over Söen paa; men næppe havde han besteget det, för Söraaen, der var grumme jomfruknipsk og mandfolkesky, og langtfra önskede en saadan Gjæst, vakte en saa rygende Storm, at Fartöiet forgik, og Jetten med Nöd og næppe reddede sit Liv paa en Planke. Dog lod han sig ikke afskrække, men byggede et nyt og större Fartöi, som strax fik samme Skjæbne. Trediegang tömrede han ufortrödent; hans Skib holdt dengang Söen, og han slap lykkelig over. Da de To först fik hinanden ret at see og kjende, gik det, som Jetten önskede; Havmöen blev snart ligesaa elskovslagen som han, for uendelig deilig var ogsaa han. Han bragte hende over i sin Borg, og hun glædede sig over Alt og klappede i Hænderne, ret som et Barn; kun een Ting manglede hun, sine kjölige Badegrotter med de klare Kilder. Men förend jeg fortæller videre til Her-

ren, som synes ret at more sig ved min Saga, vil jeg före ham et andet Sted hen." Jeg kastede et Afskedsblik til den deilige Bjergskraaning, og fulgte forventningsfuld min Vestgöthe gjennem Skovens svale Haller. Han standsede ved Rödstenskleven (Mörkkleven). Lönlig omsnoet af Slyngeplanter og Buske, beskygget af Træer, som ludede ud over Brinken, stod der en höi, lodret opstigende, röd Skiferklippe; udentil var den besynderlig snegleformig dannet som en Sösnekke, indeni spiralformig udhulet, og en Kilde, hvorved et Par Börn sad og öste, sprudlede frem af den. — "Betragt den, Herre!" begyndte min Vestgöthe igjen. "Saadan en Badegrotte var det, Söraaen manglede. — Da skete det en Nat, at Jetten dukkede ned langt ude i *Vennernsö*, hentede den ubyre Snekke fra Bunden og gik iland med den. Men saa stor var hans Elskovsiil, at Luften bevægedes deraf, og hylede som Storm foran hans hvasse Skridt, hvorfor vi ogsaa den Dag idag kalde Stormen Jettegang. Snekken satte han der i Lövskoven, hvor Herren seer den, og lod Kilderne sprude frem i den, saa den blev et Badested for hans Elskede. For Resten melder Sagaen, at de levede længe lykkelig sammen og byggede *Gaarden Hellakis*, der nu i 600 Aar har været i *Possernes* Værge. Men da de döde, bleve de begravne der, hvor Herren fra Toppen saae den store, steensatte Fiirkant, som blev opreist for dem."

Saaledes endte min Förer. Endnu havde han et Par Smaasagn at fortælle paa Hjemveien, men jeg hörte dem kun halvt, saa dybt greben som jeg var af den vidunderlig yndige, næsten sydlige Aand, der aabenbarede sig i Fortællingen om *Hella*, af den magelöse Maade, hvorpaa Bjergets Natur gjennemtonede den. Jeg tak-

kede min Förer ret inderlig, idet jeg skiltes fra ham, og södt drömmende rullede jeg bort fra den yndige Bjergskov.

Den Kleve, jeg nu reiste over, strakte sig flere Miil, ligetil Husaby. Her var et Ophold bestemt; jeg vilde besöge Kirken, den förste Domkirke i Sverrig, bygget af *Olof Skotkonung*, til hvis Kongeborg dens to Taarne skal have hört. Veien dertil var jævn, mellem frugtbare Agre; den eneste Gjenstand, som kneiste op over Sletten og vinkede mig, var Kirkens tredobbelte Taarn. Jeg lod min Skjuts standse udenfor Kirken, der laa under Reparation, og traadte ind, for at besee den. Strax kom Stedets Præster*) mig imöde, modtoge mig som Fremmed paa den sædvanlige, hjertelige Maade, lovede selv at vise mig alt Mærkeligt, og tvang mig næsten til at lade min Skjuts kjöre. Jeg kunde da i Mag besee den gamle Bygning. Da den er anlagt paa Kinnekulles nederste Terrasse, Sandstenskleven, har den liidt meget ved Jordskjælv, foraarsagede af Bjergets vulkanske Beskaffenhed, der for Resten vel ogsaa er Grunden til dets yppige Planteverden. Store Revner seer man hist og her i Skibets Kæmpepiller. — Blandt Mærkelighederne fremvises for de Reisende et raat Basrelief i Sandsteen af St. Sigfred med tre Hoveder paa et Fad, og som Oplysning fortælles en ret smuk Legende. — Den hellige Mand, Vestgöthernes Apostel, havde nemlig sendt tre af sine Söstersönner til Smaaland, for at prædike Ordet. Men de vilde Hedninger stode op imod dem, myrdede dem og kastede dem i Söen. Sigfred vidste ikke, hvor hans Slægt-

---

*) De större Sogne hertillands have gjerne een *kyrkoherde*, een *pastor* og een *skolmästare*, Alle indviede Præster.

ninger bleve af, og sörgede saare. En Nat gik han saaledes ved Söens Bredder, og bad inderlig til Gud for deres Sjæl. Da saae han paa eengang Noget funkle ude over Dybet, som de klareste, mildeste Stjerner; det nærmede sig ham, Glandsen tog til; endelig kastede Bölgerne et Kar op, og i det de tre Söstersönners Hoveder, hvorfra Glorien udstraalede. — En Reliqvie af ganske anden Art gjemmes ogsaa i Kirkens Kister. Det er en Munkekappe, hvortil fölgende Historie knytter sig. Tæt udenfor Byen laa indtil Reformationen et Munkekloster, hvis Munke var i temmelig ondt Rygte for Letfærdighed, og Rygtet sagde her, som saa ofte, Sandhed. Nu var der i Nabolauget en meget smuk Bondekone, som en af Munkene snart blev meget gode Venner med. Manden havde faaet Nys derom og besluttede at fange Munken i en Fælde. En Nat medens denne var inde, omspændte han Indgangen til Huset med Rævegarn. Da Munken blev hængende i dem og mærkede, hvorledes det var fat, var han ikke mindre snu end Ræven; han lod sin Kappe blive tilbage, arbeidede sig selv igjennem og undflyede. Men Kappen blev bragt til Kirken, og har siden den Tid aflokket mangt et alvorligt Ansigt et Smiil, iblandt andre ogsaa Kong Carl den Ellevtes, der, da han saae den, efter Præstens Beretning, "var færdig ved at sprække af Latter."

Tæt ved Kirken ligger en steensat, dengang udtörret Kilde, som bærer Navn af Sigfreds-Kilden, hvor, efter Sagnet, Olof Skotkonung skal være döbt af Sigfred Englænder. Oppe fra Kirketaarnet, som man, paa Grund af Reparationerne, kunde gaae heelt omkring, kastede jeg Afskedsblikket til *Kinnekulle*. Det laa deiligt for mig i Baggrunden, medens Forgrunden danne-

des af malerske Ruiner af Biskoppens gamle Borg, omrandede med blomstrende Lövbuske; til den modsatte Side tabte Öiet sig i frugtbare Sletter, af og til afbrudte med blödtrundede Höi- og Skov-Linier.

Efterat jeg en kort *Tid* havde opholdt mig hos mine venlige Værter i Præstegaarden, rullede jeg afsted med min ny Skjuts, og inden en halv Time vare de *sidste* Spor af Blomsterbjerget forsvundne.

Over Billingens Höider og gjennem Vestergöthlands Sletter östenfor dem nærmede jeg mig Vetternsö. Granskovene blive her tættere, og Bakkerne sværere; tilsidst ende de i Flyvesandsodder, der med magre Fyrretræer strække sig ud i Söen. Paa een af dem ligger den nye, halvfuldendte Fæstning, Carlsborg, opvoldet af Sandet; Planen er at gjöre den til en kæmpestærk Centralfæstning, og der er ved den, saavelsom ved Stokholms meget omtalte Befæstning, tænkt paa de *Malmpegefingra* fra Öst, der allerede truende titte frem af Ålands mægtige Skandser, kun faa Miil fra Stokholm, og tydelig nok lægge Planer for Dagen, for hvilke ikke blot Sverrig, men Norden, ja det hele Europa maa grue.

Men ved Carlsborg, mellem de stolte Værker for en *kommende Tid*, grundlagte i det nye Aarhundredes Morgen, maae vi standse en Stund og see ud over Norden, tilbage og fremad, for historisk at begrunde de Haab, der saa ofte ere udtalte.

Landene nordenfor Östersöen, fra Blaavands Huk til Nevas Ström, fra Eidern til Nordkap, var i Hedenold Nordboens Hjemstavn, hans store Fædreneland. Hvor han vendte sig hen indenfor disse Landemærker, var han hjemme; overalt traf han et Frændefolk med samme Sæder, samme Aand, samme Tro; overalt mödte ham samme

Sprog, samme Sang: een herlig dyb nordisk Melodi med tre Variationer; overalt havde han Borgerret. Men Middelalderen kom med alle de Kampe, Folkene maatte gaae igjennem, ligesom de Afdödes Aander efter dens egen Tro gjennem Skjersilden. Fölelsen var dunkeldyb og kraftig, romantisk og elskelig, hang med en anelsesfuld Kjærlighed ved de gamle Sagn og det gamle Liv; dog, den uudviklede Forstand, der især i dens senere Tid paa en barnagtig Maade vilde gjöre sig gjældende, forvirrede det Hele. Da tabte hver Stamme sit Centrum, Konge og Adel, Borger og Bonde sögte hver Midtpunktet i sig selv, og den usalige Tvedragt begyndte; hvad Under da, at de beslægtede Stammer i Norden ogsaa glemte deres oprindelige Folkeenhed og fjendtlig skilte sig ad som Dansk, Norsk og Svensk. Den dunkle Fölelse talte for deres Eenhed; den aabenbarede sig i de fælleds Folkesange fra hin Tid; men hvor Forstanden greb efter den, maatte den nödvendig gribe feil. Saaledes kom ved et stort Feilgreb Calmarunionen i Stand, der naturligviis umulig kunde bestaae, da den i sin Grund beroede ikke paa nogen frie, gjensidig Overeenskomst, ifölge hvilken de tre Frænder forbandt sig, men paa en *Lyst hos den Ene til at beherske de Andre*. Kun med Norge, der ved de indvortes Kampes Sværd og den rædsomme Pestes Haand havde mistet saameget Blod, at det behövede Aarhundreders Hvile for atter at komme til Kræfter, kunde Foreningen bære, med Sverrig, Ynglingen med den vildtsprudlende Kraft, maatte den briste. Med Harm i Hjertet skilte Stammerne sig; hver udviklede sin Eiendommelighed for sig; Sverrigs Muskelkraft var voxet i Kampen med Danmark; snart skulde Europa see og be-

undre den, da den i Tydskland svang Sværdet for dets Frihed. Stillere udviklede Danmark sig, meest kun i Kamp med Verdenshavets skyhöie Bölger. Men det usalig vakte Had kunde ikke slumre hen, en aandlös Politik, der avlede idelige Stridigheder, oprippede det altid paany, og man glemte Eenheden over Forskjellighederne. Som to Rivaler, der kæmpede om Rangen, stod Danmark, sammensmeltet med Norge, og Sverrig, sammensmeltet med Finland, hver paa sin Side af Sundet og kastede Staalhandsker til hinanden.

Dog, den nye Tid kom, der skulde före den gamle i forklaret Skikkelse tilbage. Först tegnede det kun til Fred og Enighed og en stille Udvikling heroppe, medens Bulderet og Jordskjælvet gik Europa om; den sidste Hadets og den jordiske Forstands Tid var som glemt, uendelig södt vaagnede Minderne om det ene, gamle, herlige Nord hos dets begeistrede Skjalde, og som en længstforsvunden Barndomstid, med alle de rörende Fölelser, den vækker, kom de Ædlere af Folkene den Tid og deres fælleds Udspring ihu. Dog de lyseröde Morgenskyer samlede sig til et Tordenveir, der raste vildt, slog ned med sine Lyn, tændte Skovene og hug afgrundsdybe Revner i Klipperne. Indhvirvlet i den almindelige Krig, der gik Europa rundt, blev Norden mod sin egen Villie væbnet til en ny Frændekamp, og i Sverrig bleve de gamle Forhold först forstyrrede, da Finland ranedes fra det.

Da blev det her politisk, som ved Digterne poetisk klart, at det ene Folk i Nord trængte til det andet. "Nu rækker jeg min Haand til en ny Calmarforening" sagde Geijer, og Danmarks og Norges tilbedte Fyrste, Helten fra Grændseskovene, Christian August,

löftedes paa Skjold af de Svenske som deres Kronprinds. Tiden var de store Planers Tid, og Stedet her i Hjertet af Landet ved Vetternsö det store Midtpunkt for dem. Endnu havde Sverrig, da det atter kom sig af Forskrækkelsen, ikke opgivet de Drömme om en Herskerthrone i Norden, som to Aarhundreder havde smigret for. Mange af dets dygtigste Mænd, fremfor Alle Grev Platen, sværmede for dem; deres Blik faldt da paa Norge, og hvad Christian Augusts Tanker var herom, har Tiderne ikke kunnet vise. Vist er det, at Platen, da han "digtede paa Bölgerne i Göthacanal" og paa Planen til Carlsborg, digtede sig her Centrummet for et svensk Rige, der skulde omfatte hele Norden, og vel da kunde vove en *Dyst for Europas Fred og Lykke med Östens Jette*. — *Christian August döde, og hele Norden græd ved sit gravlagte Haab.*

Du Kæmpe fra et længstforsvundet Old,
Som Granen stolt, som Örn paa Fjeldet bold,
Der fæsted Dig paa gammel Viis en Brud,
Med Sværd paa Val, hin Sveas Skjoldmö prud.
Lyn var Dit Sværd, og mellem Dværges Hær
Din Gang var herlig, heltelig Din Færd,
Lys var Din Bane, *dunkel kun Din Död*,
Da Dig Valkyrien til sit Valhal böd.
Du kom, et Stjerneskud i mörken Nat,
Og straaled stoltelig, men svandt saa brat.
Tre Rigers Helte löfted Dig paa Skjold,
Tre Riger græd, da Du laa stiv og kold.
Hvi leved Du? At sone for hans Bröde,
Hin Christians med det Minde blodigröde.
Vildt voxed Hadet i hans Bödlers Spor,
Din Heltefavn forened Nord med Nord,
Thi for det ene Norden slog Din Barm,
For Dan og Nor og Svea lige varm. —

Hvi döde Du? At Nordens Taarer skulde
I Bitterheden södt dog sammenrulle,
At alle Hjerter, som ved Liget græd,
Dybt fölte det, kun een er Nordens Sæd,
Som eet dets Haab, og eet dets Liv og Lyst,
Een Aanden i hver ægte Nordboes Bryst;
At taaremilde Perlers favre Glands
Fordunkled Hadets grimme Straalekrands. —
Ja, græd o Nord, Du bittre Taare synk,
Men ei for Helten her, nei, spar Din Ynk,
Hjem til de Gamle gik den Kongeörn;
Græd for Dig selv, og græd for Dine Börn!

Atter fornyedes Tanken om en Calmarunion i en bedre Aand, da der taltes om Danmarks Konge som Sverrigs Kronprinds, men Aanden, der styrer Tidernes Löb, vilde det anderledes og — bedre, tör vi nu sige; thi Norges Eiendommelighed maatte först udvikles. Bernadotte kom til Sverrig. Det lod til, at Frændekampen atter skulde fornyes, og ved et bittert Minde blive evig. Hele Europa forskrev med Spydstageretten i sine Sværd Norge, Danmarks gamle Broder, til Sverrig. Kampen var for ulige, og Danmark maatte give efter. Ogsaa Norge, dog först efterat det i et folkebegeistret Öieblik havde udviklet overordentlige Kræfter, staaet op af sin Sövn, rustet som Nordens tredie Folk; da forbandt det sig frit med sin Nabo ved et Forbund i Medgang og Modgang, i Lyst og Sorg.

Fredens Dage kom atter. Nu var Norden sin oprindelige naturlige Tilstand nærmere, med sine tre Stammer; kun Finland, det kjære Land, som deelte al Sverrigs Hæder, var draget ind i en fremmed Slaver-Kreds. Norge uddannede sig, om end eensidigt, dog glædeligt; Sverrig stræbte efter at lösrive sig fra alle raae Lev-

ninger af Middelalderen, der her, hvor Krigen för tog al Folkekraft i Beslag, bleve staaende ved Universiteter, Videnskabelighed og borgerlige Indretninger, og fra alt fremmedt, fransk Væsen. Dets Drömme om at beherske Norden ere vel svundne for bestandig; det bereder sig stille, som til en Jettekamp paa Liv og Död, og önsker inderlig et stort, nordisk Forbund. Danmark fandt nye Rigdomskilder i sin egen Barm, og stræber Dag for Dag mere efter i Kunst, i Videnskab, i Folkeliv at gjenvinde det nordiske, ægtedanske Gamle, en Stræben, der har fundet Gjenklang og Paakjönnelse baade hinsides Sundet og Nordsöen.

Alle tre Riger föle mere og mere, at de trænge til hinanden, at de trænge *til* at forenes *friere, varigere* og fastere end ved *Calmarunionen*, at de trænge til et *Samliv, hvorved det* eiendommelig Nordiske i sine tredobbelte Afskygninger frit kan udvikle sig. Östen staaer alvorlig-mindende; kun et Fostbroderskab som de Gamles, som Nygrækernes, hvor "min Sjæl skal være Din Sjæl og mit Liv Dit Liv", kan redde Norden og gavne Europa.

Norden trænger altsaa ikke til Sammensmeltning, men til en *fri* Forbunds-Eenhed, og det maa *ligge* i Europas Interesse, *naar det faaer Öinene op, at arbeide* for den. Den Aand, som er vakt allevegne i *Norden*, for dets beskikkede Gjerning i Kunst og Videnskab, i Tro og Borgerliv, har kun een Historie paa Marken og paa Bjerget og stræber efter at skabe sig et naturligt Legeme; og hvor skulde den nordiske Aand finde det uden hos de tre, i Kjærlighed sammenslyngede, nordiske Folk? Hvor vi vende os hen, træder altsaa Nordens Forening, som en Naturnödvendighed os imöde; Norden var fra Begyndelsen eet, Norden maa igjen blive

eet. Og naar Europa, der alt för, men meest i Oldtidens vilde Folkestorme, fölte Indvirkningen fra Landene under Nordstjernen, atter mærker, at der boer Heltekræfter der, at der tone Heltestemmer derfra for den ægte Frihed, for det sande Lys, da skal det ikke söge deres Fædreneland her i et lille Rige ved Sundets Bred, hist mellem öde Klipper og Skove; nei i det store Land nordenom Östersöen, fra Blaavands Huk og til Nevas Ström, fra Eideren til Nordkap, der har den nordiske Aand atter sit store Fædreneland, der har den ægte Nordbo atter hjemme, som han havde det i Oldtiden.

Begeistrende har disse lyse Udsigter virket paa mig, begeistrende maae de virke paa hver Nordbo. Vort dyrebare Fædreneland atter trods alle eiendommelige Forskjelligheder eet og i sin Eenhed stort!

Ingen skjelde ham, der lever for det store Haab, en Drömmer eller Sværmer! Vel see ikke vore Öine, hvorledes det skal opfyldes, men vi veed, at en Störres Öie seer, en Störres Haand styrer for os. Kunde Nogen i det attende Aarhundrede forudsee, hvorledes Forholdene her vilde danne sig i det nittende? og har ikke de sidste Tider klart i Historien viist, at ikke blot det Utrolige, men ogsaa det, der kaldtes det Umulige, blev muligt og virkeligt? Og det Störste er jo allerede skeet, Aanden derfor er vakt og vaagner daglig mere, og den skaber sin Form. Hvorledes, det skal vi see, naar vi blot trolig udföre vor Gjerning, arbeide med Mund og Pen paa at vække den gamle, herlige Enighedens Aand, paa gjensidig at lære hinanden at kjende, agte og elske, paa at tilintetgjöre alle Minder om den gamle Strid, idet vi, i Nordens ægte Aand, see den som Heltenes

Strid, der slutter med et Fostbroderskab, som Einheriarnes Kampe i Valhal.

At ogsaa min Röst kunde lyde kraftig derfor over det ganske Nord fra *Carls*borg, Kæmpefæstningen, der stiger frem af Vetternsö, til *Christians*borg, der ved Sundets Bred, hvor Danmarks nye Orlogsörne svömme, reiser sig af sit Gruus! — Guds Fred over Alle, der besjæles af Nordens enige Aand!

Ligesom Kinnekulle kneiser ene over Sletten ved Vennern, reiser sig Omberg ved Vetterns Bred noget meer end hundrede Favne over Vandspeilet, rundt omgivet af Östergöthlands lave Bygder. Allerede i Vinter, da jeg reiste der forbi, havde det lokket ad mig, nu gjorde Sommeren mig det *lettere og behageligere* at bestige det. En smuk *Morgen* kjörte jeg igjennem *Vadstenas för folkerige*, nu halvt uddöde Gader. Tæt udenfor Staden, ved Vetternsö, ligger Slottet, Gustav Vasas stolte Værk, men yderlig forfaldet. Vinduerne ere ude, eller slaaede til med Planker, Murene paa mange Steder, især i Voldens fire Hjörnetaarne, nedstyrtede; det gamle Slot er et Kornmagazin. Her hvor Gustavs store Mænd vandrede, hvor Livet *levedes* kraftigt i *dem* og om *dem*, *sidder nu Dödens Stilhed* paa Thronen, naar ikke den evigunge Natur afbryder dens mörke Alvor og lader sine Straaler skinne, sine Blomster groe, eller sine Vinde suse gjennem Muurrevnerne. Men Kæmperne ligge i Muld, de gribe ikke meer i Verdenshjulet. Med alvorlige Tanker kjörte jeg forbi Mindet om forgaaet Herlighed.

Landet rundt omkring frembyder en smilende, frugtbar Forgrund til det stolte, mörke, granbevoxne Bjerg. Jeg havde igjen været heldig med min Skjuts, der var

en godmodig, forstandig Bonde, af den Sort, man hyppig træffer i det indre Sverrig, især i Bjergegnene. Og efter min Vane var jeg da heller ikke seen til at indlade mig i Samtale med ham. Han fortalte mig först en Deel, han havde hört af sin Fader, om Krigene mellem Danmark og Sverrig, talede meget forstandig derom, og spurgte saa tilsidst med et skjelmskt Smiil, hvoraf det kom, at mit Folk var altid hans paa Nakken, naar dette var i Knibe. "Grande er altid Grande værst", svarede jeg, og forklarede ham, hvorledes dette gode, gamle Ordsprog gjaldt baade Danmark og Sverrig. Tilsidst forstod vi hinanden meget godt og blev ganske enige. Kort efter gik Talen over paa Sagnene. Paa min sædvanlige Viis indledte jeg Samtalen, og fik ham da ogsaa til at rykke ud med hvad han havde. Dennegang var det en egen Sort, Jægersagn. — "Naar Herren kommer til Jægerhytten paa Omberg, vil Herren faae en gammel, udlevet Mand at see; det er Faderen til den nuværende Jæger. Agt paa ham, det er en mærkværdig Mand! Han var i sine unge Dage Skytte hos det naadige Herskab, men han var *ikke* Skytte paa ærlig Viis, som Herren nok selv vil skjönne, naar jeg fortæller ham, hvad jeg har hört. Engang havde Herskabet begjært et Stykke Vildt til om Middagen. Nu var Karlen heel forfalden til Spil, og sad ogsaa dennegang hele Natten igjennem og spillede. Morgenen kom og Formiddagen med, han blev ved at spille, skjöndt hans Venner meer end een Gang bade ham at gaae ud og udföre sin Gjerning. Hvergang de talede til ham, smilede han kun og sagde: "Ikke endnu." Men saa med Et foer han op, ligesom det kunde være, at han lyttede, greb efter sin Bösse og gik ud. Strax efter

hörte de et Skud falde, og Skytten traadte ind nok saa munter med en Raabuk over Axlerne. Men hans Venner bleve sært tilmode, thi paa mange Miles Afstand fandtes ikke saadanne Dyr, ja de siger endogsaa, at Herren selv vilde ikke spise Stegen, da han hörte om det. — Hvergang Nogen gjorde ham Noget imod, bar han det med stor Taalmodighed, men han truede dem, og gjerne hændte der dem snart efter en Ulykke. Saaledes drillede engang et Par Drenge ham. "I vil fortryde det", sagde han roligt, og ganske rigtig vælter Vognen paa Hjemreisen med dem, og den Ene slog sig tildöde. En anden Gang var han paa *skall efter vargen;* de havde seet Mester *Graabeen* flere Gange forud i Nærheden, og vare *Alle paa deres Post,* men han gik heel sorglöst og lavede sig slet ikke til at skyde *Da de saaledes* havde drevet om en lang Tid forgjæves, sagde han: "Nu faaer jeg vel gjöre mit Bedste," gik langt bort fra Jagten paa en heel anden Kant af Skoven, og, vil Herren troe det, han skjöd Graabeen rigtig paa Peltsen."

Tiden gik med slige Fortællinger, og inden jeg tænkte derpaa, holdt jeg for Jægerhytten. Jeg saae en gammel, blind *Mand ledes under Gaardens Træer ind* i Huset, min Skjuts gav mig et Sideblik, jeg gik efter ham, men den Gamle var mat og syg og længtes efter Sengen, hvor han levede sin meste Tid.

Fra Skovhuset begav jeg mig op ad Bjerget. For den, der var saa vant som jeg til at bestige Höider, var Omberg snart besteget. Gjennem Naaleskove, afbrudte af smaa Bögelunde, hævede Veien sig ret smukt til Bjergets Top, den saakaldte *Ombergs-Isse.* Ikke langt herfra ligger den over hele Sverrig berömte

Apostelbög, 12 Stammer opgroede af samme Rod; men der staaer nu kun 11 tilbage, da den ene er omhugget af en Bonde, der undskyldte sig med, at det var kun Judas, han havde fældet. Fra Toppen, der er skovlös, har man en viid Udsigt over Vettern, og alle fire Landskaberne ved dens Bredder. For förste Gang oversaae jeg med eet Blik den hele Sö, det ene af Gothlands store Middelpunkter, ligesaa mærkelig ved sin Naturbeskaffenhed, som ved de vidunderlige Sagn, der leve langs dens Kyst. Dens Bund er saa klar, at jeg, da jeg roede over den, saae, i 8 til 10 Favnes Dybde, Stenene i Grunden beklædte med Tang, overskyllede *af de grönlige* Vande. Sjælden lægger den til om Vinteren, *og kan, selv med alentyk Iis, bryde op i en eneste Nat,* saa *ikke en Stump* sees næste *Morgen.* Dog komme Iisstykkerne tidt op igjen *fra Bunden,* hvorhen de sank, og före hele Klippeknoller med sig. Dens underlige ustadige Strömninger (Strömfald) hidröre, ligesom dens bidende Kulde om Sommeren, fra kolde Væld i dens Dyb. Ledet af en Anelse om Storm, kan den, om end *ikke en Kvist, ikke en Vind* rörer sig *iland, bruse med skumhvide Toppe og drönende vælte sig mod Strandklipperne;* men Storm *fölger* da altid efter. Om Sommeren trækker den Skyerne *til* sig, om Vinteren stöder den dem fra sig, saa sjælden regner eller sneer det paa dens Bred. Dog sælsomst af Alt er de sære Fortoninger i Luften (*hägring*), der meest mod ondt Veir fylde dens Kyster med phantastiske Billeder, og uden al Tvivl er den *naturlige Moder til* mange vidunderlige Fortællinger. Dens eneste betydelige Ö er Visingsö, og dog saae den meget uanseelig ud fra mit Standpunct. Det er ogsaa först *Historie* og Sagn,

der gjöre den mærkelig. I gamle Dage var den Omegnens Begravelsesplads, og vrimler derfor med Oldtidsminder; flere svenske Konger i det tolvte og trettende Aarhundrede boede desuden her; blandt dem Magnus Ladulaas, i hvis Historie Æventyret om Kjettil Rune indfletter sig. Men for at höre det förste Mærkelige om ham, maae vi gaae til Skaane. — Ikke langt fra Ivösöen, fortæller en skaansk Præst i sin topographiske *Indberetning til Christian den fjerde, ligger Sönderby.* Her sad engang en Bondedreng, Kjettil Rune, og vogtede sit Kvæg ved Espakuller. Da skete det med Et, at Bjerget skiltes ad, og han saae to Heste komme ud af det, der reves og sledes og sparkedes *noget forfærdeligt. Da den Ene af dem var nær ved at bukke under,* foer den *tilbage i Bjerget.* Næste Dag, som Kjet-*til sad ved Höien,* havde han samme Syn. Nu tredie Dag, da han saae dem i fuld Kamp, og den Svageste skulde til at segne igjen, sneg Drengen sig ganske sagte til og kastede et Hjul imellem dem. Det styrkede vidunderligt den matte Hest, saa den med dobbelt Kraft angreb sin Modstander og tilsidst dræbte ham. Saa forsvandt den i Bjerget, *men kom strax efter frem med en herlig Runekjævle (Runekjep), som den rakte* Kjettil: "Han, der hjalp mig saa godt paa den onde Dag, skal ikke fortryde det. Tag den til Tak! Dalene skal fyldes for Dig, Bjergene aabnes, og alle dine Fjender synke!" Kjettil takkede, og fra dette Öieblik begyndte hans Lykke. — Der er en Bro ikke langt derfra, hvorover en Dag en festlig Brudeskare red, Spillemanden foran, og Bruden i al sin Pragt midt i Fölget, til Hest. Men med Et styrtede hun som dreven af en usynlig Magt ud i Bölgerne og forsvandt. Det

var Havtrolden, der havde faaet hende i sin Vold, og bar hende over Söbunden i sine Arme til Brattingsborg paa en lille Holm i Ivösö. Da meldte Kjettil sig, og lovede den forfærdede Brudgom sin Brud. Med Runekjævlen hug han i et Bjerg ved Bredden, og strax dalede det, hvor Fordybningen endnu sees, og aabnede ham sine Huler. Han steg ned i dem og vandrede under Havet. Ved Brattingsborg kom han op igjen og traf Havtrolden. Kampen mellem dem begyndte strax, men ödelagde Trolden snart, da et af hans Lemmer faldt af for hvert Slag, Kjettil slog. Seirende kom Kjettil hjem med den frelste Brud. Hans Rygte udbredte sig over det ganske Land, og Mange strömmede til ham, for at lære Runekunsterne. Blandt dem nævner Sagnet især Een, ved Navn Gilbert.

Paa de Tider fik Borgherren paa *Borga-Slot* paa Visingsö Lyst til at gjennemgrave Öen, og saaledes dele Landet. Han henvendte sig herom til Gilbert Troldmand, der paatog sig det. Öen luder allevegne ned mod Söen med en lille Klint; Sydost i den begyndte han Arbeidet med en lang underjordisk Gang, der hedder endnu den Dag idag *Gilberts Hul.* Men *Kong Magnus Ladulaas*, der da eiede Næs-Borgen, syntes meget ilde om Troldens Kunster, og sendte, for at hindre dem, et Fartöi over til Vestergöthland, hvor Kjettil boede. Denne lovede at komme og befalede dem at seile hjem. De reiste ogsaa, og Kjettil fulgte med usynlig, men dog saa tung, at Fartöiet sank i til Rælingen. Med sin Runestav stædedes han for Kongen og forsikkrede ham, at om otte Dage skulde Gilberts Arbeide faae Ende. Paa bestemt Dag gik han paa Bunden af Söen til Visingsö og manede *Gilbert* op af

Jorden, hvor han laa og grov som en Muldvarp. Först talede han rolig med ham og formanede ham til at aflade fra sit taabelige Foretagende. Men Lærlingen var nu saa stolt, at han saae sin Mester over Hovedet og svarede haanende. Da kastede Kjettil, der havde gjemt det Bedste for sig selv, sin Runestav med Vælde mod Gilberts Pandebrask, og som denne vilde gribe for sig, bleve Hænderne hængende i Kjævlen. "Spark paa Kjævlen og *bid deri*, strax skal Du forlöset bli," raabte Kjettil, men da den Anden fulgte hans Raad, blev baade Tænder og Födder hængende i Tryllekjeppen. I denne Tilstand sænkede han ham ned i Jorden paa en Tyrehud og sang: "Regn et Aar, for hvert et Haar, der af Huden gaaer, för Du ikke Frihed faaer!" Derpaa sadlede han sin Hest og red bort over Bölgerne. Men stakkels Gilbert ligger endnu der, hvor Almuen viser *Syltan af Gilbert*, et bundlöst Vandhul. Sin Harme udaander han i de giftige Dunster, der stige op af det, og bliver noget Kreatur siddende fast i Hullet, kan det aldrig mere trives; men de frygtelige Træbilleder, den Ene med Kjölle, den Anden med Stav, som var paa Visingborgs Gaard, skal være et Minde om Troldmændenes Kamp.

Fra Ombergs Isse steg jeg ned til Levningerne af Alvastra. Dette var i sin Tid et rigt Kloster, anlagt i det tolvte Aarhundrede. Ved Foden af Bjerget i en af de herlige Bögelunde, Omberg er saa berömt af, laa dets mægtige Ruiner; store Buehvælvinger med stolte gothiske Vinduer, nedstyrtede Altare, halvknuste Piller, Alt usigelig malersk omslynget og gjennemflettet med utallige Urter og Buske, hvor Fuglene byggede og syngende feirede Nutids Seir over Oldtids Grave.

Hen paa Aftenen fik jeg en Karl leiet at roe mig til Rödgavlen, Ombergs steilt mod Söen affaldende Styrtning. Efter mange Snoninger inde mellem de nögne Klippeknoller kom jeg over Vetterns dybe, klare, sögrönne Vande til mit Bestemmelsessted. Det har virkelig ikke saa lidt Lighed med det, Sagnet gjör det til, Dronning Ommas fortryllede Slot. Klippen er lige op og blank som en godt poleret Muur, dens Farve, en rödlig Grannittone, ligner meget brændte Muursteens; et Sted former den sig som de ydre Döre af en uhyre Port og kaldes derfor Slotsporten, et andet Sted gaaer en dyb, spidsbuet Hule ind, der förer Navn af Vaabenhuset. Jeg roede forbi, idet Karlen betegnede mig Pladserne. Tilsidst aabnede der sig en Grotte, som han kaldte Ommas Grotte. Han vilde ogsaa her roe forbi. "Nei stands lidt, udbröd jeg, der maa Du bringe mig ind!" "Vil Herren virkelig det?" svarede han; dog da jeg paany opfordrede ham dertil, maatte han lyde, skjöndt synlig trevent og ugjerne. Da Vandet næsten gik til Enden af Hulen, kunde vi roe langt ind. Klippen buede sig over os, höi som en Tempel-Hvælving, Talen klang dumpt som i en tom Kirke, og underlig, som gjemte den paa dybe Hemmeligheder, kladskede den stille Bölge op. Da Baaden ikke kunde komme længer for alle de sammenskyllede Smaasteen, lavede jeg mig til at gaae iland. "Nei gaa dog ikke af Baaden, söta Herre!" raabte Karlen. — "Og hvorfor ikke?" —"Aa! jeg er kun ræd for, at Herren ikke skal komme törskoet derfra", svarede han i en roligere, en halv skamfuld Tone. Men jeg mærkede nu godt, hvad der foregik i ham. Han var bange for Troldene, som, efter Sagnet, ikke lade den slippe bort, der engang er kom-

men ind til dem; og dog lod han, som om han slet ikke vidste af dem at sige, og vilde ikke rykke ud med et eneste Sagn. Imidlertid kom han til mere Besindelse, da han saae, jeg gik uskadt om derinde; for kort efter at han havde formanet mig til, "dog endelig ikke at töve for længe i Hulen, men Herren har da sin Villie, det forstaaer sig," tog han, som jeg tydelig saae, en fortvivlet Beslutning. Han greb Vandösen, fyldte den, drak deraf *Gummans* (Dronning Ommas) Skaal og sprang ud af Baaden iland. Da han saae, det gik, fik han tilsidst saameget Mod, at han i det Inderste af Hulen vovede et Blik opad i en Klippesprække. Efter hans Sigende var der Hul, saalangt han kunde öine. Jeg undersögte det ikke, jeg havde nok med at glæde mig over mit herlige Syn. Det var Skumring i Grotten, Solen spillede med sine sidste guulröde Straaler paa en overhængende Klippeblok og ude over Bölgen, Aftenfugle surrede forbi i store Skarer, med tunge Vingeslag, tause som Döden. Under de underlig brudte, af grönlige Toner omspillede Hvælvinger slyngede det sig med Mos og Snylteplanter, medens Vandet sivede igjennem som en Stövregn i fine, melodisk tonende Straaler. Det Hele stemte mig æventyrlig nok og var vel værdt at være Indgang til et fortryllet Slot. Sagnet angiver det ogsaa saaledes; efter det skal der være Jerndöre inderst i Hulen, og gjennem dem kommer han, hvem det undes, ind til Dronning Ommas stolte Sale, fyldte med hendes og Troldenes Herligheder. Men Utydskerne husere slemt derinde; ofte hörer man en Larm, som om Bjerget skulde styrte ned, og store Klippestykker hæve og lösrive sig fra Hvælvingen, naar de fare ud. For længe, længe siden havde man gravet

i Bjerget og fundet meget Sölv. Dette havde man smeltet til hellige Kar, som vare forærede Kirken i *Heda*. Over det blev nu Troldene saa bistre, saa de vare færdige at springe i Flint. Men hvor ofte de saa end, især Julenat, speidede om Leilighed ved Kirken, kunde de dog ingen finde. Paa een af deres Vandringer traf de imidlertid paa Noget, som de vidste, Menneskene satte stor Priis paa, og som de derfor antog for noget særdeles Udmærket. Det var et Kar med Vievand. De gav sig ogsaa lystig til at drikke og drak Alt op til den sidste Draabe. Men da de kom hjem paa det, var de som reent galne, de foer over hinanden og begyndte at rives og slaaes. Det gik videre og videre og endtes med, at de sönderrev hinanden, saa der af dem alle tilsidst kun blev en gammel Kone tilbage, som var kröben i Ovnen. Da nu Slagsmaalet var forbi, og Alt var stille, ikkun de Dödes Rallen gjenlöd dumpt i Bjerget, kom hun frem og saae den hele Jammer. "Nei nu har jeg boet her saalænge, at jeg har seet Egeskoven groe op og visne bort, men aldrig har jeg seet Magen til Uvæsen!" udbröd hun.

Imidlertid maa enten Djævelskabet være kommet tilbage igjen, eller nye Trolde være vandrede ind, for vi höre Mere baade om dem og den Gamle, der ingen anden er, end Dronning Omma i Incognito. Dog för jeg fortæller det, der handler om deres virkelige Död, vil vi först höre et Par Ord om deres gode Venner og Nærpaarörende i den nærmeste Bjergkjede mellem Grenna og Jönköping. Der skete det nemlig engang, at en *torpare* var seent paa Natten ude i Skoven. Mörket faldt paa, og, hvor det gik eller ikke gik, tilsidst löb han vild. Efterat han længe havde vanket hid og did i den mulm-

sorte Skov, saae han endelig et Lysglimt i det Fjerne. Han gik efter det og kom ved dets Skin ind i en rummelig Hule. Der var kun to Folk derinde, men det var to for Mange, en kæmpestor Jette og hans Hustru. En fæl Stank strömmede Manden imöde, og han havde heller atter seet sig vanke vild i den mörke Skov, end herinde med Utydskerne. Saasnart han saae en passende Leilighed, greb han den derfor strax til at byde Farvel. Da han nu i den Hensigt nærmede sig Jetten og vilde række ham Haanden, blev Jettekvinden underlig blöd om Hjertet for den stakkels Vandringsmands Skyld. "Ræk ikke Haanden Din til Huusbond min, men glöd hiin Jernstang og giv ham!" hvidskede hun. Han fulgte hendes Raad og rakte Jetten den glödende Ende. Denne klemte saa fast, at Stangen gik tvært over, og en Stump af den foer i Gulvet. "Naa, raabte han, nu skjönner jeg dog, at der endnu er varmt Blod i Sverriges Mænd; og til Lön for den, som lærte mig det, giver jeg Dig Nöglerne til Vista-Kulle. Da jeg sidst flyttede derfra, ringede paa een Gang *Sjäfta-Bjelde* (Klokken, der skræmmer Trolde), og jeg blev saa ræd, at jeg glemte min mindste Datters Barnevogn derinde; den har Gjænger og Fading af Guld og Sölv, men nævn til Ingen derom!" — Dermed fik Torparen Lov til at gaae. Omsider kom han lykkelig hjem, og næste Morgen var han tidlig oppe, at söge sin Skat. Paa Veien derhen traf det sig, at en god Ven stödte til ham, og af Glæde kunde han ikke styre sig, men fortalte sin Ven hele sin Lykke; da han nu stod for Kullen og skulde aabne den, var Nöglen forsvunden.

Men baade disse Jetters og Ombergs Troldes Uvæsen blev Dag for Dag værre. De böd hverandre til

Gjæst og gjæstererede og huserede, saa det var en Gru og stor Forargelse. Da var der en grumme gudsfrygtig Mand, som paatog sig at gjöre Ende paa dem. Med Bön og Faste beredte han sig og gik saa frimodig en Söndag ind gjennem Rödgavlen. Det var paa den Tid, Klokkerne ringede fra alle Kirker; thi Lyden af dem gjör, at alle Trolde daane. Da han kom ind i den prægtige Storsal, drog han sin Kaarde, der var indviet med hellig Olie. Rundt om Væggene der sad de Alle, daanede, som halvsovende, men i Höisædet den Argeste og Mægtigste, som de kaldte Guds Sön, udstafferet med Perler og Ædelstene og ubegribelig vakker at see til. Med stille Bön gik Helten först hen til ham, og hug ham lykkelig ned. Efter det gik han Salen rundt og dræbte alle de giftige Trolde, för de endnu kom sig af deres Hendaanen. Den Sidste, han traf, var Dronning Omma selv. Hun var kommen til Besindelse, för hun döde, og sukkede dybt som hin Gang ved Vievandet: „Nu har jeg været i Bjerget, har seet syv Egeskove groe op og raadne, men et saadant Blodbad har jeg aldrig seet!" Med disse Ord sank hun död om; men Mange vil dog sige, at det endnu ikke er rigtigt i Bjerget. — Alle disse Sagn traadte livlig og underholdende frem for min Indbildningskraft, dobbelt livlig nu, da jeg stod paa den Skueplads, hvor de spillede. Jeg havde hört dem af en naiv ung Pige i Værtshuset, hvor jeg steg af. Hun fortalte dem med næsten barnlig Troskyldighed, og da jeg sagde hende, jeg havde hört lignende, der dog afveg fra dem, gjorde det hende ondt: "Saaledes er det, meente hun, naar man har Læsning for det og Rede paa Beskrivninger. Vi stakkels Bönder, veed Herren, kan kun fortælle, hvad Andre have fortalt os."

Jeg önskede nu vel gjerne at höre flere slige Fortællinger, og henvendte mig flere Gange til min Roerskarl derom med Opmuntringer. Men han var og blev stum om de Ting.

Saa godt jeg kunde, tröstede jeg mig herover, og i en glad Stemning ved det Vidunderlige, jeg havde hört og seet, nynnede jeg paa en gammel Vise, mens min Karl rask greb Aarerne. Solen var ved Nedgang, eller, som Folk her siger, "gik i Skoven," dens sidste röde Straaler farvede Bölgerne, Baaden gled let frem. Med Et standsede den, Karlen lagde Aarerne ned, lyttede til min Sang, og saae paa mig med et underligt Smiil. "Nu, hvorfor standser Du?" "Maa jeg ikke standse; Herren synger saa ubegribelig lifligt at en Död kunde staae op," svarede han, og Blikket, hvormed han betragtede mig, gik over til en hemmelighedsfuld Ærbödighed. Han har vist gjort sine egne Betragtninger over mit Ophold i Grotten og min Sang nu. Imidlertid var Baaden ved Kysten; jeg betalte min Fragt, kastede endnu et Afskedsblik til Bjerget, og ilede til Værtshuset, for tidlig næste Morgen at betræde Smaalands Grund.

Man mærker strax ved Indtrædelsen i dette Land paa det raskere Sving i Folket, at man er kommen i et nyt Landskab med en livlig og munter Befolkning, som ogsaa Svenskerne give Fortrinnet for Almuen i næsten alle övrige Provindser. Havde jeg været ret stemt dertil, maatte jeg vist kunnet gjort mangt et interessant Bekjendtskab her, men jeg maa tilstaae, den Reisen om fra Sted til Sted, fra Gjenstand til Gjenstand, som nu havde varet i snart tre Maaneder, havde udtrættet mig.

Naturen nordpaa ligner i Begyndelsen Forlandet til en Bjergegn; temmelig höie, rue Lyngbanker med faste Steen i Bakkerne, og mellem Træerne en uendelig Masse kæmpestore, löse Klippestykker, Udsigt over de nærmeste Naaleskove mod duftblaa Fjerner. — Jeg havde strax ved min Indtrædelse i Landet en egen Scene; store Drifter af Kvæg, Smaalands egentlige Rigdom, gik foran mig ind at græsse mellem Granerne paa Lyngen, mens Drivernes Raab foer fra Bakke til Bakke, indtil de tabte sig mellem dem; det var Graaveir; og saa med Et, ved en Snoning af Veien, laa Galgebakken lige for mig, hvor den Dömtes udtörrede Krop hang krummet over Steilen, og det kulsorte Hoved grinede frem fra Stagen. Jeg holdt et Öieblik, for at gjöre mig fortroligere med Synet, men det vendte sig indeni mig. — Fra Eksjö, en lille Stad nordpaa, gjorde jeg en Udflugt, for at see den berömte *Skurugata*. Jeg holdt i Bjergene for et Huus, som de sædvanlige i Landskabet, yderst pyntelig bygget af Bjælker, rödt anströget, to Etager höit, med store, klare Vinduer. En rask, midaldrende Smaalænding kom mig imöde: "Naa, Herren kommer vel at see vor Skurugata, sagde han; jeg har en liden *pojke*, han kan fölge Herren didned." Vi to gav os da ogsaa paa Vei, og efter lidt Klavren om mellem Klipperne var vi paa Stedet. Det er en langlig, umaadelig dyb Revne (*Rispe*) i Klippen, opkommen da den unge Jord vaandede sig i Födselsveer; lodrette Vægge staae paa begge Sider trangt sammen om den, saa revnerige og heldende, at man i förste Öieblik næppe kan betvinge Frygten for, at disse Kæmpemasser skulde styrte ned og knuse En. Aldrig naaer nogen Solstraale ned i Dybet, derfor er der

saa koldt, at man midt om Sommeren hist og her finder Iispletter mellem Langmossen, den eneste Plante, der dækker de nögne Stene. Som jeg bedst gik dernede, hörte jeg en Susen som af et vildt Stormhav, Granerne paa Klöftens Bredder böiede sig saa vældigt for Vinden, at de hang heelt ud over os, det blev bælmörkt, thi Tordenskyerne udspændte som et heelt sort Tag over vore Hoveder. Min liden Poike blev meget urolig, saae sig ængstelig om, og bad gjentagne Gange Herren, "at han for Guds Skyld dog ikke maatte töve længer, det blev ellers altfor grumt." Jeg föiede ham og skyndte mig afsted, det bedste jeg kunde, da jeg heller ikke havde Lyst til at gjennemblödes. Næppe var vi ved en iilsom Flugt komne indenfor Huset, förend der löd et Skrald over os, som om Himlen skulde revne, og en Lynglimt, der for et Öieblik heelt blændede os. Bondens Hustru, der stod hos os, og min Lille befalede sig Gud i Vold og torde næppe aabne Öinene; först da Tordenveiret var ovre, vovede de sig ud. Lynet havde slaaet ned i en Birk bag Huset, splintret den mægtige Stamme fra Överst til Nederst, og kvalt en Kalv, der havde sögt Ly under den. Den laa just og droges med Döden, da vi kom til den. Bonden gav sig strax til at slagte den, för Livet heelt var gaaet af den: "Det var da det Offer, de Mægtige begjærede i Dag, sagde han til mig, og vel var det, Herren kom i Ly, för Dönet begyndte ret, jeg vilde ikke have været ude med ham dengang i *Gatan* for mange Penge." "Hvorfor ikke?" spurgte jeg. "Herren maa helst tie om den Sag, troer jeg, svarede han, og jeg vil hun sige saa Meget, at *bergsgummarne* ere

oude." — Mere kunde jeg heller ikke drive frem af min Bondemand.

Over Jönköping, Smaalands Hovedstad, og i de danske Krige Centralpunkten, hvorefter vore Indfald rettede sig, reiste jeg længere mod Syd. Jeg havde faaet ret interessant Reiseselskab i en Brugsinspector fra Skaane, egentlig födt i Bahuslehn og begavet med al den norske Livlighed, som er Folket der egen, og som adskiller dem stærkt fra de alvorlige, betænksomme Svenske. Han kunde fortælle mig om Smaalændingerne. "Det er Sverrigs dygtigste Bönder, sagde han, men de er ogsaa nödte til at være om sig, naar de skal *komme taalelig* ud af det; thi mager er Jorden, fast *som den bare Klippe.* Deres meste Næring har de af Skoven og Brugene *derinde,* som Herren ogsaa ret nu, naar hans Trommehinde ikke er *fortrommet som Regimentstambourens,* kan höre, og, naar han ikke har Klatter i Öinene saa store som hollandske Agurker, kan see." I det pegede han paa et Jernbrug, vi foer forbi, der laa yndigt mellem Birkerne ved en brusende Fos. "De er Landets Rigdom, vedblev han, men Studeprangeriet föder ogsaa *sin Mand,* maa Herren *troe,* og de bedste *svenske Stude komme her fra Provindsen.* Hvad en Smaalænding kan rappe fra sig, det kjender vi Landmænd fra Skaane ellers bedst, da han saa ofte kommer ned til os for at söge Arbeid; og jeg forsikkrer, at een Smaalænding arbeider ligesaa meget, og æder kun det Halve, som to af vore Sletteboere. Og et reenligt og pynteligt Folk er det; see *blot* til deres vakkre Huse, *hver* med sit Maitræ, og Kirkerne med Spaanetaget og *det* ranke Spiir, og saa den nette Dragt og de *blanke* Karrer! Herren skulde ogsaa være her, naar der er Gilde,

og det gaaer muntert til; han kan troe, Smaalændingen forstaaer at synge, skjöndt det mangen Gang ikke lyder bedre, end naar man kniber en Kat i Halen. Skal jeg synge ham en munter smaalandsk Sang, saa hör kun efter."

:,: Jag var en svensker flicka,
Som vilde gerna gifta mig :,:
Jag hade tocke der längtan,
Hio längtan,
Och tocke der hjärtans trängtan,
För att få gifta mig.

:,: Och det var långt om länge,
Kom der en gammal gubbe fram, :,:
Hans knä var vinkelhaker,
Hio haker,
Hans ben var kälkestaker;
Forbanna vacker karl!

:,: Gud vet, hvad far min tänkte på,
Som svara gubben ja och ja? :,:
Och jag, jag stakkars fjolla,
Hio fjolla,
Jag tror, jag var förtrolla,
Som kunde gubben ta.

:,: Jag tok'n för hans pengar,
Och för hans gråa hår och hår, :,:
Jag trodde, det sku' fått ända,
Hio ända,
Men det var långt om länge,
Väl en och treti' år.

:,: Nu är jag blefven enka,
Och nu är gubben död och död, :,:
Och nu vill ingen ha mig,
Hio ha mig,
Hvad skall jag göra af mig,
O! ge mig et godt råd! —

Midt i Skoven under dens Stammer saae vi en mægtig, mosgroet Runesteen; jeg har aldrig seet noget Minde af den Art, som gjorde en saadan Virkning. "See der, udbröd jeg, staaer en gammel Karl, som, naar vi blot havde Stunder, kunde fortælle os Nyt fra Hedenold, af Smaalands gamle Saga." "Ja! da maa Herren ikke troe, at Smaalændingens Mund har glemt, hvad hans Haand har virket, og hans Hjerne har tænkt; jeg mindes tidt en Saga, jeg har hört her i min Ungdom, og som mine lærde Venner i Lund tykte godt om.

"Frigge, fortæller Bonden, havde en streng Stifmoder, som engang, da hun bedst sad og spandt paa sin *Rok*, kastede hende og hendes Rok ned i en Brönd. Men just som Nökken med sit guldgule Haar strakte Favnen ud at gribe hende, tog Thor hende i Haaret og slængte hende med saadan Kraft op, at *Rokken* foer til Himlen i Syd. Nu gaaer hun daglig Himlen rundt, at söge op sin Rok.

Saa var det i Dackefeiden, da Niels Dacke gjorde gamle Gustav det broget nok, indtil han faldt paa sin Gjerning, det veed Bönderne ogsaa at fortælle om. Og nu i Herrernes Krig under deres store Christian, da skete der mærkelige Ting herinde, som endnu Mangen kommer ihu. Der var en Skovrider Mikkel i Rogberga, som, da Dansken hærjede, sendte Budkaflan rundt i Bygdelaget med den Indskrift: "Kjære Mænd, Brödre og Herredsboere i Tveta-Herred, gjemmer Jer ikke i Kuler og Bjerghuller for Rædsel, men anraaber Gud, og frygter ikke Christian! Kommer heller mig tilmödes paa Myrstada-Slette, havende med Jer Værger og Bösser med trind Kugle, Krudt og Öxer!" — Bönderne kom paa Stævningsdagen; det var Vinter, Mikkel

traadte da op paa en stor Steen og holdt en vakker Tale, hvori han, Herren maa nu ikke tage det fortrydeligt, mindede om Christian Tyran og det danske Jernaag, hvorledes de flaaede Huse og voldtog Kvinder. "Fölger da mig, endte han, men hvo som forraader vort kristelige Forehavende, at jage Fjenden ud af Landet, han skal have en saaret Samvittighed paa den yderste Dag." Bondehoben fulgte ham og gjorde Sit.

Men Du, sagde han, idet han vendte sig til Skjutsen, der opmærksom havde hört paa hans Roes over Smaalændingen, kan Du ikke ogsaa fortælle Noget fra dit Land til den fremmede Herre?" "Aa jo, svarede denne, som Herskabet befaler." — "Jeg har ofte hört Fader min berette om *Bländas Daad*, den *Kvinde*, som skaffede os *Dansken* af *Halsen*, da han var herinde i *vort Land med en vældig Hær.**) Hun böd den danske Feltherre til sig, og han kom gjerne, for deilig var hun; saa sad de da og snakkedes ved, og var saa kjærlige sammen; han lagde sit Hoved i hendes Skjöd, og hun löskede ham saa der (ved det gjorde han en Gebærde, der udtrykte Handlingen), og saa stak hun ham Kniven i Livet, *som man stikker en So. Blädinge Kirke, siger de, er opbygget af Rovet, og Skäggelösa By opnævnt efter* Daaden af den Skjæggelöse. I gamle Dage blev ogsaa til Minde herom Kvindfolket fört til Kirke, naar de skulde staae Brud, med Trommer og Krigsmusik, og Værends Döttre gaae endnu i lige Arv med Sönnerne, og bære til Minde om Daaden et rödt, fryndset Skjærf om Livet, som de kalde Felttegn." — "Det var jo ret, min Gut, udbröd Inspectoren, der seer Herren selv, at Bonden

*) Sandsynligviis under Svend Grathe.

kommer sin Daad ihu. Og mangen Gang har Smaalændingen udmærket sig i vore Krige og börstet Stövet af Fjendens Ryg, ja man anseer ham endnu som den bedste Soldat i den svenske Armee. Og hvor han hader Ryssen! men ogsaa, det maa jeg sige til Herrens Tröst, som har hört saa meget Ondt idag om sine Landsmænd, hvor han elskede Christian August, som da hver svensk Mand gjorde! Ja jeg har seet mangen svensk Taare rinde for ham, og den Fersen, den Fersen, var han skyldig i Fyrstens Död, han fik ogsaa sin Lön, da Folket söndersled ham paa Stokholms Gader!"

Efterat vi havde kjört et Par Skjutsskifter sammen, og muntert samtalet, tog min vakkre Reisefælle Afsked, og ene maatte jeg nu fortsætte min Vei gjennem Smaalands Skove. Det gaaer med dem, som med Jyllands Heder og Nörre-Sverrigs Skovörkener, i Förstningen tiltale de En ved den nye, eiendommelige Aand, der boer i dem, og aabenbarer sig for Enhver, der har Sands for Naturen i alle dens Former, men i Længden trætte de. Selv jeg, som bedre end de Fleste kan være ene, fölte mig mat og kjed af det evindelige Et og det Samme. Her er ikke engang, eller dog kun sjælden, Afvexling ved Smaabakker; det gaaer fremad bestandig i een flad, uendelig Skov, heelt overgroet med langlige Mosarter under Stammerne. Naar man nu hertil betænker, at Træerne oftest see heelt smaa og unge ud, og ikke ved deres Mægtighed have det Ærefrygtsbydende ved sig, som i hine nordlige Urskove, dem ingen Öxe har rört, vil man vel forstaae, at jeg kan kalde en Reise i Smaalands Höisletter kjedelig. Efterhaanden som man kommer mod Syd, antager imidlertid Egnen en mildere og mere bebygget Charakteer, Birk, Bög og

Eg blander sig mellem Naaletræerne, indtil de reent overvælde dem, og især Ungbirken bliver herskende.

Med Bögen komme Træskoene frem, og Ulven forsvinder; kun Ræven foruroliger endnu Bondens Faar, naar de gaae paa Skoven, men til at forsvare dem mod ham holde de en egen Sort snilde Faarehunde. Jeg lagde selv Mærke til paa flere Steder, hvor godt en Saadan forstaaer, ganske overladt til sig selv, at holde Samling paa dem, og ved at gjöe og bide tvinge dem, der vil fjerne sig, til at blive i Troppen. — Jeg morede mig i min Skoveensomhed ved at tale med min Skjuts og dem, vi kunde træffe paa underveis. Folkets Sprog er allerede her i stærk Overgang til det Danske; jeg hörte mange danske Ord (f. Ex. *Sölv, Öie, myet* (meget), *Pia, Skov*), og den brede Udtale med Diphtonger istedetfor enkelte Vocaler (*au* og *ai* for a og æ), der er charakteristisk for mange af vore Almuesdialecter, fandt jeg igjen i Smaalandsken. Bönderne i Kronobergslehn skal höre til de raskeste i hele Sverrig. "De er rigtige Knivskarle," sagde min Skjuts. Især indad den gamle Grændse gjælder dette, hvor de desuden holdes i Aande ved deres Naboer i Bleking, som de aldrig ret kan komme ud af det med, og ofte stride med paa Liv og Död. Det er ikke mere end et halvt hundrede Aar siden, at de her, naar de havde noget imod Nogen, udfordrede ham til at pröve, "hvor dybt han kunde taale koldt Jern." De to Stridende klædte sig da nögne af til Beltet, bandt sig sammen, satte Tommelfingeren paa Kniven efter det aftalte Maal, og begyndte at skjære lös paa hinanden og flenge saa dybe Revner, at Sol og Maane, efter deres Udtryk, kunde see ind i Indvoldene, indtil endelig den Svagere gav

sig tabt. Saadanne Kampe kaldte de Beltespænding. I Carl den 12tes Krige vare de berygtede for deres Voldsomheder, men ogsaa berömte for deres Raskhed mod de Danske. Fra den Tid viser man endnu en Kirke, gjennemboret af Kugler, som de kaade Svende for Moerskabs Skyld havde skudt ind i den. Udentvivl er denne vildere Aand opkommet derved, at Grændselandene i gamle Tider var Samlingspladsen for alle Ransmænd og Forbrydere baade fra Danmark og Sverrig; i de ældste Tider holdt disse sig endogsaa i en Sort Uafhængighedstilstand, uden at underkaste sig noget af Rigerne levede de, som de fandt for godt, i deres utilgængelige Skove. Det blev dem vel senere forbindret, men nu behövede de danske Forbrydere kun at gaae over Raalinien til Sverrig, og de svenske til Danmark, for at være, som de sagde, i *sina stugo* (paa deres egen Bolgade). Hvad deres aandelige Liv angaaer, skulde man vel troe, at en saadan evig Strid maatte kvæle det, og dog skal der, som jeg veed af paalidelige Folk, være mange alvorlige Christne baade blandt dem og de övrige Smaalændinger. At der, hvor der er aandelig Bevægelse, ogsaa let under Gjæringen kan komme noget Falskt ud af det, undrer vist Ingen, der har nogen Erfaring i de Ting. Saaledes fortalte man mig om et Par Brödre, længere oppe i Landet, begge indviede Præster, der holde Prædikener paa *Læsernes* Maneer, og virke mægtig paa Almuesmanden; deres Taler have noget Heftigt, Gribende, men ogsaa meget Overdrevent ved sig. Engang sagde den Ene paa Prædikestolen, for ret at give sine Tilhörere Begreb om Helvedes Gru: "Nu er det fuldt med Folk, der skal bygges een Etage til, og I veed, överst er det altid hedest." En

anden Gang ved en St. Hans-Prædiken, da hans Menighed, træt og sövnig fra Dandsen om et Maitræ, kom i Kirke, begyndte han: "Forbandet være hver, som dandser om et Maitræ, forbandet hver, som krandser et Maitræ, forbandet hver, som reiser det, forbandet hver, som hugger det, forbandet hver, som smedder Öxen *til* at hugge det." Da en Dame med Fjeder paa Hatten kom ind under en af hans Prædikener, udbröd han: "Ja flyve kan de, men hvor bærer det hen, *til* Helvede, *til* den evige Ild!" I det Hele skal de ivre heftig mod Luxus, og i deres Taler hyppig gjöre Brug af det gamle Testament; ryste kan de mange og vække dem af deres Sövn, men ikke med Ordets uforfalskede Mælk nære ham, de have vakt.

I Urshult, et af de mærkeligste Sogne, havde jeg *besluttet mig til* en længere Ophold, skjöndt jeg ikke var kjendt med Nogen der paa Egnen. Jeg steg af i Værtshuset og begjærede noget at spise, imidlertid havde Folkene paa egen Haand bestilt Skjuts for mig, og, da jeg mindst tænkte derpaa, holdt han for Dören. Vel kunde jeg gjort Indsigelser, men jeg var ikke videre stemt dertil, og kjörte da afsted med min Bonde. Underveis fik jeg fra Vognen i Forbigaaende hilst paa den gamle Præst, hvem jeg havde tiltænkt mit Besög; som en sand Patriark var han selv ifærd med at passe paa sine Folk og kjöre Hö hjem fra sine deilig grönne, duftende Enge. Jeg fik da ikke anden Oplysning om Folket og Levemaaden her, end den, min Skjuts kunde give mig. „Det er fuult (grimt) Folk her i Bygden, sagde han i sin brede, smaalandske Dialect, men Kvinderne ere desto vakkrere (smukkere). Maaskee kjender Herren den Historie om Urshulteren og Kjöb-

manden? Det var en höi, uendelig fuul Karl, og da saa Kjöbmanden undrede sig over hans Fuulhed, svarede han: "Jeg er ikke fuul, nei I skulde seet Fader min!" Forövrigt er det flittigt Folk, især med sin Öxe; Herren skulde see, hvor bravt de boe; vel er der kun een *stuga*, men hun er vakker paa den gamle Viis. Först kommer man *til Bænkene*, Höisædet og Pallen, med en Halmkrone over, saa til den anden Deel af Stuen, hvor Sengene staae med grande Ombæng, og saa *til* Kjökkenet. Sært er det ogsaa her paa Bygden, og knap har jeg seet det andensteds, at de bruge udhulede Egestammer istedetfor Baade, til at roe over Asnen, just saadanne, som Herren der seer ligge; hun flyder bravt paa Vandet og kan alt rumme sin Flok."

Jeg holdt for det sidste Værtshuus i Smaaland. Det var en deilig Aften, og til sidste Afsked fra det *gamle* Sverrig sneg jeg mig ud til Söen tæt derved. Stille var jeg, stille i mig selv, fjernt fra alle mine Kjære, ene med mine Tanker, der tungsindig dvælede ved Danmarks Bröde og Danmarks Fald, da Skaane, Halland og Bleking vristedes fra det, da Riget mistede sin höire Arm. *Og de tungsindige Tanker bleve endnu tungsindigere i den vemodige Aftenscene:* rundt om mig laa Skovene alt halvtslumrende; sagte, som vilde den ikke forstyrre deres Ro, viftede Vinden i de vuggende Siv, i Birkerne, der dyppede deres Kroner i den stille, blanke Sö; Skyerne sankede sig om de fjerne Bjerge, fra det Fjerne klang Klokker, bögede Köerne, glammede Hundene; ogsaa de Toner döde, Dæmringen bröd heelt ind, *Alt slumrede hen med Dagen, der udaandede sit Liv i matte Sukke mellem de mörke Skove.*

Midt i August, en tidlig Morgen, betraadte jeg den

gammeldanske Grund. Ved Morgengry var jeg brudt op fra Værtshuset; ikke langt derfra kom jeg forbi en Fattigblok ved Veien med den simple, rörende Indskrift: „Kjære Ven, som vil og kan, giv en Skjærv til Fattigmand!" — Min Skjuts tog Anledning af min Roes over den, til udförligt at udvikle mig hele Egnens Fattigvæsen. Det var nu vel ret moersomt, men jeg havde dengang endnu ikke Sands for slige Indretningers Eiendommelighed, og var dog mere stemt for en anden Sort Oplysninger af den historiske Art. Jeg hörte mig da nöie for hos ham, om han Intet kunde fortælle angaaende Krigene mellem Danmark og Sverrig og disse Egnes gamle Historie, men naar jeg undtager en Beretning om *Gyngernes* (de Grændseboere, der i den skaanske Krig holdt med Danmark) Vildhed, der yttrede sig blandt Andet i, at de bröd Tænderne af de Dræbte og brugte dem som Kugler, vidste han Ingenting. Derimod var han rigere paa Jægersagn fra Grændseskovene. — „Ikke langt herfra, mellem Ungbirkerne, fortalte han, boede en Skytte, de kaldte Isak. En Aften som han havde et Ærinde udenfor sit Huus, hörte han det suse ganske besynderlig over sit Hoved. „Den Onde i mig, sagde han, er det ikke vor Naboes Hustru, som holder paa at flyve til Blaakulle?" Derpaa gik han ind, ladede sin Bösse med Salt, og skjöd i Veiret; Kjærlingen deisede ogsaa meget rigtig ned paa Taget, og han raadede hende da i Mindelighed til at lade slige Streger fare, naar hun ikke var stivere i Kunsten. — En anden Gang som han var paa Jagt, saae han midt i Tykningen en Hare, som pattede en Ko. Det gaaer ikke rigtig til, tænkte han, og skjöd, men det battede kun föie; han sprang derfor hjem, tog sig en Sölvskilling, tandböiede den og lagde

den i Bössen. Dengang traf det, og Indvoldene væltede ud af Haren og snoede sig om ham, ret som om det var giftige Snoge; hvergang han skar i dem og skar dem itu, forenede de sig igjen, og Trylleriet blev saaledes ved til Solnedgang. Da forsvandt Alt, og istedetfor i Orme, stod han og stak i et Bundt Bændler og Fruentimmerstads; thi sandsynlig var den Hare Noget, Troldpakket havde sendt ud, for at malke Koen og bringe dem Mælken."

Det var en dunkel Taagemorgen i Birkeskovene, da jeg kom over Grændsen. Havde jeg reist her for noget over halvandethundrede Aar, jeg havde været paa mit *Fædrelands Grund, men nu!* — *Jeg* var i Norden, det herlige *Norden, men ikke i mit Fædreneland.* Ved sin egen Bröde, ved sin *Splid og Kiv*, ved sin Adelsstammes Skjændighed, der ogsaa fik sin Lön *baade i Danmark* og Skaane, og begge Steder, forunderlig nok, har tabt sin *Betydning*, havde det mistet de herlige Lande. Halvdansk var Ordet, der hilsede mig paa Danmarks gamle Grændser, halvdansk, med Birke og Böge mellem hinanden, den *deilige* Natur, *og dog det Hele* svensk. *At Provindsernes Liv saaledes kunde fredeligt*, uden *Vold, sammensmelte med Sverrigs*, er det store Beviis for Grundenigheden mellem alle Nordens Stammer, sagde jeg mig selv, thi hvor viser Historien noget Lignende? Holsteen, i Aarhundreder knyttet til Danmark, er og bliver tydsk, Irland i snart et Aartusinde smeddet sammen med England, *bliver* irsk, Österrig har med alle sine Kunster endnu ikke kunnet overvælde Böhmens og Ungarns Nationalitet, men Skaane, Halland og Bleking *blev i et halvt* Aarhundrede saa svenske, at deres Bönder greb til Vaaben for Sverrig *i Carl den tolvtes* Krige og,

begeistret af en svensk Helt, kæmpede for deres nye Brödre mod de gamle, og seirede over dem ved Helsingborg. Det glædede mig for Nordens Skyld, men, hvo der elsker sit Födeland forstaaer, at det maatte smerte mig for Danmarks Skyld. Og var det mig ikke, da jeg saae de tunge Morgendraaber trille ned ad Hængebirkerne, som om Naturen sörgede med mig?

Vel er det fagert, Svealand,
Naar Birkens Drossel slaaer,
Og Morgnen med sit Rosensmiil
I Dröm paa Klippen staaer,
Og drömmer længe, drömmer södt
Om Sveas Seiersglands,
Da med de stolte Vingeslag
Bjergörne gik i Dands.

Ja fagert! — Og dog Vandrer hist
Saa veemodsfuld i Sind,
Midt i den stolte Herlighed
En Taare paa din Kind!
Vel hörte fra det Fjerne Du
En Klang som Öresunds,
Hvad heller mindte Blekings Bög
Dig om Din Bögelunds?

„Nei! ingen Hjemveelængsler her,
Her paa mit Nordens Strand!
Saa vidt som Nordens Malmsprog gaaer,
Gaaer og mit Fædreland.
Det var et Minde kun, som kom,
Det svinder vel igjen,
Men bittert som Langfredagsnat,
Og bitter Taaren end!

Jeg mindtes, ja en Broderstrid
I dybe Skyggers Nat,
Da Nordens Örn i Kramper laa,
I Dödens Kramper mat;

Hun jamred ikke, taus og stolt
Hun hug sig i sit Bryst,
Da svælged i den lunkne Ström
Örnungerne med Lyst.

Ræk mig Din Haand, Du Sveagut,
Hör ud min danske Sang!
Huult Suk henover Nordenström
Fra Nordens Söfugl klang,
Og Birkerne paa Blekings Val
Hang taaretungt, som nu,
For Danmarks Stjerners matte Glands,
For Danmarks Hjerters Gru."

Vær stille, Vandrer! kom ihu
Hint Minde mere södt,
Da *Prövestenens* Klokker gik,
Og Danmarks Dag blev födt;
I Renden alt med Nilens Örn
En orlogsherlig Dyst,
Gjenhilst fra Kjöls og Dovrefjelds
Og Sveas Möers Bryst!

Den Dag oprandt, den Dag forsvandt,
Og mörkt det blev igjen,
Men Nordens Stjerne tindrer blankt,
Dets Haab döer ikke hen.
Lyt! Alt som Droslers dunkle Slag
Dybt i en Foraarslund,
Nyt vaagnet rundt om Fyrisaa,
Og rundt om Öresund!

Vel seent den kommer, seent, men södt,
Den Nordens Æres Dag,
Ja södt som Nordens Liliers Duft,
Dets Kvinders Favnetag!
Om Stammerne paa Bjerg, i Dal
Een Frihedslænke slyngt,
Eet Sværd mod Hels og Nattens Flok,
Een Helteaand foryngt!

Bleking er et velsignet Land, hvor Danmarks Böge og Sverrigs Klipper ligesom have formælet sig ved de yndige Strande; Barskoven er borte, og Lövtræer krandse Bjergene, ja elske dem saa höit, at de helst skyde ud af Klipperevnerne. Naturen er uendelig rig og vexlende; snart reiser man imellem blöde Blomsterenge, snart i Ödebjerge, rundtom indesluttet af lutter nögne, steenbundne Bakker. Folket, der deels lever af Agerbrug, deels af Fiskeri, er vakkert og muntert baade i Skovbygden, Mellembygden og Strandbygden. Man mærker strax, at det er en Stamme, heelt forskjellig fra den ægte svenske. De er meget mere ligefremme, og mindre formel-höflige. Deels af denne Grund i Folkeaanden, deels af forskjellige norske Stednavne (*Lister, Norge*) har man gjættet paa, at de skulde være en oprindelig norsk Coloni. Sproget har imidlertid meget mere dansk end norsk Tonefald, og naar en Blekingbo talede, forekom det mig, som om jeg hörte mig selv eller en anden dansk, der har tillært sig Svensk. Naar de ikke passede paa Munden, slap det ene danske Ord ud efter det andet. Det er endnu et strengt og vildt Folk, naar det opirres, skjöndt Knivsgangen og andre Levninger af gammel Vildhed nu her, saavel som i Smaaland, ere forsvundne. Trofast har de, som Bjergbonden i Almindelighed, bevaret mange gamle Skikke, saaledes have de en egen yndig Maifest. Den smukkeste Pige, og Bleking har ikke faa deilige Bönderpiger, vælges til Maibrud, pyntes i fuldt Skrud og krandses med en Sölvkrone; fra alle Kanter strömme de nu til hende, som til Vaarens Gudinde, og offre deres Gaver. Et Sted hvor jeg var, havde de en bestemt Steen, som de kaldte Offerstenen, og hvor alle Gaver skulde lægges hen, og da

Jeg hörte mig for om Grunden hertil, vidste de ingen anden, end at saa havde deres Fædre gjort. Maibruden maa nu for de indkomne Gaver berede et Gjæstebud og en Sommerdands under de nysudsprungne Birker, der ender Dagens Glæder.

Ved Brylluper gaaer det til omtrent som i Norge. Naar Brudeskaren kommer til Huset, maa den först spörge, om der ogsaa er Rum derinde; han, der forestaaer Gildet, svarer, at han skal höre sig for, gaaer ind, kommer atter ud og beder dem træde indenfor, naar de vil tage tiltakke. Nu begynder Gildet, hvor *Talemanden*, der vælges blandt de vittigste Hoveder, spiller en stor Rolle; hvert Öieblik æsker han Lyd og holder Smaataler, hvorved han da ikke glemmer at omhandle Bryllupet i Kanaan og andre bibelske Fortællinger. Pigerne dandse Bruden til sig, og *ringe hende ind*, for at vise, hun endnu er deres, Karlene gjöre det Samme ved Manden; tilsidst löfte de ham paa deres Skuldre og bære ham hen til Mændenes Flok. Hen paa Aftenen fölger en stor Skare Brud og Brudgom tilsengs; Talemanden stiller sig for dem med et heelt Knippe Lys i Haanden og holder, medens disse brænde ned, sin sidste Tale. — Ved Begravelser træder altid en ung Pige til, naar den sidste Jord er kastet paa Kisten, og ströer Blomster paa den.

Af det, jeg har anfört, maa den hos Bönderne saa sjældne Smagfuldhed vel falde Enhver i Öinene, og, saa langt jeg er kommen i Norden, veed jeg heller intet Sted, hvor den yndigere har flettet sig ind i Bondens hele Liv. Selv deres daglige Dragt er malerisk, og naar man har seet en smuk blekingsk *flicka* med det röde Skjört, det sorte Flöiels Liv med Sölvgaloner og

Sölvknapper, det hvide, altid pyntelige Forklæde, Hovedtörklæde, og ofte endnu et grönt Taftskjærf (Felttegn) med nedhængende Sölvfryndser, vil man vist give mig Ret heri. Vel er Mandfolkenes Klædning mere tarvelig, fordetmeste blaa Beenklæder og blaa Tröie, men den eiendommelige bredskyggede Hat giver ogsaa Bondemanden noget Malerisk, som en kraftig Legemsbygning og et smukt Ansigt, der her er saa hyppigt, naturligviis forhöier.

Paa god Lykke og Fromme aflagde jeg et Besög hos den förste Præst, jeg traf paa, og var saa heldig i ham at finde en vakker Mand, og i hans Familie en Elskværdighed og Hyggelighed, der, efter min lange Omflakken, dobbelt glædede mig. Især var Börnene usigelig elskelige. Vi talede om de gamle Helte: „Nu voxer der vel ingen Helte meer, veed Papa," sagde en lille Pige i sin söde Bjergdialect. — Da vi talede om de Oldtidslevninger, Egnen er saa riig paa, om Runamostenen, som jeg næste Morgen skulde see, og om Blekingboens Charakteer, fortalte Præsten mig et mærkeligt Exempel paa Bondeforfængelighed. Han havde hört af Bönderne, at der var etsteds i Nærheden en Steen med en gammel Indskrift; han lovede En Penge for at lede ham Stedet op, og fik ogsaa Anviisning derpaa. Da han nu selv gik ud at see efter den mærkværdige Steen, traf han den med fölgende Indskrift: „Anno 178* gik Rigsdagsmand Hagen Nilsson med sine Venner (deres Navne opregnedes) ud i Marken at spadsere, hvor da her just paa Stedet Viser bleve afsungne under Skaalers Drikkende for hans Majestæt Kong Gustav og Rigets Vel." Præsten fik den ene af disse Venner udspurgt, og vilde vide, hvorledes den mærkelige Fest var gaaet til: „Aa, svarede

denne, det var ikke Andet, end at vi kom til Hagen, og saa tog han os med ud; en Flaske Finkel havde han i Lommen, og der drak vi os et Par Super.

Næste Morgen tog jeg Afsked fra den venlige Præstefamilie og fik mig en Veiviser til Runamo. Den, jeg traf paa, var vel den bedste, det var muligt at fölges med; det var en gammel Baadsmand, der hörte til de Compagnier af Söfolk, Blekingboerne, saavelsom alle Strandboere i Sverrig, maa underholde ved at give dem Huus og et lille Stykke Jord. Han havde i sin Ungdom faret vidt rundt og havt megen Moerskab ombord, hvorom han godt vidste at fortælle. Dog hvad der mest morede mig hos ham, var den Mængde af vakkre Sagn, der fra Egnen, som han fortalte med ægte Sömands-Lune og Livlighed. — "Jeg har ogsaa, fra jeg var saadan en lille En, sagde han, havt Lyst til de Sagaer, og fortjent mig mangen Sup ved dem ombord af Bakskammeraterne." — Det var en Niels Brink fra de svenske Bjerge, og de Fortællinger, han meddeelte mig, havde ogsaa en underlig Familielighed med Niels's fra Fuur. Samme humoristiske, poliske Borgestuephysiognomi tittede gjennem dem alle, samme Dragt havde de paa, samme Væsen og Manerer.

"Agt paa Herre, fortalte han, her i Ödemarkerne, hvor vi nu vandre, var der i gamle Dage ondt med Trolde. De boede i Bjerghulerne her og hist i Birkeskoven og mellem Stenene, og gjorde en fæl Stöi tidt; men da saa Kirkerne kom, og Klokkerne begyndte at gaae, blev de först ret ællevilde. Store Steen hug de mod det Hellige og gjorde al optænkelig Skade." — Vi gik just over en stor, foroven ganske flad, Klippeknolle. "Denne Steenhald, sagde han, kalde de *Lena-halla*. Her

gik engang en Jettekvinde fra den ene Bo til den anden; hun havde været inde i Bjerget at skumme Flöden af Mælken, og gik nu hjem med sin Flödekande. Da kom der en Jette paa hende, som længe havde været forelsket, og nu endelig saae sin gode Leilighed; hun kunde imidlertid ikke udstaae ham, og vendte og dreiede sig under hans fyrige Favntag og Kys, saa de tilsidst begge styrtede om. Og see nu, Herre, der er Sporet af Flödekanden, der af hendes Bryst, som har været haardt, kan jeg tænke, der af Jettens Næse, som det dog vel maa have værket lidt i, der af hendes Arme!" I det han fortalte dette, viste han mig uhyre Huller i Steenmassen, der virkelig havde en fjern Lighed med det, han angav. —

"Der var engang, fortalte han videre, en lille, fiffig Poike her paa Egnen, han fik et godt Indfald. Som hans Moder stod og lavede Ost, bad han hende, om han ikke fik lidt af den, han vilde gjerne ud og æventyre sig. "Ja nok, sagde Moder hans, naar Du saa vil opföre Dig, saa vi ingen Skam har af Dig," skar ham et dygtigt Stykke af, og böd ham Farvel. Som han nu gik og krydsede i Skovene, traf han paa en af de hersens Jetter. "Hvor vil Du hen?" sagde Jetten. "Leie mig bort," sagde Drengen. "Men bare Du duer til Noget!" sagde Jetten. "Jeg ikke due," sagde Pogen, "see jeg kryster jo Vand af Steen!" i det samme tog han sin Ost op og krammede den, saa Vandet flöd ud. "Gjör du det nu efter!" sagde Pogen. "Nei, saa stærk er jeg ikke," sagde Jetten. "Det var snaus," sagde Pogen, "saa duer Du ikke stort, men vil Du saa have mig?" Jetten ventede sig megen Gavn af saa stærk en Mand, og de blev eens om Lönnen. Jetten gik da hjem til sin Kone: "Tænk engang, Mutter, sagde

han, der har jeg fæstet mig en Dreng, som kan knuge Vand af Steen, og det kan ikke engang jeg!" "Saa, sagde hun, det var farligt, Fatter, at faae saa stærk en Dreng." „Aa, ingen Nöd, Du, sagde han, vi komme nok ud af det med ham, vi ville være gode mod ham." Længere op paa Dagen talte han saa til Pogen: „Mens du ikke har andet at gjöre, gaa op paa Vedbakken, og hug et Træ om!" men Öxen var Pogen for grov, og han svang den kun lidt i Spaanerne. Saa kommer Jetten ud, og spörger, hvorfor han ikke hug. „Ja, jeg har jo ingen Öxe, uden den snaus, der ikke duer, sagde han; jeg maa först til Smedden og lade mig en gjöre." „Saa? sagde Jetten, kom da, vi gaaer ned i Skoven og bringer et Træ hjem til imorgen, da kan Du faae Dig en gjort." — Da de kom der, spurgte Jetten, om Gutten vilde hugge eller böie. „Hugge, sagde han; böi Du!" Da han nu havde böiet ned, sagde Jetten: „Hug nu!" „Nei, hug Du, saa böier jeg;" — men da han vilde det, flöi han med Bögetræet saa höit i Luften, at Jetten næppe kunde öine, hvor han blev af; han stod og gabede efter ham, tog derefter selv Öxen, og hug videre. Endelig langt om længe kom da Pogen haltende frem, for han var ellers sluppen ret taalelig derfra. „Hvor Pokker blev Du af?" sagde Jetten. "Ja, kan Du hoppe som jeg, da har det Noget at sige." "Nei for Tusind, Du!" for de ere lige saa dumme, som de ere stærke, de Jetter; „men vi maa nu have Træet hjem; vil du bære Top eller Rod?" „Top!" sagde Gutten, og gik hen til den. „Naa, læs paa, gaa bedre under!" raabte han, til Jetten havde faaet hele Træet i Jevnvægt over Skuldrene, saa hoppede han op og skjulede sig mellem Lövet. Jetten slæbte, saa han sank i Knæ derved og nær var död; da

de kom til Dören, hoppede Pogen ned og greb i Toppen. „Sikken Karl Du er, sagde Jetten, jeg sveder som et Asen, og Du er ikke end varm!" „Aa hvad, den Bitte skulde jeg baaret alene!" sagde Pogen. — Jetten gik ind til sin Kjærling: „Nei det er dog for galt med den stærke Dreng; jeg er ræd for, han forstyrrer os reent." „Vente Faer lil', sagde Kjærlingen med sin pibende, kjælne Röst, til det bliver Kveld, og vi faaer ædt Nadver, saa skal jeg tage vor Jettekjölle og slaae Gutten den i Skallen!" "Det var et godt Indfald, Moder," sagde Jetten. — Da de nu havde spiist, kom Kjærlingen til Pogen og sagde: „Söde Du Lille, Du skal komme til at ligge her i Huset, og saa behöver Du ikke at staae tidlig op; vi skal nok vække Dig." — "Godt, Moder," sagde Pogen, men han havde staaet bag Dören og luret, Skjelm, saa han vidste det Hele. Nu stod der i Værelset en stor Kjerne, fuld af Flöde, den tog Pogen og lagde nok saa net i Sengen, mens han selv kröb under den. Saa ved Midnatstide kommer da Kjærlingen ganske sagte og lukkede Dören langsomt efter sig; hun havde den store Kjölle bag Skjörterne. Med et rusede hun paa, og boms! slaaer i Flödebötten, saa al Indmaden stank hende i Synet. Derefter gik hun ind til sin Mand: "Nu har Du ikke nödig længer at være rædder, Faerlil', for den der Pogen, for jeg drev til ham, saa Hjernen stank mig i Synet." "Det var godt, Mutter, kom nu og lig hos i Ro!" — Men den Ro varede ikke længe, for nu kom Gutten springende og hug i Sengestolpen, saa det knagede og bragede. "Hvem var det, der gav mig den Örefigen?" brölede han. "Jeg har ikke rört ham, Faerlil," sagde Kjærlingen og kröb under Dynen, men Pogen tog endnu argere paa Vei:

"Hvem var det, der gav mig den Örefigen? Skal I handle med Folk, som med Fæhunde? Jeg skal lære Jer!" — "Aa, söde Du, Broer, sagde Jetten, giv Dig tiltaals, det var ikke saa ondt meent, Ven; Du skal faae Din fulde Lön og Lov til at gaae strax, naar Du blot ikke tager det ilde." Men Pogen blev ved at forbande sig, at den og den skulde tage ham; tilsidst gav han sig dog tilfreds, tog imod sin fulde Hyre, gik bort og grinede med sin Moder over den dumme Jette.

Det hændte sig for længe, længe siden, at en Torpare stod paa Skoven og hug Ved. Da kom der En til ham med Mad, en Kvinde, som ganske lignede hans Hustru; hun havde disket godt op, og det smagte ham. Da han havde endt sit Maaltid, gav hun sig til at löske Gubben, og var meget kjærlig imod ham. "Men hvad er det for Kjærtegn, Moer, sagde Manden, Du pleier jo aldrig at være saadan af Dig." "Jo, jeg tykker, det er saa længe siden, vi ret har holdt af hinanden," svarede hun, og en Stund var de saadan meget kjærlige mod hinanden; men da hun saa gik bort, tog hun hans Öxe og huggede den dybt ind i Steenhalden. Manden sögte paa at drage ud den, men magtede det ikke; da mærkede han, at det var Pokker ikke hans Hustru, der havde været hos ham, men en *skogssnufva* (Skovaand).

Imidlertid havde hun inde i Bjerget næste Aar födt en Sön, som de kaldte *Lille-Knös*. Da han var syv Aar gammel, sagde Moderen: "Naa, Lille-Knös, gaa nu ud og tag den der Öxen, jeg hug i Bjerget, og bring den til Fader Din!" Ja! han gjorde saa, og kommer hen til Torparen. "Goddag!" — "Goddag igjen, hvad er Du for En?" — "Ha, ha, saa Du kjender ikke Din egen Sön!" — "Hvad, siger Du, at Du er min Sön?

Men for det Indfald, skal Du faae en Mundfuld Mad. Hei, Mutter, disk op!" Saa satte de sig alle til at spise og aad tæt, men da der var ikke mere i Fadet, var Lille-Knös endda ikke mæt. "Du faaer skaffe mig mere, sagde han, hvad man har lovet, maa man holde." — "Men jeg har ikke mere!" — "Aa, gaa ud og stik i Koen Din, og flaa hende, Du vil ikke fortryde det." Det gjorde Manden ondt, som skulde han selv stikke sig Kniven i Bælgen, men han fik dog Lov at gjöre det. Nu aad Lille-Knös hele Koen og sagde saa: "Nu er Lille-Knös mæt, og I skal ikke fortryde paa det Maaltid." — Derpaa gik han ud paa Æventyr og kom til en Konge, som boede ikke langt derfra; han traf til at gaae ind i Kjökkenet. "Er ikke kongelig Majestæt hjemme? Jeg skulde tale med ham?" sagde han. "Hvad vil Du?" spurgte Kongen, som i dette Öieblik kom ud. "Leie mig i Tjeneste hos jer paa et Aars Tid!"—"Hvad kan Du?" "Æde for tolv og tærske for tolv." — "Du?" sagde Kongen og lo, "men kom paa en Pröve!" — Lille-Knös fik nu om Aftenen Mad med Karlene og aad rigtig for tolv; om Morgenen ligesaa. "Men hvad gjör nu Lille-Knös?" sagde Kongen, da han vaagnede. "Han æder for tolv?" "Ja saa, sagde Kongen, hils ham da, at han ogsaa skal arbeide for tolv." Der kom da Bud, om Lille-Knös ikke tænkte paa at tærske. "Jo! men her er jo ingen Pleil; for hvad for Tingester er det, I har? de er jo til at löfte med een Finger." — "Saa gjör Dig en selv!" — "Ja nok!" Lille-Knös gik til Loen, bröd en af Bjælkerne ud, og slog dermed et Slag gjennem Hullet. "Korn i Lo, Avner i Dynge og Halm i Klynge!" raabte han, og det skete ved Slaget. "Naa, gik han hen til Kongen, nu har jeg torsket! Hvad vil kongelig Maje-

stæt, jeg skal gjöre meer?" — "Bær Alting op i Bakken!" — Saa tog han Lo og Korn og Avner og Halm og bar op. "Men hvad har Du gjort?" sagde Kongen, da han saae det. "Som kongelig Majestæt befalede." — "Du er mig en næsviis Gut." — "Ja, skal vi ikke længer være i Hob, kan vi skilles." — "Ja ogsaa det; der har Du Din Hyre, gaa kun!" — Da tog Pogen om Natten Loen og alt, og bar det *til* sin Fader, Torparen: "Her har Du det förste for Dit Maaltid Mad!"

Siden gik han og laverede lidt, men klædte sig saa ud, saa Ingen kjendte ham, og kom til Kongen. "Goddag, kongelig Majestæt!" — "Goddag, min Dreng, hvad kan Du?" "*Gaae Val* (rögte) med Kvæget, og vogte det for tolv!" "Du er vel ikke den snaus Knægt, som tog mig ved Næsen med min Lo?" — "Nei bevares! jeg kjender ham ikke engang!" Men Kongen kjendte ham, og tænkte, han skal faae sin Lön. — "Ja, see her, min Dreng, har Du 100 vilde Harer, dem skal Du vogte, og saa faae Lön for tolv, men mister Du en eneste, bliver Du hængt strax." — "Godt!" han gik da. — Nu satte Kongen en af sine tre Döttre, den ældste, ud paa ham. "Hvad det saa skal koste, maa vi have en Hare!" *Prindsessen gik da ud og laverede först noget i* Buskene, og kom saa frem. "Goddag, min Gut! hvad er det for deilige Vildharer? aldrig har jeg seet saa smukke för; kunde Du ikke sælge een?" — "Ja, hvad giver hun?" Hun böd mange Penge. "Nei det nytter ikke, men det er det Samme, siden hun er saa smuk, vil hun give mig et Kys, skal hun faae den." — "Hvad nytter det Dig? Fy! tag Du Pengene!" — "Nei, ellers ingen Hare!" — Og han fik da sin Villie og gav den ene Hare. Om Aftenen giver han sig til at blæse paa sin Flöite,

og alle Harerne kom löbende; han drev dem hjem. Kongen havde imidlertid hört, at Prindsessen rigtig havde faaet een for dyr Priis og lukket den inde i sit Kammer. "Men Du mangler jo een, sagde han; strax, Gutter, hidser ham op, den Skjelm!" "Nei, spar mit Liv til næste Dag, da skal jeg nok bringe den igjen." Kongen tænkte, lad os see det, og sagde ja.

Den Dag var den mellemste Prindsesse sat ud paa ham. Det gik som forud, men han fik dog igjen Pardon. — Tredie Dag fik den yngste Prindsesse sin, ligesom Söstrene. Men da han nu skulde hjem, blæste han i Flöiten: "Hid, alle mine Harer, baade de der ere ude og inde!" og de kom alle, ogsaa de, Prindsesserne havde lukket inde. Om Aftenen stod Kongen ved Galgen og gottede sig over at tænke sig Lille-Knös deroppe, da han kommer drivendes hjem. "Saa! hvor er nu mine Harer? jo, nu har vi Dig, god Karl! tag i ham!" "Med Forlov, kongelig Majestæt, tæl först mine Harer!" Og de var der alle. "Ha, for Tusind, sagde Kongen, saa gaa, Din Trold!" "Takker, kongelig Majestæt, men först min Lön!" Han fik den og bragte den til Torparen. "See her er jeg andengang for mit Maaltid Mad og takker," sagde han.

Efter en Stund stafferede han sig ud paany og kommer til Kongens Gaard. "Hvad kan Du?" spurgte Kongen. "Gjöre Karlearbeide for tolv." — „Naa, lad os see!" for Kongen kjendte ham igjen, og tænkte nu dog at faae Ram paa ham. Han fik tolv Par Oxer at kjöre tilskovs og læsse Hö paa med; der var tolv Karle, hver med sit Par, i Fölge med; de sled og slæbte og rappede sig, hvad de kunde, men han sad stille og saae paa. "Hvad tusind! ikke engang en

Vedstang har han endnu rört ved, og vi har næsten fuldt Læs," sagde de; "jo det er at arbeide for tolv!" — Men inden de saae sig for, havde Lille-Knös reist sig og var rede med sit Læs til at reise. Han kom længe bort för de. Underveis var der en Ulv, der foer ind paa en af Oxerne og sled den ihjel; men Lille-Knös var ikke seen, han fik Tag i Ulven og nödte den nok saa net til at gaae i Aaget med den ene Oxe og trække den, han havde dræbt, tilligemed Höet. "Men hvad, sagde Kongen, der stod ude, der er Du alt og har en Ulv med!" "Ja, han rev mig den ene Oxe ihjel, saa tog jeg og satte ham selv i Stedet!" — "Men det var dog Pokkers," sagde Kongen, "det er ikke godt at have Dig i Tjeneste; Du er farlig, Du kan gaae!" — "Takker, kongelig Majestæt, men först min Lön!" Den fik han da, og gik tredie Gang til Torparen med Oxen: "Men nu kommer jeg ikke tiere, nu er Oxen betalt!"

Kongen sögte imedens allevegne efter Lille-Knöses Mester; tilsidst fik han Tag i Uglspegel. — "Ja, jeg lover Dig indtil mit halve Rige, om Du skiller mig ved Knösen!" "Vi vil forsöge, Herr Konge," sagde Uglspegel, og fik sig gjort en Bælg af tre store Oxehuder; den spændte han om sig: "Og nu, sæt mig to Grödgryder paa Ilden!" Det skete, og Uglspegel gik til Lille-Knös. "Skal vi æde Kamp, og siden springe Kamp?" sagde han. "Aa ja, Du, hvorfor ikke?" — Saa kom de da over Grödfadene, og for hver Mundfuld, Uglspegel aad, sænkede han to i Oxebælgen. "Naa! er Du saa mæt, Lille-Knös!" — "Ret nu, men hvor staaer det om Dig, Uglspegel?" — "Aa godt!" — De blev ved at æde, indtil der ikke var mere, men Knös havde ikke ondt deraf. Nu skulde de springe, men her blev Uglspegel reent

tilovers, for Bælgen tyngede med Alt, der var i den. "Jeg skal sige Dig, hvad jeg gjör, sagde Uglspegel; jeg har en stor Kniv, den lægger jeg mig i Maven, det letter, maa Du troe!" — "Det skulde Du ikke gjöre, saa döer Du!" — "Nei bare rende rask til med den, saa har det ingen Nöd." Uglspegel gjorde saa, og Gröden flöd ud af Bælgen. "Kors! det gjorde godt, sagde han, nu skulde Du ogsaa gjöre det!" — "Nei, jeg er ræd for mit Liv!" — "Aa Lapperi, stöd til!" — Lille-Knös gjorde det, men det gik for dybt, og han trillede omkuld, steendöd; der ligger han endnu, kan jeg fortælle. —

Der var en Torpare, som boede midt inde i Ödeskoven hos sin gamle Moder, men hans Hu stak höiere i Sky. Han gik længe saadan hen for sig og grublede; tilsidst sagde han: "Jeg troer, jeg farer bort, Moder!" "Hvor vil Du da hen?" — "Ud at forsöge Lykken; kan hun være Andre god, kan hun vel ogsaa have lidt tilovers for mig." Saa sadlede han sin Hest, og red ud for Vind og Vove. Det varede ikke længe, förend han kom til Stranden. "Kjör paa!" sagde han til Hesten, og den ud med ham, til han kommer til en Holm. Der traf han först paa en mægtig Löve. "Goddag, Löve!" — "Goddag Du, men hvad vil Du *her paa Öen? her boer Ingen, uden en Hund* og en Myre og en Oxe, og saa jeg. Nu, den Oxe vilde vi gjerne dele imellem os; deel Du den nu, saa vi bliver alle glade derved, men gjör Du det ikke, hu! saa æder jeg Dig. Du troer dog, jeg kan det?" — "Uden Tvivl, hans Majestæt, sagde Torparen, men faaer jeg först Oxen deelt, tænker jeg nok, han er ikke saa grum!" Saa drog han sin Kniv, og i Oxenakken med den; siden tog han og flaaede den, og gav Myren Skindet; hvorover hun blev ganske glad, og takkede. Horn

med Hoved og Födder, lagde han for Löven: "Det passer hans Stormægtighed bedst!" og Löven var ogsaa tilfreds; men Kroppen væltede han hen til Hunden, der ogsaa ret meget takkede ham. Derpaa gav de sig ifærd, hver med sin Deel, og Torparen reed bort, nok saa glad over sit Æventyr.

"Men, hör Du, Hund!" sagde Löven, som han sad bedst ifærd med at æde, "vi skulde dog gjöre hans Lykke, der deelte saa bravt." — "Jeg er ikke stærk i at springe, sagde Hunden, spring Du!" for den havde nok med at æde. — "Ja, nok!" sagde han og foer afsted ud i Bölgerne, saa Skummet pidskede ham om Örene. "Vent Du lidet!" raabte han til Tòrparen. Han saae sig om lidt betuttet, men da han mærkede dens gode Miner, tænkte han: "Ha, ha, dennegang vil den mig ikke ondt!" og dreiede Hesten. — "Seer Du? sagde Löven, kom her iland igjen! Fordi Du skiftede saa godt os imellem, vil jeg give Dig Noget. Naar Du siger: "Mand, bliv Löve!" bliver Du Löve, og siger Du: "Löve, bliv Mand!" bliver Du Mand igjen." "Stop lidt endnu," sagde Hunden, der kom efter, gnavende paa sine Been, "jeg giver med: — siger Du: "Mand, bliv Hund!" bliver Du Hund, og siger Du: "Hund, bliv Mand!" bliver Du Mand igjen." "Ogsaa jeg skal give Dig, sagde Myren; siger Du: "Mand, bliv Myre!" bliver Du saadan en lille En, som jeg er, og kan krybe og lye Dig, hvor Du lyster, men siger Du: "Myre, bliv Mand!" bliver Du Mand igjen. Og fordi Du byttede saa bravt, giver jeg Dig nok en Gave; siger Du: "Mand, bliv Fugl!" bliver Du en Fugl, der kan flyve saa höit, saa höit, Du vil, og siger Du: "Fugl, bliv Mand," bliver Du en Mand igjen." "Ja, nu takker jeg Herskabet tusinde Gange,"

sagde Torparen, og reed sin Vei. — Næppe kom han iland, för han steg af Hesten, og skulde da forsöge, om Gaverne slog til. Jo! det var godt Altsammen, og hvad han vilde forvandles til, strax slog det ind. — Nu slap han da Hesten paa den vilde Skov og skabte sig til en deilig Fugl. Fuglen flöi hen til Prindsessens Buur og satte sig udenfor Vinduet og sang saa vakkert, saa vakkert, at det var ubegribeligt. Prindsessen blev ganske henrykt i den, og fik da baade Korn og Sukker, for at lokke ad den, men den vilde ikke komme. Hun kaldte paa sin Fader, Kongen: "Men hör dog, Fader, den deilige Fugl, hvad skal vi gjöre for at faae den?" "Ja! vi faaer skikke efter Skytterne for at skyde den." "Nei, for Guds Skyld ikke; jeg vil endnu forsöge mig." Saa stillede hun sig hen i Stuen og havde bundet en *Traad i Vinduet*, for at faae det lukket til, saasnart Fuglen kom indenfor, og det kom den endelig ogsaa, saa hun fik den. Nu lod hun gjöre et Buur saa grandt, at der var ikke Magen til det, og satte Fuglen deri, og den sang saa uendelig vakkert, og alt stod jeg og lydde derpaa. Nu om Natten, som hun laa i sin södeste Sövn, skabte han sig til Myre og kröb ud, saa siden til en *stor og smuk Karl og traadte til Prindsessens* Seng, men hun vaagnede og skreg af fuld Hals, at der var en svær Karl inde hos hende, saa det blev en Hallo over Gaarden, som nær aldrig havde faaet Ende. Folk kom styrtendes op, men imedens havde Skjelmen skabt sig til Myre, slap ind i Buret og sad der og sang og spillede uendelig fiint. Kongen var selv kommen: "Hvad var det dog, raabte han, Du skreg saa ynkelig over? jeg er færdig at synke i Jorden af Skræk! Der er jo Ingen, alt det vi lede under Stole

og Borde. — Gjör Du mig det endnu engang, skal Du ikke slippe heelskindet."

Næste Nat gik det ganske ligesaa, og Kongen blev endnu mere vred, og bad den og den tage sig, om hun ikke skulde böde for Skriget.

Tredie Nat kröb han ogsaa ud og stod for Prindsessens Seng, men da hun vilde skrige, sagde han: "Skrig ikke, Du, jeg er Fuglen i Buret, og tykker Du om mig, tykker jeg om Dig." Det klang godt i Prindsessens Ören, for smuk var han, og nok er det, de bleve samsattes, og sad og kyssedes og kjærtegnedes den hele Nat.

Morgenen efter skikkede Prindsessen til sin Fader og bad, om han vilde lade Bispen hente, for hun vilde vies til Fuglen i Buret. Der blev först snakket en heel Hob om det Indfald af hende, men nok er det, tilsidst dog sendt efter Bispen. Han kom: "Men nei, sagde han, jeg kan ikke vie et Menneske til en Fugl; det seer kongelig Majestæt vel selv, det staaer ikke til." Dog det hjalp ikke, hvad han saa sagde, for her maatte han föie sig, og alt stod jeg og saae derpaa, og hörte, hvor deilig Fuglen slog, og hvor alt Hoffet klappede i Hænder af Glæde. — Da Vielsen var færdig, satte man sig tilbords, men saa skabte Fuglen sig om og blev den vakkreste Karl, Nogen vilde see for Öine, og satte sig hos Prindsessen. "Hvad tusind! er Du for En?" sagde Kongen. "Jeg er Fuglen i Buret." — "For Pokker, saa er Du jo en Troldkarl!" — "Nei, kongelig Majestæt, vel kan jeg skabe mig til Fugl og Myre og Löve og Hund, men det er jeg ikke." — "Nu har jeg seet det med, sagde Kongen, det maa Du vise mig en anden Gang; men nu spil op, Godtfolk, det er Glæde

idag!" Og saa blev der da et stort og herligt Bryllup, og alt stod jeg og saae derpaa og glædede mig derved, for det stod endnu da jeg foer ind.

Saa skulde han Dagen efter ud at kjöre med Prindsessen, men som de sad bedst, kom der Noget; han syntes det var en Sky, og det tog hende bort fra hans Side; og jeg stod just og gjetede (rögtede Faar) paa Marken, og saae derpaa. Og han kom da hjem uden sin Hustru, men hvad der blev for en Rumstur i Kongsgaarden! — "Ja, tænkte jeg ikke, det gik til med Trolddom, sagde den Gamle; dog det skal Du undgjælde, skaffer Du mig ikke Datteren igjen, saasandt jeg hedder Konge." Nu, hvad skulde han gjöre? Han skabte sig til Fugl igjen, og flöi ud i den vide Verden. Engang kom han ganske træt til en stor Steenhald og satte sig der ovenpaa den, at hvile ud; saa fik han Öie paa en Sprække i Bjerget, hvor han hvilede, og strax skabte han sig til Myre, at krybe derind. Der saae han da sin Prindsesse, hvor hun sad og löskede en gruelig stor Troldkonge, og alt som hun löskede ham, sagde han: "Hu, hu, Moer! det gjör godt, men jeg lugter kristent Blod, jeg lugter kristent Blod." — "Kan hænde, svarte hun, at Nogen just foer forbi." — Saa sprang han ud. Alt imedens skabte Myren sig til Karl, traadte til Prindsessen og sagde: "Gud naade mig, Du, jeg er Fuglen fra Buret, men dig har Trolden i Vold, og faaer jeg ikke Dig igjen, lader Din Fader mig dingle i Galgen, det har han svoret paa." Prindsessen græd baade af Glæde og Sorg: "Men hvad skal vi nu gjöre, sagde hun, min kjære Husbond, for at tvinge Trolden? Du er meget for stakket til at slaaes med ham." — "Vidste vi blot, sagde Manden, hvor han havde sin

Styrke; men hör, Kjære, Du, jeg tænker mig Noget ud; lad som Du sov hardt, og Alt, hvad han gjör for at vække Dig, skal Du ikke ændse, til han besværger Dig ved sin Styrke, saa faaer vi det nok ud." — "Som Du vil, min Husbond," sagde Prindsessen og kyssede ham.

Saa skabte han sig igjen til Myre og sad under Prindsessens Stol, mens hun lagde sig baglænds i Sengen, og lod som hun var i den dybeste Blund. "Hu, hu," sagde Trolden, der nu kom ind, "Moer! jeg lugter kristent Blod, men saae Ingen; dog hvad gaaer der af Dig?" Saa tog han paa Veie med at ruske i hende, men det hjalp ikke, som jeg selv saae. Tilsidst sagde han: "saa vaagn da, Dödsoverske, Du, saa sandt Anddragen lever med Ægget ved Din Faders Gaard, der er min Styrke, og Dragen, som skal have de tolv Sviin!" Og nu lod hun, som hun kom til sig selv. "Men hvad gik der af dig, Moer?" sagde Trolden. "Jeg veed det ikke selv, svarede hun, men jeg blev saa sövnig med Et," og saa satte hun sig til at löske ham igjen. Imedens kröb Myren ud af Sprækken, skabte sig til Fugl og flöi til Kongens Gaard.

Han gik for Kongen at staae. "Har Du min Datter, *eller hvad vil Du gjöre nu?*" spurgte Kongen. "Gaae Val, kongelig Majestæt, med Svinene." — „For tusind, Du, hvad skal det gjöre godt for?" Men han fik dog Lov, og gik bort med de tolv Sviin, Dragen skulde have. Saa skabte han sig der til Löve, som Dragen kom. "Goddag Löve!" — "Goddag Drage! hvad vil Du?" — "Faae mine tolv Sviin!" — "Det vil jeg först tages med Dig om," og saa tog de da til at slaaes, saa det var frygteligt, og Kjödstumperne flöi *omkring* som Sneeflokkerne en Vinterdag. "Lad mig puste lidt!"

sagde Dragen. "Ja," sagde Löven, og de lagde sig ned. — „Havde jeg mine tolv Sviin, sagde Dragen, skulde jeg plukke Dig." — „Havde jeg blot mig en Kage Bröd, sagde Löven, skulde jeg plukke dig." — Saa begyndte Kampen igjen, og Dragen maatte tilsidst reise af. Nu skabte Löven sig til Karl igjen og kom hjem med Svinene. — Næste Dag fik han 24 at drive ud. Da de kom ned paa Sletten, skabte han sig om til Löve, og med det kom Dragen, saa arg, saa arg, at Fraaden stod ham ud af Munden flere Alen. — "Hvad vil Du, Drage?" — "Mine 24 Sviin!" brölede han. — "Ja, det skal vi först tages om!" og saa begyndte Slaget noget ukristeligt, meget værre end forrige Dagen. "Lad mig puste, sagde Dragen, men havde jeg kun mine 24, skulde jeg plukke Dig." — "Ja, havde jeg blot en Kage Bröd, skulde der snart ikke blive heel Pjalt paa Dig!" Det hörte Svinedrengen, som havde staaet paa Luur igaar, og saa listede han sig ud mellem Buskene og kastede Kagen til Löven. Den hug han i sig, foer i Dragen og rev ham i tusinde Stykker. — Saa kom den lille Anddrage flagrende og slog og rystede Vingerne over den store, men Löven skabte sig til Fugl og sloges med den, indtil ogsaa den bukkede under. Nu skabte han sig til Karl, tog sin Pennekniv, skar Kroen op, tog et Æg ud, og gik derpaa ganske glad hjem. "Nu Tak, kongelig Majestæt, for sig gik Val, men Svinedreng vil jeg ikke længer være. I skal snart see mig som Prinds med Jer Prindsesse!" Saa flöi han til Hulen, skabte sig til Karl og dundrede paa. "Hvem der?" sagde Trolden. — "Det er mig, tag op Prindsessen min, eller jeg knuser Hulen over Dig!" — "Nei ikke saalænge Anddragen lever med Ægget i, ved Kon-

gens Gaard, der er min Styrke, og Dragen, der faaer hver Dag sine 24 Sviin, "sagde Trolden. "Kom ud da, raabte han, og see Din Styrke!" Saa kom Trolden: "Aa, kjære Du, jeg tager gjerne Prindsessen op, kun bliv ikke vred, og giv mig min Styrke igjen!" — "Ja! gjör det, og hæng paa hende alt det Guld og Sölv, hun kan bære!" Det maatte da Trolden til. "Er det nu nok?" "Endnu mere! — saa! nu er det bravt, nu kan Du ikke bære mere, kjær Hustru min, og her er Din Styrke, Trold!" Med det hug han Ægget i Troldens Bag, saa det kvask efter, foer saa i Trolden og rev ham ihjel. Men Prindsessen tog han paa Ryggen og bar hende til hendes Faders Gaard; der var Bryllup igjen og Glæde, da jeg foer ind, og den er der endnu." —

Under saadanne Samtaler nærmede vi os Klippen ved Runamo. Omegnen var herlig vild, især i et saadant Veir, i hvilket jeg nærmede mig den; Solen skinnede varmt paa de foroven flade Bjergknoller, som hist og her Smaalunde af Birk og El og Kratvæxter bedækkede, og over Dalene fulde af Moser og Lövskove, medens vilde Vinde susede gjennem Træerne og böiede deres Kroner dybt. Paa en af disse Knoller er der en lang slangeformig Revne i Granitten, i hvilken en Trapmasse har skudt sig op. "Her seer Herren da den berömte Runesteen!" sagde Baadsmanden og pegede paa den lange Trapslange, der ordentlig havde ligesom Hoved og Hale. Her standsede altsaa Kæmpehæren, som beredte sig til den sidste, store Heltedaad i Nordens Oldtid, den sidste, store Gang, hvori Nordens Helte, Danske, Svenske og Normænd, mödte hinanden ikke med vildt, bittert Had, men som Valhalds herlige Einheriaskare, med den dybe Agtelse for hinan-

den, der især udtaler sig i Harald Hildetands Tale, og kun væbnede til Strid paa Liv og Död, for at feire den gamle Hövdings Hjemgang til Valfader. Her blödte Offeret, her klang Lurerne, her sang Kæmperne, medens Runemesteren ristede sin Bön ind i Klippen:

Hiiltekinn ríki nam...
Garþr in hjó'
Úli eit gaf...
Vígi Óþin rú[na]r:
Hríngr fái
fall á mold...
....
Álfar, Ástagod
Óla [fjái]
Óþin ok Frei
ok Ásakun
fari (fari)
fjandum varum,
unni Haraldi
ærin, sigr! *)

For mig, der da heller ikke er synderlig runekyndig, var der slet Intet at bringe ud af de forvirrede Streger, som Menneskers Haand og Naturens underlig havde blandet mellem hinanden. "Ja, Herren undrer sig over de sære *Mærker*, sagde *Baadsmanden, men han* veed nok ikke, hvad Folk i Bygden siger om, hvorledes de er bleven til? Der var en grim Lindorm, som havde dem alle i sit Kjöd under Bugen, og skjöd sig

---

*) Hildekind indtog Riget, Gard indhuggede [Runerne], Ole aflagde Troskabseed, Odin hellige Runerne! (Gid) Ring falde i Kampen! Alfer, Elskovsguder Ole forlade! Odin og Frei og Asers Slægt ödelægge (ödelægge) vore Fjender og unde Harald en stor Seier!

her over Steenhalden og skurede Mærkerne ind. Saa siger de ogsaa, at her for grumme larg Tid siden kom en klog Mand, han læste Runerne ved at staae paa Hovedet." Og hvor underlig laa her ikke Sandheden i Sagnet; thi enten nu Finn Magnussen har hört det, eller ikke, nok er det, han har læst dem paa en saadan säregen Maade, paa hvilken det fortæller, at de allerede engang för ere læste. — "Men veed I ellers Intet at sige om denne Hildetand?" spurgte jeg. "Aa jo, svarede han, hans Navn er i Munden paa Folket rundt omkring, og tæt herved er der nogle gamle Muurbrokker; der, siger man, stod hans Borg." —

Efterat jeg havde fulgtes hjem med Baadsmanden til Kroen, og paa Veien endnu eengang hört Fortællingerne om Torparen og Lille-Knös, ligesaa livlig foredragne som förste Gang, leiede jeg mig Skjuts og kjörte videre mellem Blekings Klipper og Enge.

Landet er rigt paa Oldtidsminder, især paa hyppige Steensætninger. Jeg gjorde en Afstikker fra Hovedveien ind mellem Bjergene til Valhalds Klippe. Min og Skjutsens Samtale passede godt til Omgivelserne. Paa min Opfordring udbredte han sig nemlig om *Oens* (Odins) Jagt. De har Fortællinger om denne *Oen*, der fuldkomment svare til de Sagn, jeg hörte paa Möen om *Jöden fra Opsal*. "Det var en rig Herremand, ond mod sine stakkels Bönder, sagde min Bonde, derfor maa han nu ogsaa jage efter sin Död; især i Höstnætterne kan man höre den Tummel over En, Halloen og Knald af Pidske og Lyd af Jagthorn og Hundeglam Herren maa troe, det lyder fælt nok i den stille Nat, naar man mindst tænker paa noget Grueligt. Og det er ikke længe siden, at Bönderne her paa Bygden lod

den sidste Kjærv ligge paa Marken til Foder for hans Heste." — Imidlertid vare vi komne til Valhald. — Her har Naturen övet en frygtelig Voldsomhed: Klipper er revnede, uhyre Blokke styrtede ned, og ligge nu leirede i tidt sælsomme Former; etsteds have de saaledes lagt sig mellem Klippe og Klippe som jettelige Buer. Jeg gik ind i denne naturlige Löngang, der malerisk er omgivet af Hængebirker, Krat og Grönsvær; herligt var det at kravle over Klippebrokkerne under de vilde Buer, dobbelt frygtelig herligt, fordi næppe Nogen kan betvinge en hemmelig Gru for, at de skal styrte ned og knuse ham. Derfra gik jeg ind i selve Bjerget; en lang, trang Hulegang förer igjennem det til Toppen, og Trapmasserne, der have leiret sig i den, danne naturlige Trin, ad hvilke man kan stige op til Bjergfladen överst. Bedækket med Ungskov, meest af Birker styrter denne fra en Höide af et halvthundrede Alen tværbrat ned mod Val-Söen, der udbreder sit skovomkrandste Vandspeil ved dens Födder. Her var i fordums Tid en af de berömte *Ættarstaper*; de Gamle, der ikke havde Kraft mere til Kampen, og dog gjerne gik den blodige Vei til Odin, styrtede sig med Bönner til ham fra det jordiske Valhald ned i Söen, for at vaagne i det overjordiske, i Gudernes Hjem. Jeg talte derom til min Bonde, som ogsaa havde hört "den Saga;" i det samme svævede et Högepar over det stille Vand. "Seer Herren dem der, udbröd han, de er gamle og graa, i Mandsminde have de havt Rede her i Bjerget; vel har vi ogsaa seet et Par unge, men de er snart flöine bort, og fordi det sære gamle Par har den Kjærlighed for Klippen, kalder man dem *Valhögene*. — Hvor underlig tiltalte ikke denne simple Fortælling mig; den satte mig

jo midt i Nutiden tilbage til det gamle, mythiske Old, da Valens Falke susede hen over de Kæmpendes Hoveder. —

Min blekingske Tour endte sig i Cárlshamn, en vakker By mellem de yderste Bjerge. Af Forkjærlighed for Söen, leiede jeg mig her Plads paa en Fiskerbaad, der gik hjem fra Staden, og gyngede i en stille, yndig Dag ud gjennem Skjærgaarden, medens Fiskerne fortalte mig om deres Levemaade. Om Aftenen gaae de ud paa Fangst, en heel Flok Baade i Fölge, de sænke da Garnene ned, binde dem sammen, lægge sig til at sove og drive med deres Næt imens for Strömmen; Silden indvikler sit Hoved i Nætmaskerne, og, er Fangsten heldig, kan de næste Morgen drage, saa Baadene blive overfulde.

Hen paa Aftenen klattrede jeg over store Kampesteen iland ved et Fiskerleie paa den flade Kyst, ganske i dansk Stiil. Nu var jeg alt halvt hjemme, Sproget var bredt Dansk, Folkets Udseende, Bondebyernes og hele Egnens ikke mindre. Og medens vi nu i Mörke fare hen gjennem det flade Landskab, tænker jeg, et Par ægte skaanske Sagn, der opfriskedes i min Hukommelse, skal underholde os. —

Ved Ofvedsby boede en Bjergkvinde i Kalksteensaasen, som der höiner sig over Sletten, og hvor en steil Væg stiger op over en forbiflydende Bæk, viser man endnu Indgangen til hendes Hule. Hun selv var evig ung, og saa deilig hun var, saa god var hun mod Folk paa Egnen, som, saasnart de trængte til Noget, blot gik til Porten og bad om det, og da strax fik det med det Vilkaar, at de til bestemt Tid leverede det tilbage. Men da En engang beholdt sit Laaningsgods, blev hun saa vred, at hun satte en Ed paa ikke mere

at laane, og tillige forbandede Ofvedsboerne, og svoer, at fra den Dag skulde de blive saa uenige, at de ikke engang skulde forliges om at holde Tyr sammen. Hendes Spaadom er gaaet i Opfyldelse til den Dag idag. — Ikke længe efter traf det saa, at hun kastede sine Öine paa en vakker ung Karl i Brandstad By; han forelskede sig igjen i hende, og de besögte hinanden tidt og havde Börn sammen. Tilsidst blev Karlen dog kjed ad hende, og da hun blev ved at plage ham om Giftermaal, saa han ikke kunde undslaae sig, sagde han: "Ja nok, men lov mig, det maa vente, til den Sæd, jeg saaer, groer op!" — Hun fandt sig deri; men nu gik han hen og saaede Olden; alligevel vedblev hun at besöge ham. Som hun engang sad allerbedst, foer hun op. "Hvad nu?" — "Jeg hörer det dönne i Tyvena-Land, og er bange for ikke at vinde hjem, för han deroppe naaer mig." Hun löb alt hvad hun kunde, men naaede ikke længer end et Stykke ud paa Brandstads Ager, för Tordenen var lige over Hovedet paa hende. I Forbippelsen gjemte hun sig under en Steen, men Lynet slog ned og splintrede Stenen og hende med. Endnu viser man de splittede Stumper af en Steen der, og tidt har Folk hört de moderlöse Börn græde inde i Hulen.

Paa Trollenæs i Skaane levede Herr Trolle med sin unge Kone, som han elskede usigelig. Nu hændte det sig engang, at han skulde gjöre en lille Reise, men för den havde han tunge Anelser, og bad sin Kone for deres Kjærligheds Skyld ikke at gaae ud. Han reiste, men næppe var han borte, för en ubetvingelig Længsel kom over hende efter at komme ud. "Hvor dog min Mand, tænkte hun, har havt sære Griller og vilde laase mig inde! Hvad Ondt kan ramme mig? Himlen straaler

jo saa deiligt, og Skovene dufte mig saa södt som aldrig för; jeg kan ikke Andet, jeg maa ud!" — Hun gik ogsaa i Lunden med sin Kammerpige; dog næppe var de der, för Fruen var forsvunden, og alt hvad Pigen og Husets Folk ledte med Angst og Bævelse, skaffede hende ikke frem igjen. Herremanden kom hjem og blev som ude af sig selv for Sorg og Fortvivlelse, dog tilsidst slog han sig til Ro og vilde gifte sig igjen. Nu Bryllupsaftenen, just som han skulde tilsengs med sin nye Brud, hörte man en forfærdelig Dundren paa Porten og Angstskrig inde i Huset. Det var den forsvundne Frue, der stod udenfor, og bad sin Mand i Jesu Navn komme ud og kaste sit Strömpebaand over hende, saa var hun frelst, men ellers maatte hun tilbage til Troldene. Dog den unge Brud faldt ogsaa for sin Mands Födder og besvor ham med grædende Taarer at blive hos hende og ikke agte Spögeriet; han föiede hende, sendte sin Tjener ned og lod sige: Herren forlystede sig med de Levende og spurgte ikke efter de Döde. Da blev den gamle Frue som ude af sig selv for Vredesmod: "Nu skal jeg hen igjen, fordi han ikke vil forbarme sig, raabte hun, og vansmægte hos mine Plageaander; men jeg vil lade et Mærke efter mig, der skal vare, saalænge Gaarden staaer, og saalænge den Trolliske Familie lever, skal altid En af den være vanvittig." Dermed hug hun Haanden saa fast i Egeplankerne, saa det sees endnu, og svandt. Hendes Spaadom er gaaet i Opfyldelse. —

Engang vilde en Kone til Juleotten i Brunby Kirke ved Kullen, men kom, uden selv at vide det, for tidligt. Alligevel hörte hun Sangen langt borte fra og saae Kirken oplyst, men knap var hun kommen et Par

Skridt indenfor Dören, för hun saae sig omringet af gruelige Skikkelser, Beenrade, indhyllede i hvide Jordeliin, som grinede hende imöde. Hun blev ganske hentagen af sin Gru, og var færdig at daane; dog i det Samme hviskede hendes afdöde Moders Aand bag hende: "Fly, eller Du er dödsens, men lös först Din Kappe!" Saa gjorde hun, og det var hendes Lykke; for i Kirkedören rev de i hende, men beholdt kun Kappen, som hun næste Morgen fandt i tusind Stumper ströet om paa de Dödes Grave. — Sagnene om denne *Julaotte* eller *Gastatjenst* er i det hele almindelige over Sverrig, og tidt, fortælles der, finder man Noget, Dödningerne i Hastværk have glemt. —

Om min Reise i Skaane, gjennem Christiansstad, — i hvis Kirke, bygget af Christian den fjerde, jeg fandt Gravstene fra Slutningen af det syttende Aarhundrede endnu med danske Indskrifter, — over den store skovbedækkede Lyngaas midt i Landet, til Lund, veed jeg ellers Intet videre at fortælle. I Lund standsede jeg et Par Dage, deels for at besöge gamle Venner, deels for endnu bedre at indprænte mig det stolte Mindesmærke fra Danmarks Heltetid, Domkirken. Oplöftende og rörende paa een Gang var den Tankegang mig, som i Chorets herlige Byzantiske Form, med Takkerne foroven og de mange spidse Tagrender, fremstilte Christi Tornekrone, og i de to mægtige Taarne Kvinderne, som græd ved hans Död. En saadan Symbolik var ganske i den fromme Tids Aand, der i Alt tvang det Jordiske, endog det Haardeste, den haarde Steen, til at antage et aandeligt Præg. — Tæt udenfor Staden, fra en Bakke, kastede jeg et Afskedsblik til mit Födeland Over det solblanke Sund höinede sig Sjællands Bakker og

Kongestadens Taarne, og vinkede mig venligt; dog min Beslutning var fast. Kun et Blik mod dem, og min Vei gik mod Syden, mod det herlige Syd, Kunstens Vugge i Paradislandene om Middelhavet.

Kun eet Sted standsede mig endnu en Stund, og jeg tænker, at Flere end jeg, som har Sands for hvert aandeligt Livstegn i Norden, vil med Interesse, om end ei med Bifald, dvæle der. Det var i en skaansk Præstegaard hos Smaalændingen Vieselgren, en ægte Skovens Sön, ærlig, livlig og kraftfuld, skjöndt hans Kraft vel kunde synes Mangen feil anvendt, og jeg selv ikke vil nægte, jeg er i stærke og mange Tvivl desangaaende. Berömt for sin Aandrighed som Digter og Historiker, blev han det ogsaa tidlig som Præst. Medens han endnu kun var Lærer i Stokholm, skulde han en Söndag efter Opfordring prædike for en Anden, og da han, som en velbekjendt, ivrig orthodox Christen, var i Vanry hos Rationalisterne, havde en Flok af dem, med og uden Præsteflipper, sanket sig i Kirken, for at more sig paa hans Bekostning. Han vidste det, og tog sine Forholdsregler, oversatte to Prædikener af Luther om Christendommens Hovedgrund, forenede dem til een og holdt nu denne. *Flokken dernede grinede* og gjorde sig lystig, til han kom til Ende med Talen; da föiede han til: "Nu troer vel I, at det, I have hört, kommer fra mig, et ringe Menneske; saa hörer da, hvo der talede saa! Det var Guds Mand, det var Morthen Luther!" og gjennemgik derefter i Korthed det, der sædvanlig udgaves for Christendom, i Sammenligning med den gamle protestantiske Kirkefaders Tro. Beskjæmmet sneg den Ene efter den Anden af Spottefuglene sig bort, men Forbittrelsen hos alle rationalistiske Præster mod ham var

stor; de vilde have ham forbudt, tiere at bestige en Prædikestol, dog lagde Röret sig efterhaanden, og der skete ikke videre ved den Sag.

Efterat han nogle Aar havde doceret i Æsthetikken ved Lunds Universitet, blev han af en rig Godseier i Skaane kaldt til sit nuværende Embede. Menigheden her var saa dybt sunken, som man kan tænke sig det; Herremændenes Tyranni og daarlige Præster havde bidraget deres dertil, og der var ingen Last, som ikke herskede; Slagsmaal, Udsvævelser, Fylderi var parret med en næsten utrolig Vankundighed. "Hvad er Bibelen?" spurgte han En. "Ja, jeg veed ikke, om det er Navnet paa et Mandfolk eller Fruentimmer," fik han til Svar. Han forklarede det, dog da han efter et Par Dage atter spurgte den Samme derom, fik han samme Svar: "Jeg kommer *ikke ihu*, om det var en Han eller Hun." "Hvor er Din Sjæl, naar Du döer?" spurgte han en Anden. "Jeg tænker, hun er vel i Kisten," svarede Manden og klöede sig i Hovedet. Han fik strax et Kirkeraad bragt istand, og den strængeste Kirketugt oprettet, Skolerne kom i Orden, og Alt fik ny Skik. Folk skulde tvinges til at blive Christne og Oplyste, en Ting, som *maaskee kan lade sig gjöre i Sverrig, men næppe* hos os. Det vakte ogsaa utallige Fjender imod ham, hvoraf nogle endog talte om at dræbe ham. Han fik det underhaanden at vide, og da han saa mödte En af dem, der havde taget de Trusler i Munden, sagde han: "Her har Du mig, vil Du gjöre ved mig, som Du lovede, kan Du det jo!"

Imidlertid nödtes Folk ved alt dette til at komme i Kirke. Da jeg just en Söndag over opholdt mig hos ham, kunde jeg selv overvære hans Gudstjeneste. Först holdt

han et Communionsforhör over de Voxne, som vilde til Herrens Bord; kunde de ikke læse indenad, lod han dem gaae med alvorlige Formaninger, og de kom ikke dengang til Alters. Hans Prædiken, der fulgte ovenpaa, var den kraftigste, den meest flydende, den folkeligste, jeg har hört i Sverrig, hvor desværre den döde Orthodoxi, som læser sine Prædikener livlöst op af Papiret, er den herskende. Hvergang han citerede et Sted af Bibelen, slog han denne op og læste det ud deraf. Midt under Prædikenen holdt han inde: "Ingen sove i Guds Huus! udbröd han derpaa, og for at de mange Sovere, jeg seer overalt, kan vækkes, vil jeg tegne deres Navne op, og for deres Regning antage en Vækker, som kan holde dem aarvaagne." I Anledning af Choleraforordningen, der oplæstes efter Prædiken, talede han et Par kraftige Ord "om Böndernes Huse, der vare sande Svinestier; de skulde see Guds Gjerning, Blomster og Fugle, hvor reent og smukt det var alt." Efter Gudstjenestens Ende tog Kirkeraadet Plads i Kirken, for at afhandle om Menighedens Tilstand; da jeg var tilstede, forefaldt intet Mærkeligt, men han fortalte mig desangaaende. En Gang var en rig Mand stævnet for Drik. "Troer I, I har Lov til at drikke, fordi I har en Skilling tilovers?" spurgte han. — "Ja det skulde Ingen forbyde ham." — "Troer I da, ikke heller Gud?" — "Jeg skal nok svare for mig, sagde Bonden studst, det tager han ikke saa nöie." "Husker I da, hvorledes det gik den rige Mand? han drak ogsaa, men hvor vaagnede han? I Helvede! Troer I da endnu, I kan svare for Jer hos vor Herre? Kom den Rige ikke i Helvede?" — Bonden var i Knibe; "Jo" kunde han ikke sige, da dömte han sig selv, i sin Befippelse sagde han:

"Men det var uretfærdigt!" — Vieselgren gjentog det og gjorde en dyb Pause; derpaa vinkede han ad et af Börnene: "Kan Du sige, min Dreng, spurgte han, hvad det er at smæde Gud?" — Barnet læste Svaret op af sin Cathekismus. — "Og hvad siger Gud om Saadanne?" Barnet læste Bandlysningen op. "Bort, sagde Præsten, fra ham, alle! — Der hörer I, hvad ikke jeg, men Guds Ord gjennem Barnets Mund dömmer om ham. Bort fra den Bandsatte!" — Der blev atter Pause, Alle veeg tilside, hviskede sammen og pegede paa Synderen, der tilsidst stod alene midt paa Kirkegulvet og begyndte at skjælve og græde. "Der hörte Du selv Din Dom efter Guds Lov og Kongens," sagde Præsten. "Naar Du döer, skal Du ikke lægges i kristen Jord, Klokkerne skal ikke gaae over Dit Lig, Du skal begraves fjernt og tyst. Der seer Du, hvad Synden leder til; den ene rækker den anden Haand. Men, arme Menneske, det var ikke Dig, som talede saa, det var den Onde i Dig. Staa Du ham imod og giv Gud Rum; endnu er det Tid. Oplad Hjertet for Din Gud og luk ham ind, at han kan boe hos Dig!" Og saaledes blev han ved, indtil Bonden med mange Taarer lovede Bedring, og skal ogsaa have holdt sit Löfte.

Jeg mener, man vil af det Anförte see Manden for sig. En saadan aandelig Dygtighed er sjælden og mærkværdig, om man end ikke kan billige dens Yttringer, der opstaae af det her som andensteds almindelige Tvangsforhold mellem Præst og Menighed, og kun er vor Kirkes Grundprinciper frygtelig konseqvent gjennemförte. Og dette konseqvent gjennemförte Exempel, mener jeg, maa for os Danske i kirkelig Henseende være yderst vigtigt, just i dette Öieblik; det kan advare og

belære angaaende Sognetvangens Tendents. — Men tilbage til min Reise. — Afskedstimen kom, jeg besteg i Mörkningen Dampskibet, som skulde före mig fra Ystad til Greifswalde. Alt, jeg havde oplevet, Alt, jeg havde nydt i de Dage, da min Vandring gik igjennem Skovlandet, over dets Elve, over dets Bjerge, samlede sig og oplöste sig i Toner, jeg ikke kunde gjemme indeni mig. I mit Danmarks Söstersprog, i Gustav Vasas og Gustav Adolphs og Carl den tolvtes Sprog, bröd det ud, den förste svenske Sang fra et dansk Hjerte:

Den mörka skog, den vackra skog
I skygd af bergen blå,
Der i de djupa skuggors natt
Jag hörde vakan slå,
Der norrsken kring det isblå fjell
Jag såg i blodig krans,
Der minnessagan mötte mig
I all sin rika glans!

I klara sjöar, dalens fröjd,
Du björkbeprydda strand,
Du ljufva bygd, jag älskat så,
Du hjeltars fosterland,
Hvars ord, jag också stamma lärt,
Med all dess melodi,
Dig bjuder jag min enkla sång
Med dofva toner i!

Med dofva toner! ack ty bort
Mig gungar nu din våg,
Och höra får jag sångarns röst,
Och skåda sångarns skog;
Men sång, men skog, om herrlig än,
Är ej min kära Nords,
Den äng med alla blommors doft
Är ej min moderjords!

Min moderjords? Du Svealand,
Är du min moder då?
Nej, borta står hon, hafvets brud
Der Sundets böljor slå;
Min moder! nej min moder ej,
Och henne dock så lik,
På samma sång, på samma hopp,
På samma minnen rik!

Och se, det minne som det hopp
Min väg väl följa får,
På Söderns berg, i dal, i skog,
Hvarheldst jag står och går;
Och fast än molnen tjockna der,
Och åskan ljungar het,
Det störer ej mitt ljufva hopp,
Gömdt i en stilla frid.

Farväl då, sista kullen ren
Djupt höljer sig i natt,
Och suset ifrån uddens skog
Blir matt och mera matt;
Farväl! snart går min vandringsstaf
Fram öfver Lützens val,
Der får jag sjunga Sveas lof
Med Saxens näktergal.

Stille nynnede jeg mit Afskedsord til Norden. De sidste Lysglimt fra Land forsvandt i Nattens Mörke, de sidste Toner i Vindens Suus og Bölgernes Dynning. Jeg sad hensunken i mine Tanker; en Epoke i mit Liv, det fölte jeg, var endt, min Længsel havde fundet sin fulde, herlige Opfyldelse; thi nu var jeg kjendt og hjemme, saavidt som Nordens Aand og Sprog rakte, paa Havet, paa Jorden og under Jorden. De Haab om Norden, mit Hjerte hængte saa inderlig ved, klamrede sig saa fast om, havde faaet en Grund at groe frem i,

det virkelige nordiske Liv, jeg havde levet med, havde gjort mit eget Liv rigere, havde gjort mig dets Stræben klarere. Jeg havde omgaaedes med den Deel af Folket, som har Alt, de aandelig eie, reent og kraftigt, fordi den splittende Dannelse endnu ikke har lært dem at tilegne sig Noget kun halvt, og jeg havde lært, der er endnu en reen, kraftig, nordisk Kjærne, hvori herlige Spirer slumre, der er endnu en nordisk Folkelighed til. Vel fremtræder den under tre forskjellige Former, dog er Grundformen den samme, samme Minder, samme Haab. Jevn som Sletterne, beskeden som Blomsten i Enge, med en stille, hjertelig Ynde som Bögelundens, godmodig og munter, men ogsaa kraftig og kæmpelig dyb, som Havet i sin Vælde, er den danske Grundcharakteer, og dybest aabenbarer den sig hos Fiskeren og Sömanden, til hvem jeg ogsaa der, fremfor til nogen Anden, henvendte mig, dreven allerede af en mægtig Naturfölelse. Stolt og kraftigt som Fjeldet, der taarner sig mod Himlen, og svöber et Klæde af Skyer om sin Tinde, haardt som det, let og lystigt som Luften, man aander deroppe, er Norges Folk, hvis naturlige Repræsentant den frie Odelsbonde til alle Tider har været. Ham havde jeg nu ogsaa i al Virkelighed lært at kjende og elske. Underlig tungsindig som Livet i de lönlige Skoves Skygger, i Bjerggrubens Dunkelhed, æventyrlig vild og kraftig som Bjergströmmen, er den svenske Stamme, hvis Eiendommelighed klarest udtaler sig gjennem Bjergmanden og Soldaten. Paa en sælsom Maade er Naturen groet sammen med den tredobbelte Folkestammes Charakteer; ved hvert Træk af denne mindes man om hin, derfor er ogsaa hvert Træk dobbelt uforviskeligt. Og jeg kunde med

Sandhed sige, den danske Fisker, den norske Bonde, den svenske Bjergmand er endnu den samme, som i Hedenold; hvergang han aabnede sin Mund, kjendte jeg ham igjen som sine Fædres Ætling. Vel er ikke Minderne allesteder lige levende, men hvad da? Hele Folket har nylig sovet, skulde da Almuen allerede være lysvaagen? Men opliv kun Minderne, man vil snart fornemme, de ere saa langt fra at være steendöde, at de vaagne med Kraft ved den letteste Berörelse. At ret Mange vilde træde til og vække dem af den fortryllede Sövn! Og hvorfor skulle vi vække dem? For at Folket kan lære sig selv at kjende, kan see, hvad dets Liv sigter til, og i "Frihed og Lys", Tidsalderens herlige, kun saa tidt misforstaaede Lösen, vandre frem paa sin Bane og udföre sin beskikkede Gjerning.

Hvad er da Nordens Gjerning? — See til dets störste Bedrift i Hedenold, Moderen til alle de andre, dets kæmpekraftige Anskuelse af Livet herneden. Det er ikke givet til Lyst, ikke til at drömmes bort ved det krandsede Bæger, i yndige Dale, indlullet af Kildernes Rislen og Vestenvindenes Sange; det er givet til ærlig Kamp, og naar Alt forgaaer i Flammerne, naar Himmel og Jord oplöses, da bestaaer kun Kraften, som aabenbarede sig i den, og bliver evig med sine Minder. Dog ikke Kraften alene, Kjærligheden med; Odin og Freia deelte Valens Helte, og den Kjærlighed og Agtelse for alt andet Sandt og Stort, Skjönt og Ædelt, har givet Kraftens Daad det vidunderlig elskelige Præg. Er den Grundanskuelse ikke endnu levende i Norden? Enhver, som har et nordisk Hjerte i Barmen, kjende det, læse i det, han vil der finde det bedste Svar paa Spörgsmaalet, om Valhalds Haab og Længsler ere döde.

Men af denne Grundbetragtning af Livet, den nordiske Naturphilosophi, hvoraf en Kunstphilosophi, vidt forskjellig fra den tydske, udvikler sig, af denne udsprang al Livsdaaden, fuldbaaren, i Rustning fra Top til Taa, som Pallas Athene af Gudefaderens Tanke.

Og hvilken er nu denne Livsdaad? Saaledes spörger man baade rundt i hele Europa og, forunderligt nok, i mangen dannet Kreds i selve Norden, hvor saa længe dets eget Liv blev en dyb Hemmelighed. For den imidlertid, der har Mod til at betragte Norden som en Eenhed og Öiet aabent for Udviklingsgraderne i Menneskeslægtens Historie, vil Svaret blive let. Vi see nemlig efter Christendommens Komme her til Verden tre Tidspunkter, der have virket afgjörende paa Slægtens Skjæbner, og i dem alle fremtræder det trefoldige Norden som en Kæmpe, der har grebet kraftigt og sikkert ind i Verdenshjulets Gang. — Först da den nye Folkekreds, der skulde optage Christendommen som Tro og Oplysning, dannedes: Da drog Nordboen ud som Gothe til Italiens Blomsterdale og Spaniens Bjergland, som Angelsaxer og Dansk over Havet til Öen i Vester, som Norman til Frankrigs Nordkyst og Öen i Iishavet, ja til Grönland og Viinland, som Vareg til Ruslands Stepper og Myklegaards Keiserstad. Han blandede sig med den gamle Verdens Folk, opfriskede Kraften i dem, indaandede dem nye Tanker, nye Længsler; overalt i den da bekjendte Verden see vi Sporene af hans kolossale Virksomhed, som vi, uden at kjende ham, ikke kan forstaae. — Det saaledes vakte Europa, en Yngling med sprudlende Kraft, begyndte sit Arbeide, og i det see vi atter Nordboen saa klarligt, at man neppe forstaaer, hvorledes han kunde oversees. Da udfoldede sig i de

höihjertede, æventyrlige Ridderes Kampe en Heltetid, hvis Lige Verden aldrig siden saae; men hvem er Sjælen i det Hele uden Nordboen? Den spanske Gothe i Kamp med Mauren var hans Ætmand; Normannen havde næppe endnu glemt sit Fosterland, da han fra Frankrigs Kyst stævnede over til England, plantede sit Flag der, som paa Calabriens Bjergstrand og paa Sikilö, da han lod det vaie med Korsets Mærke over det besungne Middelhav og ved Christi Grav over Helte som Tankred og Rikard Lövehjerte; den hjemmeblevne Nordbo löftede Korssværdet mod de vilde Slaver, til Himlen aabnede sig over ham med det himmelfaldne Dannebrog. Og allevegne stod den gode Sag i hans Skjoldmærke, thi han kæmpede for Troen mod Vantroen, for Lyset mod Mörket. Men nu, hvor han *blev hjemme?* Ogsaa her var hans Stræben ædel, hans Færd kæmpelig. Nye Statsforfatninger, nye Sprog dannede han, i nye Sange udaandede han sine Længsler. Normannen bröd först Banen med Sang og Tale i Frankrig og Italien; Angelsaxernes Draper og bibelske Sange, Islands Sagaböger, Danmarks og Englands Kæmpeviser, alle udsprang de af et nordisk Hjerte. Saaledes er *Middelalderens herligste Livsdaad ret egentlig Nordens.* — Den nye Tid kom med Reformationen; blodige Kampe mellem det Gamle og Nye betegnede dens Frembrud, og tredie Gang bestemte nordisk Kraft Europas Skjæbne. Var det ikke Martyrhelten fra Lytzen, som segnende seirede for Frihed og Tro? Nordens Betydnig for den hele Verden, Aabenbarelserne af dens herlige Livsdaad i Historiens tre vigtigste Tidsrum, kan umulig endnu længe oversees. Dog nu? Er da Nordens Sværd rustet, er dets Harpestrænge brustne,

er Aanden död? Har vi hört Aarhundredet indskydes af Dönene fra Prövesteen, indsynges af de attervakte Fugle i Dal og paa Bjerg, har vi seet Folkelivet vaagne op, kan vi umulig spörge saa. Hvorledes det da nu vil udvikle sin Livsdaad? Dens Skikkelse er endnu ikke födt til Verden, men i levende Minder om en herlig Ungdomstid slumre levende Haab om en ligesaa herlig Manddom og Alderdom, hvis Glands skal overstraale Jorden, og klarlig aabenbare alt det Dybe og Store og Ædle, der er Nordens Arvelod. Kun Et veed vi med Vished: *det*, der var klart for Oldtidens Anskuelse, *det*, der dunkelt og forvirret föltes i Middelalderen, det maa gaae op i den nye Tid i al sin Virkelighed: Norden maa blive eet, saalangt dets Aand og dets Sprog lever, saalangt Hjertet slaaer, Kinderne blusse, Tanken er mægtig og Haanden rörer sig for Norden. —

Og med disse Haab skilles jeg fra det dyrebare Land, dog jeg skilles ikke, det fölger mig; naar jeg staaer under Arconas Klinter, paa Sachsens Sletter, i Lombardiets Urtegaard, under Siciliens Palmer, mellem Englands Have, vil jeg spore Nordboens Vandring der, see *Minderne om hans Heltedaad*, höre Efterklangen af hans Sange.

"Velkommen snart atter til Norden!" böd den störste Sagamand, Sverrig eier, mig til Afsked. Ja! Gud give mig Lykke og Naade til snart atter at staae der og höre Sundets Kæmpeviser og Dalenes Elskovssange! Men nu farvel, Du dyrebare Moderland!

Stormen ruller stærkere, Bölgerne höine sig, men over dem tindrer Nordstjernen med sit rolige Lys. Seer jeg den end mere, som jeg saa ofte blev mig be-

vidst, med et slesvigsk Öie, end jeg föler for dens Glands med et dansk Hjerte, mit Öie, som mit Hjerte, er dog i Nordens Aand. Jeg seer den tindre og glandsfuldt tindre gjennem Skyerne, der flokke sig om den, for at röve dens Skjær, den seirer over Alt, den varsler herligt. Norden vil gjenföde sig! Ny skal Sangen til Guds Ære tone fra Skovens Kirker, Kæmpeviserne skal vaagne og gjenlyde ved det svulmende Hav, i den tonende Skov, paa det kneisende Fjeld, Frihed og Rörlighed overalt hos Danmarks Sömand, hos Norges Odelsbonde, hos Sverrigs Bjergmand, gyldne skal Agrene staae, Dybet skal sende sine Skatte i Dagen, Örnene med de hvide Vinger skal flokke sig paa Havet, det klare Lys skal forklare alt Livet, ved Aanden fraoven skal de gamle Been röre sig i Gravene, samle sig og staae op som et forklaret Legeme! — I Herrens Navn det skee, det skee! Gud være med Norden!

Det var i Vinteren 1834—1835. — Jeg stod paa Campaniens yndige, viinlövkrandsede Höie, mellem de colossale Minder af Oldtidens Rigdom og Pragt, omströede i *rödtblomstrende Mandelskove, Bajæs Templer, Cumæs* Herligheder, ved Havnen, hvor Verdensdronningens Flaader vuggede sig, i Egnen, der havde indaandet Virgil hans forroste Heltedigt, omringet af den vidunderligste Natur under en altid blaa Himmel. Ved min Side stod en Nordbo som jeg, med aabent Öie for vort Fædrenelands Herlighed i Haabet som jeg. — "Og hvad er al den Herlighed her, udraabte jeg, mod vor hjemlige; vel blomstre ingen Roser nu der paa Marken, dog herligere paa de blussende Kinder; vel fun-

kler det ikke blaat fra den straalende Himmel, men herligere fra det straalende Öie. Grækernes Stordaad i Storgrækenland endte; Rommerörnen, Aandstomheden, dræbte Aandsfylden; nu ligger han selv her begraven, paa hans store Grav er det, vi træde, men Nordens Hjerter og Nordens Fugle slaae endnu. Over Gravene i Syd vil vi mindes det vaagnende Liv i Nord!"

Fyld Glasset! Vestenvinden spiller,
Selv Vintren er en yndig Vaar,
Besungen af de milde Kilder,
Med Skovens Lilier i sit Haar,
Og evigklare Morgenröder
Omkring Orangelunden glöder.

Og stolt de stolte Palmer nikke,
Det vugger sig i Skyggen varm,
Det tindrer fra de stolte Blikke,
Og i en Runddands, Arm i Arm,
Den favre Syddals Piger gynge
Som Mandeltræets Blomsterklynge.

Og dog — mod fjerne, dunkle Strande,
Hvor Stormen over Sundet gaaer,
Mens Strömmen i de stride Vande
Sin Elskovsarm om Öen slaaer,
Jeg længes, — mod de vante Sletter,
Mod Nordens Dag og Nordens Nætter.

Jeg længes mod mit Nordens Tunge,
Malmtonen i dets höie Sang,
De Kæmpeviser, som gjenklunge,
Mens Sværd i Pandserrygge klang,
Mod Hjerterne, som slaae derinde,
Mod Fædres Grav og Fædres Minde!

Vel endnu i de kolde Dale
Er Vintersövn og Vinterdöd,
Men under Sneen, halvt i Dvale,
Det rörer sig i Jordens Skjöd,
Skjult Sæden spirer i det Dunkle,
Og alle Nordens Stjerner funkle.

Jeg længes, ja! som Vaarens Vinde
At löse den frostbundne Jord,
At vække Slumrerne derinde
Alt med min store Mesters Ord,
At vie med den Höies Flamme
Rodskud af Kæmpers gamle Stamme.

Fyld Glasset! nu en Skaal for Norden,
For Fjeld og Elv, for Hav og Strand!
Imellem Jevndögns Storm og Torden
Der komme Vaar til Kæmpers Land!
En Skaal i Sydens lumre Lunde
For Landet ved de dybe Sunde!

Og atter stod jeg i Vaaren paa Monte Marios Höie ved det evige Rom. Jeg havde gjennemreist Oliegaardene og Mandelskovene og Palmelundene i det paradisiske Italien, *heelt ned til hvor det over Havet sender* sit Blik til Carthagos Ruiner og Fyrene paa Afrika, jeg havde seet Alt, hvad der var at see, havde tilegnet mig Sydens Herlighed, levet med det i dets ædleste Livsöieblikke; nu samlede Alt, hvad jeg havde oplevet med det, indvortes og udvortes, sig i eet Punkt, idet jeg til Afsked saae ud over dets Midtpunkt, Verdensstaden ved Tiberen. Mit Blik stirrede ud over det hendöende Rom, men min Længsel flöi mod Hjemmet, mod det vaagnende Norden.

Med sin eviggrönne Krone
Bjerget staaer i Herlighed,
Mens en eenlig Sangers Tone
Fra den eviggrönne Krone
Flöiter gjennem Dalen ned,
Og i lange, skjönne Linier
Mod Italiens Himmel blaa
Strække sig de dunkle Pinier
Hen, hvor Tibrens Bölger gaae.

Paa Campagnens Höie nede
Hisset Verdensstaden staaer;
End Paladserne sig brede
Omkring Örnens gamle Rede,
Hvor den höie Taarnmuur gaaer,
End hin gyldne Sol, den samme,
Straaler om St. Peters Dom; —
Men hvor er Din Altarflamme,
Hvor Din Kraft, Du christne Rom?

Mat Du staaer og halvt formummet,
stirrer mod den sorte Jord;
Dine Harpers Lyd forstummed,
Ikkun hæse Munke brummed
Paa det hæse Messechor;
Huult og sörgeligt det klinger
Som en dunkel Sang om Fald,
Cherub med de sunkne Vinger,
Faldne Cherub, fra Din Hal.

I, som Kæmpetemplet bære,
Söiler med det stolte Skaft,
Hvor er Eders Stoltheds Ære,
Hövdingen for Kirkens Hære,
Gregor med sin Kæmpekraft?
Han, som med sin Tordenkile,
Herskende fra Hav til Hav,
Sad der, hvor Apostler hvile
I den aabne Helgengrav?

Hav, Du stolte Hav, som ruller
Langs Corallens Revler der,
Hvor er Helteklyngens Bulder,
Naar med Korset paa sin Skulder,
Naar med Korset paa sit Sværd
Frem den stævned, og de skarpe
Heltevaabens Helteklang
Sammensmelted med Din Harpe,
Hvergang Stormen til den sang?

Due, Mandelskovens Due,
Med den ömme, milde Röst,
Hvor er nu en Fromheds Lue
Lig Din, Mandelskovens Due,
I den stille Pilgrims Bryst?
Hvor en Sang som Dine Sukkes
I den eviggrönne Nat,
Som naar milde Vinde vugges
Gjennem Dalens Blomsterkrat?

Aftendufte hist, som svömme,
Du Italiens Himmels Pragt,
Atterstraalt af gyldne Strömme,
Hvor, ak hvor, er nu de Drömme,
Du i Mandens Sjæl har vakt?
Farvemat de ikkun smile
Fra de gamle Tavler ned,
Gik for evig da til Hvile
Kunstnerkraftens Herlighed?

Kæmpen er til Graven baaret,
Korsets Hær er daanet hen,
Og af Gravens Aand bedaaret,
Med en Dödningkrands i Haaret,
Gaaer dens Gjenfærd nu igjen,
Rangler om med matte Fakler
Mellem Kors og Helgenbeen,
Vee, selv Gravcapellet vakler,
Trods sin Hvælvings faste Steen.

Ak, I eviggrönne Höie
Mellem Sö og Alpefjeld,
Klare Ström, Du Dalens Öie,
Hesperiders gyldne Höie,
Hvor er Eders Daadstid vel?
I en evig Kamp den hildtes,
Lögn mod Lögn og Tant mod Tant,
Og dens bedste Længsler spildtes,
Og dens sidste Haab forsvandt.

Da den frie Kraft blev bundet,
Bundet til sin Undergang,
Og hvor blev en Sanger fundet
Der, hvor Livet er forsvundet,
Til at synge Dödens Sang?
Nei, da Frihedsdagen döde,
Selv i Rosens Dal det taug,
Og dens Rosenblade ströede
Sig paa alle Dödes Grav.

Nu kun i hin Röverkule
Lurer Daad med skummel Harm,
Dybt det ulmer i den fule
Stimands Bryst, som hist med gule
Lynblink i Vulkanens Barm.
Skal da Lyn og Lavaströmme,
Bristende fra Dybet frem,
Vildt i Hvirvler oversvömme
Kunstens Land og Sangens Hjem?

Skal Du vaande Dig i Jammer
Mellem Liv og mellem Död?
Skal Du vælte Dig i Flammer,
Naar den Stærkes Lyn Dig rammer
Med sin Tordenhammer röd?
Skal de askefyldte Sale,
Lig Pompeiis sunkne Hal,
Til den stille Vandrer tale
Om den stolte Cherubs Fald?

Skjælve Dine Blomsterklynger,
Favre Mandelstamme, Du?
Er det Sukke, Vinden gynger,
Hvor sig Taarepilen slynger,
Slynger som i stille Gru,
Hvor sig Vedbendranken flokker
I Ruinens tætte Græs,
Og igjennem Dine Lokker
Hist, Du dunkle Gravcypres?

Ak, som Dalens Elskerinde
Med de store Öines Glands,
Medens Soten tærer inde,
Ak, og Roserne paa Kinde
Er kun Febrens Rosenkrands,
Saa Du staaer for mig, Du hulde
Land, med alt Dit Trylleri,
Og med Sorgens Toner rulle
Klippens Taarer mig forbi.

Vee! for Mandens Synd forbandet
Blev Din underskjönne Kyst;
Bort jeg stirrer, bort fra Landet,
Stille, mens en vemodblandet
Glæde vaagner i mit Bryst.
Trods hin Bjergerad, den fjerne,
Trods hin Fjeldskov, vild og lang,
Tanken naaer til Nordens Stjerne,
Bjergets Lyst og Dalens Sang.

Livet, som i Syden döde,
Skal til Nordens Skovland flye,
Alt staae Fjeldets Tinder röde,
Alt i Dalene de söde
Fugle spaae et Morgengry.
Drossel, der Du end kan synge,
Der Din Rede staaer, o Örn,
Frie Hav, der kan Du gynge
Med de frie Heltebörn.

Hjem til Dig, hvor jeg blev baaren,
Hjemland ved de Strömme blaae!
— Her for Syd kun rinder Taaren,
Men med Glæden og med Vaaren
Skal jeg paa min Slette staae,
Synge Nordens Dal og Klipper,
Livet der ved Elvens Gang,
Mens imellem Agrens Vipper
Lærken trilrer til min Sang!

Og jeg hörte Hjemlærken trilre efter min lange Fraværelse förstegang atter i Agrene mellem Nordens Grændseskove, ved Sliens Bred, i min dyrebare Moders Fædreneland. Det var hjemlige Toner som Kirkeklokkens, der ringede mig imöde fra Danmarks ældste Kirke, fra Haddeby. En herlig Velkomst! Men Danmarks Sprog, Nordens Tunge med sin Kraft, med sin Blödhed, med sin Aand, med sin Södhed, med al sin Herlighed, den Stemme, mig kjær som Brudens for Brudgommen? — Havde den dulgt sig i Skovene, havde den udklunget mellem Strömmene, var den bleven taus mellem de tause Grave, medens jeg tumlede mig ude? Endnu ikke et dansk Ord her, hvor Troens Ord först löd i den danske *Tunge!*

Stille! Fred med alle Döde! vend Dit Aasyn og Din Stav mod Norden, snart skal Du höre Livets Toner! Og jeg hörte dem; jeg fornam, at mit herlige Modersprog endnu kunde smelte mit Hjerte, at det endnu ikke var dödt i den slesvigske Odelsmands Mund, at det endnu tonede fuldt og rigt og ædelt, trods al Saxevælde og alle Rænker fra Syd. Saa skal det tone fra Slægt til Slægt, herligere og renere med de skridende Aar; har det gjennemgaaet den sorte Döds Nat,

skal det dobbelt forklares i Livets og Opstandelsernes Morgen; og den Morgen gryer nu! —

Saaledes mödte lyse Haab mig ved Danmarks Grændser og ledsagede mig gjennem Landet og blev lysere og lysere, alt som jeg drog længere frem, til jeg stod midt i deres Brændpunkt, næsten blændet af Glandsen, stod ved Roeskildes Dom den 1ste October 1835.

Du hilser mig atter, Du herlige Stad,
Dine Roser dufte,
Stolt kneise de slanke Domspires Rad
I höstlige Lufte.

Rundt om de gothiske Buers Pragt
Dine Kilder springe,
Og der, hvor Heltenes Lig er lagt',
Dine Klokker ringe.

Hvad varsler I om, I Kildespring,
I Roser, som dufte,
I Klokker, som klinge vidt omkring
I höstlige Lufte?

„Dræbt Döden er, og Aanden forlöst
I höstlige Lufte,
Af favre Haab svulmer Nordens Bryst,
Thi maae vi vel dufte.

Og Frihedens Kilder atter sprang,
Thi maae vi vel springe,
Og Nordens Malmord har atter Klang,
Thi maa Klokken klinge!" —

Ja, dufter og springer og synger i Chor,
I Toner fra Thule,
Der aander en Vaar nu om Issefjord
Af sin Rosenhule.

I Haab, indristed' i Kongernes Grav
Som dunkle Runer,
Staaer op og toner om Land og Hav
Med Domens Basuner!

Ja, Gud være lovet, som gjorde det, som böd alle favre Haab i Danmark som i det ganske Norden atter staae frem af Gravene, hvor de slumrede. Saalænge der er et Borgersamfund herinde, skal Haabets store Dag, den 1ste October, ihukommes. Paa en forunderlig Maade har just den Dag bragt de længe glemte, de i Middelalderen jordede, men ægte, olddanske Livsformer og Livsyttringer *for en stor Deel* tilbage. Det ægtedanske Liv er blevet sig selv bevidst i Loven, som er Kongens frie Gave, og hvad der af det endnu ikke har udviklet sig, vil og skal og maa komme til sin Udvikling, og det snart. Forholdet mellem Regjering og Folk först. Hvad Geistlighed og Adel i Middelalderen havde ranet til sig, hvad Folket 1660 tillidsfuldt lagde i Eneherrens Hænder, den frie Folkestemme, fik det den Dag tilbage. Atter möde Folkets frie Mænd paa Thinge som Kongens Raad, atter, som i Jydske Lovs Tider, giver Kongen Loven, og Folket tager ved den. *Vel var dengang den lovlige Overmagt* meest paa Folkets og nu paa Kongens Side, men Aanden er kjendelig den samme; og *den* spörger ikke ængstelig efter Former, medens uden den selv den herligste Form er et dödfödt Foster. Og nu Folkets övrige Rettigheder, som kun raae Tider, indre Söndersplittelse og en forvildet Tankegang berövede det, maae de ikke komme under Udviklingen af den frie Folkestemme, med en indre Nödvendighed som Daaden med Ordet? Folkets, det frie Folks, Rettighed til afgjörende Deelta-

gelse i Statens offentlige Anliggender, dets Rettighed til selv at styre sine Communer, dets Meddomsret *), endnu tildeels bevaret ved Underretterne, skjöndt her næsten uden Betydning, og ved Forligelsescommissionerne, dets hellige Ret til at værne om det elskede Fædreneland, en dyrebar Skat for enhver i Sandhed frisindet Mand, Fadermyndigheden i sin hele Udstrækning, Tilladelse til selv at sörge for sine Börns Underviisning uden nogen skoletvingende Indskrænkning, den fuldbaarne Samvittighedsfrihed, Tilladelse til selv at styre sine Anliggender med Hensyn til det Evige, — alt det og mere til maa komme. Og have vi, der have oplevet to Stænderforsamlinger, ikke alt seet Forberedelser og Varsler, og tildeels ogsaa Virkelighed? Men det faste Udgangspunkt for alle disse Velsignelser var den 1ste October, og hvor maatte jeg da ikke takke min Gud, at han förte mig, fra min lange Vandring i fremmede Lande, just paa den spaadomsrige, anelsesfulde, festlige Dag tilbage til mine Frænder og Venner og Elskede. Snart efter sad jeg, hvor min Vugge gik, ved Sundets Bölger. Milde Röster mödte mig, kjærlige Arme omslyngede mig, klare Öine tindrede til mig; lykkelig i mit höie Nord kunde jeg synge:

Saa er den lange Tid forsvundet,
Forsvundet som en Vaarnatsdröm,
Og atter staaer jeg her ved Sundet,
Til Havfrusang fra Nordens Ström,
Og seer de danske Farver tones
Paa Kongedyb, paa Prövesteen,
Seer Himlen om den visne Krones
Riimfrosne Lövdusk nordiskreen.

---

*) Jfr. hermed Side 23 i 6te Aargang af *Dansk Folkeblad*.

Den Arm, som i min Arm sig slynger,
Det Smiil, som mildt, forstjaalet leer,
Den Barm, som mod min Barm sig gynger,
Det Öie, som mit Öie seer,
Den Röst, meer söd end Vaarens Vindes,
End Alfers Sang i Nattens Fred,
Ja! det er Dit, min Elskerindes,
Og min er Du, min Kjærlighed!

Hör da mit Ord ved Ham, som vakte,
Den Aand paany, der svigter ei,
Ved Ham, som Nordenfjeld udtakte
Og hugged Nordens Elve Vei,
Ved Ham, som vandrer höi og stille
Og hörte Danmarks Fugles Kluk,
Og til Skjærtorsdags Klokkers Trille
De danske Heltes Seierssuk!

Saasandt som mig Hans Aand og rörte
Til Syn om Nordens Herlighed,
Saasandt Hans Naades Arm mig förte
Tilbage til min Kjærlighed,
Saasandt som ei hos Velsklands Diser
Og Olielundens Nattergal
Jeg glemte Nordens Kæmpeviser
Og Möen i min Fædredal,

Saasandt — for Livet, vakt af Döde,
Guds Miskundhed tilbagevendt,
For Nordens Æres Morgenröde,
Fordunklet, men nu atter tændt,
For Örnen, som sin Vinge slynger,
Til Morgenhaners förste Gal,
For Aanden, Herrens Kraft forynger,
Jeg lever, og jeg leve skal!

For Gud, for Norden og for hende,
Det Favreste, mig Norden gav! —
Södt i Din Favn, min Elskerinde,
Det tændes nyt om Fjeld og Hav!
Og Han, hvis löfterige Amen
I Nat som Morgen daler ned,
Han vie Nordens Hjerter sammen
Som Dit og mit i Kjærlighed! —

Og med den Bön, at Nordens Hjerter atter maa vies sammen i Kjærlighed, med det brændende Önske, at ogsaa jeg maatte bidrage Mit dertil, slutter jeg disse mine Meddelelser. Modtages de ikke uden Interesse, og virke de til det, hvorefter de stræbe, da er Æren ikke min, men det Livs, jeg har beskrevet, og den Kjærligheds, hvormed de modtages. Gud bevare det trefoldige, udelelige Norden i Fred, i Kraft, i Enighed! —

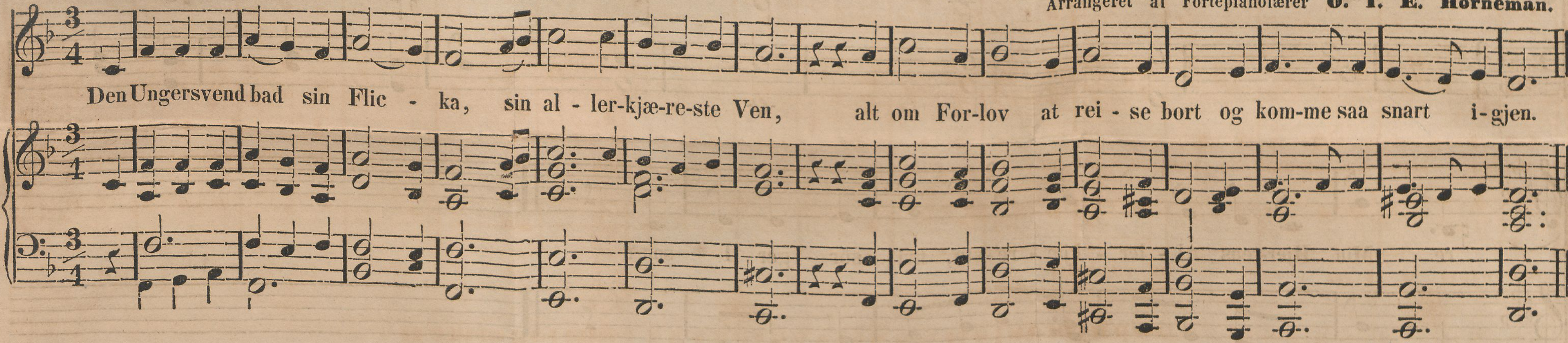
Otte Musikbilag

til

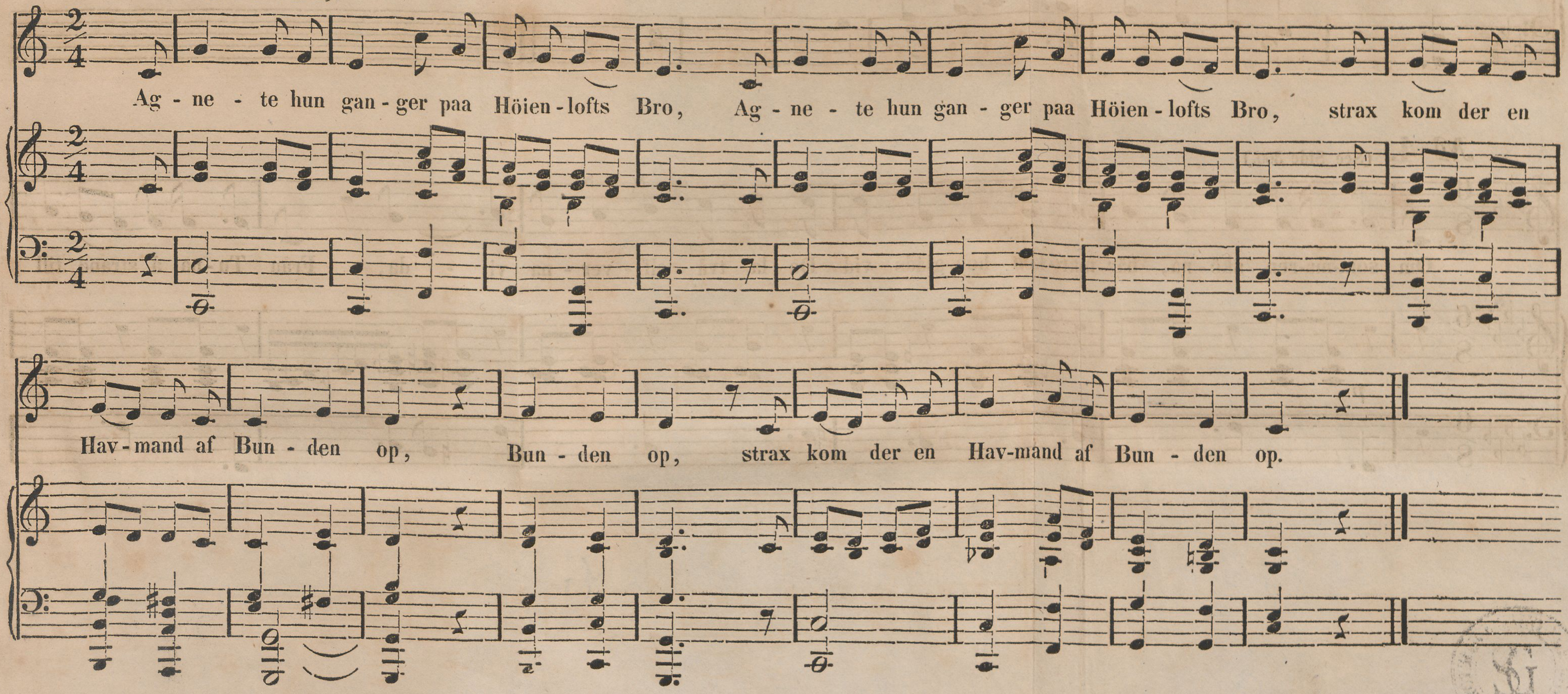
Hammerichs skandinaviske Reiseminder.

№ 1. (See Side 263.)

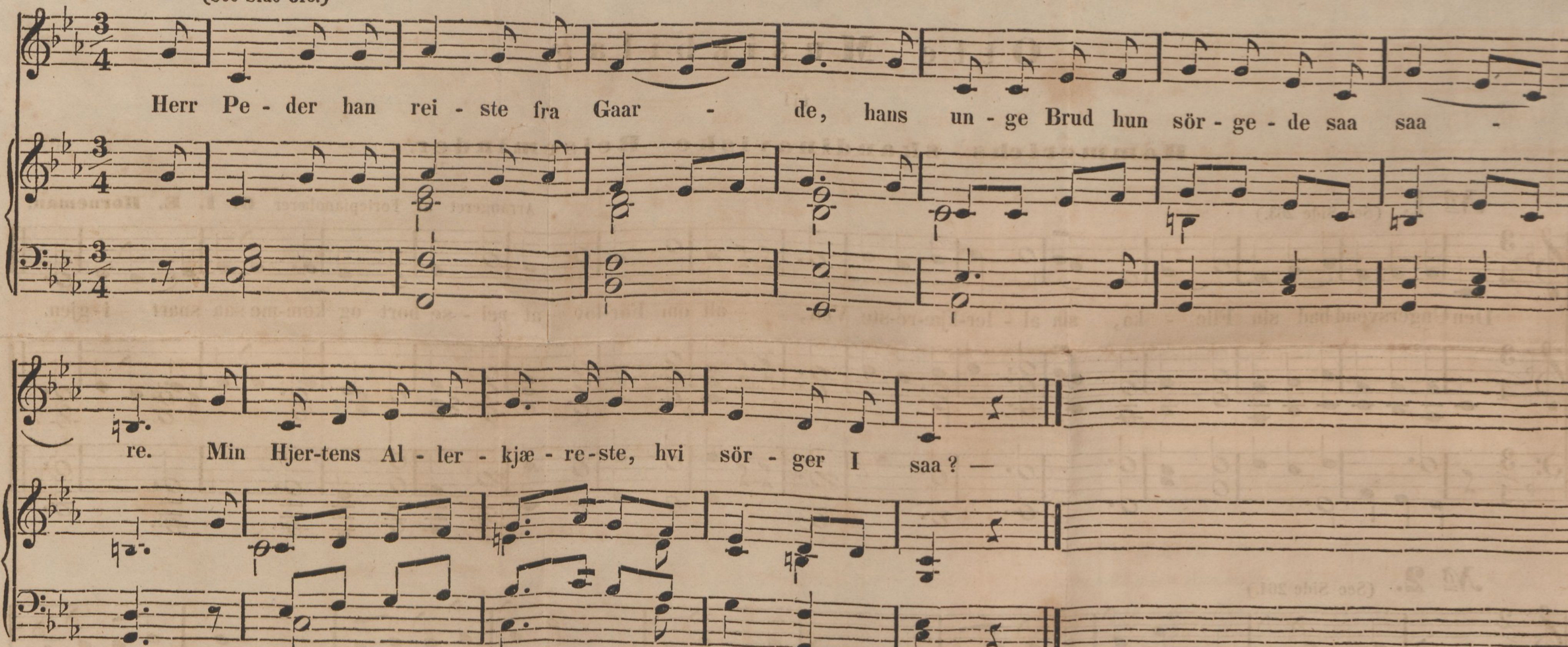
Arrangeret af Fortepianolærer **O. I. E. Horneman.**

№ 2. (See Side 264.)

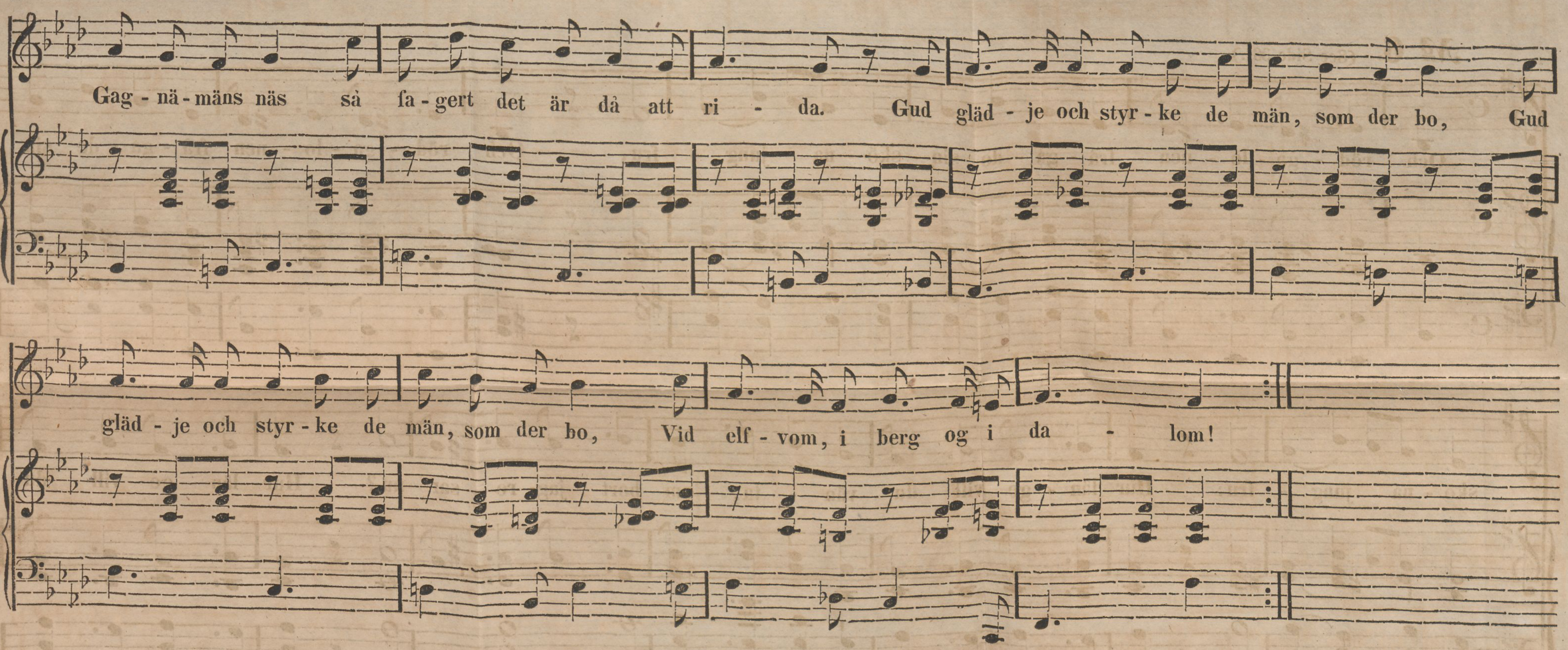

№ 3. (See Side 316.)

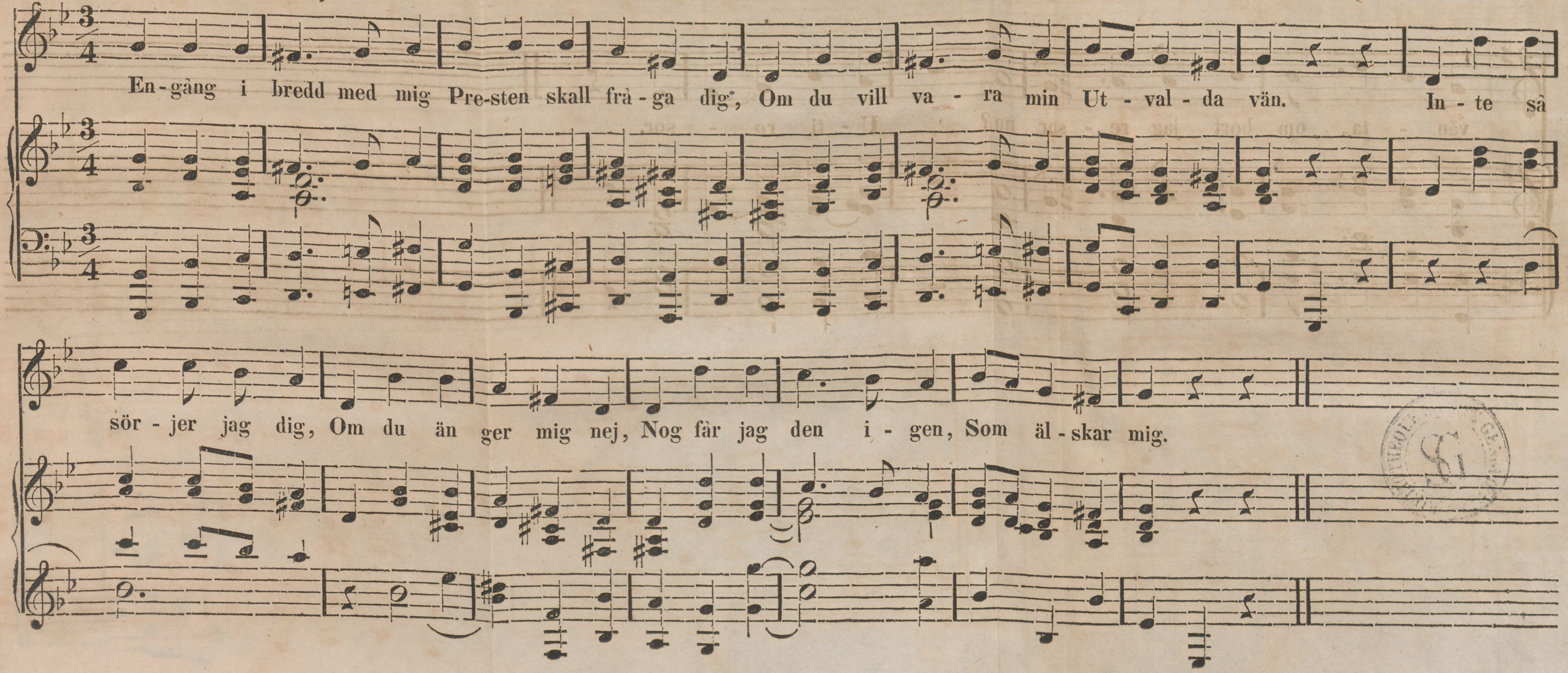

№ 4. (See Side 360.)

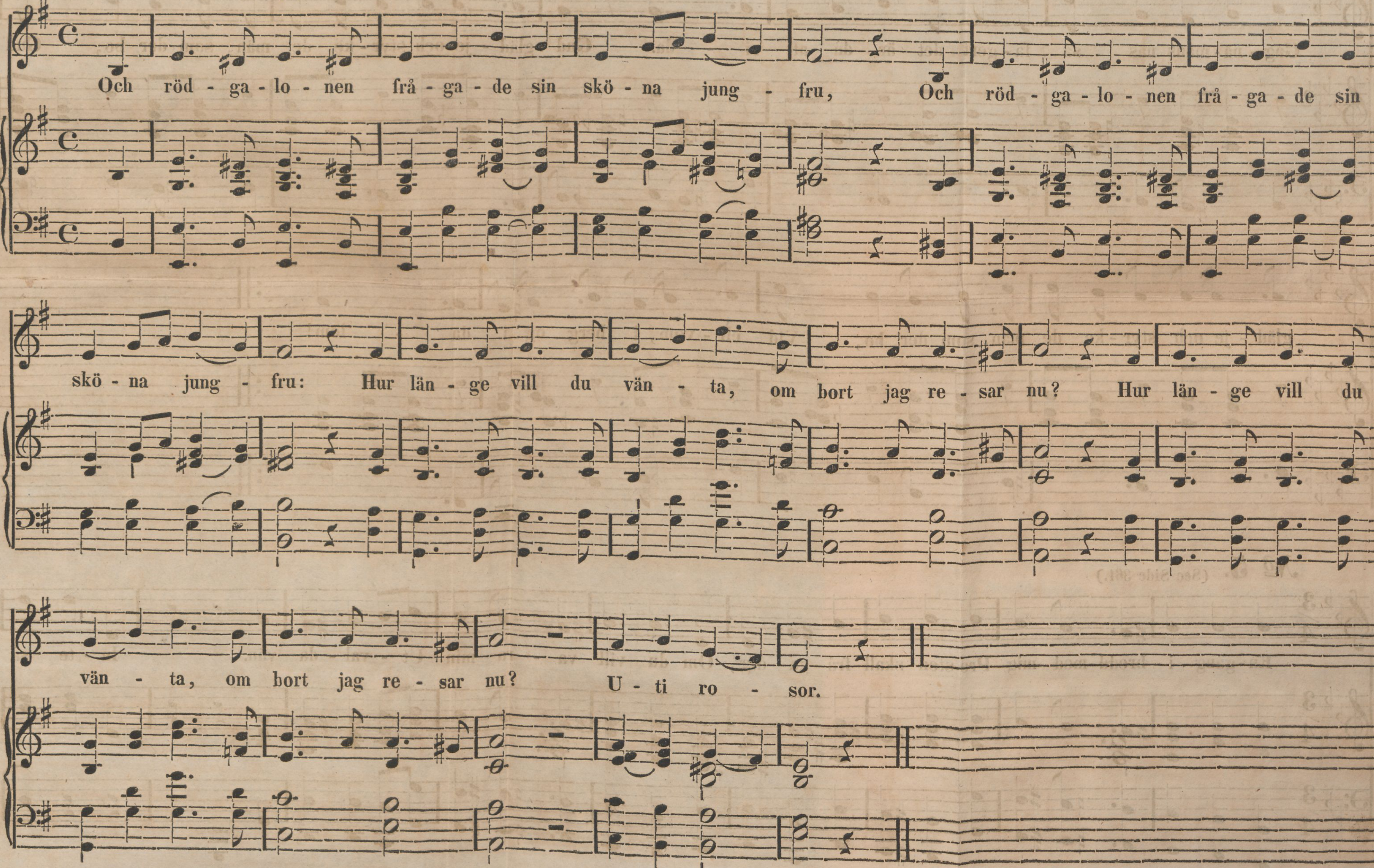

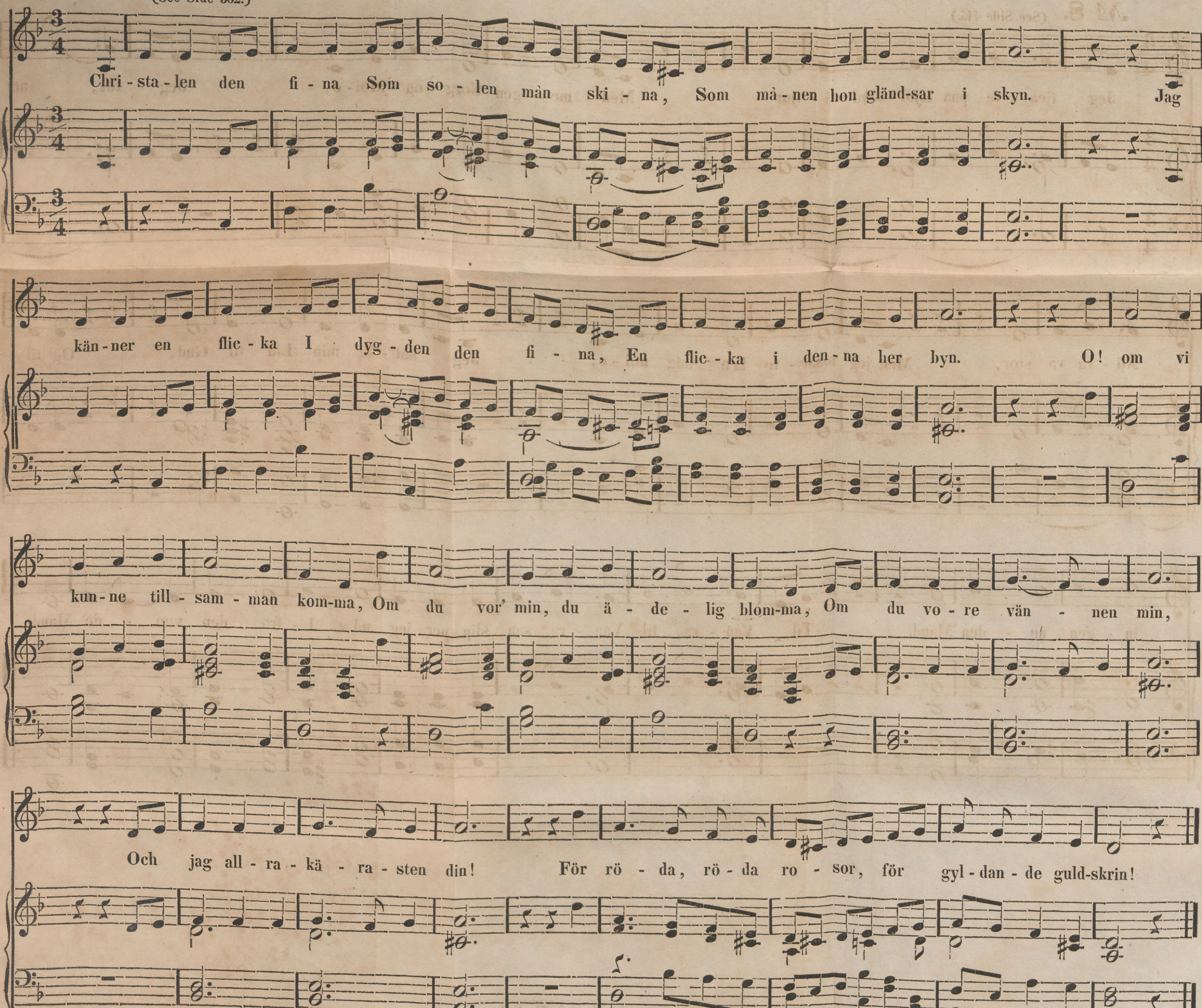
№ 5. (See Side 361.)

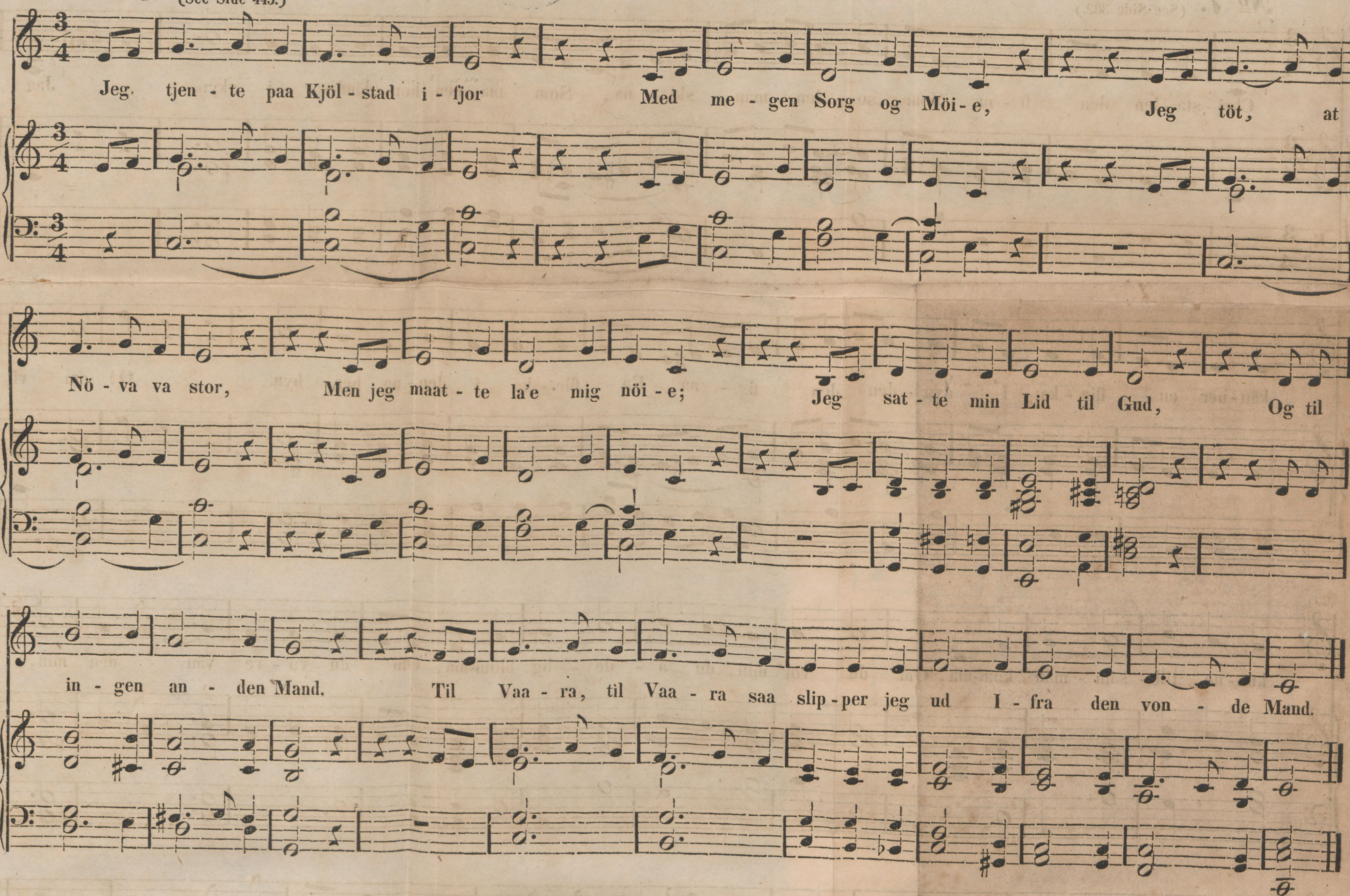
№ 6. (See Side 361.)

№ 7. (See Side 362.)

№ 8. (See Side 445.)

Musiknummerne trykte hos *I. G. Salomon.*